

NARODOWY
BANK POLSKI

Październik 2021 r.

Ocena funkcjonowania polskiego systemu płatniczego w I półroczu 2021 r.

Październik 2021 r.

Ocena funkcjonowania polskiego systemu płatniczego w I półroczu 2021 r.

Materiał został opracowany przez Departament Systemu Płatniczego
przy współpracy z Departamentem Emisyjno-Skarbcowym
i Departamentem Bezpieczeństwa

Spis treści

Synteza	6
Informacje wstępne	15
1. Podmioty funkcjonujące w systemie płatniczym lub mające wpływ na jego funkcjonowanie	16
2. Systemy płatności	19
2.1. Systemy płatności wysokokwotowych	19
2.1.1. System SORBNET2	19
2.1.2. System TARGET2-NBP	24
2.2. Systemy płatności detalicznych	31
2.2.1. System Elixir	31
2.2.2. System Euro Elixir	34
2.2.3. System Express Elixir	38
2.2.4. System BlueCash	42
2.2.5. System BLIK	45
2.2.6. Krajowy System Rozliczeń	51
2.3. Porównanie systemów płatności pod kątem średniej dziennej liczby zleceń i średniej wartości jednego zlecenia	56
3. Systemy rozliczeń i rozrachunku papierów wartościowych	59
3.1. Grupa KDPW	59
3.1.1. Systemy rozliczeń papierów wartościowych prowadzone przez KDPW_CCP S.A.	59
3.1.2. System rozrachunku papierów wartościowych prowadzony przez KDPW S.A.	61
3.2. System SKARBNET4	64
3.3. IRGIT SRF	66
4. Pozostałe elementy infrastruktury polskiego systemu płatniczego	67
4.1. Podmioty świadczące usługi płatnicze	67
4.1.1. Liczba podmiotów świadczących usługi płatnicze i ich placówek	68
4.1.2. Pośrednicy finansowi w zakresie wpłat na rachunki bankowe	70
4.1.3. Pośrednicy w zakresie krajowych i zagranicznych przekazów pieniężnych	72
4.2. Schematy płatnicze	75
4.3. Bankomaty	77
4.4. Punkty handlowo-usługowe akceptujące karty płatnicze	82
4.4.1.1. Płatności w sklepach internetowych	85
4.5. Punkty <i>cash back</i>	88
5. Rachunki bankowe i bezgotówkowe instrumenty płatnicze	91
5.1. Rachunki bankowe	91
5.2. Bezgotówkowe instrumenty płatnicze	93
5.2.1. Karty płatnicze	94
5.2.2. Polecenie przelewu	103
5.2.3. Polecenie zapłaty	103
5.2.4. Instrumenty pieniądza elektronicznego - Billon	104

5.2.5. Innowacyjne instrumenty i usługi płatnicze	105
5.3. Oszustwa dotyczące instrumentów płatniczych	115
6. Pieniądz bezgotówkowy i gotówkowy	126
7. Działania w zakresie polityki i rozwoju systemu płatniczego	130
7.1. Działania Rady ds. Systemu Płatniczego	130
7.2. Działania na rzecz zwiększenia bezpieczeństwa obrotu gotówkowego	130
7.2.1. Charakterystyka rynku obrotu gotówkowego w I połowie 2021 r.	130
7.2.2. Działania w zakresie sprawnego funkcjonowania obrotu gotówkowego	133
7.2.3. Rada do spraw obrotu gotówkowego i Narodowa Strategia Bezpieczeństwa Obrotu Gotówkowego	137
7.2.3.1. Prace Zespołu ds. akceptacji i dostępności gotówki	138
7.2.4. Działania w zakresie przeciwdziałania fałszowaniu znaków pieniężnych	139
7.2.5. Działania NBP w zakresie bezpieczeństwa fizycznego obrotu gotówkowego	141
7.3. Prace analityczne Narodowego Banku Polskiego dotyczące koncepcji pieniądza cyfrowego banku centralnego	142
7.3.1. Emisja pieniądza cyfrowego banku centralnego	142
7.4. Zagadnienia prawne	144
7.4.1. Ustawa o zmianie ustawy o usługach płatniczych	144
7.4.2. Projekt ustawy o zmianie ustawy o usługach płatniczych	146
7.4.3. Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji zmieniające rozporządzenie w sprawie wymagań, jakim powinna odpowiadać ochrona wartości pieniężnych przechowywanych i transportowanych przez przedsiębiorców i inne jednostki organizacyjne	149
7.4.4. Rozporządzenie delegowane Komisji 2018/389 z dnia 27 listopada 2017 r. uzupełniające dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2015/2366 w odniesieniu do regulacyjnych standardów technicznych dotyczących silnego uwierzytelniania klienta i wspólnych i bezpiecznych otwartych standardów komunikacji	151
7.4.5. Konkluzje Rady Unii Europejskiej pt. „Council Conclusions on the Retail Payments Strategy for the EU”	152
7.4.6. Pakiet dotyczący finansów cyfrowych	154
7.4.6.1. Projekt rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie operacyjnej odporności cyfrowej sektora finansowego (DORA)	155
7.4.6.2. Projekt rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie rynków kryptoaktywów i zmieniającego dyrektywę (UE) 2019/1937 (MiCA)	156
7.4.6.3. Projekt rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie systemu pilotażowego na potrzeby infrastruktur rynkowych opartych na technologii rozproszonego rejestru (DLT)	157
7.4.7. Prace nad projektami aktów prawnych dotyczących systemów rozrachunku i rozliczeń papierów wartościowych	158
7.4.8. Projekt regulacyjnych standardów technicznych (RTS), które zostaną wydane przez Komisję Europejską na podstawie art. 15 ust. 3 i art. 49 ust. 5 rozporządzenia EMIR	158
7.4.9. Prace nad przeglądem i projektem zmian rozporządzenia CSDR	158

7.4.10. Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) w sprawie ram prawnych na potrzeby prowadzenia działań naprawczych oraz restrukturyzacji i uporządkowanej likwidacji CCP (CCPRR)	159
7.4.11. Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2019/518 z dnia 19 marca 2019 r. zmieniające rozporządzenie (WE) nr 924/2009 w odniesieniu do niektórych opłat za płatności transgraniczne w Unii i opłat za przeliczenie waluty	159
7.4.12. Ustawa o zmianie ustawy o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu oraz niektórych innych ustaw	160
7.4.13. Ustawa o zmianie ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych oraz niektórych innych ustaw	161
7.4.14. Ustawa o zmianie ustawy o Bankowym Funduszu Gwarancyjnym, systemie gwarantowania depozytów oraz przymusowej restrukturyzacji oraz niektórych innych ustaw	162
7.4.15. Projekty zmian ustawy o krajowym systemie cyberbezpieczeństwa	163
7.4.16. Projekt ustawy o Systemie Informacji Finansowej	164
7.4.17. Rozporządzenie Ministra Finansów, Funduszy i Polityki Regionalnej z dnia 8 lutego 2021 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie identyfikatorów i numerów rozliczeniowych nadawanych niektórym dostawcom usług płatniczych oraz unikatowych identyfikatorów nadawanych rachunkom płatniczym prowadzonym przez tych dostawców (Dz. U. z 2021, poz. 271)	166
7.5. Działania w zakresie upowszechniania obrotu bezgotówkowego	166
7.5.1. Wdrożenie płatności bezgotówkowych w administracji	167
7.5.2. Zwiększanie sieci akceptantów elektronicznych instrumentów płatniczych w punktach handlowo-usługowych	167
7.6. Działania na rzecz ograniczenia wykluczenia finansowego	168
7.6.1. Działania na rzecz zapewnienia dostępu do usług bankowych osobom z niepełnosprawnościami	168
7.7. Działania na rzecz SEPA	169
7.7.1. Działania związane z paneuropejskim poleceniem przelewu – SEPA Credit Transfer (SCT)	169
7.7.2. Działania związane z paneuropejskim poleceniem zapłaty – SEPA Direct Debit (SDD)	170
8. Działania w zakresie nadzoru nad systemem płatniczym	171
8.1. Działania w zakresie nadzoru nad systemami płatności	171
8.2. Działania w zakresie nadzoru nad schematami płatniczymi	172
8.3. Działania w zakresie wydawania przez Prezesa NBP opinii ws. krajowych instytucji płatniczych	172
8.4. Działania w zakresie nadzoru nad systemami rozrachunku i rozliczeń papierów wartościowych	173
8.4.1. Wydawanie opinii	173
8.4.2. Pozostałe działania	173
8.5. Działania w zakresie bezpieczeństwa i cyberodporności infrastruktury rynku płatniczego	174
9. Wyniki wybranych badań i analiz w zakresie systemu płatniczego	176
9.1. Raport badawczy „Metody płatności preferowane przez Polki i Polaków”	176

9.2. Badanie Mastercard dotyczące postaw i zachowań pokolenia Z	177
9.3. Badanie na zlecenie Tpay Jak Polacy płacą za e-zakupy? „Klienci cenią sobie przede wszystkim wygodę i szybkość”	178
9.4. Badanie „Zwyczaje płatnicze w Polsce w 2020 r.”	179
9.5. Badanie pt. „Ocena zmian na rynku płatności w Polsce”	181
9.6. Raport Intrum „European Payment Report 2021”	183
9.7. „Badanie metod płatności: co sądzą klienci”	185
9.8. „Analiza opłat i prowizji związanych z korzystaniem z rachunku płatniczego w Polsce (wg danych na dzień 31 grudnia 2020 r.)”	185
9.9. Raport NetB@nk bankowość internetowa i mobilna, płatności bezgotówkowe (II kwartał 2021 r.)	187
Wykaz stosowanych skrótów	189
Spis schematów	194
Spis wykresów	195
Spis tabel	200

Synteza

„Ocena funkcjonowania polskiego systemu płatniczego” jest cyklicznym materiałem, przygotowywanym przez Departament Systemu Płatniczego, stanowiącym dla Zarządu NBP podstawę do dokonania okresowej oceny rozliczeń pieniężnych i obiegu pieniężnego, tj. realizacji zadania określonego w art. 17 ust. 4 pkt 3 ustawy o Narodowym Banku Polskim¹.

W „Ocenie funkcjonowania polskiego systemu płatniczego w I półroczu 2021 r.”, zwanej dalej „Oceną”, przedstawiono główne fakty i wydarzenia, które miały miejsce w ramach funkcjonowania polskiego systemu płatniczego w I połowie 2021 r., jak również dane statystyczne odzwierciedlające rozwój systemu płatniczego w Polsce w tym okresie oraz jego poziom na koniec czerwca 2021 r.²

Wśród najistotniejszych dla systemu płatniczego w I połowie 2021 r. zdarzeń należy wymienić:

1. rozpoczęcie procesu legislacyjnego dotyczącego projektu ustawy o zmianie ustawy z dnia 19 sierpnia 2011 r. o usługach płatniczych. Ustawa została finalnie uchwalona przez Sejm Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 17 września 2021 r. i podpisana przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 28 września 2021 r. i opublikowana w dniu 5 października 2021 r. Podstawowym celem tej ustawy jest uregulowanie statusu prawnego akceptacji znaków pieniężnych emitowanych przez NBP. Z propozycją nowelizacji ww. ustawy i uregulowania kwestii akceptacji znaków pieniężnych emitowanych przez Narodowy Bank Polski wystąpił do Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej Prezes Narodowego Banku Polskiego. W opinii projektodawcy, poprzez zobowiązanie akceptantów do przyjmowania, z wyjątkami określonymi w ustawie, płatności gotówkowych, zapewniona zostanie możliwość korzystania przez wszystkie grupy społeczne z preferowanych przez nie form płatności, w tym z płatności gotówkowych.
2. kontynuowanie przez NBP prac nad Narodową Strategią Bezpieczeństwa Obrotu Gotówkowego. Planowane działania, realizowane przez Radę ds. obrotu gotówkowego, skupione są wokół szeroko rozumianego bezpieczeństwa obrotu gotówkowego, a ich głównym celem jest przeciwdziałanie eliminacji gotówki z obrotu gospodarczego oraz obrona swobody wyboru instrumentów płatniczych. Do kluczowych filarów bezpieczeństwa obrotu gotówkowego w pracach nad Narodową Strategią należy m. in. powszechna akceptacja płatności gotówkowych. W dniu 4 marca 2021 r. Rada podjęła uchwałę powołującą zespoły zadaniowe odpowiedzialne za przygotowanie projektu Strategii.
3. opublikowanie, w dniu 14 maja 2021 r., na stronie internetowej NBP, raportu pt. „Pieniądz cyfrowy banku centralnego”, wraz z aktualnym stanowiskiem Zarządu NBP w kwestii emisji cyfrowego złotego³. Zgodnie z powyższym stanowiskiem, NBP nie zidentyfikował celu emisji cyfrowego złotego o charakterze systemowym ani szczególnych potrzeb konsumentów lub podmiotów gospodarczych, które nie mogłyby zostać zaspokojone przez dostawców usług płatniczych w Polsce, a jedynie przez bank centralny w drodze wprowadzenia CBDC, w związku z czym, nie widząc

¹ Dz. U. z 2020 r. poz. 2027.

² Niezależnie od półrocznej Oceny, NBP przygotowuje i publikuje kwartalne informacje: o rozliczeniach i rozrachunkach międzybankowych, gdzie są prezentowane informacje i dane dotyczące systemów płatności, oraz o kartach płatniczych.

³ Stanowisko Zarządu NBP w sprawie CBDC wraz z raportem pt. „Pieniądz cyfrowy banku centralnego” zostało opublikowane pod adresem: <https://www.nbp.pl/home.aspx?f=/systemplatniczy/cbdc/cbdc.html>

przekonującego uzasadnienia, NBP nie decyduje się na jego emisję. Wskazano także, że powyższe stanowisko NBP w kwestii emisji cyfrowego złotego może ulec modyfikacji, o ile zaistnieją czynniki (krajowe lub międzynarodowe) uzasadniające taką zmianę.

4. zakończenie, z dniem 31 grudnia 2020 r., zgodnie z opinią Europejskiego Urzędu Nadzoru Bankowego (EUNB) z dnia 16 października 2019 r. (EBA-Op-2019-11)⁴, okresu do pełnego wdrożenia wymogów silnego uwierzytelnienia klienta (SCA) dla płatności kartowych w handlu elektronicznym. Oznacza to, że od dnia 1 stycznia 2021 r. dostawcy usług płatniczych muszą stosować odpowiednie rozwiązania, które wystarczą do spełnienia wymogów rozporządzenia delegowanego Komisji Europejskiej 2018/389 z dnia 27 listopada 2017 r. uzupełniającego dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2015/2366 w odniesieniu do regulacyjnych standardów technicznych dotyczących silnego uwierzytelniania klienta i wspólnych i bezpiecznych otwartych standardów komunikacji, w zakresie co najmniej dwuskładnikowego procesu uwierzytelniania (tzn. posługującego się co najmniej dwoma z trzech składowych uwierzytelniania: wiedzy, posiadania lub cech biometrycznych).
5. wdrożenie, w dniu 31 maja 2021 r. wersji 9.0 systemu SORBNET2, obejmującej szereg zmian usprawniających jego funkcjonowanie, w tym: utworzenie tzw. blokady bankowej na rachunku uczestnika przeznaczonej do jego swobodnej dyspozycji, wydłużenie okresu dostępu do danych archiwalnych, zmiana sposobu wyszukiwania zlecenia historycznego oraz wprowadzenie nowego sposobu autoryzacji przekazywanych do NBP zleceń awaryjnych,
6. opublikowanie w dniu 22 stycznia 2021 r. w Dzienniku Urzędowym UE rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/23 z dnia 16 grudnia 2020 r. w sprawie ram prawnych na potrzeby prowadzenia działań naprawczych oraz restrukturyzacji i uporządkowanej likwidacji CCP (CCPRR). Celem wprowadzenia przepisów rozporządzenia jest zapewnienie, aby CCP, w przypadku znalezienia się na progu upadłości lub zagrożenia upadłością, przygotował i przedstawił środki wyjścia z tej sytuacji w celu utrzymania swoich funkcji krytycznych przy jednoczesnej likwidacji pozostałej działalności w ramach standardowego postępowania upadłościowego. Przepisy rozporządzenia CCPRR zmierzają także do zachowania stabilności finansowej oraz uniknięcia znaczących negatywnych skutków dla systemu finansowego, przy jednoczesnym zminimalizowaniu kosztów upadłości CCP dla podatników. Celem rozporządzenia CCPRR jest dodatkowo zapewnienie poprawy przygotowania CCP i organów nadzoru do łagodzenia trudnej sytuacji finansowej i zapewniania ww. organom pełniejszego wglądu w przygotowania CCP na wypadek wystąpienia scenariuszy warunków skrajnych. Przepisy te wyposażają również organy nadzoru w uprawnienia do przygotowania się do przeprowadzenia potencjalnej restrukturyzacji i uporządkowanej likwidacji CCP oraz przeciwdziałania pogarszającej się sytuacji CCP w sposób skoordynowany, co tym samym ma przyczynić się do sprawnego funkcjonowania rynków finansowych.
7. wejście w życie, z dniem 26 lutego 2021 r. rozporządzenia Ministra Finansów, Funduszy i Polityki Regionalnej z dnia 8 lutego 2021 r. zmieniającego rozporządzenie Ministra Rozwoju i Finansów z dnia 5 lipca 2017 r. w sprawie identyfikatorów i numerów rozliczeniowych nadawanych niektórym dostawcom usług płatniczych oraz unikatowych identyfikatorów nadawanych rachunkom

⁴ Opinion of the European Banking Authority on the deadline for the migration to SCA for e-commerce card-based payment transactions: <https://eba.europa.eu/eba-publishes-opinion-on-the-deadline-and-process-for-completing-the-migration-to-strong-customer-authentication-sca-for-e-commerce-card-based-payment>

Ww. opinia EUNB powstała w odniesieniu do problemów związanych z dostosowaniem do wymogów silnego uwierzytelnienia płatności kartowych w sektorze e-commerce.

płatniczym prowadzonym przez tych dostawców. Nowelizacją doprecyzowano sposób postępowania z numerami rozliczeniowymi i unikatowymi identyfikatorami rachunków płatniczych w przypadku zastosowania wobec dostawców usług płatniczych instrumentów przymusowej restrukturyzacji. Wprowadzono zapisy umożliwiające podmiotowi przejmującemu lub instytucji pomostowej posługiwanie się numerem rozliczeniowym dostawcy poddanego przymusowej restrukturyzacji oraz utrzymanie unikatowych identyfikatorów rachunków płatniczych prowadzonych dotychczas przez dostawcę w przymusowej restrukturyzacji. Nowelizacja miała na celu uniknięcie wątpliwości interpretacyjnych dotyczących postępowania z numerami rozliczeniowymi i unikatowymi identyfikatorami rachunków płatniczych poprzez wyraźne uwzględnienie przypadków zastosowania instrumentów przymusowej restrukturyzacji.

8. w zakresie działań dotyczących bezpieczeństwa i cyberodporności infrastruktury rynku płatniczego – dokonanie w ramach trwającej oceny spełniania przez system SORBNET2 *Wymagań nadzorczych w zakresie odporności cybernetycznej dla infrastruktur rynku finansowego (CROE)*, przeglądu samooceny sporządzonej przez Gestora systemu SORBNET2,
9. w zakresie działań dotyczących nadzoru nad systemami płatności - wydanie przez Prezesa NBP jednej decyzji dotyczącej zezwolenia na wprowadzenie zmian w zasadach funkcjonowania systemu płatności detalicznych, tj. systemu płatności BlueCash,
10. w zakresie działań dotyczących nadzoru nad schematami płatniczymi:
  - wszczęcie postępowania z wniosku Polskiego Standardu Płatności Sp. z o.o. o wydanie zezwolenia na wprowadzenie zmian w zasadach funkcjonowania schematu płatniczego BLIK,
  - dokonanie oceny zmiany w zasadach funkcjonowania schematu płatniczego Mastercard, polegającej na modyfikacji postępowania arbitrażowego w ramach procedury *chargeback*.

Równocześnie w I połowie 2021 r. miały miejsce zdarzenia mogące mieć pośredni wpływ na system płatniczy w Polsce oraz podjęto szereg działań, które będą miały istotny wpływ na funkcjonowanie polskiego systemu płatniczego w najbliższej przyszłości. Należą do nich w szczególności:

1. kontynuowanie przez NBP prac analitycznych związanych z planowanym uruchomieniem w 2025 r. nowego systemu RTGS w złotych zgodnego ze standardem ISO 20022,
2. kontynuowanie przez NBP prac nad projektem konsolidacji systemu TARGET2 i platformy T2S,
3. rozpoczęcie prac nad projektem ustawy o zmianie ustawy o Bankowym Funduszu Gwarancyjnym, systemie gwarantowania depozytów oraz przymusowej restrukturyzacji oraz niektórych innych ustaw. Ustawa została przyjęta przez Sejm w dniu 8 lipca 2021 r. i ogłoszona w Dzienniku Ustaw z dnia 31 sierpnia 2021 r. (Dz. U. z 2021 r. poz. 1598). Zgodnie z tą ustawą KNF będzie pełniła funkcję organu odpowiedzialnego za przestrzeganie przez użytkowników usług płatniczych rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) Nr 260/2012 z dnia 14 marca 2012 r. ustanawiającego wymogi techniczne i handlowe w odniesieniu do poleceń przelewu i poleceń zapłaty w euro oraz zmieniającego rozporządzenie (WE) nr 924/2009⁵. W opisywanym zakresie ustawa weszła w życie w dniu 15 września 2021 r.
4. kontynuowanie prac legislacyjnych nad rządowym projektem rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji zmieniającego rozporządzenie w sprawie wymagań, jakim powinna odpowiadać ochrona wartości pieniężnych przechowywanych i transportowanych przez

⁵ Dz. Urz. UE L 94, z 30.3.2012, str. 22-37.

przedsiębiorców i inne jednostki organizacyjne. W projekcie rozporządzenia zaproponowano m.in. wprowadzenie dodatkowych wymagań związanych z systemem neutralizacji papierowych wartości pieniężnych. Projekt przewidywał nałożenie na banki i operatorów pozabankowych, będących właścicielami bankomatów, obowiązku wyposażenia co najmniej 40% bankomatów w komplet pojemników specjalistycznych wyposażonych w system neutralizacji papierowych wartości pieniężnych. Wybór bankomatów, w których zostaną zainstalowane specjalistyczne pojemniki, pozostawiony zostanie właścicielom bankomatów, którzy wytypują bankomaty narażone na tego typu przestępczość. Rozporządzenie zostało podpisane w dniu 15 września 2021 r. i ogłoszone w Dzienniku Ustaw w dniu 23 września 2021 r. (Dz. U. z 2021 r., poz. 1739).

5. rozpoczęcie prac legislacyjnych nad projektem ustawy o zmianie ustawy o usługach płatniczych z dnia 19 sierpnia 2011 r.⁶ Projekt ten dotyczył początkowo głównie zagadnienia częściowej deregulacji biur usług płatniczych w odniesieniu do zakresu nadzoru publicznego nad tą grupą dostawców usług płatniczych. W ramach opiniowania projektu tej ustawy NBP zgłosił m.in.:
  - propozycję uregulowania statusu prawnego akceptacji znaków pieniężnych emitowanych przez NBP (gotówki), w związku z potrzebą zapewnienia na terytorium RP możliwości korzystania przez konsumentów z preferowanych form płatności, w tym płatności gotówkowych (w przypadku zawierania umowy sprzedaży z przedsiębiorcą akceptującym bezgotówkowe instrumenty płatnicze). Kwestia ta stała się jednak przedmiotem odrębnych prac parlamentarnych (druk sejmowy nr 1221⁷), tj. była procedowana w ramach projektu prezydenckiego i została finalnie uchwalona w dniu 17 września 2021 r. przez Sejm.
  - propozycje zmian przepisów ustawy o usługach płatniczych⁸ wynikających z aktualizacji opublikowanego w grudniu 2020 r. rozporządzenia Europejskiego Banku Centralnego (EU) 2020 zmieniającego rozporządzenie Europejskiego Banku Centralnego (EU) nr 1409/2013 w sprawie statystyki płatności (EBC/2013/43),
  - propozycję usunięcia wymogu uzyskiwania opinii Prezesa NBP, o której mowa w art. 60 ust. 3 ustawy o usługach płatniczych, oraz zmianę brzmienia innych przepisów, jako konsekwencję usunięcia tego wymogu. Zgodnie z aktualnie obowiązującymi przepisami, KNF wydaje zezwolenie obejmujące świadczenie usługi acquiringu po zasięgnięciu opinii Prezesa NBP.
6. rozpoczęcie prac legislacyjnych nad projektem ustawy o Systemie Informacji Finansowej, które wynikają z obowiązku implementacji do polskiego porządku prawnego prawa unijnego, obejmującego regulacje służące zapobieganiu wykorzystywania systemu finansowego do prania pieniędzy oraz finansowania terroryzmu,
7. kontynuowanie prac nad projektem ustawy zmieniającej ustawę o krajowym systemie cyberbezpieczeństwa. W wyniku uwag NBP zgłaszanych do projektu tej ustawy, w projekcie z dnia 16 lutego 2021 r. dodany został nowy artykuł, zgodnie z którym w stosunku do NBP nie będą miały zastosowania przepisy dotyczące niewprowadzania do użytkowania lub wycofywania sprzętu lub oprogramowania od dostawcy uznanego za dostawcę wysokiego ryzyka, polecenia zabezpieczającego czy żądania od podmiotów publicznych informacji przez właściwe organy nadzorcze. Prezes NBP zostanie jedynie niezwłocznie poinformowany przez ministra właściwego ds. informatyzacji o wydaniu decyzji o uznaniu dostawcy sprzętu lub oprogramowania za dostawcę wysokiego ryzyka lub decyzji o wydaniu polecenia zabezpieczającego.

⁶ <https://legislacja.gov.pl/projekt/12342905>

⁷ <https://www.sejm.gov.pl/Sejm9.nsf/PrzebiegProc.xsp?nr=1221>

⁸ Dz. U. z 2020 r., poz. 794.

8. kontynuowanie prac nad projektem rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) w sprawie operacyjnej odporności cyfrowej sektora finansowego (Digital Operational Resilience Act/DORA), określającym wymogi z zakresu cyberbezpieczeństwa w stosunku do podmiotów finansowych, takich jak m.in. centralne depozyty papierów wartościowych i kontrahenci centralni (CCP), a także instytucje pieniądza elektronicznego i krajowe instytucje płatnicze. W toku prac legislacyjnych NBP wskazywał przede wszystkim na brak zasadności obejmowania zakresem ww. rozporządzenia systemów płatności i schematów płatniczych.
9. kontynuowanie prac nad projektem rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) w sprawie rynków kryptoaktywów i zmieniającego dyrektywę (UE) 2019/1937 (MiCA). Projekt stanowi w założeniach pierwszą spójną koncepcję regulacji kryptoaktywów w obrocie gospodarczym.
10. kontynuowanie prac nad projektem rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) w sprawie systemu pilotażowego na potrzeby infrastruktur rynkowych opartych na technologii rozproszonego rejestru (DLT). Ww. projekt jest pierwszą na poziomie Unii Europejskiej próbą uregulowania rynku instrumentów finansowych opartych o technologię rozproszonego rejestru oraz ustanowienia wymogów wobec operatorów wielostronnych platform obrotu i centralnych depozytów papierów wartościowych wykorzystujących w swojej działalności ww. technologię. Projektowane rozporządzenie ma na celu ograniczenie przeszkód dotyczących emitowania, obrotu i rozrachunku papierów wartościowych opartych o DLT, wsparcie rozwoju innowacyjnych rozwiązań technologicznych w obszarze infrastruktury rynkowej, przy zapewnieniu wysokiego poziomu ochrony konsumentów i inwestorów, uczciwości obrotu rynkowego i ograniczeniu ryzyka dla stabilności systemu finansowego.
11. kontynuowanie prac nad projektem zmian rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) Nr 909/2014 z dnia 23 lipca 2014 r. w sprawie usprawnienia rozrachunku papierów wartościowych w UE i w sprawie centralnych depozytów papierów wartościowych, zmieniającego dyrektywę 98/26/WE i 2014/65/UE oraz rozporządzenie (UE) nr 236/2012 (CSDR). W ramach tych prac Europejski Bank Centralny (EBC) przygotował ankietę skierowaną do centralnych depozytów papierów wartościowych (CDPW), w której skonsultowano zasady dokonywania rozrachunku pieniężnego transakcji, w tym rozrachunku pieniężnego w walutach obcych. O wynikach ankiety EBC poinformował KE, która prowadzi dalsze prace nad projektem zmian rozporządzenia CSDR.

Najważniejsze dane statystyczne odzwierciedlające rozwój polskiego systemu płatniczego w I półroczu 2021 r. w stosunku do poprzedniego półrocza są następujące:

1. w systemach płatności wysokokwotowych odnotowano:
  - w systemie SORBNET2 nieznaczny spadek liczby zrealizowanych zleceń o 0,05% przy jednoczesnym wzroście ich wartości o 3,2%,
  - w systemie TARGET2-NBP wzrost zarówno liczby, jak i wartości zrealizowanych zleceń odpowiednio o 0,6% i 17,6%,
2. w systemach płatności detalicznych odnotowano:
  - w systemie Elixir wzrost zarówno liczby, jak i wartości zrealizowanych zleceń odpowiednio o 1,4% i 2,9%,

- w systemie Euro Elixir wzrost zarówno liczby, jak i wartości zrealizowanych zleceń odpowiednio o 3,9% i 20,9%,
  - w systemie Express Elixir, oferującym rozliczenie płatności natychmiastowych, dynamiczny wzrost liczby zrealizowanych zleceń o 40% przy jednoczesnym wzroście ich wartości o 20%,
  - w systemie BlueCash, wzrost zarówno liczby, jak i wartości zrealizowanych zleceń odpowiednio o 13% i 17%,
  - w systemie BLIK kolejny wzrost liczby i wartości zrealizowanych zleceń, odpowiednio o 31% i 32%,
  - w systemie KSR spadek liczby zrealizowanych zleceń o 1,1% przy jednoczesnym nieznacznym wzroście ich wartości o 0,3%,
3. w systemach rozliczeń i rozrachunku papierów wartościowych odnotowano:
- w systemie rozrachunku prowadzonym przez KDPW S.A. spadek liczby operacji o 11,2% przy jednoczesnym wzroście ich wartości o 21,8%,
  - w systemach rozliczeń transakcji w KDPW_CCP S.A. spadek liczby transakcji o 1,8% przy jednoczesnym wzroście ich wartości o 14,1%,
  - w systemie SKARBNET4 prowadzonym przez NBP:
    - wzrost zarówno liczby, jak i wartości transakcji bonami pieniężnymi NBP odpowiednio o 9,1% i 1,6%,
    - spadek zarówno liczby, jak i wartości transakcji bonami skarbowymi odpowiednio o 68,4% i 50,9%,
4. w zakresie pozostałej infrastruktury polskiego systemu płatniczego odnotowano:
- spadek liczby instytucji świadczących usługi płatnicze o 1% oraz spadek liczby ich placówek o 2,1%,
  - znaczące poszerzenie liczby placówek bankowych bez obsługi kasowej. Na koniec I półrocza 2021 r. 12 banków prowadziło 599 oddziały bez takiej obsługi.
  - wzrost liczby podmiotów KIP (Krajowe Instytucje Płatnicze) o 2,6%,
  - wzrost liczby podmiotów MIP (Małe Instytucje Płatnicze) o 30,2%,
  - spadek liczby instytucji BUP (Biura Usług Płatniczych) o 2,4%,
  - spadek liczby bankomatów o 0,5%,
  - wzrost liczby akceptantów kart płatniczych, umożliwiających realizację płatności kartą płatniczą w terminalach POS i internecie o 7,4% w stosunku do poprzedniego półrocza,
  - wzrost liczby punktów handlowo-usługowych wyposażonych w terminale POS o 6,6%,
  - wzrost liczby terminali POS o 7,6%,
  - wzrost liczby punktów handlowo - usługowych udostępniających wypłaty sklepowe *cash back* o 1,1%,
  - wzrost liczby i wartości wypłat sklepowych *cash back* odpowiednio o 4,7% i 5% w stosunku do poprzedniego półrocza,

5. w zakresie rachunków bankowych i bezgotówkowych instrumentów płatniczych odnotowano:
- nieznaczny spadek liczby rachunków bieżących osób fizycznych prowadzonych przez banki o 0,4%,
  - wzrost średniej liczby transakcji bezgotówkowych na jednym rachunku bankowym o 3,2, do 119,7 transakcji, co oznacza wzrost średniej aktywności użytkowników w przeliczeniu na jeden rachunek o 2,7%,
  - wzrost liczby wydanych kart płatniczych o 1,4% (do poziomu 44,3 mln), przy czym odnotowano spadek liczby wydanych kart kredytowych o 2,1%. Karta płatnicza była najczęściej wykorzystywanym przez posiadaczy rachunków bankowych instrumentem płatności bezgotówkowych, za pośrednictwem której zrealizowano ok. 63,0% wszystkich transakcji bezgotówkowych.
  - wzrost liczby i wartości bezgotówkowych transakcji kartowych (odpowiednio o 0,7% i 0,7%),
  - wzrost liczby transakcji poleceniem przelewu o 5,3%,
  - wzrost liczby transakcji poleceniem zapłaty o 5%,
  - spadek liczby operacji oszukańczych dokonanych kartami płatniczymi o 12,5% przy jednoczesnym wzroście ich wartości o 51,7% (według danych przekazanych przez banki),
  - wzrost średniej wartości transakcji oszukańczej dokonanej kartą płatniczą o 42,9%,
6. w zakresie dotyczącym pieniądza gotówkowego i bezgotówkowego odnotowano:
- wzrost pieniądza gotówkowego w obiegu poza kasami banków z poziomu 306,8 mld zł w grudniu 2020 r. do poziomu 328,7 mld zł w czerwcu 2021 r. (wzrost o 7,1%),
  - nieznaczny wzrost udziału gotówki w agregacie podaży pieniądza M1 z poziomu 20,0% w grudniu 2020 r. do poziomu 20,1% w czerwcu 2021 r.,
  - wzrost udziału depozytów gospodarstw domowych w agregacie podaży pieniądza M1 z poziomu 51,4% w grudniu 2020 r. do poziomu 51,8% w czerwcu 2021 r.

Warto podkreślić, iż I półrocze 2021 r. to także okres dynamicznego rozwoju rynku innowacyjnych instrumentów i usług płatniczych, do których w szczególności należą karty zbliżeniowe i płatności mobilne. Polska należy do grona krajów o najwyższym poziomie użycia kart zbliżeniowych na świecie. Na koniec czerwca 2021 r. liczba kart płatniczych z funkcją zbliżeniową sięgnęła 39,2 mln, tj. była o 0,85 mln większa niż w grudniu 2020 r. Karty zbliżeniowe stanowiły 88,5% wszystkich kart płatniczych w Polsce, mając coraz wyższy udział w liczbie i wartości transakcji kartowych. W I półroczu 2021 r. udział transakcji kartami zbliżeniowymi w ogólnej liczbie bezgotówkowych transakcji kartowych osiągnął poziom 95,8%. Należy dodać, że od I półrocza 2019 r. 100% terminali POS jest przystosowanych do obsługi kart płatniczych z funkcją zbliżeniową. Oprócz kart zbliżeniowych bardzo dynamicznie oraz stale rozwijają się płatności mobilne (np. BLIK), stając się coraz bardziej powszechne. System BLIK umożliwia dokonywanie przy użyciu np. telefonów komórkowych czy tabletów płatności zarówno przez internet, jak i w tradycyjnych sklepach i punktach usługowych, komunikacji miejskiej, urzędach publicznych oraz pomiędzy użytkownikami telefonów komórkowych (P2P). Użytkownicy systemu BLIK najczęściej dokonują płatności bezgotówkowych w terminalach POS (wzrost ich liczby o 54% oraz ich wartości o 56%). Dużą popularnością cieszą się też płatności typu (P2P), gdyż w ciągu I półrocza 2021 r. bardzo dynamicznie wzrosła ich liczba (o 40%) i wartość (o 33%), co jednoznacznie potwierdza rosnące zainteresowanie tego typu usługą.

Biorąc pod uwagę powyższe dane statystyczne oraz szczegółowe informacje i opinie zawarte w całym opracowaniu, można sformułować następujące najważniejsze oceny dotyczące funkcjonowania polskiego systemu płatniczego w I półroczu 2021 r.:

1. systemy płatności (SORBNET2, TARGET2-NBP, Elixir, Euro Elixir, Express Elixir, BlueCash, BLIK i KSR) funkcjonowały prawidłowo, zapewniając bezpieczne i sprawne przeprowadzanie rozliczeń i rozrachunków międzybankowych,
2. systemy rozrachunku i rozliczeń papierów wartościowych (w tym system prowadzony przez KDPW S.A., system SKARBNET4 prowadzony przez NBP i systemy rozliczeń prowadzone przez KDPW_CCP S.A.) funkcjonowały stabilnie,
3. rozwijała się infrastruktura umożliwiająca dokonywanie przez użytkowników płatności detalicznych, w szczególności:
  - rosła sieć akceptacji kart płatniczych, w szczególności punktów akceptujących karty z funkcją zbliżeniową,
  - miał miejsce dynamiczny rozwój zarówno systemu płatności natychmiastowych Express Elixir, umożliwiający klientom banków uczestniczących w tym systemie zrealizowanie przelewu do innego banku w sposób bardzo szybki (zwykle w kilka – kilkanaście sekund), jak również systemu BLIK rozliczającego płatności mobilne,
4. zmianie uległa liczba punktów i usług umożliwiających dostęp do gotówki:
  - zmalała sieć bankomatów, przy jednoczesnym spadku liczby i wartości wypłat gotówki,
  - wzrosły wypłaty z bankomatów w ramach systemu BLIK z wykorzystaniem telefonu komórkowego,
5. w zakresie wykorzystania bezgotówkowych instrumentów płatniczych:
  - wzrosła liczba kart płatniczych z funkcją zbliżeniową przy jednoczesnym wzroście liczby płatności zbliżeniowych i wzroście ich wartości,
  - wzrosła liczba poleceń przelewu, przy jednoczesnym wzroście ich udziału w ogólnej liczbie wszystkich transakcji bezgotówkowych w stosunku do II półrocza 2020 r.,
6. miał miejsce nieznaczny wzrost liczby rachunków bankowych, któremu towarzyszył wzrost średniej liczby transakcji bezgotówkowych na jednym rachunku bankowym - związany ze wzrostem liczby transakcji kartowych oraz wzrostem poleceń zapłaty,
7. rósł stopień wykorzystania płatności mobilnych pomiędzy osobami fizycznymi (P2P) oraz miał miejsce kolejny wzrost liczby i wartości płatności bezgotówkowych w internecie w ramach systemu BLIK.

Oprócz ww. głównych faktów i wydarzeń w ramach funkcjonowania polskiego systemu płatniczego w I połowie 2021 r., jak i danych statystycznych odzwierciedlających ten system, należy dodać, że prezentowany materiał zawiera również informacje o wynikach wybranych badań i analiz w zakresie systemu płatniczego.

W obecnej edycji materiału zostały przedstawione następujące badania i analizy:

- raport badawczy „Metody płatności preferowane przez Polki i Polaków”,

- badanie Mastercard dotyczące postaw i zachowań pokolenia Z,
- badanie na zlecenie Tpay Jak Polacy płacą za e-zakupy? „Klienci cenią sobie przede wszystkim wygodę i szybkość”,
- badanie „Zwyczaje płatnicze w Polsce w 2020 r.”,
- badanie pt. „Ocena zmian na rynku płatności w Polsce”,
- raport Intrum „European Payment Report 2021”,
- „Badanie metod płatności: co sądzą klienci”,
- „Analiza opłat i prowizji związanych z korzystaniem z rachunku płatniczego w Polsce (wg danych na dzień 31 grudnia 2020r.)”,
- raport NetB@nk bankowość internetowa i mobilna, płatności bezgotówkowe (II kwartał 2021 r.).

Należy dodać, że funkcjonowanie systemu płatniczego w Polsce jest wypadkową działań i decyzji bardzo wielu podmiotów (najważniejsze z nich wskazano w rozdziale 1). Narodowy Bank Polski, realizując ustawowe zadanie organizacji rozliczeń pieniężnych, pełni w tym zakresie nie tylko funkcję regulacyjną, nadzorczą i operacyjną, ale i – wzorem innych banków centralnych - funkcję katalizatora zmian, która przejawia się m.in. w inicjowaniu lub wspieraniu działań wielu innych podmiotów i instytucji w zakresie systemu. Warto jednak pamiętać, iż przyjmując ww. rolę katalizatora zmian, NBP nie zawsze na wszystkie podejmowane decyzje i działania podmiotów w zakresie systemu płatniczego ma ostateczny wpływ.

Biorąc pod uwagę przedstawione powyżej informacje i dane, funkcjonowanie polskiego systemu płatniczego w I półroczu 2021 r. należy ocenić pozytywnie.

Informacje wstępne

Narodowy Bank Polski przedstawia cykliczny materiał oceniający funkcjonowanie krajowego systemu płatniczego w I półroczu 2021 r. Materiał ten ma na celu przedstawienie kompleksowej informacji dotyczącej stanu i poziomu rozwoju poszczególnych elementów polskiego systemu płatniczego w ciągu omawianego półrocza oraz najistotniejszych prac i wydarzeń w tym zakresie. Sporządzenie *Oceny funkcjonowania polskiego systemu płatniczego* stanowi podstawę dla realizacji ustawowego obowiązku Zarządu NBP, określonego w art. 17 ust. 4 pkt 3 ustawy o Narodowym Banku Polskim⁹, tj. dokonywania okresowej oceny rozliczeń pieniężnych.

Prezentowany materiał zawiera informacje i dane o:

1. podmiotach funkcjonujących w systemie płatniczym lub mających wpływ na jego funkcjonowanie,
2. funkcjonowaniu systemów płatności, w tym: systemów SORBNET2 i TARGET2-NBP, prowadzonych przez NBP, systemów Elixir, Euro Elixir i Express Elixir prowadzonych przez Krajową Izbę Rozliczeniową S.A., systemu BlueCash prowadzonego przez Blue Media S.A., systemu BLIK prowadzonego przez Polski Standard Płatności Sp. z o.o. oraz Krajowego Systemu Rozliczeń prowadzonego przez Fiserv Polska S.A.¹⁰,
3. systemie rozrachunku papierów wartościowych prowadzonym przez Krajowy Depozyt Papierów Wartościowych S.A., systemach rozliczeń papierów wartościowych prowadzonych przez KDPW_CCP S.A., systemach rozliczeń i rozrachunku papierów wartościowych IRGIT SRF prowadzonych przez Izbę Rozliczeniową Giełd Towarowych S.A. oraz systemie rozliczeń i rozrachunku papierów wartościowych SKARBNET4 prowadzonym przez NBP,
4. pozostałych elementach infrastruktury polskiego systemu płatniczego,
5. rachunkach bankowych i bezgotówkowych instrumentach płatniczych,
6. poziomie obrotu bezgotówkowego i gotówkowego,
7. działaniach podjętych przez NBP w zakresie polityki i rozwoju systemu płatniczego,
8. działaniach podjętych przez NBP w zakresie nadzoru nad systemami płatności, schematami płatniczymi, systemami rozliczeń i rozrachunku papierów wartościowych oraz usługą acquiringu,
9. wynikach wybranych badań i analiz w zakresie systemu płatniczego.

⁹ Dz. U. z 2019 r. poz. 1810.

¹⁰ Z dniem 24 września 2021 r. spółka First Data Polska S.A. zmieniła nazwę na Fiserv Polska S.A.

1. Podmioty funkcjonujące w systemie płatniczym lub mające wpływ na jego funkcjonowanie

Uczestnicy systemu płatniczego w rozumieniu obejmującym zarówno systemy płatności, schematy płatnicze jak również systemy rozliczeń i rozrachunku papierów wartościowych są jednym z podstawowych elementów systemu płatniczego.

Uczestników systemu płatniczego można podzielić na:

1. Uczestników pierwszego poziomu – osoby fizyczne (konsumenci), przedsiębiorstwa lub inne podmioty, które są stronami dokonywanych w ramach tego systemu transakcji mających za przedmiot środki pieniężne (transakcji płatniczych) lub papiery wartościowe bądź inne instrumenty finansowe (transakcji dotyczących instrumentów finansowych) (przykładowo płatnicy, beneficjenci, akceptanci, inwestorzy),
2. Uczestników drugiego poziomu – podmioty zaangażowane w bezpośrednią obsługę realizacji transakcji pomiędzy uczestnikami pierwszego poziomu, tj. dostawcy usług płatniczych (np. banki, instytucje płatnicze, spółdzielcze kasy oszczędnościowo-kredytowe) w odniesieniu do transakcji płatniczych, zaś w odniesieniu do transakcji dotyczących instrumentów finansowych firmy inwestycyjne (przykładowo domy maklerskie oraz banki prowadzące działalność maklerską),
3. Uczestników trzeciego poziomu – podmioty pośredniczące w rozliczeniu transakcji pomiędzy uczestnikami drugiego poziomu lub – w przypadku transakcji płatniczych - ich dostawcami usług płatniczych. Przykładami takich uczestników w Polsce w przypadku transakcji płatniczych jest Krajowa Izba Rozliczeniowa S.A. i inne podmioty prowadzące systemy płatności z funkcją rozliczeń (zwani również operatorami systemów płatności), tj. Blue Media S.A., Polski Standard Płatności Sp. z o.o. i Krajowy System Rozliczeń (KSR). Do kategorii takich uczestników zaliczyć można również tzw. podmioty zarządzające systemami zewnętrznymi, uczestniczące w systemach rozrachunku, w tym – w przypadku transakcji dotyczących instrumentów finansowych - m.in. podmioty prowadzące systemy rozliczeń papierów wartościowych (przykładem ich w Polsce jest KDPW_CCP S.A.).
4. Uczestników czwartego poziomu – podmioty przechowujące środki pieniężne dostawców usług płatniczych lub papiery wartościowe bądź inne instrumenty finansowe firm inwestycyjnych oraz przeprowadzające finalny rozrachunek między nimi w sposób bezpośredni (na podstawie zleceń dostawców usług płatniczych/firm inwestycyjnych) lub pośredni (na podstawie zleceń uczestników trzeciego poziomu), a więc podmioty prowadzące systemy płatności lub systemy rozrachunku papierów wartościowych z funkcją rozrachunku, zwane również agentami rozrachunkowymi, np. banki centralne przeprowadzające rozrachunek międzybankowy oraz podmioty prowadzące depozyty papierów wartościowych przeprowadzające rozrachunek na papierach wartościowych. W Polsce przykładami takich uczestników są Narodowy Bank Polski oraz Krajowy Depozyt Papierów Wartościowych S.A.

Graficzny podział uczestników systemu płatniczego przedstawia schemat nr 1.

Schemat nr 1. Podział uczestników systemu płatniczego

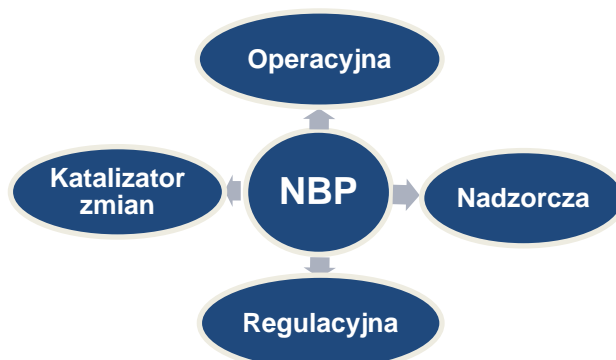

Źródło: Opracowanie własne DSP

Wyżej wymienione podmioty systemu płatniczego to uczestnicy bezpośrednio zaangażowani w obsługę transakcji mających za przedmiot środki pieniężne lub instrumenty finansowe, ale ważne znaczenie dla systemu płatniczego mają często jeszcze inne podmioty lub te już wcześniej wskazane, ale występujące w innej roli, w tym zwłaszcza:

- banki centralne, pełniące, obok roli dostawcy usług płatniczych dla wybranych klientów, np. rządu i instytucji publicznych, i roli agenta rozrachunkowego dla banków i operatorów systemów płatności, również rolę emitenta pieniądza (poprzez emisję pieniądza gotówkowego, będącego powszechnie wykorzystywanym i akceptowanym instrumentem płatniczym, oraz kreację pieniądza bezgotówkowego na prowadzonych przez siebie rachunkach bankowych), rolę regulatora (wydawanie regulacji ograniczonych do banków), rolę nadzorca systemowego, tj. w zakresie nadzoru *oversight* m.in. nad systemami płatności, schematami płatniczymi oraz systemami rozliczeń i rozrachunku papierów wartościowych czy usługą *acquiringu*, oraz rolę katalizatora zmian (np. poprzez działalność Rady ds. Systemu Płatniczego); wszystkie z tych ról pełni NBP (schemat nr 2);

Schemat nr 2. Rola NBP w systemie płatniczym

Źródło: Opracowanie własne DSP

- rząd i parlament, jako regulatorzy w zakresie ogólnych zasad dotyczących systemu płatniczego;
- organa nadzoru sprawujące nadzór typu ostrożnościowego, tj. nadzór *supervision*, nad dostawcami usług płatniczych, tj. głównie bankami, spółkami i instytucjami płatniczymi oraz podmiotami rynku kapitałowego; w Polsce rolę tę pełni Komisja Nadzoru Finansowego (KNF);
- instytucje publiczne oraz podmioty podejmujące działania w zakresie ochrony praw uczestników pierwszego poziomu systemu płatniczego (tj. klientów dostawców usług płatniczych) i pełniące przez to ważną rolę w systemie płatniczym, np. Urząd Ochrony Konkurencji i Konsumentów oraz Rzecznik Finansowy;
- związki i stowarzyszenia zrzeszające dostawców usług płatniczych, np. izby samorządowe banków, które reprezentują dany sektor w dyskusjach nad systemem płatniczym, a w wielu przypadkach prowadzą aktywną działalność w zakresie systemu płatniczego, np. działalność standaryzacyjną; przykładem takich związków w Polsce jest przede wszystkim Związek Banków Polskich (ZBP), jak również Krajowy Związek Banków Spółdzielczych;
- globalne lub krajowe organizacje płatnicze (np. kartowe) prowadzące schematy płatnicze; w przypadku Polski są to m.in. organizacje: Visa, Mastercard, American Express, Diners Club oraz PSP;
- instytucje lub gremia odpowiedzialne za normalizację i standaryzację; w przypadku Polski jest to m.in. Polski Komitet Normalizacyjny i jego komitety techniczne;
- inne organizacje lub gremia pozarządowe, mające na celu reprezentowanie określonych uczestników systemu płatniczego, np. konsumentów, akceptantów lub innych przedsiębiorców, bądź skupiające różne podmioty, ale podejmujące działania w określonym celu w zakresie systemu płatniczego, np. Fundacja Polska Bezgotówkowa.

2. Systemy płatności

Na koniec I półrocza 2021 r. w Polsce funkcjonowało 8 głównych systemów płatności:

- 2 systemy płatności wysokokwotowych:

- system SORBNET2, prowadzony przez NBP,
- system TARGET2-NBP, prowadzony przez NBP pod względem prawnym, a pod względem operacyjnym przez trzy banki centralne (Deutsche Bundesbank, Banque de France i Banca d'Italia),

- 6 systemów płatności detalicznych:

- system Elixir, prowadzony przez Krajową Izbę Rozliczeniową S.A.,
- system Euro Elixir, prowadzony przez Krajową Izbę Rozliczeniową S.A.,
- system Express Elixir, prowadzony przez Krajową Izbę Rozliczeniową S.A.,
- system BlueCash, prowadzony przez Blue Media S.A.,
- system BLIK, prowadzony przez Polski Standard Płatności Sp. z o.o.,
- system KSR, prowadzony przez Fiserv Polska S.A.

2.1. Systemy płatności wysokokwotowych

2.1.1. System SORBNET2

W I półroczu 2021 r. działania prowadzone w obszarze systemu SORBNET2 koncentrowały się na przygotowaniu do wdrożenia w dniu 31 maja 2021 r. wersji 9.0 systemu oraz na zapewnieniu sprawnego i niezakłóconego działania systemu.

Zmiany w systemie SORBNET2

Wdrożenie wersji 9.0 systemu w dniu 31 maja 2021 r. obejmowało następujące zmiany:

- utworzenie blokady bankowej na rachunku uczestnika,
- wydłużenie okresu dostępu do danych archiwalnych oraz zmiana sposobu wyszukiwania zlecenia historycznego,
- wprowadzenie nowego sposobu autoryzacji przekazywanych do NBP zleceń awaryjnych.

W przypadku zmiany dotyczącej utworzenia nowego rodzaju blokady, tzw. blokady bankowej przeznaczonej do dyspozycji uczestnika, oznacza to, że w gestii uczestnika jest jej zakładanie i rozwiązywanie. Dodanie nowej blokady było odpowiedzią na potrzeby sektora bankowego i miało na celu ułatwienie monitorowania płynności śróddziennej przez uczestnika.

Druga modyfikacja polegała na wydłużeniu okresu dostępu do danych archiwalnych do roku wstecz dla zapytań o historię salda w trybie U2A, co pozwoliło użytkownikom systemu samodzielnie pobrać dane w tym zakresie w przypadku zaistnienia takiej potrzeby. Dodatkowo zmienił się także sposób wyszukiwania zlecenia historycznego – dla wyszukiwania zlecenia po wskazanym TRN lub numerze systemowym zlecenie

jest wyszukiwane zarówno w bazie zleceń, jak i zleceń historycznych. Modyfikacja ta została wprowadzona zarówno dla trybu A2A, jak i U2A.

Trzecia zmiana polegała na wprowadzeniu bardziej nowoczesnego sposobu składania zleceń awaryjnych, tzn. pocztą elektroniczną w postaci pliku podpisanego kwalifikowanym podpisem elektronicznym, zawierającego zlecenie płatnicze w formacie pdf. Modyfikacja ta pozwoliła na szybsze akceptowanie zleceń przez osoby upoważnione bez względu na ich lokalizację oraz na wyeliminowanie bezpośredniego kontaktu.

Obok zmian związanych z wdrożeniem wersji 9.0 systemu zmianie uległy również umowy uczestnictwa w systemie SORBNET2, w szczególności zmodyfikowany został zapis dotyczący sposobu wprowadzania zmian w ww. umowach. Zgodnie z nowym zapisem, NBP będzie mógł zmienić umowę w każdym czasie, o czym zawiadomi uczestnika systemu SORBNET2 pisemnie, przy czym zmiany będą uznane za zaakceptowane, jeśli uczestnik systemu SORBNET2 nie zgłosi wyraźnego sprzeciwu w ciągu 14 dni od otrzymania informacji o tych zmianach.

Ponadto, na początku czerwca 2021 r. przeprowadzono ankietę dotyczącą preferencji uczestników SORBNET2 i TARGET2-NBP w zakresie sposobu podpisywania dokumentów związanych z uczestnictwem w tych systemach. Uczestnicy systemu SORBNET2 udzielili odpowiedzi na pytania dotyczące preferowanego sposobu podpisywania umów uczestnictwa w systemie SORBNET2, aneksów do tych umów oraz dokumentów o charakterze operacyjnym.

Zgodnie z harmonogramem realizacji zadania nr 12 „Budowa nowego systemu RTGS w złotych zgodnego ze standardem ISO 20022”, zawartego w Planie działalności NBP na lata 2021-2023, we współpracy z Departamentem Informatyki i Telekomunikacji (DIT) kontynuowano prace analityczne prowadzone w II połowie 2020 r. zmierzające do określenia listy zmian planowanych do wprowadzenia w nowym systemie oraz wybranych obszarów jego funkcjonowania.

Dane statystyczne – system SORBNET2

Według stanu na dzień 30 czerwca 2021 r. w systemie SORBNET2 uczestniczyło 50 podmiotów, w tym 45 banków, tj. o jeden więcej niż w II półroczu 2020 r.¹¹, Krajowa Spółdzielcza Kasa Oszczędnościowo-Kredytowa, Krajowa Izba Rozliczeniowa S.A., Krajowy Depozyt Papierów Wartościowych S.A., KDPW_CCP S.A. oraz Narodowy Bank Polski.

W I półroczu 2021 r. w systemie SORBNET2 zrealizowano ogółem 2.178.967 zleceń (średnio dziennie 17.572 zleceń) o łącznej wartości 53.963,4 mld zł. W porównaniu do II półroczu 2020 r., w którym zrealizowano 2.179.970 zleceń (średnio dziennie 16.769 zleceń) o łącznej wartości 52.308,9 mld zł, liczba zrealizowanych zleceń nieznacznie się zmniejszyła. Uwzględniając mniejszą o 6 dni liczbę dni operacyjnych w I półroczu 2021 r. (124 dni operacyjnych wobec 130 dni w II półroczu 2020 r.) i jej wpływ na liczbę zrealizowanych zleceń, tj. analizując średnią dzienną liczbę zleceń, należy odnotować, że miał miejsce wzrost o 4,8% średniej dziennej liczby zleceń.

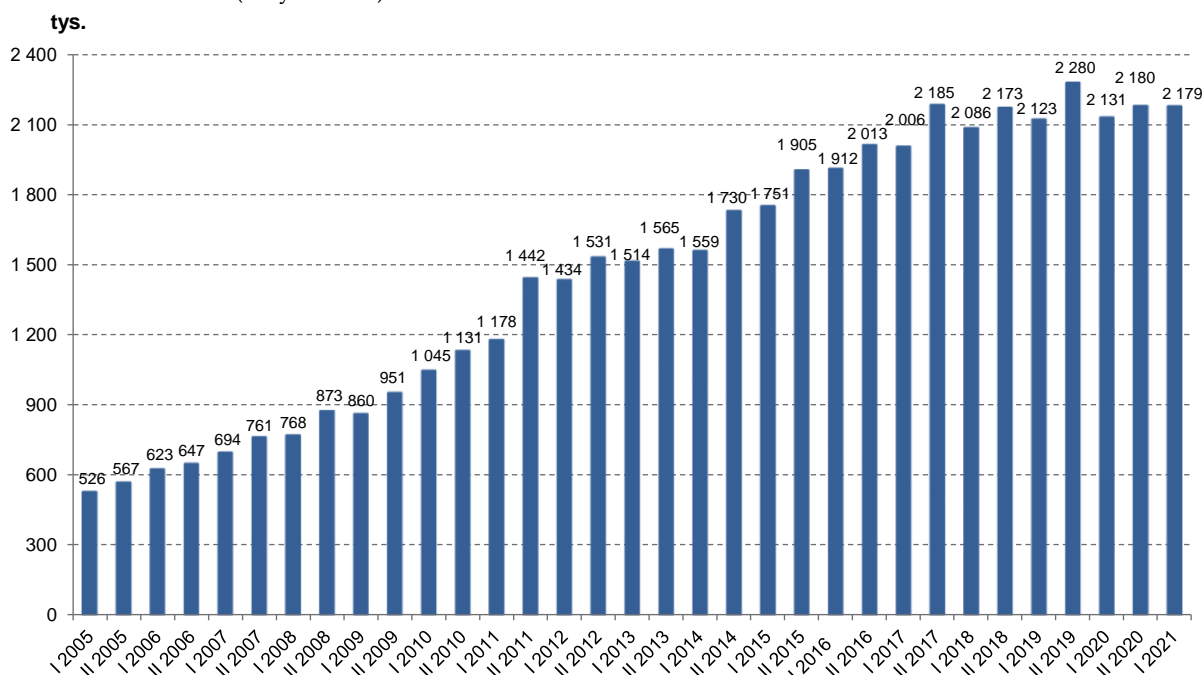
¹¹ W dniu 24 czerwca 2021 r. został otwarty rachunek bieżący dla AION Bank S.A. Oddział w Polsce.

Spadek liczby zrealizowanych zleceń (o 0,05%) oraz wzrost ich wartości (o 3,2%) skutkował wzrostem średniej wartości jednego zlecenia, tj. o 3,2%. W analizowanym okresie zaobserwowano wzrost odpowiednio dla średniej dziennej liczby zleceń o 4,8%, jak i dla średniej dziennej wartości obrotów o 8,2%. Najwyższy dzienny wolumen zleceń wyniósł 22.540 zleceń i odnotowany został w dniu 30 kwietnia 2021 r.

W I półroczu 2021 r. w systemie SORBNET2 wystąpił spadek liczby i wzrost wartości zrealizowanych zleceń międzybankowych, o odpowiednio 5,9% i 2,2%, oraz wzrost liczby i wartości zleceń klientów, o odpowiednio 0,3% i 5,2%.

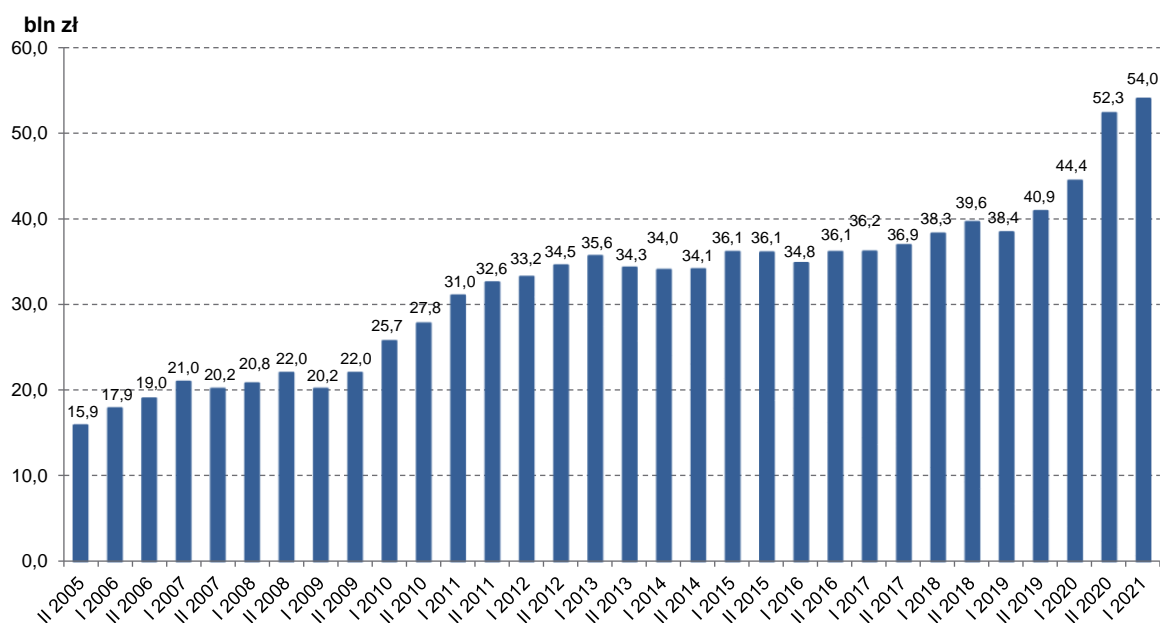
Liczbę i wartość zleceń zrealizowanych w systemie SORBNET (do dnia 9 czerwca 2013 r.) i SORBNET2 (od dnia 10 czerwca 2013 r.) na przestrzeni lat 2005 – 2021 zaprezentowano na wykresach nr 1 i 2, średnie dzienne wartości, tj. średnią dzienną liczbę zleceń zrealizowanych w systemie SORBNET/SORBNET2, w latach 2005 – 2021 przedstawia wykres nr 3, średnią wartość pojedynczego zlecenia zrealizowanego w ww. systemach w latach 2005 – 2021 przedstawia wykres nr 4. Szczegółowe dane dotyczące liczby i wartości zrealizowanych zleceń oraz zmian, jakie miały miejsce w I półroczu 2021 r. w porównaniu do II półroczu 2020 r., przedstawiono w tabelach nr 1 i 2.

Wykres nr 1. Liczba zleceń zrealizowanych w systemie SORBNET i SORBNET2 w kolejnych półroczach w latach 2005 – 2021 (w tys. sztuk)

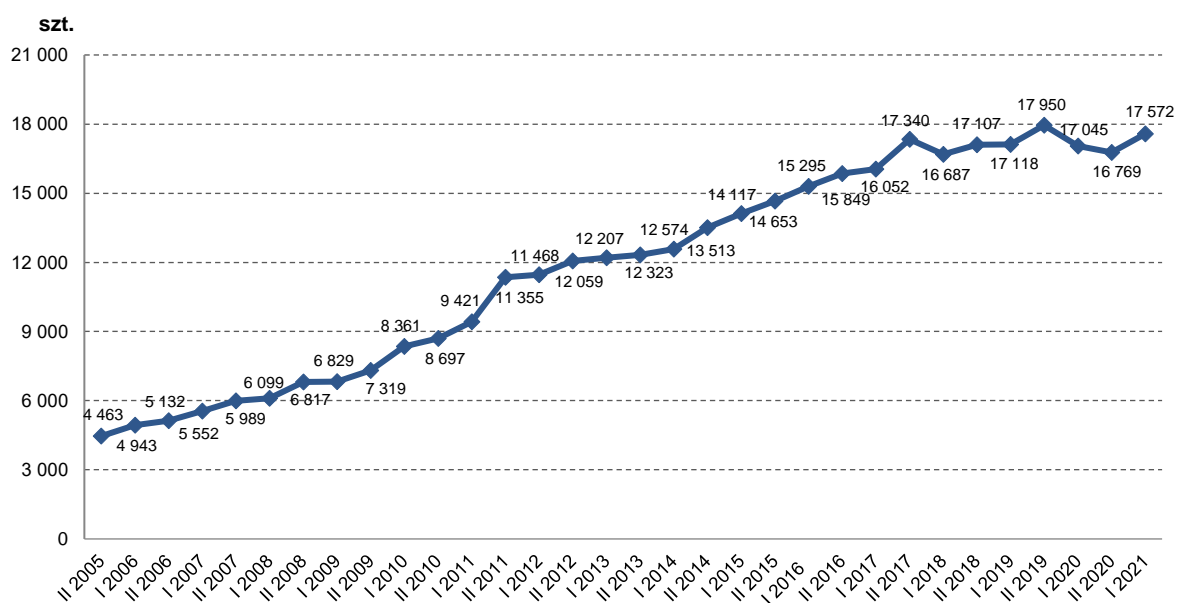
Źródło: Opracowanie własne DSP

Wykres nr 2. Wartość zleceń zrealizowanych w systemie SORBNET i SORBNET2 w kolejnych półroczach w latach 2005 – 2021 (w bln zł)

Źródło: Opracowanie własne DSP

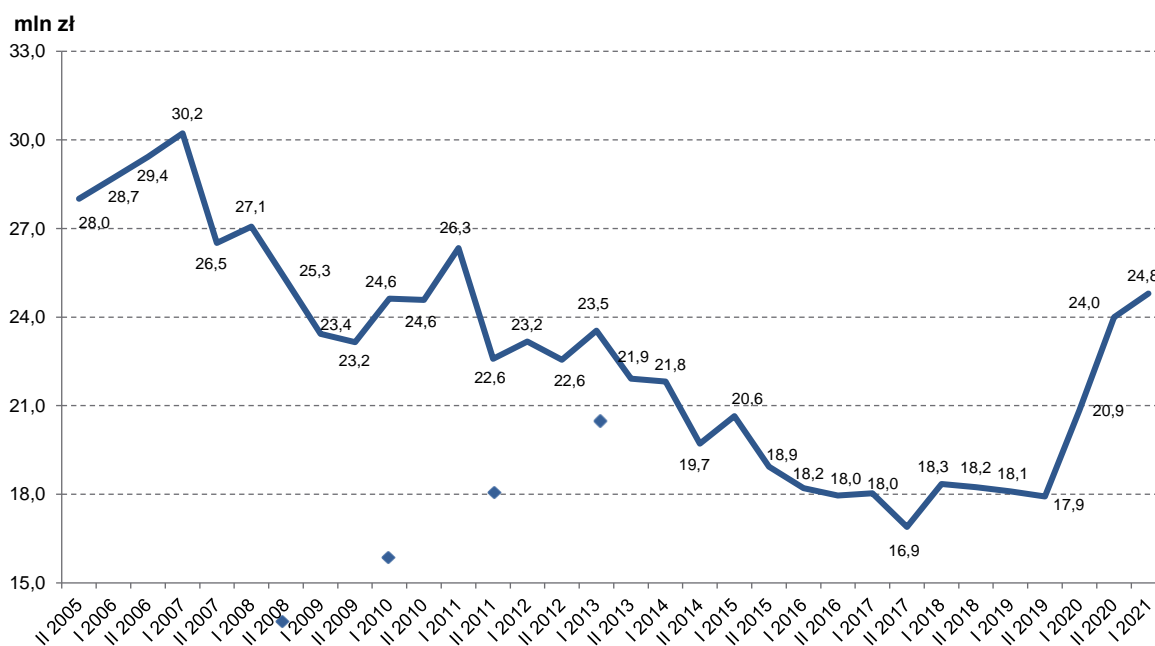
Wykres nr 3. Średnia dzienna liczba zleceń zrealizowanych w systemie SORBNET i SORBNET2 w kolejnych półroczach w latach 2005 – 2021

Źródło: Opracowanie własne DSP

Wykres nr 4. Średnia wartość pojedynczego zlecenia zrealizowanego w systemie SORBNET i SORBNET2 w kolejnych półroczach w latach 2005 – 2021 (w mln zł)

Źródło: Opracowanie własne DSP

Tabela nr 1. Porównanie liczby zleceń zrealizowanych w systemie SORBNET2 w I półroczu 2021 r. i II półroczu 2020 r.

	II połowa 2020 r.		I połowa 2021 r.		Zmiana	
	Liczba zleceń	Udział	Liczba zleceń	Udział		
OGÓŁEM	2 179 970	100%	2 178 967	100%	↓	0,0%
1/ W tym:						
międzybankowe	122 285	5,6%	115 043	5,3%	↓	-5,9%
klientowskie	2 057 685	94,4%	2 063 924	94,7%	↑	0,3%
2/ W tym:						
zlecenia banków	2 037 631	93,5%	2 041 764	93,7%	↑	0,2%
zlecenia KIR	14 768	0,7%	14 569	0,7%	↓	-1,3%
zlecenia KDPW i KDPW_CCP	33 590	1,5%	32 695	1,5%	↓	-2,7%
zlecenia NBP	93 981	4,3%	89 939	4,1%	↓	-4,3%
Średnia dzienna liczba zleceń	16 769	-	17 572	-	↑	4,8%

Źródło: Opracowanie własne DSP

Tabela nr 2. Porównanie wartości zleceń zrealizowanych w systemie SORBNET2 w I półroczu 2021 r. i II półroczu 2020 r.¹²

	II połowa 2020 r.		I połowa 2021 r.		Zmiana	
	Wartość zleceń (w mld zł)	Udział	Wartość zleceń (w mld zł)	Udział		
OGÓŁEM	52 308,9	100%	53 963,4	100%	↑	3,2%
1/ W tym:						
międzybankowe	35 017,8	66,9%	35 777,1	66,3%	↑	2,2%
klientowskie	17 291,2	33,1%	18 186,4	33,7%	↑	5,2%
2/ W tym:						
zlecenia banków	16 433,9	31,4%	18 246,1	33,8%	↑	11,0%
zlecenia KIR	1 248,5	2,4%	1 315,0	2,4%	↑	5,3%
zlecenia KDPW i KDPW_CCP	1 954,1	3,7%	2 180,5	4,0%	↑	11,6%
zlecenia NBP	32 672,4	62,5%	32 221,8	59,7%	↓	-1,4%
Średnie dzienne obroty	402,4	-	435,2	-	↑	8,2%
Średnia wartość jednego zlecenia	24 mln zł	-	24,8 mln zł	-	↑	3,2%

Źródło: Opracowanie własne DSP

Ocena funkcjonowania systemu SORBNET2 w I półroczu 2021 r.

W I półroczu 2021 r. system SORBNET2 funkcjonował prawidłowo. W tym okresie nie odnotowano żadnej dłuższej przerwy w dostępności systemu dla jego uczestników.

Analizując rozwój systemu, należy wskazać nieznaczny spadek liczby i wzrost wartości zleceń w I półroczu 2021 r. w stosunku do poprzedniego półrocza, odpowiednio o 0,05% oraz 3,2%. Spadek liczby zleceń międzybankowych został skompensowany wzrostem zleceń klientowskich.

Biorąc pod uwagę przedstawione informacje, funkcjonowanie systemu SORBNET2 w I półroczu 2021 r. należy ocenić pozytywnie.

2.1.2. System TARGET2-NBP

Według stanu na dzień 30 czerwca 2021 r. rachunki w systemie TARGET2-NBP posiadało 19 podmiotów (15 banków oraz NBP, KIR S.A., KDPW S.A. i KDPW_CCP S.A.), tj. o jeden mniej, niż na koniec 2020 r.¹³

¹² Wartości w kolumnach „Udział” oraz „Zmiana” zostały wyliczone na podstawie danych niezaokrąglonych. Ewentualne niesumowanie się danych szczegółowych w poszczególnych kolumnach do wartości z wiersza „Ogółem” wynika z prezentacji danych w postaci zaokrąglonej.

¹³ Zmiana wynikała z przymusowej restrukturyzacji Idea Banku S.A. i przejęcia w dniu 3 stycznia 2021 r. przedsiębiorstwa przez Bank Polska Kasa Opieki S.A.

Konsolidacja systemu TARGET2 i platformy T2S

Znaczącym kierunkiem rozwoju systemu TARGET2, w obszarze którego toczyły się w I półroczu 2021 r. intensywne prace, był projekt konsolidacji systemu TARGET2 i platformy T2S, będący głównym filarem strategicznej wizji Eurosystemu, dotyczącej rozwoju infrastruktury rynkowej w Europie (tzw. Vision 2020).

Podstawową ideą konsolidacji jest scentralizowanie i harmonizacja podobnych funkcji, które są wykorzystywane w różnych obszarach biznesowych, i w konsekwencji ograniczenie kosztów, zwiększenie wydajności, ujednoczenie i usprawnienie wielu obszarów. Ważnym jej elementem jest również wprowadzenie elastycznego i efektywnego modelu zarządzania płynnością. Dodatkowo, w przyszłym systemie planuje się umożliwienie rozrachunku także w innych walutach niż euro¹⁴ oraz korzystanie z ofert różnych dostawców usług sieciowych. Rozrachunek płatności w skonsolidowanej infrastrukturze oparty będzie na komunikatach zgodnych ze standardem ISO 20022.

W dniu 7 lutego 2019 r. Zarząd NBP zaakceptował wniosek o realizację projektu Konsolidacja T2-T2S, którego celem jest przygotowanie się NBP do nadchodzących zmian w systemie TARGET2. Głównym elementem toczących się w pierwszym półroczu 2021 r. prac projektowych była implementacja zmian w systemach informatycznych NBP. Dodatkowo, zgodnie z harmonogramem EBC dedykowanym dla banków centralnych NBP przeprowadził także w drugim kwartale 2021 r. zakończone wynikiem pozytywnym testy łączności z nowym systemem.

Zgodnie z założeniami EBC, NBP jako bank centralny odpowiedzialny jest za monitorowanie przygotowania polskich uczestników systemu TARGET2-NBP do nadchodzących zmian. Procedura monitorowania uczestników przeprowadzana jest wg uzgodnionych na poziomie europejskim zasad oraz dokumentacji określającej kluczowe etapy przygotowań uczestników wraz z terminami ich realizacji. Ma ona na celu wsparcie środowiska bankowego w złożonym procesie przygotowawczym oraz zminimalizowanie ryzyka braku terminowej gotowości do migracji. W pierwszym półroczu 2021 r. raportowanie uczestników dotyczyło m.in. zakończenia procedury wyboru dostawcy usług sieciowych, implementacji zmian w systemach informatycznych oraz rozpoczęcia testów wewnętrznych. Zgodnie z otrzymanymi przez NBP informacjami, kilku uczestników identyfikuje pewne ryzyka w projekcie oraz niektórzy uczestnicy raportują opóźnienia w realizacji zdefiniowanych przez EBC kamieni milowych. Natomiast żaden z uczestników TARGET2-NBP nie wskazał poziomu ryzyka zagrażającego terminowej migracji.

W dniu 17 maja 2021 r. odbyły się warsztaty zorganizowane przez EBC, w trakcie których banki centralne uczestniczące w systemie TARGET2 jak również reprezentanci poszczególnych europejskich środowisk bankowych (w tym również przedstawiciele polskiego komponentu systemu TARGET2) zostali zapoznani ze strukturą oraz pierwszym projektem dokumentacji prawnej nowego skonsolidowanego systemu.

W dniu 15 czerwca 2021 r. odbyła się telekonferencja EBC Focus Session¹⁵, w ramach której przekazano uczestnikom aktualne informacje związane z projektem. W ramach polskiego środowiska bankowego, temat

¹⁴ Taką walutą będzie np. korona duńska. Więcej informacji na ten temat dostępnych jest na stronie internetowej EBC ([Denmark to join Eurosystem's TARGET services \(europa.eu\)](https://www.europa.eu/en/press-communications/infographic/eurosystem-target2-t2s)) oraz stronie internetowej Danmarks Nationalbank ([Danish kroner on new settlement platform \(nationalbanken.dk\)](https://www.nationalbanken.dk/en/press-communications/danish-kroner-on-new-settlement-platform)).

¹⁵ Materiały z sesji dostępne są na stronie EBC: [Focus session \(virtual\) \(europa.eu\)](https://www.europa.eu/en/press-communications/focus-session-virtual)

konsolidacji poruszony został na spotkaniu Krajowej Grupy Interesariuszy AMI-Pay¹⁶ w dniu 28 kwietnia 2021 r.

Działania dotyczące platformy TIPS

W listopadzie 2018 r. została uruchomiona usługa TARGET Instant Payment Settlement (TIPS), w ramach której przeprowadzany jest rozrachunek płatności natychmiastowych w walucie euro w pieniądzu banku centralnego w trybie 24/7/365. W grudniu 2018 r. Narodowy Bank Polski z powodzeniem zakończył Przedsięwzięcie Projektowe TIPS-NBP, którego celem było zapewnienie gotowości świadczenia usługi TIPS. Uczestnicy polskiego komponentu systemu TARGET2 mają obecnie otwartą drogę do korzystania z usługi, która pozwala na realizowanie bezpiecznych płatności natychmiastowych w euro oraz wykorzystuje najnowsze rozwiązania opracowane w ramach Europejskiego Banku Centralnego. W 2020 roku Eurosystem we współpracy z przedstawicielami europejskiego rynku płatniczego, m.in. należących do grupy roboczej AMI-Pay (Advisory Group on Market Infrastructures for Payments), działającej przy EBC, prowadził intensywne prace mające na celu dokonanie odpowiednich zmian w usłudze TIPS, które znacząco przyczynią się do zapewnienia paneuropejskiego zasięgu płatności natychmiastowych w schemacie SCT Inst oraz uzyskania interoperacyjności pomiędzy TIPS a innymi systemami płatności natychmiastowych. W dniu 24 lipca 2020 r. Rada Prezesów EBC podjęła decyzję¹⁷, zgodnie z którą wszyscy dostawcy usług płatniczych, będący zarówno uczestnikami schematu SCT Inst, jak również uczestnikami TARGET2, bądź mający do systemu TARGET2 dostęp w innej formie, są zobowiązani do uzyskania dostępu również do TIPS w formie bezpośredniej (otwarcie własnego rachunku TIPS DCA) lub jako tzw. Reachable party (dostęp z wykorzystaniem rachunku TIPS DCA innego podmiotu) w terminie do końca 2021 r. Dodatkowo, wszystkie izby rozliczeniowe, które oferują płatności natychmiastowe SCT Inst, będą musiały zmigrować swoje rachunki techniczne z TARGET2 do TIPS. W dniu 24 września 2020 r. odbyła się wyżej wspomniana telekonferencja EBC Focus Session, w ramach której poinformowano uczestników systemu TARGET2 o nadchodzących zmianach¹⁸.

W celu zapewnienia właściwego i płynnego procesu migracji wskazanych wyżej podmiotów, EBC zobowiązał krajowe banki centralne do cyklicznego monitorowania ich gotowości do przejścia do usługi TIPS. Pomimo pewnego zainteresowania ze strony polskiego środowiska bankowego, żaden uczestnik TARGET2-NBP na koniec I półrocza 2021 r. nie wyraził wiążącej decyzji dotyczącej migracji do schematu SCT Inst i w konsekwencji migracji do usługi TIPS do końca 2021 r.

¹⁶ KGI AMI-Pay funkcjonuje pod auspicjami Związku Banków Polskich i zastąpiła ona w marcu 2018 r. Krajową Grupę Użytkowników TARGET2. KGI AMI-Pay została powołana w celu wspierania grupy AMI-Pay (*Advisory Group on Market Infrastructures for Payments*), działającej na podstawie mandatu udzielonego przez Europejski Bank Centralny w wypełnianiu jej roli oraz przekazywaniu wkładu do pracy Grupy AMI-Pay. Materiały ze spotkań Grupy są zamieszczane na stronie internetowej NBP na ścieżce: <http://www.nbp.pl/home.aspx?f=/systemplatniczy/target2/AMI-Pay.html>.

¹⁷ Informacja nt. decyzji EBC jest dostępna na stronie EBC: <https://www.ecb.europa.eu/paym/intro/news/html/ecb.mipnews200724.en.html>

¹⁸ Materiały z sesji dostępne na stronie EBC: <https://www.ecb.europa.eu/paym/intro/events/html/fs09.en.html>

Dane statystyczne – system TARGET2-NBP

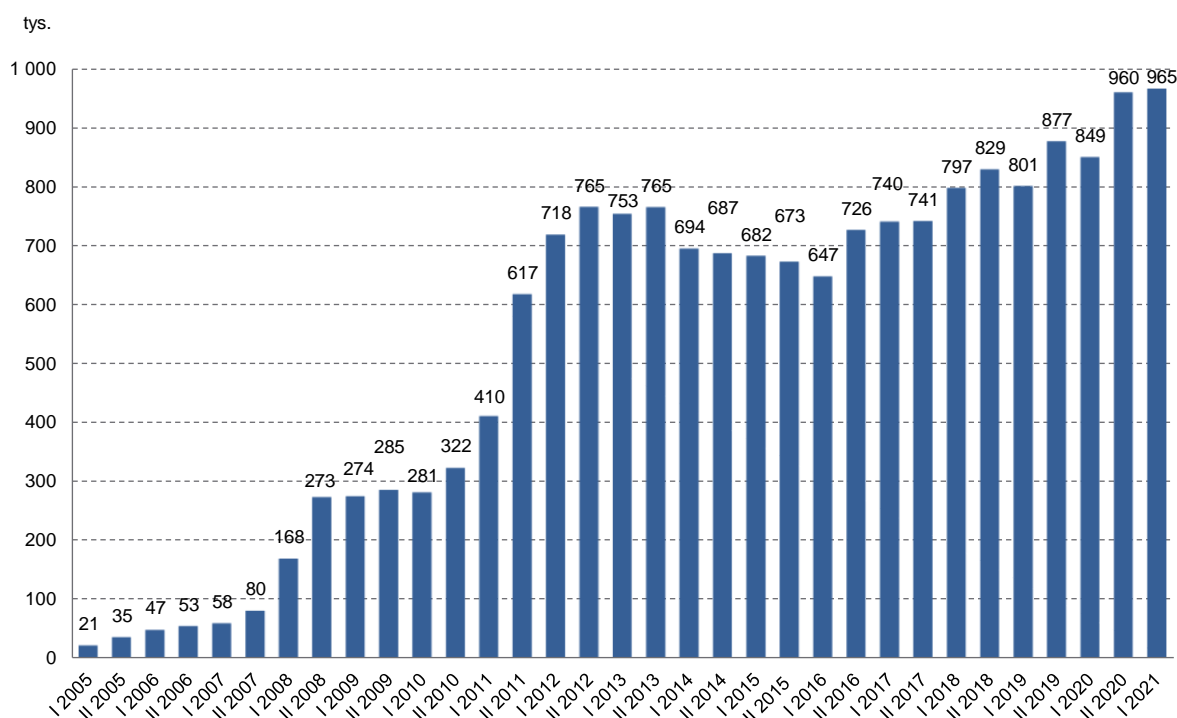
W I półroczu 2021 r., w stosunku do poprzedniego półrocza, w systemie TARGET2-NBP odnotowano¹⁹:

- wzrost ogólnej liczby zrealizowanych transakcji w euro o 0,6%,
- wzrost ich wartości o 17,6%.

W I półroczu 2021 r. w systemie TARGET2 było 126 dni operacyjnych, tj. o 5 dni mniej niż w II półroczu 2020 r.

Liczbę, wartość, średnią dzienną liczbę oraz średnią wartość zleceń zrealizowanych w systemie SORBNET-EURO/TARGET2-NBP na przestrzeni lat 2005 – 2021 prezentują wykresy nr 5, 6, 7 i 8. Szczegółowe dane dotyczące liczby i wartości zrealizowanych zleceń oraz zmian, jakie miały miejsce w I półroczu 2021 r. w porównaniu do II półrocza 2020 r., przedstawiają tabele nr 3 i 4.

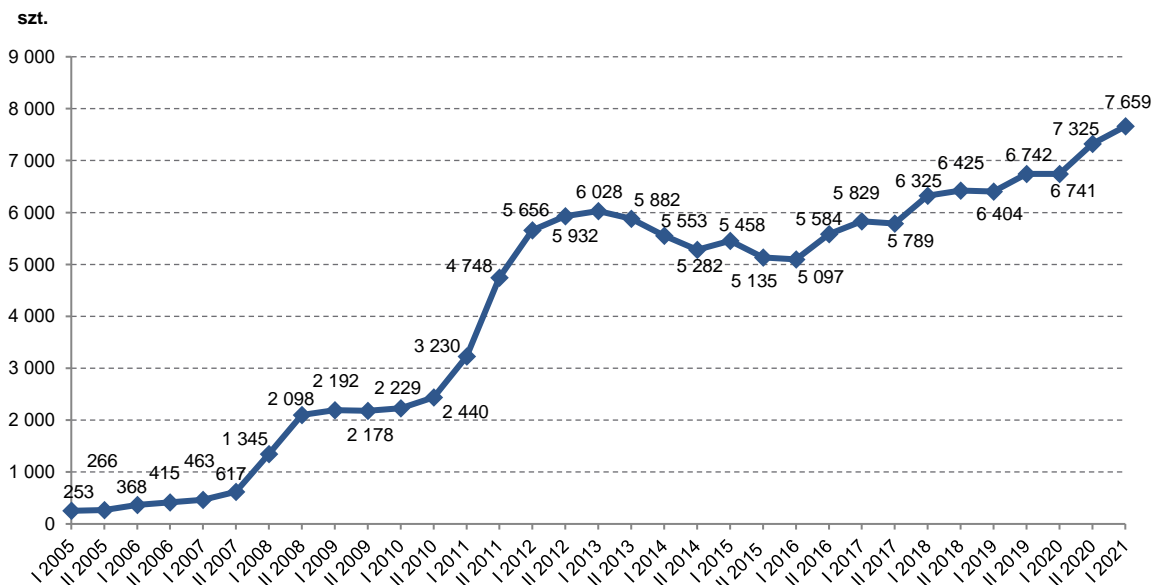
Wykres nr 5. Liczba zleceń w euro zrealizowanych w kolejnych półroczach w latach 2005 – 2021 w systemach SORBNET-EURO (od 7 marca 2005 r. do 18 listopada 2011 r.) i TARGET2-NBP (od 19 maja 2008 r.) (w tys. sztuk)

Źródło: Opracowanie własne DSP

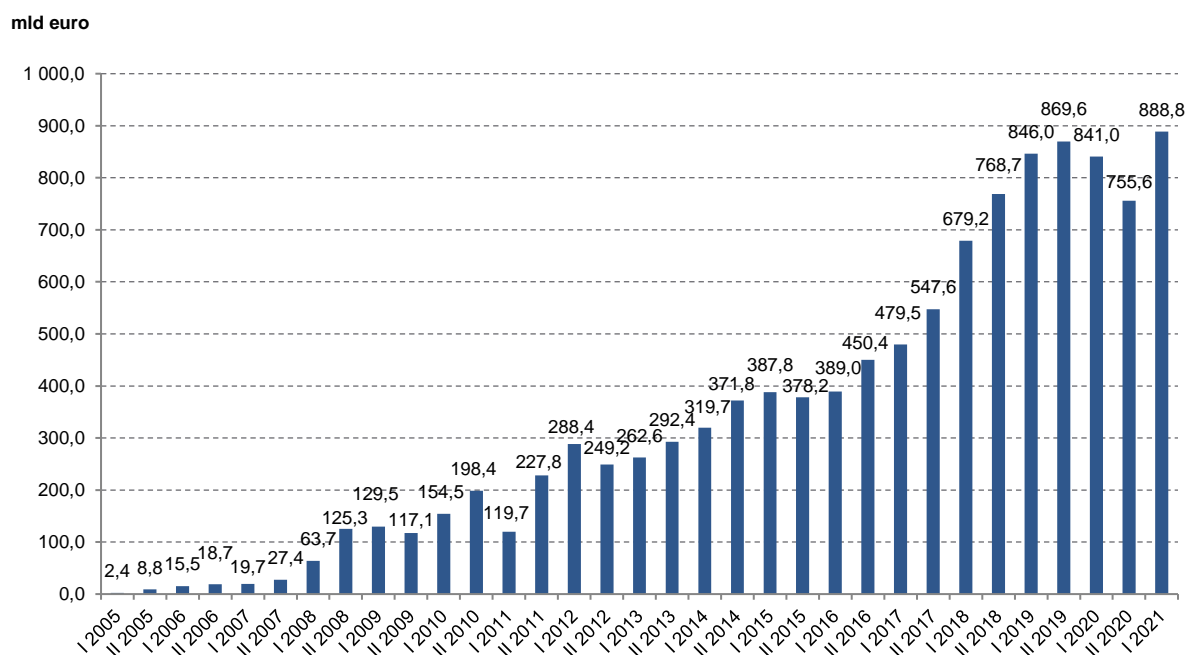
¹⁹ Dane dotyczące liczby i wartości zrealizowanych zleceń wykazywane są bez tzw. technicznych przelewów płynności realizowanych przez banki i NBP, tj. w szczególności bez przelewów środków między rachunkami własnymi danego uczestnika, zgodnie z algorytmem opracowanym przez EBC. Dodatkowo, podane w dokumencie wartości dotyczące systemu TARGET2 nie dotyczą transakcji przeprowadzonych na rachunkach DCA.

Wykres nr 6. Średnia dzienna liczba zleceń w euro zrealizowanych w kolejnych półroczach w latach 2005 – 2021 w systemach SORBNET-EURO (od 7 marca 2005 r. do 18 listopada 2011 r.) i TARGET2-NBP (od 19 maja 2008 r.)

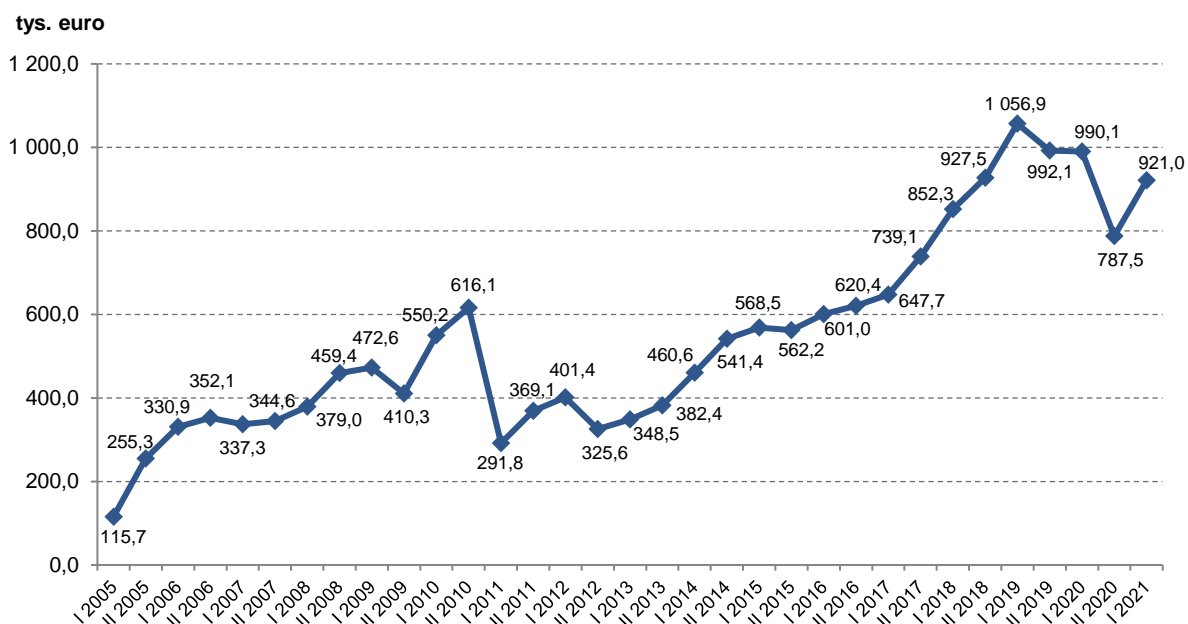
Źródło: Opracowanie własne DSP

Wykres nr 7. Wartość zleceń w euro zrealizowanych w kolejnych półroczach w latach 2005 – 2021 systemach SORBNET-EURO (od 7 marca 2005 r. do 18 listopada 2011 r.) i TARGET2-NBP (od 19 maja 2008 r.) (w mld euro)

Źródło: Opracowanie własne DSP

Wykres nr 8. Średnia wartość jednego zlecenia w euro w kolejnych półroczach w latach 2005 – 2021 w systemach SORBNET-EURO (od 7 marca 2005 r. do 18 listopada 2011 r.) i TARGET2-NBP (od 19 maja 2008 r.)

Źródło: Opracowanie własne DSP

Tabela nr 3. Porównanie liczby zleceń zrealizowanych w systemie TARGET2-NBP w I półroczu 2021 i II półroczu 2020 r.²⁰

	II połowa 2020 r.		I połowa 2021 r.		Zmiana
	Liczba zleceń	Udział	Liczba zleceń	Udział	
OGÓŁEM	959.529	100%	965.088	100%	↑ 0,6%
1/ W tym:					
▪ międzybankowe	186.738	19,5%	187.251	19,4%	↑ 0,3%
▪ klientowskie	772.791	80,5%	777.837	80,6%	↑ 0,7%
2/ W tym:					
▪ zlecenia krajowe	182.889	19,1%	179.199	18,6%	↓ -2,0%
▪ zlecenia transgraniczne	776.640	80,9%	785.889	81,4%	↑ 1,2%
▪ wysłane	388.456	40,5%	403.920	41,9%	↑ 4,0%
▪ otrzymane	388.184	40,5%	381.969	39,6%	↓ -1,6%
Średnia dzienna liczba zleceń	7.325	–	7.659	–	↑ 4,6%

Źródło: Opracowanie własne DSP

²⁰ Wartości w kolumnach „Udział” mogą nie sumować się dla poszczególnych pozycji ze względu na zaokrąglenia.

Tabela nr 4. Porównanie wartości zleceń zrealizowanych w systemie TARGET2-NBP w I półroczu 2021 i II półroczu 2020 r.²¹

	II połowa 2020 r.		I połowa 2021 r.		Zmiana	
	Wartość zleceń (w mln euro)	Udział	Wartość zleceń (w mln euro)	Udział		
OGÓLEM	755.620,8	100%	888.821,0	100%	↑	17,6%
1/ W tym:						
▪ międzybankowe	707.438,3	93,6%	837.905,8	94,3%	↑	18,4%
▪ klientowskie	48.182,5	6,4%	50.915,2	5,7%	↑	5,7%
2/ W tym:						
▪ zlecenia krajowe	138.678,2	18,4%	143.655,2	16,2%	↑	3,6%
▪ zlecenia transgraniczne	616.942,6	81,6%	745.165,8	83,8%	↑	20,8%
▪ wysłane	313.098,2	41,4%	377.738,3	42,5%	↑	20,6%
▪ otrzymane	303.844,4	40,2%	367.427,5	41,3%	↑	20,9%
Średnie dzienne obroty	5.768,1	–	7.054,1	–	↑	22,3%
Średnia wartość jednego zlecenia	0,79	–	0,92	–	↑	17,0%

Źródło: Opracowanie własne DSP

W omawianym okresie w systemie TARGET2-NBP zrealizowano 965.088 zleceń, co oznaczało wzrost o 0,6% w porównaniu do okresu poprzedniego, w którym zrealizowano 959.529 zleceń. W analizowanym okresie liczba zleceń międzybankowych wzrosła o 0,3%, natomiast liczba zleceń klientowskich zwiększyła się o 0,7%.

Najwyższy dzienny wolumen zleceń w I półroczu 2021 r. odnotowano w dniu 6 kwietnia 2021 r. Wyniósł on 13.620 zleceń i był wyższy o 38,3% w stosunku do 9.846 zleceń zrealizowanych w dniu 12 listopada 2020 r., stanowiących najwyższy dzienny wolumen zleceń w II półroczu 2020 r.

W I półroczu 2021 r. w porównaniu do II półrocza 2020 r. odnotowany został spadek liczby zrealizowanych zleceń krajowych (o 2,0%) oraz wzrost liczby zleceń transgranicznych (o 1,2%).

Wartość zleceń zrealizowanych w systemie TARGET2-NBP w I półroczu 2021 r. wyniosła 888.821,0 mln euro i wzrosła o 17,6% w porównaniu do II półrocza 2020 r., w którym wynosiła 755.620,8 mln euro. W obszarze wartości płatności klientowskich odnotowano wzrost o 5,7%, natomiast wartość zrealizowanych płatności międzybankowych zwiększyła się o 18,4%. W systemie zwiększyła się także wartość zrealizowanych zleceń krajowych (o 3,6%). Podobnie wartość zrealizowanych zleceń transgranicznych wzrosła, zarówno w obszarze zleceń wysłanych, jak i otrzymanych, łącznie o 20,8%.

Ocena funkcjonowania systemu TARGET2-NBP w I półroczu 2021 r.

W I półroczu 2021 r. prace w obszarze systemu TARGET2-NBP dotyczyły w szczególności przygotowań do konsolidacji systemu TARGET2 i platformy T2S. Obejmowały one zarówno prace wewnętrzne prowadzone

²¹ Wartości w kolumnach „Udział” oraz „Zmiana” zostały wyliczone na podstawie danych niezaokrąglonych. Z uwagi na zaokrąglenia dane szczegółowe mogą nie sumować się w poszczególnych kolumnach.

przez NBP w ramach Projektu Konsolidacja T2-T2S, jak i udział pracowników NBP w pracach licznych grup roboczych utworzonych na poziomie europejskim. Dodatkowo, istotnym obszarem zaangażowania NBP były czynności związane ze wsparciem i monitorowaniem prac przygotowawczych prowadzonych po stronie uczestników TARGET2-NBP. Pozytywnie należy ocenić przeprowadzone przez NBP, zgodnie z harmonogramem opracowanym dla banków centralnych, testy łączności z nowym systemem.

W I półroczu 2021 r. system TARGET2-NBP funkcjonował prawidłowo mimo istniejącego stanu zagrożenia epidemicznego wywołanego przez koronawirusa SARS-CoV-2. Dzięki przyjętym rozwiązaniom zarówno w ramach Eurosystemu, jak i w NBP, system TARGET2-NBP pracował bez zakłóceń.

Z perspektywy danych statystycznych należy zauważyć nieznaczny spadek liczby zrealizowanych zleceń w systemie TARGET2-NBP (o 0,6%). Natomiast bardzo pozytywnym sygnałem jest dynamiczny wzrost wartości zrealizowanych zleceń (o 17,6%), dotyczący wszystkich kategorii zleceń. Szczególnie wysokie były wzrosty w obszarze wartości zrealizowanych zleceń transgranicznych. Wartości w tym obszarze łącznie zwiększyły się o 20,8%.

2.2. Systemy płatności detalicznych

2.2.1. System Elixir

Według stanu na koniec czerwca 2021 r. bezpośrednimi uczestnikami wymiany zleceń płatniczych w systemie Elixir było 40 banków (w tym NBP). Na przestrzeni omawianego półrocza lista uczestników uległa zwiększeniu o dwa podmioty (Wielkopolski Bank Spółdzielczy i Bank Spółdzielczy Rzemiosła w Krakowie).

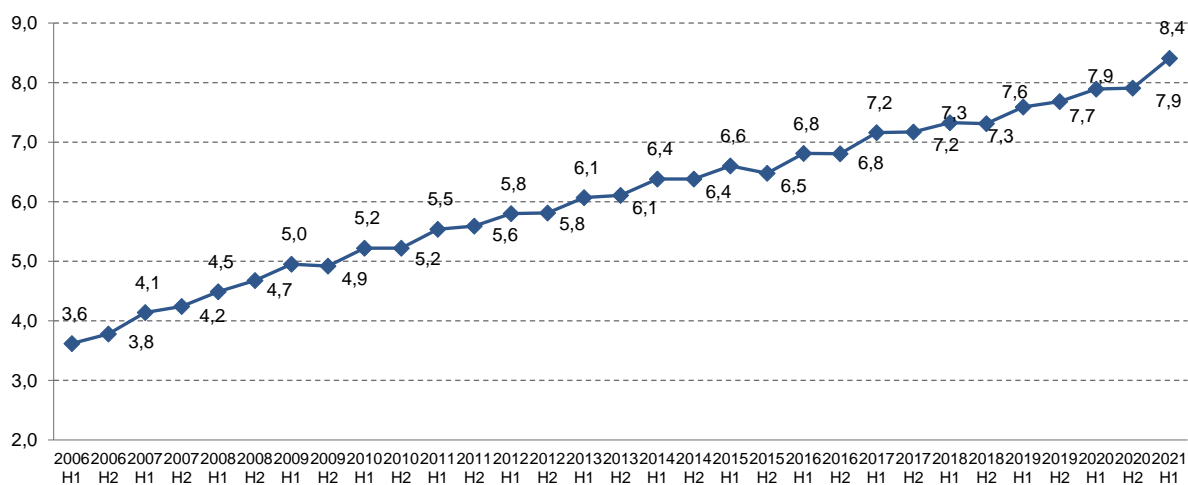
W I półroczu 2021 r., w porównaniu do poprzedniego półrocza, został odnotowany wzrost zarówno liczby zrealizowanych zleceń (wzrost o 1,4%), jak i wartości tych zleceń (wzrost o 2,9%).

Dane statystyczne – system Elixir

W I półroczu 2021 r. w systemie Elixir obroty wyniosły 3,187 bln zł (w poprzednim półroczu 3,097 bln zł), co oznacza wzrost o 2,9%. Liczba zleceń w półroczu wyniosła 1,043 mld szt., czyli więcej o 14,5 mln zleceń niż w poprzedzającym półroczu), co stanowiło wzrost o 1,4%.

Odnotowano wzrost średniej dziennej liczby transakcji w systemie Elixir, która wyniosła 8,4 mln zleceń (w poprzednim półroczu 7,9 mln), tj. wzrosła o 6,3%. Liczba zleceń zrealizowanych średnio dziennie w systemie Elixir, na przestrzeni ostatnich 15 lat wzrosła ponad 2-krotnie (z poziomu 3,6 mln na 8,4 mln zleceń dziennie). Zmianę wartości omawianego wskaźnika w kolejnych półroczach od 2006 r. przedstawia wykres nr 9.

Wykres nr 9. Średnia dzienna liczba zleceń zrealizowanych w systemie Elixir w kolejnych półroczach od 2006 r. (w mln sztuk)

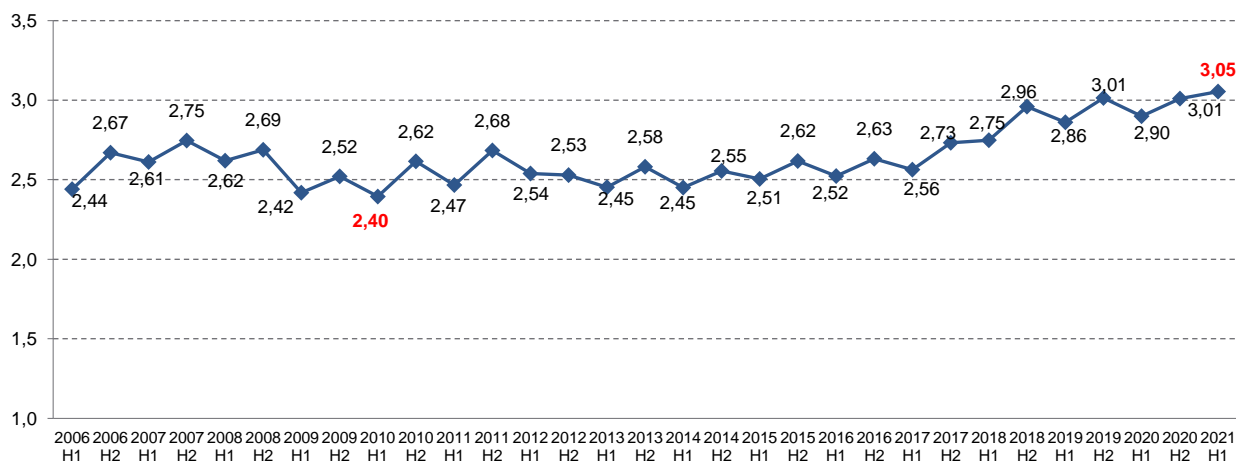

Źródło: Dane KIR

Miesiącem, w którym rozliczono najwięcej transakcji w systemie Elixir, był marzec 2021 r. Rozliczono w nim 194 mln transakcji, czyli o 10,2 mln transakcji więcej niż w grudniu 2020 r. - miesiącu dominującym w poprzedzającym półroczu.

W I półroczu 2021 r. pojedyncza transakcja w systemie Elixir wyniosła średnio 3.054 zł (w poprzednim półroczu 3.010 zł). Średnia wartość pojedynczego zlecenia w porównaniu do poprzedzającego półrocza była większa o 1,5%. Średnia wartość realizowanych zleceń od 2006 r. zawiera się w przedziale o rozpiętości od 2,4 tys. zł do 3,05 tys. Średnia wartość transakcji była w omawianym półroczu rekordowo wysoka w porównaniu z notowanymi wcześniej wartościami, co przedstawia wykres nr 10.

Wykres nr 10. Średnia wartość pojedynczego zlecenia zrealizowanego w systemie Elixir w kolejnych półroczach od 2006 r. (w tys. zł)

Źródło: Opracowanie własne DSP

Szczegółowe dane dotyczące liczby i wartości zrealizowanych zleceń oraz zmian, jakie miały miejsce w II półroczu 2020 r. oraz w I półroczu 2021 r., przedstawia tabela nr 5.

Tabela nr 5. Porównanie liczby i wartości zleceń zrealizowanych w systemie Elixir w II półroczu 2020 r. oraz w I półroczu 2021 r.

System Elixir	II półroczu 2020 r.	ZMIANA	I półroczu 2021 r.
Liczba dni roboczych:	130 dni		124 dni
Wartość zleceń (zł)			
Ogółem	3,097 bln	↗+2,9%	3,187 bln
Średnia miesięczna	516 mld	↗+2,9%	531 mld
Średnia dzienna	23,8 mld	↗+7,9%	25,7 mld
Średnia kwota zlecenia (zł)	3 010	↗+1,5%	3 054
Liczba zleceń			
Ogółem	1.028,8 mln	↗+1,4%	1.043,4 mln
Średnia miesięczna	171,5 mln	↗+1,4%	173,9 mln
Średnia dzienna	7,91 mln	↗+6,3%	8,41 mln
Transakcje uznaniowe			
Wartość transakcji (w zł)	3.088 mld	↗+2,9%	3.178 mld
Udział % w systemie Elixir	99,7%	→	99,7%
Liczba transakcji	1.018,6 mln	↗+1,5%	1.033,5 mln
Udział % w systemie Elixir	99,0%	↗	99,1%
Transakcje obciążeniowe			
Wartość transakcji (w zł)	8,817 mld	↗+2%	8,996 mld
Udział % w systemie Elixir	0,3%	→	0,3%
Liczba transakcji	10,227 mln	↘-3,4%	9,883 mln
Udział % w systemie Elixir	1,0%	↘	0,9%

Źródło: Dane KIR

Ocena funkcjonowania systemu Elixir w I półroczu 2021 r.

System Elixir jest dominującym i najbardziej istotnym systemem płatności detalicznych funkcjonującym w Polsce. Zatem sprawność jego działania ma znaczenie podstawowe dla całego rynku. W I półroczu 2021 r. system Elixir funkcjonował bez zakłóceń.

System Elixir przetwarzał dziennie średnio około 8,4 mln transakcji o dziennej łącznej wartości 25,7 mld zł. W analizowanym okresie odnotowano, w porównaniu do poprzedniego okresu, wzrost liczby rozliczanych transakcji (o 1,4%), przy towarzyszącym mu wzroście wartości obrotów o 2,9%. Pojedyncze zlecenie średnio opiewało na kwotę 3.054 zł, czyli nieznacznie większą niż w poprzednim półroczu (3.010 zł).

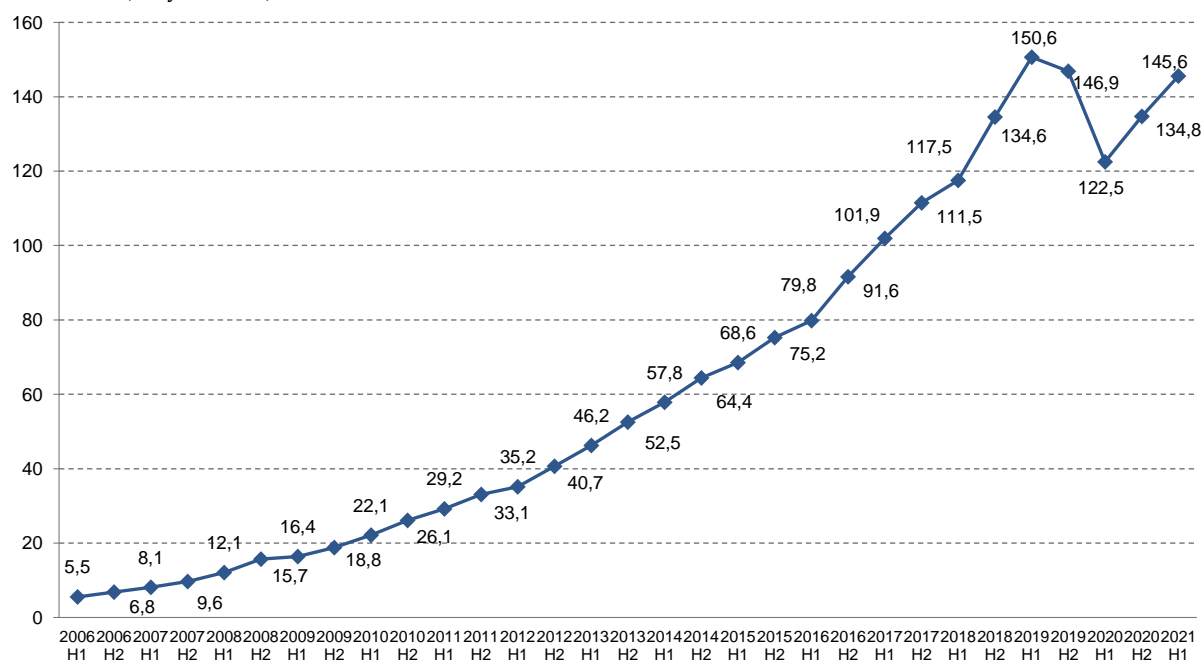
2.2.2. System Euro Elixir

Według stanu na koniec czerwca 2021 r. bezpośrednimi uczestnikami wymiany zleceń płatniczych w systemie Euro Elixir było 19 banków (w tym NBP). W I półroczu 2021 r. lista uczestników nie uległa zmianie.

Dane statystyczne – system Euro Elixir

W I półroczu 2021 r. w systemie Euro Elixir obroty wyniosły 98,4 mld euro (w poprzednim półroczu 81,4 mld euro), co stanowiło wyraźny wzrost o 20,9%. Łączna liczba przeprowadzonych transakcji wyniosła 18,3 mln szt. (w poprzednim półroczu 17,7 mln), co stanowiło wzrost o 3,9%. Średnia dzienna liczba transakcji w systemie Euro Elixir w omawianym okresie wyniosła 145,6 tys., czyli w stosunku do poprzedzającego półrocza nastąpił wzrost o 8%. Warto zauważyć, iż w ostatnich latach do I półrocza 2019 r. liczba rozliczanych zleceń w ciągu dnia wzrastała systematycznie (aż do osiągnięcia poziomu 150,6 tys. zleceń dziennie). Natomiast ostatnie dwa lata, zawierające w sobie okres pandemii, przyniosły najpierw silny spadek średniej dziennej liczby zleceń, a następnie ponowny wzrost w tym zakresie. Obecna wartość dziennej liczby zleceń przetwarzanych w systemie jest zbliżona do wielkości sprzed pandemii. Średnią dzienną liczbę zleceń zrealizowanych w systemie Euro Elixir w kolejnych półroczach od 2006 r. przedstawia wykres nr 11.

Wykres nr 11. Średnia dzienna liczba zleceń zrealizowanych w systemie Euro Elixir w kolejnych półroczach od 2006 r. (w tys. sztuk)

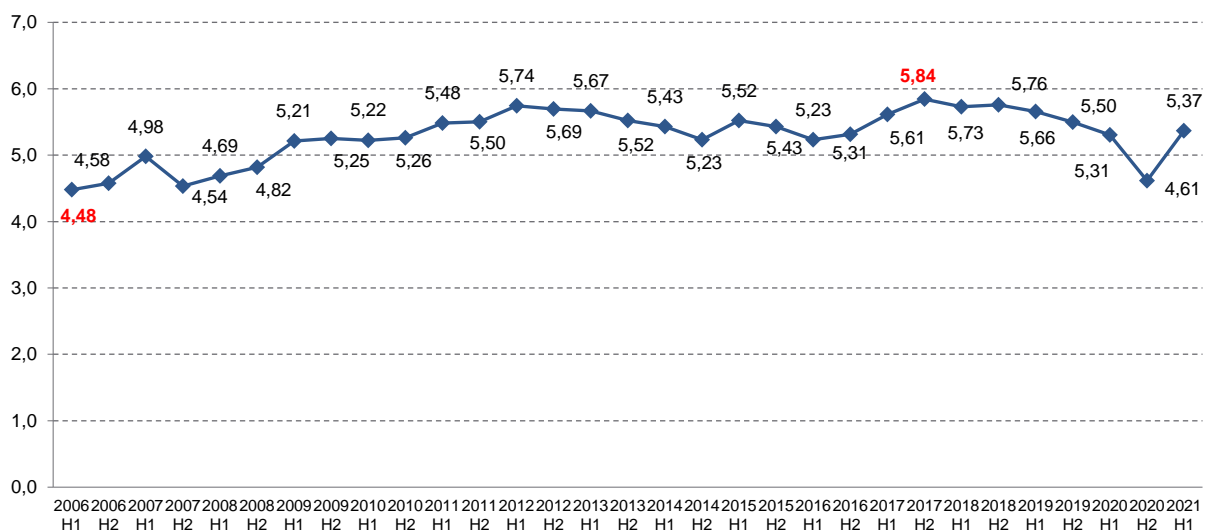

Źródło: Dane KIR

W analizowanym półroczu miesiącem, w którym w systemie Euro Elixir rozliczono najwięcej zleceń płatniczych, był czerwiec 2021 r. (3,3 mln zleceń). Był to wynik, który przewyższył liczbę zleceń w grudniu 2020 r. (3,2 mln zleceń), który był miesiącem o największej liczbie zleceń w poprzedzającym półroczu.

W I półroczu 2021 r. pojedyncza transakcja w systemie Euro Elixir wynosiła średnio 5.367 euro (w poprzednim półroczu 4.613 euro). Średnia wartość pojedynczego zlecenia w porównaniu do poprzedzającego półrocza wzrosła o 16,3%. Na przestrzeni ostatnich 15 lat średnia wartość realizowanych zleceń zawierała się w przedziale pomiędzy wartościami 4,48 tys. – 5,84 tys. euro. Średnią wartość pojedynczego zlecenia zrealizowanego w systemie Euro Elixir przedstawia wykres nr 12.

Wykres nr 12. Średnia wartość pojedynczego zlecenia zrealizowanego w systemie Euro Elixir w kolejnych półroczach od 2006 r. (w tys. euro)

Źródło: Opracowanie własne DSP

Szczegółowe dane dotyczące liczby i wartości zrealizowanych zleceń oraz zmian, jakie miały miejsce w II półroczu 2020 r. oraz w I półroczu 2021 r., przedstawia tabela nr 6.

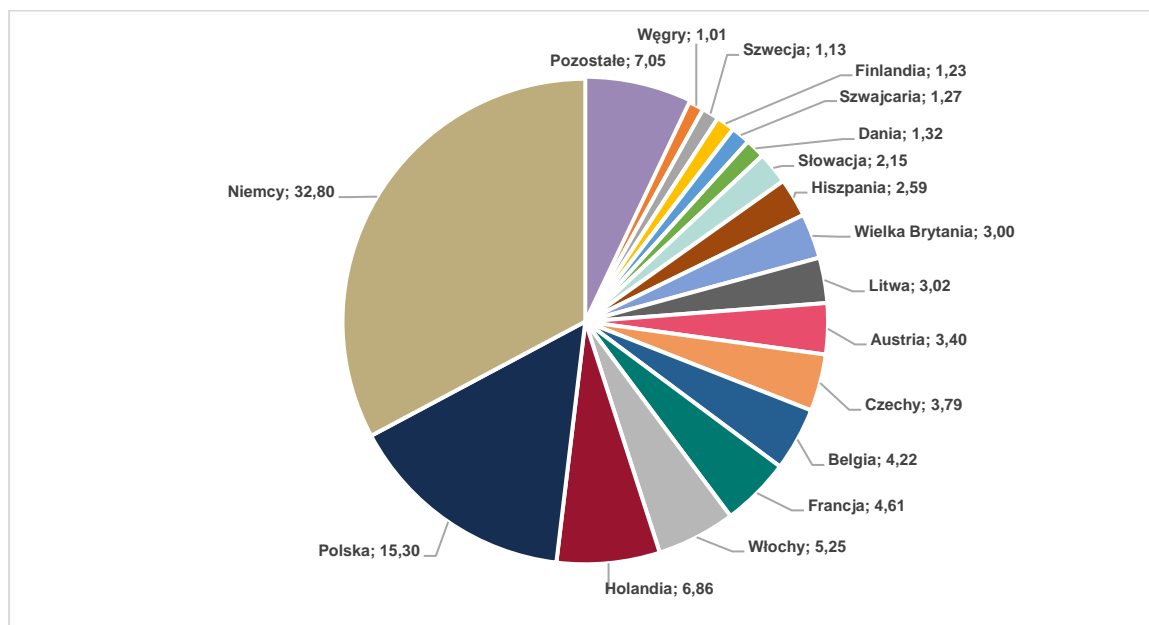
Tabela nr 6. Porównanie liczby i wartości zleceń zrealizowanych w systemie Euro Elixir w II półroczu 2020 r. oraz w I półroczu 2021 r.

System Euro Elixir	II półrocze 2020 r.	ZMIANA	I półrocze 2021 r.
Liczba dni roboczych:	131 dni		126 dni
Wartość zleceń (euro)			
Ogółem	81,4 mld	↗+20,9%	98,4 mld
Średnia miesięczna	13,57 mld	↗+20,9%	16,4 mld
Średnia dzienna	621,71 mln	↗+25,6%	781,16 mln
Średnia kwota zlecenia (euro)	4 613	↗+16,3%	5 367
Liczba zleceń			
Ogółem	17 653 733	↗+3,9%	18 339 950
Średnia miesięczna	2 942 289	↗+3,9%	3 056 658
Średnia dzienna	134 761	↗+8%	145 555
Transakcje transgraniczne			
Wartość transakcji (euro)	73,9 mld	↗+20,5%	89,1 mld
Udział% w systemie Euro Elixir	90,8%	↘	90,5%
Liczba transakcji	16 089 519	↗+4,1%	16 744 350
Udział% w systemie Euro Elixir	91,1%	↘	91,3%
Średnia dzienna liczba transakcji	122 821	↗+8,2%	132 892
Średnia wartość transakcji (euro)	4 596	↗+15,8%	5 320
Transakcje krajowe			
Wartość transakcji (euro)	7,5 mld	↗+24,6%	9,3 mld
Udział% w syst. Euro Elixir	9,2%	↗	9,5%
Liczba transakcji	1 564 214	↗+2%	1 595 600
Udział% w syst. Euro Elixir	8,9%	↘	8,7%
Średnia dzienna liczba transakcji	11 941	↗+6,1%	12 663
Średnia wartość transakcji (euro)	4 795	↗+22,2%	5 859

Źródło: Dane KIR

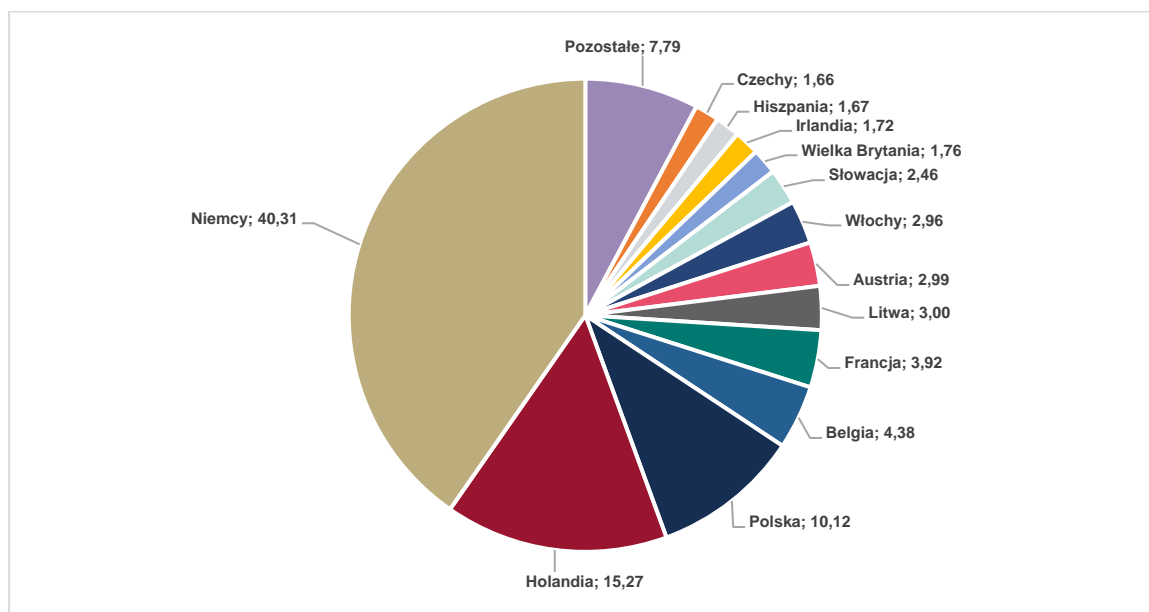
Wykresy nr 13 i 14 obrazują skalę wymiany zleceń płatniczych w euro za pośrednictwem systemu Euro Elixir pomiędzy jego uczestnikami a uczestnikami rynków usług płatniczych poszczególnych krajów Unii Europejskiej. Analiza tych danych wykazuje, że największe obroty uczestników polskiego rynku usług płatniczych, zarówno pod względem wolumenu, jak i wartości, realizowane są przez osoby i podmioty z rynku polskiego z osobami i podmiotami działającymi na rynku niemieckim, co jest analogiczne do okresów poprzednich.

Wykres nr 13. Procentowy udział wartości obrotów realizowanych w systemie Euro Elixir w podziale na kraje

Źródło: Dane KIR. Kategoria „Pozostałe” obejmuje kraje, dla których udział wartości obrotów realizowanych w systemie Euro Elixir był niższy niż 1%.

Wykres nr 14. Procentowy udział liczby transakcji realizowanych w systemie Euro Elixir w podziale na kraje

Źródło: Dane KIR. Kategoria „Pozostałe” obejmuje kraje, dla których udział liczby obrotów realizowanych w systemie Euro Elixir był niższy niż 1%.

Ocena funkcjonowania systemu Euro Elixir w I półroczu 2021 r.

W I półroczu 2021 r. system Euro Elixir funkcjonował bez zakłóceń. System przetworzył w ciągu 126 dni roboczych 18,3 mln transakcji o wartości 98,4 mld euro. W analizowanym okresie odnotowano wzrost liczby transakcji (na poziomie 3,9%), jak i zauważalny wzrost wartości rozliczanych transakcji (na poziomie 20,9%).

2.2.3. System Express Elixir

System rozliczeń płatności natychmiastowych umożliwia bezpośrednią realizację przelewów krajowych w złotych w trybie natychmiastowym bez ograniczeń czasowych, tj. przez 24 godziny na dobę, 7 dni w tygodniu. Operatorem systemu jest Krajowa Izba Rozliczeniowa S.A. Z rozwiązania mogą korzystać wyłącznie klienci banków-uczestników systemu Express Elixir, które podpisały z KIR umowę uczestnictwa oraz wdrożyły rozwiązania technologiczne, umożliwiające wymianę komunikatów płatniczych za pośrednictwem tego systemu. Mogą to być zarówno klienci indywidualni, jak i przedsiębiorcy. Znaczącą część zleceń rozliczanych przez system Express Elixir stanowiły płatności P2P z systemu BLIK.

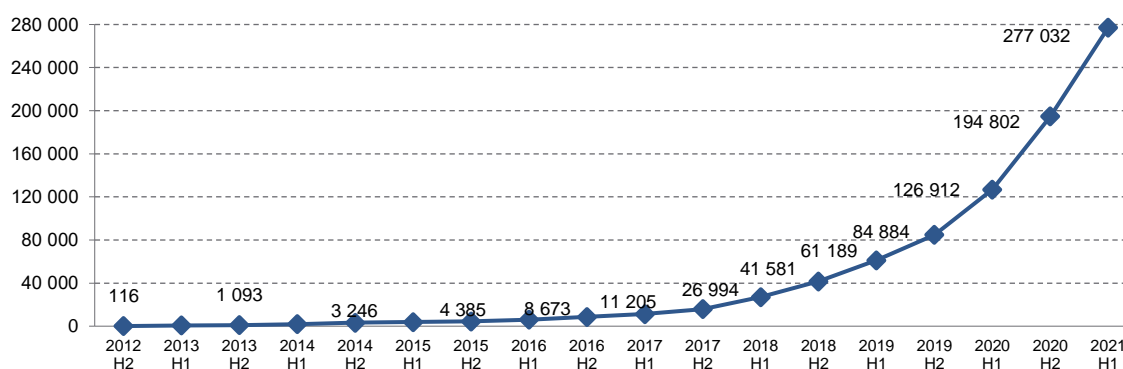
Bezpośrednimi uczestnikami systemu Express Elixir na koniec czerwca 2021 r. było 17 banków oraz Narodowy Bank Polski. W I półroczu 2021 r. liczba uczestników systemu nie uległa zmianie.

W I półroczu 2021 r. wartość zleceń płatniczych zrealizowanych w systemie Express Elixir wyniosła 43 mld zł. Wartość ta, w porównaniu do półrocza poprzedzającego, była większa aż o 7,3 mld zł, co stanowi wzrost o 20%.

W I półroczu 2021 r. liczba transakcji zrealizowanych w systemie Express Elixir wyniosła 50,1 mln szt. Liczba zrealizowanych transakcji w porównaniu do poprzedniego półrocza była większa aż o 14,3 mln, co stanowiło bardzo dynamiczny wzrost o 40%. Warto podkreślić, że tendencja wzrostowa była odnotowana także w poprzedzającym półroczu i to na równie wysokim poziomie (wzrost o 55%). Oznacza to, że na przestrzeni ostatniego roku liczba transakcji zrealizowanych w systemie Express Elixir wzrosła 2-krotnie.

Zwiększyła się także średnia dzienna liczba rozliczanych zleceń z poziomu 194,8 tys. do 277 tys. zleceń dziennie. Stanowiło to wzrost o 42%. Wielkość średniej dziennej liczby zleceń w systemie Express Elixir na przestrzeni kolejnych półroczy prezentuje wykres nr 15.

Wykres nr 15. Średnia dzienna liczba zleceń w systemie Express Elixir w kolejnych półroczach od 2012 r.

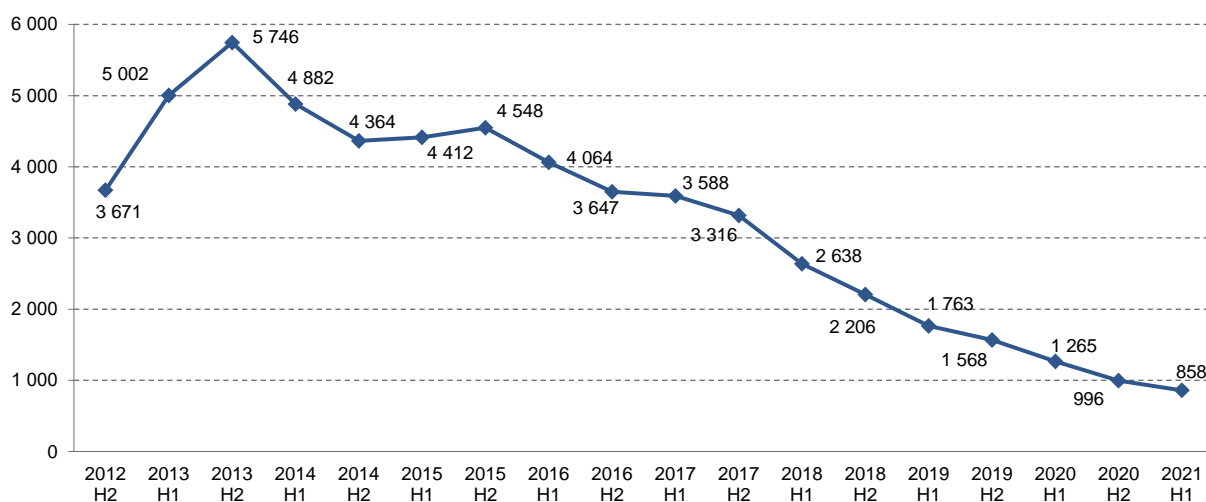

Źródło: Dane KIR

Równocześnie, przy rosnącej liczbie rozliczanych transakcji, odnotowano spadek średniej wartości pojedynczej transakcji. W I półroczu 2021 r. średnia wartość pojedynczego zlecenia wyniosła 858 zł, czyli w porównaniu do poprzedniego okresu (996 zł) odnotowano spadek o 14%. Był to kolejny odnotowany spadek, który wpisuje się w stałą tendencję rozliczania przez system Express Elixir coraz niższych pod względem kwoty płatności, utrzymującą się od I półrocza 2016 r. Średnią wartość pojedynczego zlecenia zrealizowanego w systemie Express Elixir na przestrzeni kolejnych półroczy przedstawia wykres nr 16.

Wykres nr 16. Średnia wartość pojedynczego zlecenia zrealizowanego w systemie Express Elixir w kolejnych półroczach od 2012 r. (w zł)

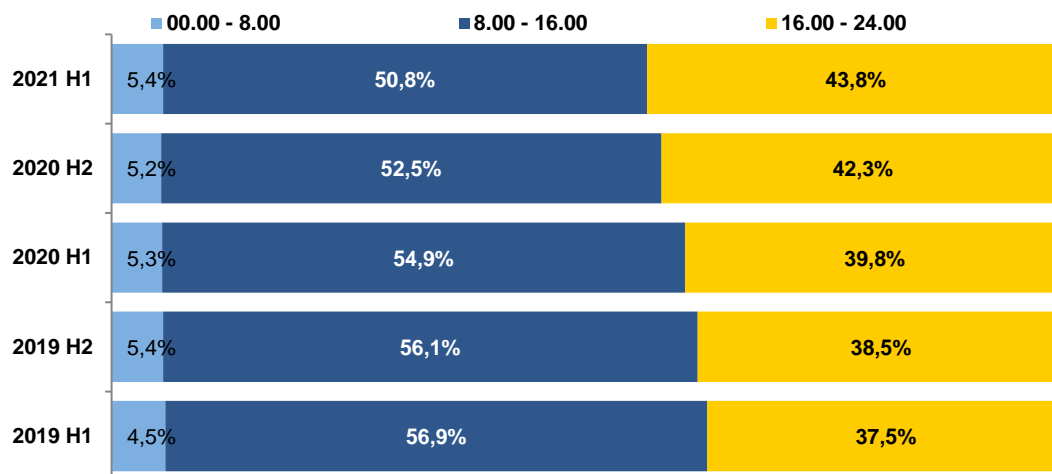

Źródło: Opracowanie własne DSP

System Express Elixir umożliwia realizację przelewów krajowych przez 24 godziny na dobę. W okresie od stycznia do czerwca 2021 r. największą liczbę rozliczanych zleceń odnotowano w godzinach od 8.00 do 16.00. W tym przedziale dnia zostało rozliczonych 50,8% wszystkich zleceń realizowanych w systemie (w poprzednim półroczu odnotowano 52,5%). W porównaniu do poprzedniego półrocza nieznacznie zwiększyła się liczba zleceń realizowanych przez klientów systemu w godzinach wieczornych. W godzinach od 16.00 do 24.00 klienci systemu zrealizowali 43,8% (w poprzednim półroczu 42,3%). Natomiast w godzinach od 0.00 do 8.00 rozliczono 5,4% wszystkich zleceń (w poprzednim półroczu 5,2%). Porównując dane z pięciu ostatnich półroczy, można dostrzec, że klienci coraz częściej - bo aż w 49,2% - realizują transakcje w godzinach poza przedziałem 8.00-16.00. Udostępnienie klientom płatności bez ograniczeń czasowych w warunkach dostępności 24 h na dobę jest zatem potrzebnym i wygodnym rozwiązaniem, a klienci powszechnie z niego korzystają.

Rozkład zleceń w systemie Express Elixir w zależności od godzin ich realizacji w kolejnych pięciu ubiegłych półroczach od I półrocza 2019 r. przedstawiono na wykresie nr 17.

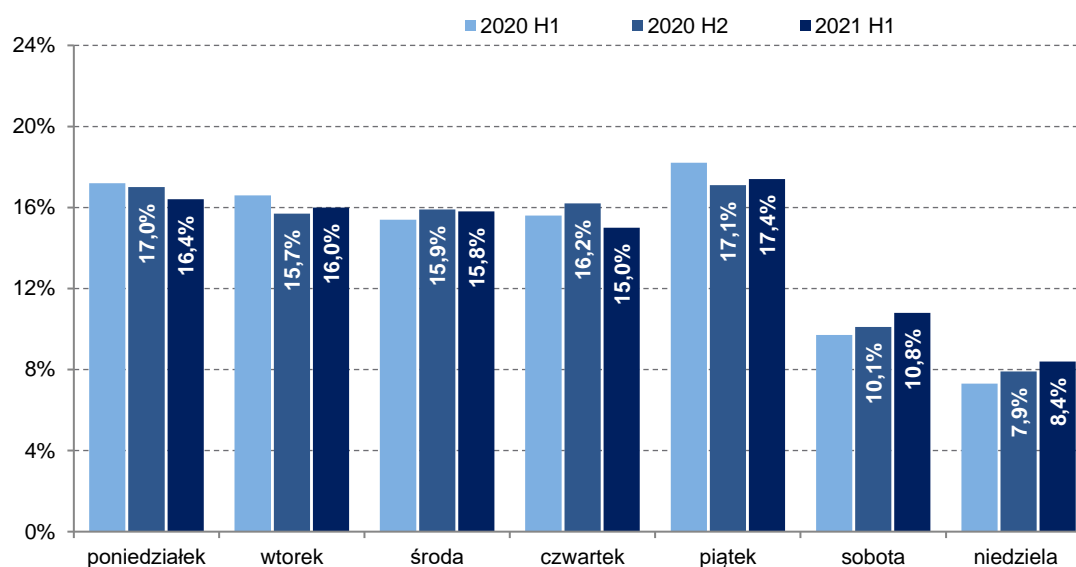
Wykres nr 17. Udział zleceń rozliczanych w godzinach funkcjonowania systemu Express Elixir w kolejnych pięciu ostatnich półroczach od I półrocza 2019 r.

Źródło: Dane KIR

W systemie Express Elixir zlecenia są realizowane zarówno w dni robocze, jak i w dni wolne od pracy. W I półroczu 2021 r. najwięcej zleceń zostało rozliczonych w piątek (17,4%). Pozostałe dni robocze tygodnia były obciążone na nieco niższym poziomie, tj. od 15% do 16,4%. Relatywnie mniej zleceń w porównaniu do dni roboczych było realizowanych w dni wolne, tj. w soboty (10,8%) oraz w niedziele (8,4%). Rozkład liczby zleceń na poszczególne dni tygodnia na przestrzeni trzech ostatnich półroczy przedstawia wykres nr 18.

Wykres nr 18. Udział zleceń rozliczanych w poszczególnych dniach tygodnia w systemie Express Elixir w kolejnych trzech półroczach od I półrocza 2020 r.

Źródło: Dane KIR

Szczegółowe dane dotyczące liczby i wartości zrealizowanych zleceń oraz zmian, jakie miały miejsce w II półroczu 2020 r. oraz w I półroczu 2021 r., przedstawia tabela nr 7.

Tabela nr 7. Porównanie liczby i wartości zleceń zrealizowanych w systemie Express Elixir w II półroczu 2020 r. oraz w I półroczu 2021 r.

System Express Elixir	II półroczu 2020 r.	ZMIANA	I półroczu 2021 r.
Liczba dni roboczych:	184 dni		181 dni
Wartość zleceń (zł)			
Ogółem	35,7 mld	↗ + 20%	43 mld
Średnia miesięczna	5,95 mld	↗ + 20%	7,17 mld
Średnia dzienna	194,03 mln	↗ + 22%	237,6 mln
Średnia kwota zlecenia (zł)	996	↘ -14%	858
Liczba zleceń			
Ogółem	35 843 478	↗ + 40%	50 142 703
Średnia miesięczna	5 973 913	↗ + 48%	8 357 117
Średnia dzienna	194 802	↗ + 42%	277 032
Udział liczby zleceń w podziale wg godzin realizacji			
w godz. 0.00 – 8.00	5,2%	↗	5,4%
w godz. 8.00 – 16.00	52,5%	↘	50,8%
w godz. 16.00 – 24.00	42,3%	↗	43,8%
Udział liczby zleceń w podziale wg dni tygodnia			
poniedziałek	17,0%	↘	16,4%
wtorek	15,7%	↗	16,0%
środa	15,9%	↘	15,8%
czwartek	16,2%	↘	15,0%
piątek	17,1%	↗	17,4%
sobota	10,1%	↗	10,8%
niedziela	7,9%	↗	8,4%

Źródło: Dane KIR

Ocena funkcjonowania systemu Express Elixir w I półroczu 2021 r.

System Express Elixir oferuje jeden typ usług rozliczeniowych, tj. dokonywanie przelewów krajowych w złotych w trybie natychmiastowym bez ograniczeń czasowych, tj. w trybie 24/7/365. W I półroczu 2021 r. liczba transakcji przetwarzanych w systemie Express Elixir wyniosła 50,1 mln (wzrosła o 40%). Wartość łącznych obrotów w systemie wyniosła 43 mld zł (wzrost o 20%). W systemie realizowano średnio dziennie 277 tys. transakcji, czyli aż o 82,2 tys. więcej niż w okresie poprzednim (wzrost o 42%). Warto zauważyć, iż dni weekendowe umożliwiły realizację 19,2% całości obrotów systemu. W I półroczu 2021 r. system Express Elixir funkcjonował bez zakłóceń.

2.2.4. System BlueCash

Operatorem systemu płatności natychmiastowych jest firma Blue Media S.A. System płatności BlueCash jest rozwiązaniem mającym na celu przekazywanie środków pieniężnych pomiędzy nadawcą a odbiorcą w czasie rzeczywistym. System funkcjonuje 24 godziny na dobę, 7 dni w tygodniu (model 7/24/365). Składanie zleceń płatniczych możliwe jest na bieżąco, w każdej chwili funkcjonowania systemu. Zlecenia płatnicze są realizowane w trybie on-line na podstawie kryterium pierwszeństwa ich złożenia do systemu.

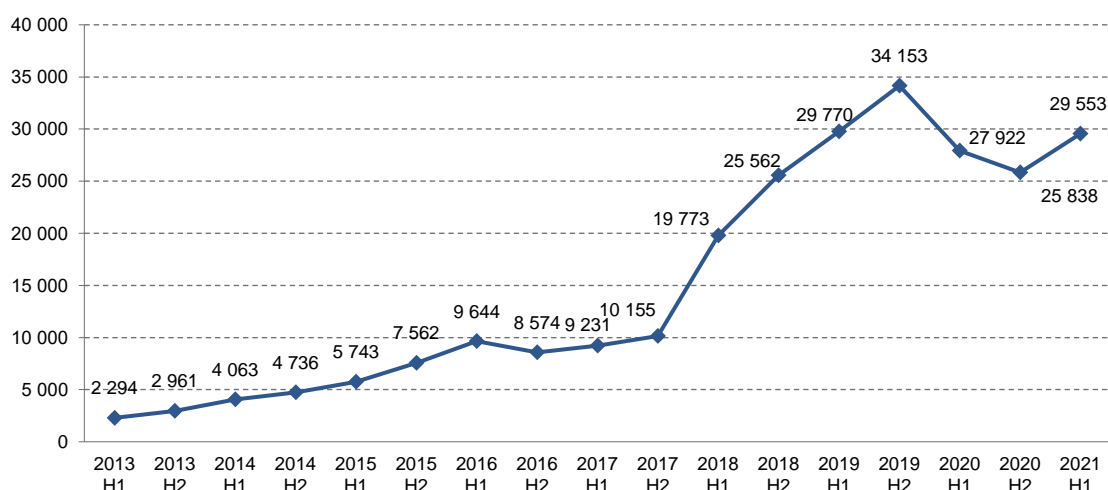
Uczestnikiem systemu może być wyłącznie bank posiadający siedzibę i prowadzący działalność w Polsce, który zawarł z Blue Media S.A. umowę o uczestnictwo w systemie. Na koniec czerwca 2021 r. uczestnikami systemu BlueCash było 106 podmiotów, tj.:

- 6 banków komercyjnych (bez zmian w stosunku do poprzedniego półrocza),
- 99 banków spółdzielczych (o osiem mniej niż w poprzednim półroczu),
- Blue Media S.A.

W I półroczu 2021 r. odnotowano w porównaniu do poprzedniego półrocza wzrost zarówno wartości, jak i liczby zleceń zrealizowanych w systemie BlueCash. Łączna liczba transakcji zrealizowanych w systemie BlueCash wyniosła 5,35 mln szt., czyli zrealizowano transakcji więcej o 595 tys. szt. niż w poprzednim półroczu, co stanowiło wzrost o 13%. W tym okresie łączne obroty w systemie płatności natychmiastowych BlueCash wyniosły 6 mld zł, co stanowiło w porównaniu do poprzedzającego półrocza wzrost o 17%.

Zwiększeniu uległa także średnia dzienna liczba rozliczanych zleceń. Wskaźnik ten odnotowano na poziomie 29.553 zleceń dziennie, czyli więcej niż w poprzednim okresie o 3,7 tys., co stanowi wzrost o 14%. Zmiany te prezentuje wykres nr 19.

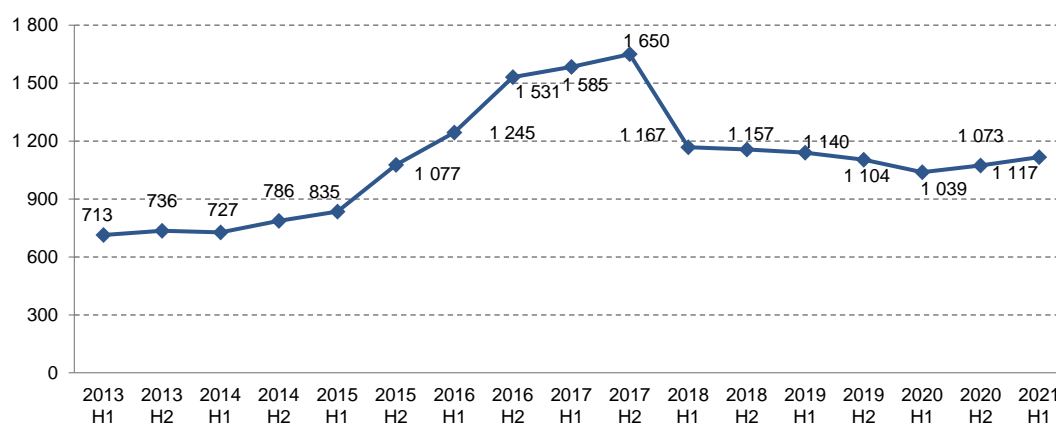
Wykres nr 19. Średnia dzienna liczba zleceń w systemie BlueCash w kolejnych półroczach od 2013 r.

Źródło: Dane Blue Media S.A.

Średnia wartość pojedynczego zlecenia w I półroczu 2021 r. wyniosła 1.117 zł i w porównaniu do półrocza poprzedniego (1.073 zł) odnotowano wzrost na poziomie 4%. Zmiany średniej wartości pojedynczego zlecenia realizowanego w systemie BlueCash przedstawia wykres nr 20.

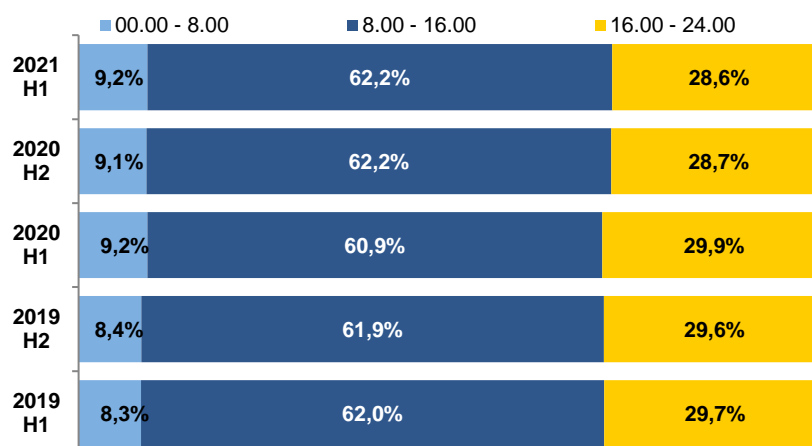
Wykres nr 20. Średnia wartość pojedynczego zlecenia zrealizowanego w systemie BlueCash w kolejnych półroczach od 2013 r. (w zł)

Źródło: Dane Blue Media S.A.

BlueCash, jako system rozliczeń płatności natychmiastowych, umożliwia bezpośrednią realizację przelewów krajowych w złotych przez 24 godziny na dobę. Na przestrzeni I półrocza 2021 r. największą liczbę rozliczanych zleceń odnotowano w godzinach od 8.00 do 16.00. W tym przedziale dnia rozliczonych zostało 62,2% wszystkich zleceń realizowanych w systemie (analogicznie jak w poprzednim półroczu). W godzinach od 16.00 do 24.00 klienci systemu zrealizowali 28,6%, a w godzinach od 0.00 do 8.00 rozliczono 9,2% wszystkich zleceń. Rozkład zleceń w systemie BlueCash w zależności od godzin ich realizacji w okresach pięciu ostatnich półroczy przedstawiono na wykresie nr 21.

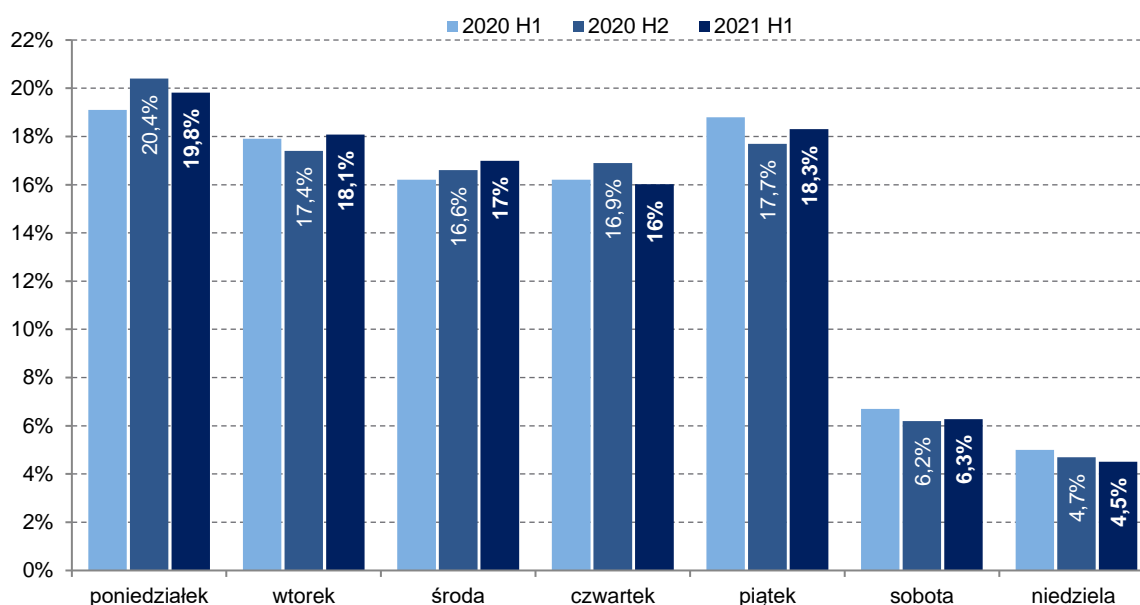
Wykres nr 21. Udział zleceń rozliczanych w różnych godzinach funkcjonowania systemu BlueCash w kolejnych pięciu okresach półrocznych od I półrocza 2019 r.

Źródło: Dane Blue Media S.A.

W systemie BlueCash zlecenia są realizowane zarówno w dni robocze, jak i w dni wolne od pracy. W I półroczu 2021 r. najwięcej zleceń zostało rozliczonych w poniedziałki (19,8%). Pozostałe dni robocze tygodnia były obciążone na nieco niższym poziomie, tj. od 16% do 18,3%. Znacznie mniej zleceń było realizowanych w dni wolne od pracy, tj. w soboty (6,3%) i w niedziele (4,5%). Łączna liczba zleceń realizowanych przez klientów w dni weekendowe wynosi 10,8% całości zleceń w systemie. Rozkład liczby zleceń na poszczególne dni tygodnia przedstawia wykres nr 22.

Wykres nr 22. Udział zleceń rozliczanych w poszczególnych dniach tygodnia w systemie BlueCash w kolejnych trzech półroczach od I półrocza 2020 r.

Źródło: Dane Blue Media S.A.

Szczegółowe dane dotyczące liczby i wartości zrealizowanych zleceń oraz zmian, jakie miały miejsce w II półroczu 2020 r. i w I półroczu 2021 r., przedstawia tabela nr 8.

Tabela nr 8. Porównanie liczby i wartości zleceń zrealizowanych w systemie BlueCash w II półroczu 2020 r. oraz w I półroczu 2021 r.

System BlueCash	II półrocze 2020 r.	ZMIANA	I półrocze 2021 r.
Liczba dni roboczych:	184 dni		181 dni
Wartość zleceń (zł)			
Ogółem	5,1 mld	↗+ 17%	6 mld
Średnia miesięczna	0,85 mld	↗+ 17%	0,996 mld
Średnia dzienna	27,7 mln	↗+ 19%	33 mln
Średnia kwota zlecenia (zł)	1 073	↗+ 4%	1 117
Liczba zleceń			

Ogółem	4 754 216	↗+ 13%	5 349 117
Średnia miesięczna	792 369	↗+ 13%	891 520
Średnia dzienna	25 838	↗+ 14%	29 553
Udział liczby zleceń w podziale wg godzin realizacji			
w godz. 0.00 – 8.00	9,1%	↗	9,2%
w godz. 8.00 – 16.00	62,2%	→	62,2%
w godz. 16.00 – 24.00	28,7%	↘	28,6%
Udział liczby zleceń w podziale wg dni tygodnia			
poniedziałek	20,4%	↘	19,8%
wtorek	17,4%	↗	18,1%
środa	16,6%	↗	17,0%
czwartek	16,9%	↘	16,0%
piątek	17,7%	↗	18,3%
sobota	6,2%	↗	6,3%
niedziela	4,7%	↘	4,5%

Źródło: Dane Blue Media S.A.

Ocena funkcjonowania systemu BlueCash w I półroczu 2021 r.

System BlueCash jest systemem płatności natychmiastowych. System ten – podobnie jak system Express Elixir - oferuje jeden typ usług rozliczeniowych, tj. dokonywanie przelewów krajowych w złotych w trybie natychmiastowym bez ograniczeń czasowych, tj. w trybie 24/7/365. W I półroczu 2021 r. system BlueCash funkcjonował bez zakłóceń.

W I półroczu 2021 r. w systemie BlueCash odnotowano w porównaniu do półrocza poprzedniego wzrost liczby transakcji o 13% i wzrost wartości zleceń o 17%. Dzienna liczba transakcji wynosiła 29,6 tys. zleceń, czyli zwiększyła się o 14%. Wartość pojedynczej transakcji wyniosła 1.117 zł. Udział zleceń zrealizowanych w weekendy (tj. w soboty i niedziele) stanowił zaledwie 10,8% wszystkich obrotów odnotowanych w systemie BlueCash.

2.2.5. System BLIK

System BLIK²² jest prowadzony przez Polski Standard Płatności Sp. z o.o. Poniżej przedstawiono informacje o usługach płatniczych oferowanych klientom przez banki uczestniczące w systemie BLIK.

System umożliwia dokonywanie przy użyciu urządzeń przenośnych (np. telefony komórkowe oraz tablety) płatności zarówno przez internet, jak i w tradycyjnych sklepach i punktach usługowych, w komunikacji miejskiej, urzędach publicznych oraz pomiędzy użytkownikami (P2P). Usługa P2P to płatność mobilna

²² Przez system BLIK należy rozumieć: (i) system płatności w rozumieniu ustawy z dnia 24 sierpnia 2001 r. o ostateczności rozrachunku w systemach płatności i systemach rozrachunku papierów wartościowych oraz zasadach nadzoru nad tymi systemami oraz (ii) schemat płatniczy w rozumieniu ustawy z dnia 19 sierpnia 2011 r. o usługach płatniczych.

dokonywana pomiędzy użytkownikami telefonów komórkowych. Pozwala ona na błyskawiczne przesłanie środków pieniężnych drugiej osobie bez konieczności podawania numeru rachunku bankowego, a jedynie poprzez podanie jej numeru telefonu. W celu aktywowania usługi, użytkownik systemu BLIK musi jedynie powiązać w aplikacji numer swojego telefonu z numerem rachunku bankowego.

Wykonywanie transakcji przy pomocy przenośnego urządzenia możliwe jest po pobraniu aplikacji mobilnej jednego z uczestników systemu BLIK. Na koniec czerwca 2021 r. w gronie tym były następujące banki: Alior Bank S.A., Bank Millennium S.A., ING Bank Śląski S.A., mBank S.A., Santander Bank Polska S.A., Powszechna Kasa Oszczędności Bank Polski Spółka Akcyjna, Bank Polska Kasa Opieki S.A., Getin Noble Bank S.A., BNP Paribas Bank Polska S.A., Credit Agricole Bank Polska S.A., SGB Bank S.A., Bank Polskiej Spółdzielczości S.A., Nest Bank S.A., Bank Pocztowy S.A., Bank Spółdzielczy w Brodnicy oraz Bank Ochrony Środowiska S.A.

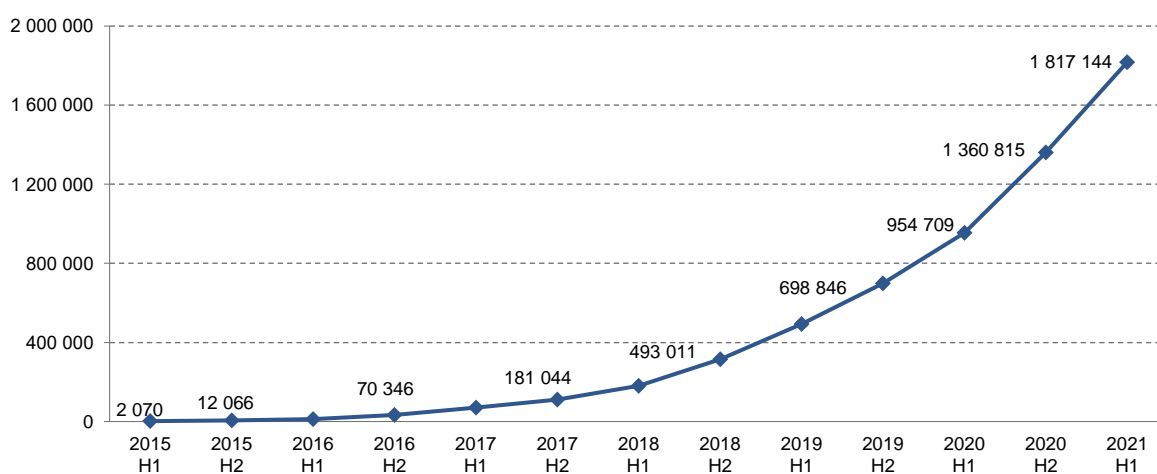
Na koniec czerwca 2021 r. system BLIK obejmował swoim zasięgiem:

- 16 banków (w I półroczu 2021 r. przybyło 2 nowych uczestników, tj. Bank Spółdzielczy w Brodnicy i Bank Ochrony Środowiska S.A.),
- 19,5 mln użytkowników (liczba zarejestrowanych aplikacji mobilnych BLIK), tj. o 2,6 mln więcej niż na koniec 2020 r.

W I półroczu 2021 r. wartość zrealizowanych transakcji w systemie płatności BLIK wyniosła 44,2 mld zł, czyli w porównaniu do poprzedzającego półrocza (33,4 mld zł) nastąpił wzrost o 32%. W tym okresie liczba transakcji zrealizowanych w systemie BLIK wyniosła 328,9 mln szt., czyli w porównaniu do poprzedzającego półrocza rozliczono więcej transakcji aż o 78,5 mln (wzrost o 31%).

W ślad za wzrostem łącznej liczby transakcji przetwarzanych przez system odnotowano znaczący wzrost dziennej liczby transakcji. Średnia dzienna liczba rozliczanych zleceń na przestrzeni I półrocza 2021 r. wyniosła 1.817.144 (w poprzednim okresie wynosiła 1.360.815), co prezentuje wykres nr 23.

Wykres 23. Średnia dzienna liczba zleceń w systemie BLIK w kolejnych okresach półrocznych od 2015 r.

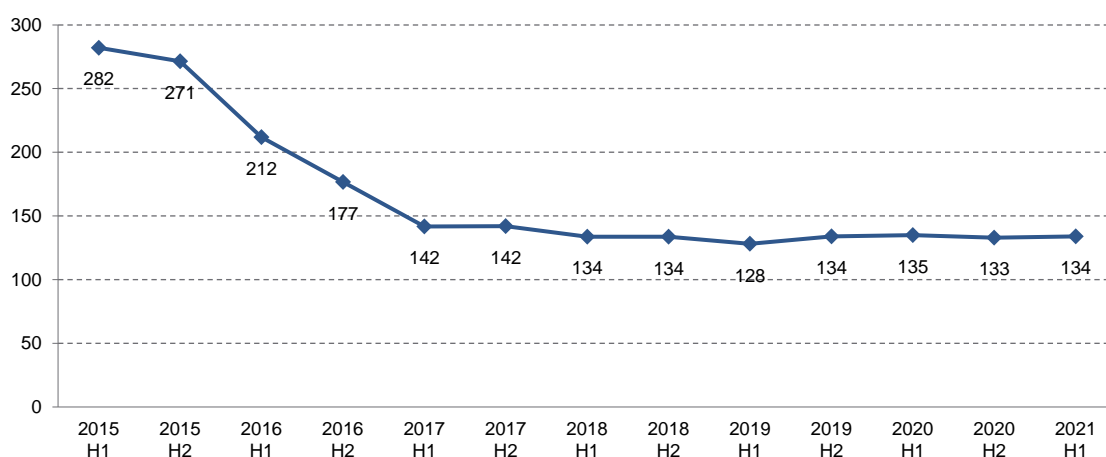

Źródło: Dane Polski Standard Płatności Sp. z o. o.

Średnia wartość pojedynczego zlecenia w I półroczu 2021 r. wyniosła 134 zł, a więc pozostała na podobnym poziomie, co w półroczu poprzedzającym (133 zł). Wielkość średniej na przestrzeni kolejnych lat prezentuje wykres nr 24.

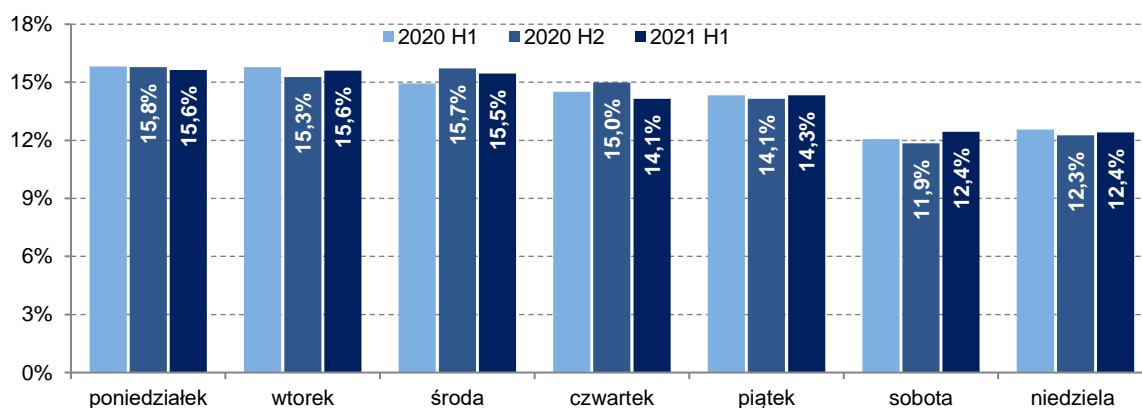
Wykres 24. Średnia wartość pojedynczego zlecenia w systemie BLIK w kolejnych okresach półrocznych od 2015 r. (w zł)

Źródło: Dane Polski Standard Płatności Sp. z o. o.

W I półroczu 2021 r. najwięcej transakcji rozliczono w poniedziałki oraz wtorki (15,6%). Pozostałe dni tygodnia były obciążone na poziomie od 14,1% do 15,6%. Na uwagę zasługuje fakt, iż liczba zleceń realizowanych w soboty wyniosła 12,4%, tyle samo co w niedzielę - również 12,4%. Zatem liczba zleceń przeprowadzanych łącznie w dwa dni weekendowe (soboty i niedzielę) to 24,8% wszystkich zleceń realizowanych w systemie, co stanowi prawie 1/4 całości. Rozkład liczby zleceń w poszczególne dni tygodnia przedstawiono na wykresie nr 25.

Wykres nr 25. Liczba zleceń w systemie BLIK w poszczególnych dniach tygodnia w kolejnych trzech półroczach od I półroczu 2020 r.

Źródło: Dane Polski Standard Płatności Sp. z o. o.

Użytkownicy systemu BLIK najczęściej dokonują transakcji w internecie (71,5%). Zarejestrowano 235 mln takich transakcji (czyli aż o 51,8 mln więcej niż w poprzednim półroczu). Średnia wartość pojedynczej transakcji w internecie wyniosła 116 zł.

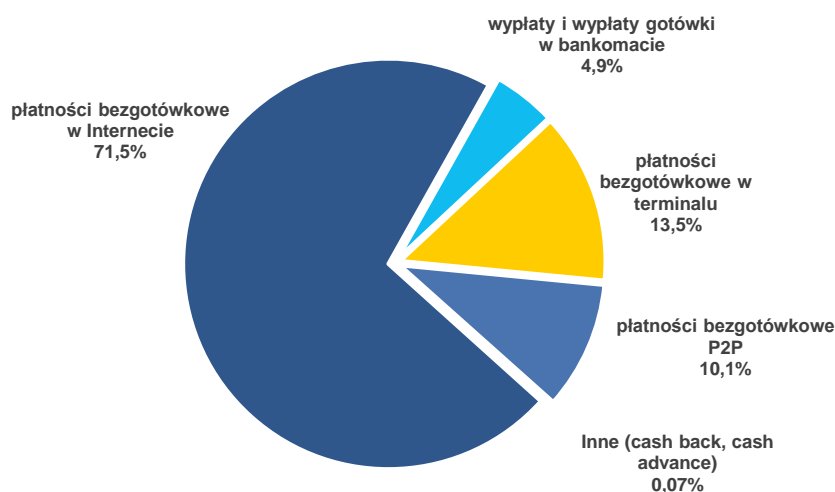
Transakcje w terminalach znalazły się na drugim miejscu w systemie pod względem powszechności (13,5%). Ich liczba wzrosła w porównaniu do półrocza poprzedzającego o 54%. Na przestrzeni I półrocza 2021 r. przeprowadzono ich 44,3 mln, czyli było ich o 15,5 mln więcej niż w poprzednim półroczu. Ich łączna wartość wyniosła 4,8 mld zł. Średnia wartość tego typu zleceń wyniosła 109 zł.

Transakcje typu P2P znalazły się na trzecim miejscu pod względem powszechności (10,1%). Na przestrzeni I półrocza 2021 r. ich liczba uległa znacznemu wzrostowi, tj. o 40%. Łączna liczba transakcji w terminalach wyniosła 33,1 mln, czyli o 9,5 mln transakcji więcej niż w poprzednim półroczu. Wartość łączna przeprowadzonych transakcji wyniosła 1,8 mld zł, co stanowi wzrost o 33%. Średnia wartość pojedynczej transakcji w terminalu wyniosła 56 zł (wzrosła z poziomu 55 zł).

Wzrosła – chociaż nie tak dynamicznie jak pozostałe kategorie transakcji - liczba i wartość transakcji wypłat oraz wpłat w bankomatach. Pod względem powszechności transakcje te uplasowały się w systemie na czwartym miejscu (4,9%). Zarejestrowano ich 16,2 mln, czyli w porównaniu do półrocza poprzedzającego było ich o 1,6 mln więcej (wzrost o 11%). Wypłaty oraz wpłaty w bankomatach osiągnęły łączną wartość 10,1 mld zł (wzrost o 20%). Średnia wartość pojedynczej transakcji w bankomacie wyniosła 625 zł (wzrosła z poziomu 578 zł).

Pozostałe typy transakcji obejmują: inne operacje gotówkowe w terminalu (*cash back, cash advance*)²³ oraz płatności powtarzalne. W całości rozliczeń systemu stanowią marginalną część, wynosząca poniżej 0,1%. Udział poszczególnych typów transakcji przeprowadzonych w systemie BLIK w I półroczu 2021 r. przedstawiono na wykresie nr 26.

Wykres nr 26. Udział poszczególnych typów transakcji przeprowadzonych w systemie BLIK w I półroczu 2021 r.

Źródło: Dane Polski Standard Płatności Sp. z o. o.

²³ Wypłata gotówki z karty płatniczej za pomocą terminala płatniczego POS. Usługa ta, w odróżnieniu od usługi *cash back*, jest usługą polegającą jedynie na wypłacie gotówki, której nie towarzyszy zakup towarów lub usług opłacany kartą płatniczą. Usługa *cash advance* jest realizowana na terytorium RP w dość ograniczonej liczbie miejsc, tj. w placówkach Poczty Polskiej oraz w kasach wybranych oddziałów bankowych.

Na koniec czerwca 2021 r. liczba zarejestrowanych użytkowników w systemie przekroczyła poziom 19,5 mln, czyli była ona o 2,6 mln większa niż w grudniu 2020 r., co stanowiło wzrost o 15%. Użytkownicy aplikacji mobilnych mogą dokonywać transakcji w bankomatach, terminalach płatniczych typu POS i w sklepach internetowych, transakcji typu P2P, jak również płatności powtarzalnych (ang. „auto-payment”).

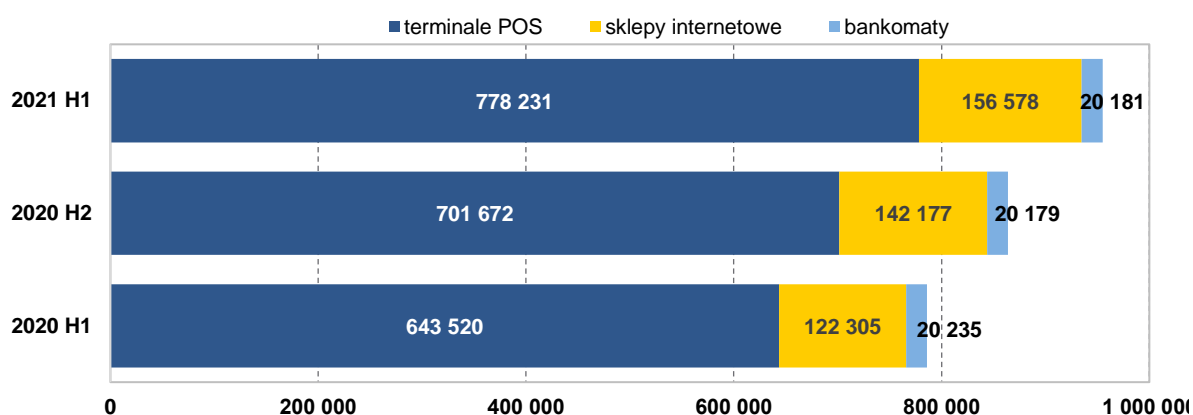
Na koniec czerwca 2021 r. było 955 tys. urządzeń akceptujących płatności mobilne i na przestrzeni I półrocza 2021 r. ich liczba wzrosła o 91 tys. (wzrost o 10,5%).

Na koniec czerwca 2021 r. urządzenia obsługujące płatności mobilne BLIK stanowiły:

- terminale POS – 778,2 tys. urządzeń akceptujących, tj. na przestrzeni półrocza przybyło 77 tys. nowych terminali (wzrost o 10,9%),
- sklepy internetowe – 156,6 tys. podmiotów, tj. na przestrzeni półrocza przybyło 14,4 tys. podmiotów (wzrost o 10,1%),
- bankomaty – 20.181 urządzeń, tj. na przestrzeni półrocza przybyły 2 bankomaty (znikomy wzrost o 0,01%).

Liczbę urządzeń akceptujących w systemie BLIK na koniec ostatnich trzech półroczy przedstawiono na wykresie nr 27.

Wykres nr 27. Liczba urządzeń akceptujących w systemie BLIK na koniec ostatnich trzech półroczy od I półrocza 2020 r.

Źródło: Dane Polski Standard Płatności Sp. z o. o.

Szczegółowe dane dotyczące wartości i liczby transakcji w systemie BLIK, jakie miały miejsce w II półroczu 2020 r. oraz w I półroczu 2021 r., przedstawia tabela nr 9.

Tabela nr 9. Wartość i liczba zleceń w systemie BLIK w II półroczu 2020 r. oraz w I półroczu 2021 r.

System płatności mobilnych BLIK	II półroczu 2020 r.	ZMIANA	I półroczu 2021 r.
Liczba dni roboczych:	184 dni		184 dni
Wartość transakcji (w mln zł)			
Ogółem	33,4 mld	↗+32%	44,2 mld
Średnia miesięczna	5,57 mld	↗+32%	7,36 mld
Średnia dzienna	181,5 mln	↗+34%	243,9 mln
Średnia kwota transakcji (zł)	133	↗+1%	134
Liczba transakcji			
Ogółem	250 389 964	↗+31%	328 903 083
Średnia miesięczna	41 731 661	↗+31%	54 817 181
Średnia dzienna	1 360 815	↗+34%	1 817 144
Najpowszechniejsze typy transakcji:			
1) Płatności bezgotówkowe w INTERNECIE			
Wartość (zł)	20,6 mld	↗+33%	27,3 mld
Udział % w systemie BLIK	61,5%	↗	61,9%
Liczba	183 259 813	↗+ 28%	235 068 739
Udział % w systemie BLIK	73,2%	↘	71,5%
Średnia dzienna liczba płatności	995 977	↗+30%	1 298 722
Średnia wartość płatności (zł)	112	↗+4%	116
2) Wyплаты i wypłaty gotówkowe w bankomatach			
Wartość (zł)	8,4 mld	↗+20%	10,1 mld
Udział % w systemie BLIK	25,2%	↘	23,0%
Liczba	14 583 188	↗+ 11%	16 217 701
Udział % w systemie BLIK	5,8%	↘	4,9%
Średnia dzienna liczba wypłat	79 256	↗+13%	89 601
Średnia wartość wypłaty w bankomacie (zł)	578	↗+8%	625
3) Płatności bezgotówkowe typu P2P			
Wartość (zł)	1,3 mld	↗+33%	1,8 mld
Udział % w systemie BLIK	3,9%	↗	4,2%
Liczba	23 595 470	↗+40%	33 112 913
Udział % w systemie BLIK	9,4%	↗	10,1%
Średnia dzienna liczba płatności	128 236	↗+43%	182 944
Średnia wartość płatności (zł)	55	↗+1%	56
4) Płatności bezgotówkowe w terminalach POS			
Wartość (zł)	3,1 mld	↗+56%	4,8 mld
Udział % w systemie BLIK	9,3%	↗	11,0%
Liczba	28 778 857	↗+ 54%	44 260 697
Udział % w systemie BLIK	11,5%	↗	13,5%

Średnia dzienna liczba płatności	156 407	↗+56%	244 534
Średnia wartość płatności (zł)	108	↗+1%	109

Źródło: Dane Polski Standard Płatności Sp. z o. o. oraz NBP

Ocena funkcjonowania systemu BLIK w I półroczu 2021 r.

W systemie BLIK odnotowano dynamiczny wzrost zarówno liczby przeprowadzanych transakcji (wzrost o 31%), jak i ich wartości (wzrost o 32%). Należy podkreślić iż, było to drugie półrocze z rzędu, w którym odnotowano bardzo wysoki wzrost liczby zleceń. W I półroczu 2021 r. średnio dziennie wykonywanych było 1,82 mln zleceń, czyli o 34% więcej niż w półroczu poprzedzającym, co jednoznacznie potwierdza upowszechnianie się płatności mobilnych BLIK. Pozytywnym sygnałem jest systematycznie odnotowywany wzrost sieci akceptacji. Warto zauważyć, że na koniec czerwca 2021 r. było to 681 tys. punktów handlowo-usługowych akceptujących płatności BLIK, w których było zainstalowanych 778,2 tys. terminali POS. Na przestrzeni I półroczu 2021 r. sieć akceptacji płatności mobilnych została powiększona o 76,6 tys. terminali POS (wzrost o 10,9%).

Użytkownicy systemu BLIK najczęściej dokonują transakcji w internecie (71,5%). Zarejestrowano 235 mln takich transakcji (czyli więcej aż o 51,8 mln niż w poprzednim półroczu).

Bardzo dynamicznie wzrosła liczba i wartość transakcji w terminalach POS. Ich liczba wzrosła o 54% i wyniosła 44,2 mln szt. Natomiast ich wartość wzrosła w porównaniu do poprzedniego półroczu o 56% i osiągnęła łączną wartość 4,8 mld zł.

Warto zaznaczyć, że w czerwcu 2021 r. pojawiły się informacje medialne na temat udostępnienia w najbliższym czasie zbliżeniowych płatności mobilnych BLIK. Wdrożenie tej funkcjonalności w pierwszym banku - uczestniku systemu BLIK miało miejsce w lipcu 2021 r.²⁴

2.2.6. Krajowy System Rozliczeń

Krajowy System Rozliczeń (KSR) jest prowadzony przez spółkę Fiserv Polska S.A.²⁵ System umożliwia kompensacyjne rozliczanie transakcji krajowych dokonywanych przy użyciu kart płatniczych oraz wymianę danych pomiędzy podmiotami funkcjonującymi na rynku kart płatniczych w Polsce. Uczestnikami systemu KSR mogą być wszystkie banki wydające karty płatnicze oraz agenci rozliczeniowi. Dostawcy usług płatniczych nieposiadający statusu banku mogą dokonywać rozliczenia transakcji w systemie jedynie za pośrednictwem banku uczestniczącego w systemie.

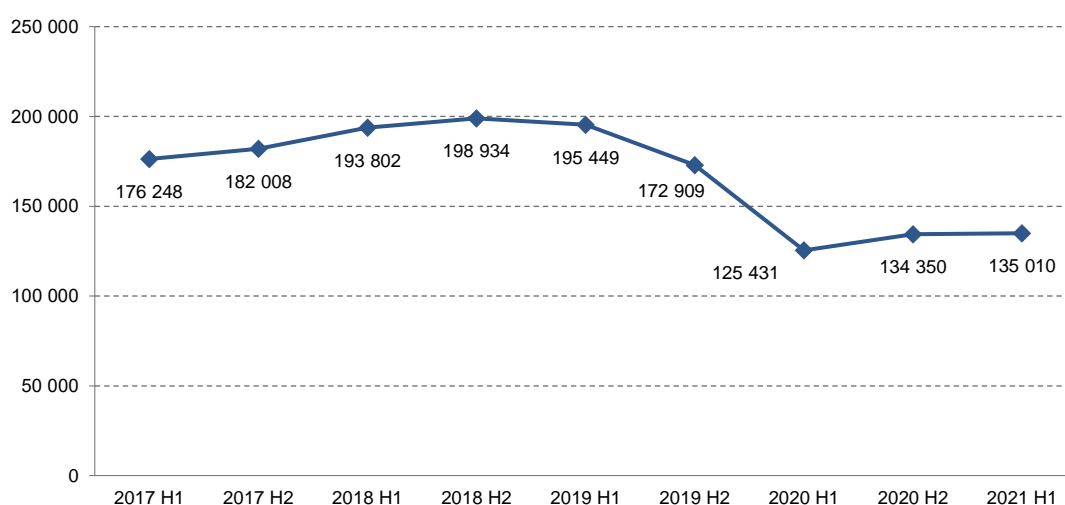
Na koniec czerwca 2021 r. w systemie KSR aktywnymi uczestnikami było 9 banków. W omawianym półroczu liczba uczestników uległa zwiększeniu o dwa podmioty (tj. w marcu 2021 r. Bank Ochrony Środowiska S.A. i Nest Bank S.A.).

²⁴ Cashless.pl *Ruszył zbliżeniowy Blik. Pierwsi klienci Banku Millennium mogą już korzystać z tego rozwiązania*, <https://www.cashless.pl/10354-blik-c-zblizeniowy-millennium-start> (26.07.2021).

²⁵ Z dniem 24 września 2021 r. spółka First Data Polska S.A. zmieniła nazwę na Fiserv Polska S.A.

W I półroczu 2021 r. wartość zrealizowanych transakcji w systemie KSR wyniosła 6,37 mld zł, czyli w porównaniu do poprzedzającego półrocza odnotowano nieznaczny wzrost o 0,3%. W tym okresie liczba transakcji zrealizowanych w systemie KSR wyniosła 24,4 mln szt., czyli mniej o 283 tys. zleceń w porównaniu do poprzedzającego półrocza (spadek o 1,1%). Odnotowano niewielką zmianę średniej dziennej liczby transakcji, która na przestrzeni I półrocza 2021 r. wyniosła 135 tys., co stanowiło wzrost o 0,5%. Liczbę zleceń rozliczanych dziennie w dziewięciu minionych półroczach prezentuje wykres nr 28.

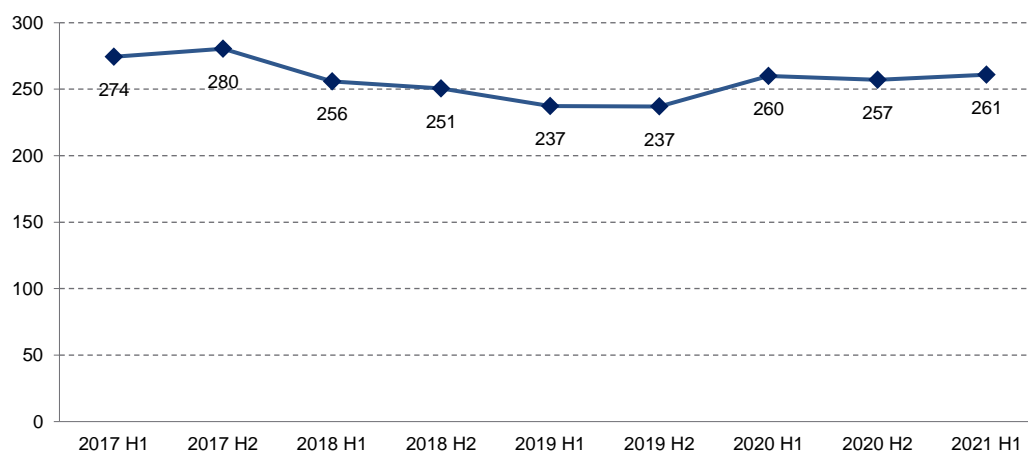
Wykres 28. Średnia dzienna liczba zleceń w systemie KSR na przestrzeni kolejnych półroczy od I półrocza 2017 r.

Źródło: Dane Fiserv Polska S.A.

Średnia wartość pojedynczego zlecenia w I półroczu 2021 r. wyniosła 261 zł, czyli bez istotnej różnicy w porównaniu do poprzedzającego półrocza (257 zł). Średnia wartość pojedynczego zlecenia w systemie KSR na przestrzeni ostatnich ośmiu półroczy prezentuje wykres nr 29.

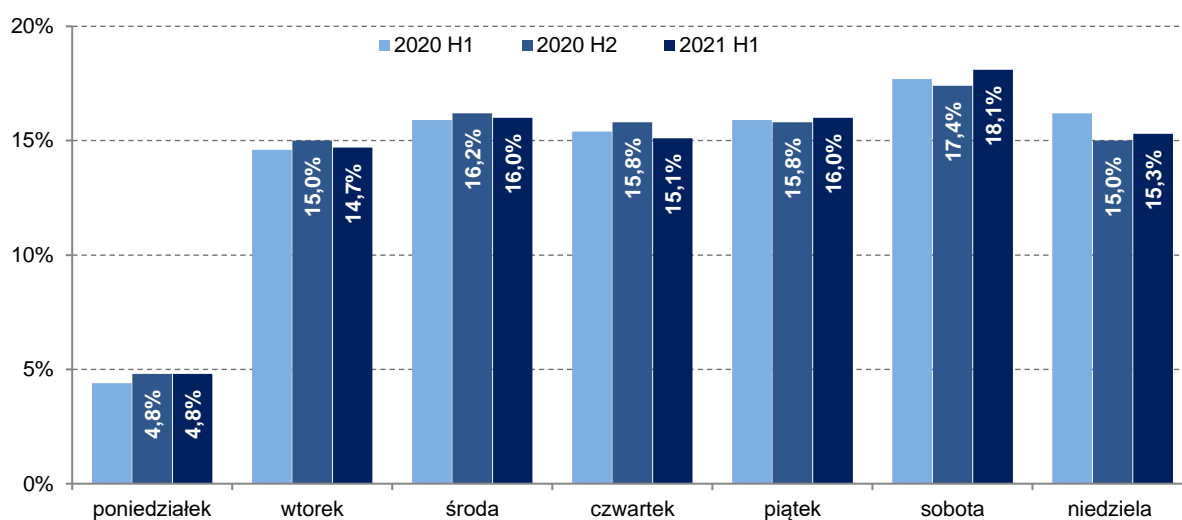
Wykres 29. Średnia wartość pojedynczego zlecenia w systemie KSR na przestrzeni kolejnych półroczy od I półrocza 2017 r. (w zł)

Źródło: Dane Fiserv Polska S.A.

W I półroczu 2021 r. w systemie KSR najwięcej transakcji zostało rozliczonych w soboty (18,1%). Relatywnie wysoki udział mają także zlecenia realizowane w niedzielę (15,3%). Wpływa to na stosunkową dużą łączną liczbę zleceń w dni weekendowe (soboty i niedziele), która stanowi 1/3 całości rozliczanych zleceń w systemie. Najmniejszy udział transakcji w systemie (4,8%) stanowiły transakcje rozliczane w poniedziałki, a pozostałe dni tygodnia były obciążone na poziomie od 14,7% do 16%. Tak jak zaobserwowano w okresach poprzednich, poniedziałek jest dniem, w którym liczba transakcji jest blisko 3-krotnie mniejsza niż w dni pozostałe. Rozkład liczby zleceń w poszczególnych dniach tygodnia na przestrzeni ostatnich trzech półroczy przedstawiono na wykresie nr 30.

Wykres 30. Liczba zleceń w systemie KSR w poszczególnych dniach tygodnia na przestrzeni ostatnich trzech półroczy od I półrocza 2020 r.

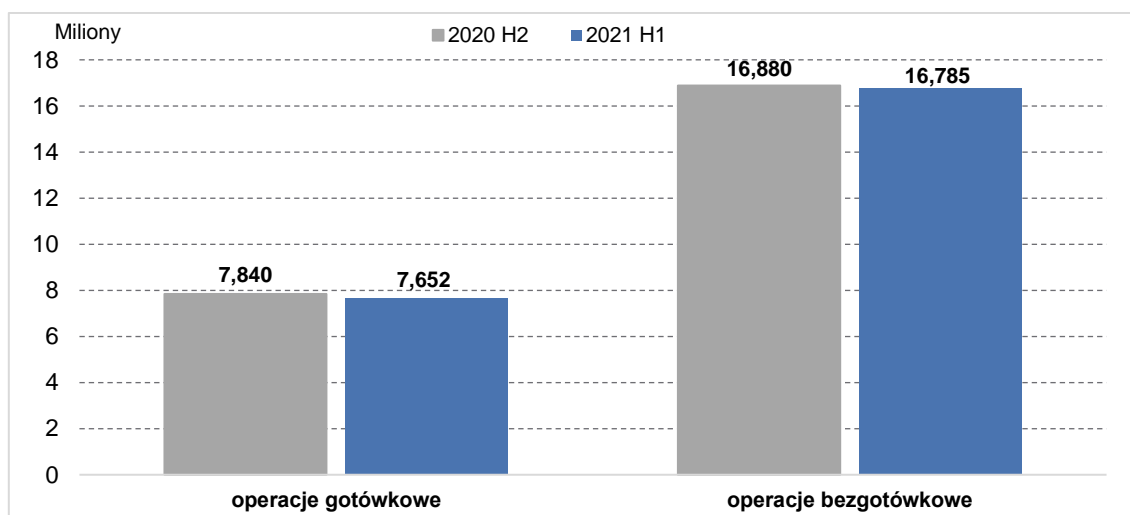
Źródło: Dane Fiserv Polska S.A.

W I półroczu 2021 r. w systemie KSR przeprowadzano:

- transakcje bezgotówkowe, tj. 1) płatności w terminalach POS, 2) płatności w internecie, 3) płatności w terminalach POS towarzyszące wypłacie sklepowej (*cash back*) - o łącznej liczbie 16,8 mln transakcji (czyli o 95 tys. mniej niż w półroczu poprzedzającym) oraz łącznej wartości 1,29 mld zł. Pod względem liczby stanowiły one 67,8% wszystkich transakcji rozliczonych w KSR, natomiast ich wartość stanowiła zaledwie 1/5 część obrotów KSR (dokładnie było to 20,3%) przy czym średnia wartość pojedynczej transakcji bezgotówkowej wynosiła 77 zł.
- transakcje gotówkowe, tj. 1) wypłaty gotówki w bankomatach, 2) wypłaty *cash advance* w terminalu POS, 3) wypłaty sklepowe (*cash back*) - o łącznej liczbie 7,65 mln transakcji (czyli o 189 tys. mniej niż w półroczu poprzedzającym) oraz łącznej wartości 5,1 mld zł. Pod względem liczby stanowiły one 31,3% wszystkich transakcji rozliczonych w KSR, natomiast ich wartość stanowiła aż 79,7% obrotów KSR. Średnia wartość pojedynczej transakcji bezgotówkowej wynosiła 663 zł. (czyli ponad 9 razy więcej niż średnia wartość transakcji bezgotówkowej w tym systemie).

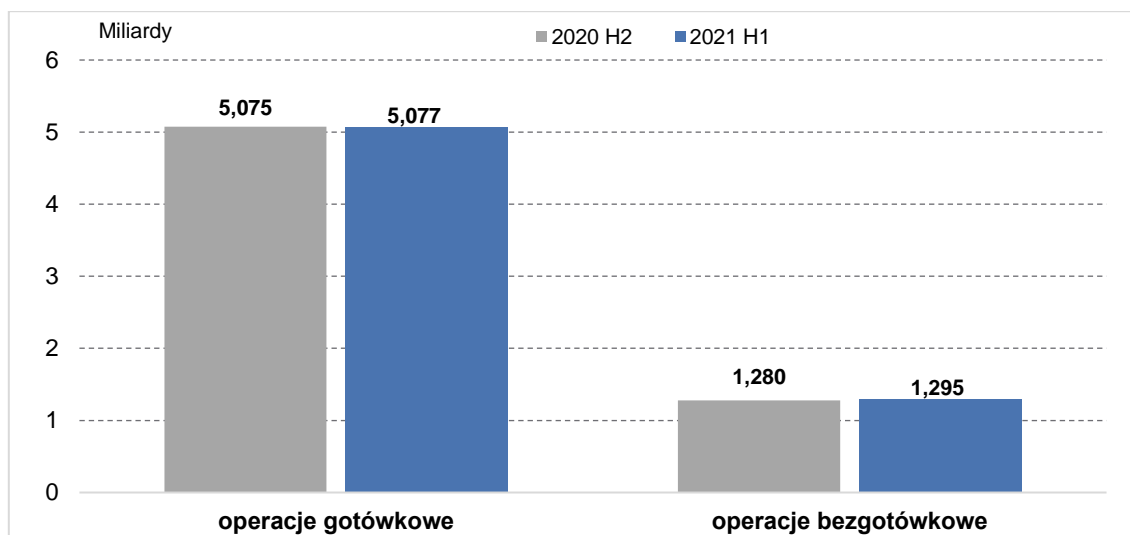
Liczbę i wartość transakcji gotówkowych oraz bezgotówkowych w systemie KSR przeprowadzonych w I półroczu 2021 r. na tle danych z II półroczu 2020 r. przedstawiono na wykresach nr 31 i nr 32.

Wykres 31. Liczba transakcji przeprowadzonych w systemie KSR w I półroczu 2021 r. oraz w II półroczu 2020 r. w podziale na transakcje gotówkowe i bezgotówkowe

Źródło: Dane Fiserv Polska S.A.

Wykres 32. Wartość (w mld zł) transakcji przeprowadzonych w systemie KSR w I półroczu 2021 r. oraz w II półroczu 2020 r. w podziale na transakcje gotówkowe i bezgotówkowe

Źródło: Dane Fiserv Polska S.A.

Szczegółowe dane dotyczące wartości i liczby transakcji w systemie KSR, jakie miały miejsce w II półroczu 2020 r. oraz w I półroczu 2021 r. przedstawia tabela nr 10.

Tabela nr 10. Wartość i liczba zleceń w systemie KSR w II półroczu 2020 r. oraz w I półroczu 2021 r.

System KSR	II półrocze 2020 r.	ZMIANA	I półrocze 2021 r.
Liczba dni roboczych:	184 dni		181 dni
Wartość płatności (w mln zł)			
Ogółem	6,35 mld	↗+0,3%	6,37 mld
Średnia miesięczna	1,059 mld	↗+ 0,3%	1,062 mld
Średnia dzienna	34,5 mln	↗+1,9%	35,2 mln
Średnia kwota transakcji (zł)	257	↗+1,4%	261
Liczba płatności			
Ogółem	24 720 401	↘- 1,1%	24 436 732
Średnia miesięczna	4 120 067	↘- 1,1%	4 072 789
Średnia dzienna	134 350	↗+0,5%	135 010
Poszczególne typy płatności:			
1) Operacje gotówkowe (wyплаты w bankomacie, wypłaty w terminalu cash back)			
Wartość (w mln zł)	5,074 mld	↗+0,04%	5,076 mld
Udział % w systemie KSR	79,9%	↘	79,7%
Liczba	7 840 482	↘- 2,4%	7 651 835
Udział % w systemie KSR	31,7%	↘	31,3%
Średnia dzienna liczba płatności	42 611	↘- 0,8%	42 275
Średnia wartość płatności	647	↗+2,5%	663
2) Operacje bezgotówkowe (płatności w terminalu, cash advance, cash back)			
Wartość (w mln zł)	1,28 mld	↗+1,1%	1,29 mld
Udział % w systemie KSR	20,1%	↗	20,3%
Liczba	16 879 919	↘- 0,6%	16 784 897
Udział % w systemie KSR	68,3%	↗	68,7%
Średnia dzienna liczba płatności	91 739	↗+1,1%	92 734
Średnia wartość płatności	76	↗+1,8%	77
Udział liczby zleceń w podziale wg dni tygodnia			
Poniedziałek	4,8%	↗	4,8%
Wtorek	15,0%	↘	14,7%
Środa	16,2%	↘	16,0%
Czwartek	15,8%	↘	15,1%
Piątek	15,8%	↗	16,0%
Sobota	17,4%	↗	18,1%
Niedziela	15,0%	↗	15,3%

Źródło: Dane Fiserv Polska S.A. oraz NBP

Ocena funkcjonowania systemu KSR w I półroczu 2021 r.

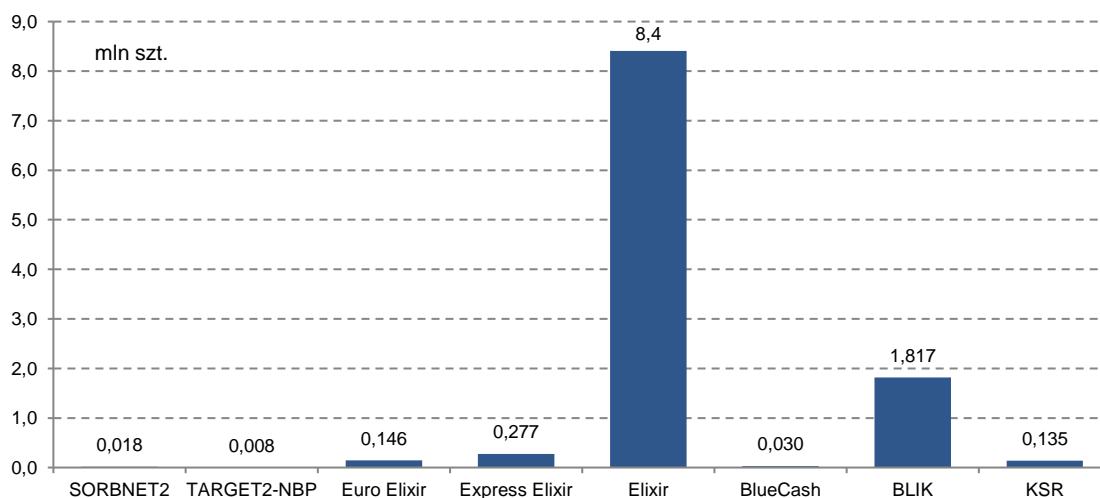
W systemie KSR odnotowano niewielki spadek liczby przeprowadzanych transakcji (spadek o 1,1%), przy równoczesnym niewielkim wzroście ich wartości (wzrost o 0,3%). W I półroczu 2021 r. średnio dziennie wykonywanych było 135 tys. zleceń. W systemie KSR zostały zrealizowane w przeważającej części (68,7%) transakcje bezgotówkowe, tj. płatności w terminalach POS, w tym także płatności, którym towarzyszyły wypłaty sklepowe (*cash back*). Zarejestrowano ich 16,8 mln transakcji, czyli w porównaniu do poprzedzającego półrocza o 95 tys. zleceń mniej.

Natomiast transakcje gotówkowe, tj. wypłaty gotówki w bankomatach, wypłaty w terminalu typu *cash advance* oraz wypłaty sklepowe (*cash back*), stanowiły 31,3% liczby wszystkich transakcji. Zarejestrowano ich 7,7 mln, czyli w porównaniu do poprzedzającego półrocza mniej o 189 tys. zleceń.

2.3. Porównanie systemów płatności pod kątem średniej dziennej liczby zleceń i średniej wartości jednego zlecenia

Na wykresie nr 33 przedstawiono średnią dzienną liczbę zleceń realizowanych w systemach płatności w I półroczu 2021 r.

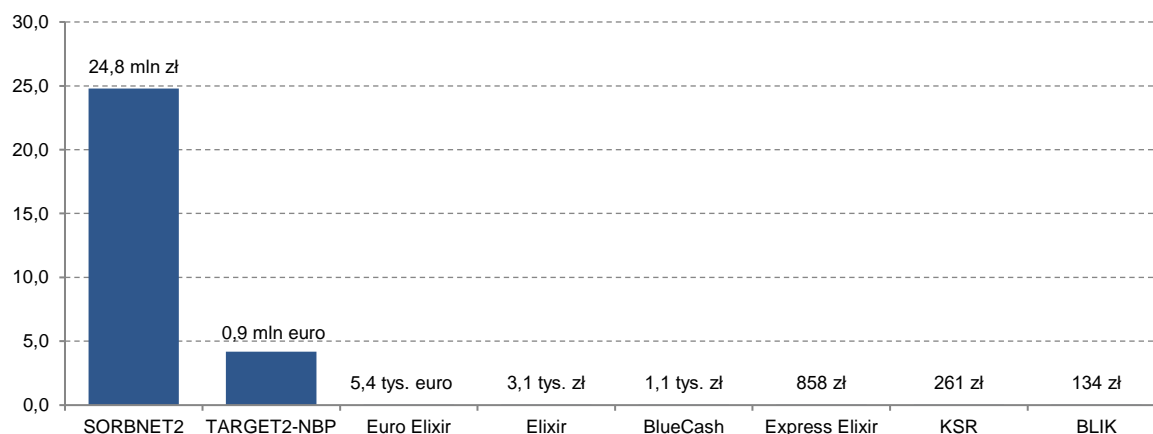
Wykres nr 33. Średnia dzienna liczba realizowanych zleceń w systemach płatności w I półroczu 2021 r.

Źródło: Opracowanie własne DSP

Średnią wartość zlecenia płatniczego rozliczanego w systemach płatności w I półroczu 2021 r. przedstawiono na wykresie nr 34.

Wykres nr 34. Średnia wartość zlecenia płatniczego realizowanego w systemach płatności w I półroczu 2021 r. (dla celów porównawczych wartość na wykresie została wyrażona w walucie krajowej, przy przeliczeniu zastosowano kurs średnioważony NBP)

Źródło: Opracowanie własne DSP

Podsumowanie

W I półroczu 2021 r. na rynku polskim funkcjonowało osiem głównych systemów płatności.

Wzrost średniej dziennej liczby realizowanych zleceń odnotowano we wszystkich systemach płatności detalicznych, tj. w systemie Express Elixir, w systemie BLIK, w systemie BlueCash, w systemie Euro Elixir, w systemie Elixir i w systemie KSR. W I półroczu 2021 r., w stosunku do II półrocza 2020 r., średnia dzienna liczba realizowanych zleceń płatniczych w tych systemach wzrosła odpowiednio o 42%, 34%, 14%, 8%, 6,3% i 0,5%.

Analizując dane dotyczące polskich systemów RTGS w minionym półroczu, w systemie SORBNET2, tj. systemie wysokokwotowym, w którym przeprowadzane są rozrachunki międzybankowe w złotych, zanotowano wzrost średniej dziennej liczby realizowanych zleceń o 4,8%. Podobnie było w systemie TARGET2-NBP, przeprowadzającym rozrachunek w euro, średnia dzienna liczba realizowanych zleceń wzrosła o 4,6%.

Szczegółowe dane dotyczące porównania średniej dziennej liczby realizowanych zleceń w systemach płatności w II półroczu 2020 r. i w I półroczu 2021 r. przedstawiono w tabeli nr 11.

Tabela nr 11. Porównanie średniej dziennej liczby realizowanych zleceń w systemach płatności w II półroczu 2020 r. i w I półroczu 2021 r.

Systemy płatności	II połowa 2020 r.	ZMIANA	I połowa 2021 r.
Elixir	7,91 mln	↑ 6,3%	8,41 mln
BLIK	1,36 mln	↑ 34%	1,82 mln
Express Elixir	194.802	↑ 42%	277.032
Euro Elixir	134.761	↑ 8%	145.555
KSR	134.350	↑ 0,5%	135.010
BlueCash	25.838	↑ 14%	29.553
SORBNET2	16.769	↑ 4,8%	17.572
TARGET2-NBP	7.325	↑ 4,6%	7.659

Źródło: Opracowanie własne DSP

Analizując dane dotyczące systemów detalicznych, spadek średniej wartości realizowanego zlecenia odnotowano w jednym systemie, tj. w systemie Express Elixir. W I półroczu 2021 r., w stosunku do II półrocza 2020 r., średnia wartość realizowanego zlecenia płatniczego w tym systemie zmalała o 14%.

Natomiast w systemie Euro Elixir, w systemie BlueCash, w systemie Elixir, w systemie KSR i w systemie BLIK średnia wartość realizowanego zlecenia płatniczego wzrosła odpowiednio o 16,3%, 4%, 1,5%, 1,4% i 1%.

W zakresie danych statystycznych dotyczących polskich systemów RTGS, w minionym półroczu w systemie SORBNET2 i systemie TARGET2-NBP odnotowano również wzrost średniej wartości realizowanego zlecenia odpowiednio o 3,2% i 17%.

Szczegółowe dane dotyczące porównania średniej wartości zlecenia płatniczego realizowanego w systemach płatności w II półroczu 2020 r. i w I półroczu 2021 r. przedstawiono w tabeli nr 12.

Tabela nr 12. Porównanie średniej wartości zlecenia płatniczego realizowanego w systemach płatności w II półroczu 2020 r. i I w półroczu 2021 r.

Systemy płatności	II połowa 2020 r.	ZMIANA	I połowa 2021 r.
SORBNET2 (zł)	24 mln	↑ 3,2%	24,8 mln
TARGET2-NBP (euro)	790 tys.	↑ 17%	920 tys.
Euro Elixir (euro)	4.613	↑ 16,3%	5.367
Elixir (zł)	3.010	↑ 1,5%	3.054
BlueCash (zł)	1.073	↑ 4%	1.117
Express Elixir (zł)	996	↓ -14%	858
KSR (zł)	257	↑ 1,4%	261
BLIK (zł)	133	↑ 1%	134

Źródło: Opracowanie własne DSP

3. Systemy rozliczeń i rozrachunku papierów wartościowych

Na koniec I półrocza 2021 r. w Polsce istniało 5 systemów rozliczeń i rozrachunku papierów wartościowych:

- 1) dwa systemy rozliczeń papierów wartościowych prowadzone przez KDPW_CCP S.A.:
  - system rozliczeń na podstawie Regulaminu rozliczeń transakcji (obrot zorganizowany),
  - system rozliczeń na podstawie Regulaminu rozliczeń transakcji (obrot niezorganizowany),
- 2) system rozrachunku papierów wartościowych prowadzony przez KDPW S.A.,
- 3) system rozliczeń i rozrachunku papierów wartościowych SKARBNET4 prowadzony przez NBP,
- 4) system rozliczeń i rozrachunku papierów wartościowych IRGiT SRF prowadzony przez Izbę Rozliczeniową Giełd Towarowych S.A. (IRGiT S.A.), który w ocenianym okresie nadal nie rozpoczął jeszcze działalności operacyjnej.

3.1. Grupa KDPW

3.1.1. Systemy rozliczeń papierów wartościowych prowadzone przez KDPW_CCP S.A.

W I półroczu 2021 r. KDPW_CCP S.A. nie wdrożył żadnych zmian, które miałyby wpływ na funkcjonowanie systemu płatniczego w Polsce. Najważniejszym z działań zrealizowanych w I półroczu 2021 r. było złożenie do KNF wniosku o reautoryzację KDPW_CCP w zakresie rozliczeń transakcji warunkowych *repo* zawieranych na TBSP BondSpot S.A.

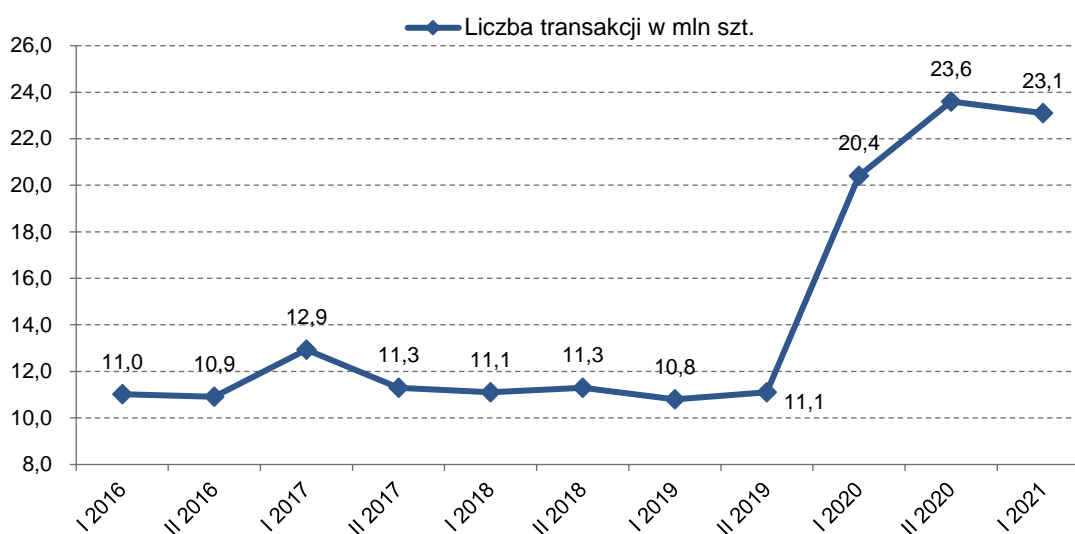
Dane statystyczne

Według stanu na dzień 30 czerwca 2021 r. w systemach rozliczeń, prowadzonych przez KDPW_CCP S.A., uczestniczyły 33 podmioty (w porównaniu z 32 podmiotami na koniec poprzedniego półrocza)²⁶.

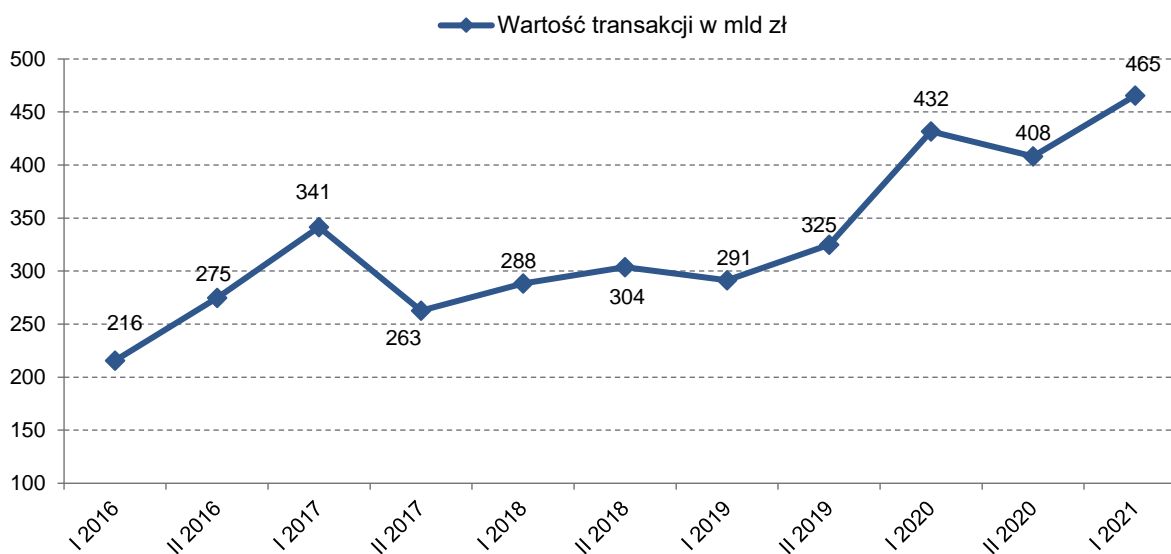
W omawianym okresie w systemach rozliczeń prowadzonych przez KDPW_CCP S.A. przetworzono 23.133 tys. transakcji o wartości 465,4 mld zł (w II półroczu 2020 r. wielkości te wyniosły odpowiednio 23.567 tys. transakcji oraz 408,1 mld zł). W stosunku do poprzedniego półrocza, oznacza to spadek liczby transakcji o 1,8% oraz wzrost wartości transakcji o 14,1%. Na wykresie nr 35 i 36 przedstawiona została liczba i wartość rozliczonych przez systemy KDPW_CCP S.A. transakcji w podziale na okresy półroczne²⁷.

²⁶ Do listy uczestników dodano: MICHAEL/STRÖM Dom Maklerski S.A.

²⁷ W związku z prowadzonym przez Departament Systemu Płatniczego procesem mającym na celu ujednoczenie danych statystycznych dotyczących systemów rozliczeń i rozrachunku papierów wartościowych przedstawianych w przygotowywanych opracowaniach – liczba i wartość rozliczonych przez systemy KDPW_CCP S.A. operacji zostały historycznie skorygowane w porównaniu do danych przedstawianych we wcześniejszych *Ocenach funkcjonowania systemu płatniczego*. Od I półrocza 2021 r. prezentowane wielkości będą zgodne z danymi przekazywanymi przez KDPW_CCP S.A. na podstawie *Rozporządzenia Ministra Rozwoju i Finansów z dnia 8 maja 2017 r. w sprawie danych i informacji przekazywanych przez podmioty prowadzące depozyt papierów wartościowych, system rejestracji instrumentów finansowych niebędących papierami wartościowymi oraz system rozrachunku*.

Wykres nr 35. Liczba transakcji rozliczonych w systemach prowadzonych przez KDPW_CCP S.A. w latach 2016–2021

Źródło: Dane KDPW_CCP S.A.

Wykres nr 36. Wartość transakcji rozliczonych w systemach prowadzonych przez KDPW_CCP S.A. w latach 2016–2021

Źródło: Dane KDPW_CCP S.A.

Analizując dane od początku monitorowania tych wielkości, należy zauważyć, że po okresie względnej stabilizacji w zakresie liczby rozliczonych transakcji, która trwała od I półrocza 2018 r. do II półrocza 2019 r., w obu półroczach 2020 r. miały miejsce znaczące wzrosty liczby transakcji rozliczonych w systemach prowadzonych przez KDPW_CCP S.A. Trend wzrostowy został jednak załamany w I półroczu 2021 r. Jednocześnie widoczna była tendencja wzrostowa wartości rozliczonych transakcji, występująca w okresie od I półrocza 2019 r. do I półrocza 2020 r. (załamana w II półroczu 2020 r). Natomiast w I półroczu 2021 r. ponownie wzrosła wartość rozliczonych transakcji, wpisując się w trend wzrostowy.

3.1.2. System rozrachunku papierów wartościowych prowadzony przez KDPW S.A.

W I półroczu 2021 r. wprowadzono zmiany w funkcjonowaniu systemu rozrachunku prowadzonego przez KDPW S.A. W ramach dostosowywania do wymogów regulacji rozporządzenia CSDR w zakresie dyscypliny rozrachunku, w dniu 19 kwietnia 2021 r. wdrożono pierwszy etap modyfikacji funkcjonalności (wymienione poniżej) wspomagających proces rozrachunku.

1. Funkcjonalność *Tolerance Level*:
  - wprowadzono zmianę polegającą na wyrażeniu limitów tolerancji dla zestawienia zleceń rozrachunku w walucie euro (dla transakcji o wartości do 100.000,00 EUR – 2 EUR, dla transakcji o wartości powyżej 100.000,00 EUR – 25 EUR),
  - dla transakcji rozrachowanych w złotych następuje przeliczenie wartości według kursu wymiany publikowanego przez EBC i aktualnego na 1 stycznia roku kalendarzowego, w którym ustalona została zgodność zleceń rozrachunku,
  - zasada zestawiania z limitem tolerancji stała się w Polsce obligatoryjna, tzn. że zasadą tą zostały objęte wszystkie operacje DvP podlegające zestawieniu. Pola będące czynnikiem zgody w instrukcjach rozrachunku są ignorowane. Następuje rezygnacja z oznaczania zgody w polu Tryb zestawienia (Mtch Tp).
2. Funkcjonalność dotycząca odwoływania zleceń rozrachunku:
  - wprowadzono zmianę polegającą na możliwości odwołania zlecenia rozrachunku przez uczestnika będącego stroną rozrachunku, ale przekazanego do rozrachunku przez podmiot trzeci, z wyłączeniem zleceń rozrachunku przekazanych przez KDPW_CCP S.A., w których zastosowano nowację rozliczeniową,
  - przyjęto następujące zasady:
    - przy instrukcjach podlegających procesowi zestawiania – konieczność zgody obu stron,
    - przy zestawionych instrukcjach CCP z nowacją (gwarantowane) – odwoływanie na bazie zlecenia CCP,
    - przy instrukcjach niezestawionych (niegwarantowane), a przekazane do rozrachunku przez BondSpot S.A. – możliwość odwołania instrukcji przez jego wystawcę lub zgodnie przez obie strony rozrachunku,
  - wprowadzono funkcjonalność polegającą na przekazywaniu do uczestnika będącego stroną rozrachunku komunikatu zawierającego powiadomienie o zgłoszeniu przez kontrahenta wniosku o odwołanie instrukcji,
3. Funkcjonalność rozrachunku w częściach (RwC) dotycząca transakcji podlegających zawieszeniu w razie niemożności ich terminowego rozrachunku w pełnym zakresie:
  - zniesiono minimalne progi wartości rozrachunku ograniczające dopuszczalność wykonania RwC,
  - objęto rozrachunkiem w częściach większości operacji, z wyjątkiem transakcji złożonych, transakcji tri-party repo, zleceń zmiany statusu aktywów oraz operacji, które zgodnie z odrębnymi przepisami prawa nie mogą podlegać częściowemu rozrachunkowi,
  - zastosowano RwC dla operacji wykonywanych w systemie RTGS:
    - mechanizm stosowany wyłącznie w przypadku identyfikacji braku papierów wartościowych na koncie ewidencyjnym uczestnika,
    - zasady wyrażania zgody na stosowanie RwC – analogiczne jak dla systemu sesyjnego,
    - zakres operacji dla stosowania RwC – analogiczne jak dla systemu sesyjnego,

- ponowne skierowanie do rozrachunku pozostałej części – po dokonaniu jakiegokolwiek zapisu na koncie ewidencyjnym dostawcy oraz po zakończeniu poszczególnych sesji rozrachunkowych (zasada stosowana obecnie w przypadkach braku papierów wartościowych dla operacji podlegających rozrachunkowi w systemie RTGS).
4. obsługa w zleceniu rozrachunku pola „Place of clearing”:
- wdrożenie wyniku z konieczności pozyskiwania informacji, które podlegały rozliczeniu,
  - instrukcja rozrachunku powinna zawierać wypełnione pole „Place of clearing” – wystawca zlecenia rozrachunku wskazuje kod LEI izby rozliczeniowej, w której nastąpiło rozliczenie. KDPW_CCP w zleceniach rozrachunku transakcji kierowanych do KDP, które sam rozlicza, wskazuje w ww. polu swój własny kod LEI.
  - niewypełnienie tego pola dla danego zlecenia rozrachunku jest interpretowane, iż transakcja nie podlegała rozliczeniu (non-CCP-cleared). Dla transakcji OTC, jeśli nie jest rozliczana w CCP, pole „Place of clearing” pozostaje puste.

Zakończenie kolejnego - drugiego etapu dostosowywania systemu KDPW do wymogów regulacji rozporządzenia CSDR w zakresie dyscypliny rozrachunku - zaplanowano na dzień 1 lutego 2022 r. Etap ten ma objąć wszystkie pozostałe funkcjonalności, tj. wprowadzenie zmian obejmujących nowy system kar pieniężnych za nieterminowy rozrachunek transakcji, kwestie związane z transakcjami *buy-in* oraz dostosowanie funkcjonalności *hold-release*.

W ramach obszaru niezwiązanego bezpośrednio z rozrachunkiem transakcji, KDPW S.A. z dniem 1 marca 2021 r. wprowadziła w swoich regulacjach dostosowanie do zmian przepisów KSH w zakresie prawa do identyfikacji akcjonariuszy dla spółek niepublicznych oraz dla akcjonariuszy spółek niepublicznych. Konsekwencją zmian w KSH były również modyfikacje w procesie obsługi walnych zgromadzeń realizowanych przez KDPW S.A., w szczególności objęcie procesem zgłaszania udziału akcjonariuszy wszystkich akcji rejestrowanych w systemie depozytowym na walne zgromadzenie, za pośrednictwem KDPW S.A (wcześniejsze przepisy obejmowały wyłącznie akcje na okaziciela spółek publicznych). Zmiany w KSH spowodowały również, że za pośrednictwem KDPW S.A. możliwa jest realizacja usługi ujawnienia akcjonariuszy spółek niepublicznych.

Dane statystyczne

Według stanu na dzień 30 czerwca 2021 r. w systemie rozrachunku prowadzonym przez KDPW S.A. uczestniczyły w sposób bezpośredni 84 podmioty (w porównaniu do 83²⁸ podmiotów w poprzednim półroczu)²⁹.

W omawianym okresie w systemie rozrachunku prowadzonym przez KDPW S.A. zostało zaewidencjonowanych 7.749 tys. operacji o łącznej wartości 4.603,0 mld zł (w II półroczu 2020 r. wielkości te wyniosły odpowiednio 8.727 tys. operacji oraz 3.780,4 mld zł). W stosunku do poprzedniego półrocza, oznacza to, iż nastąpił spadek liczby operacji o 11,2%, przy jednoczesnym wzroście wartości o 21,8%. Na

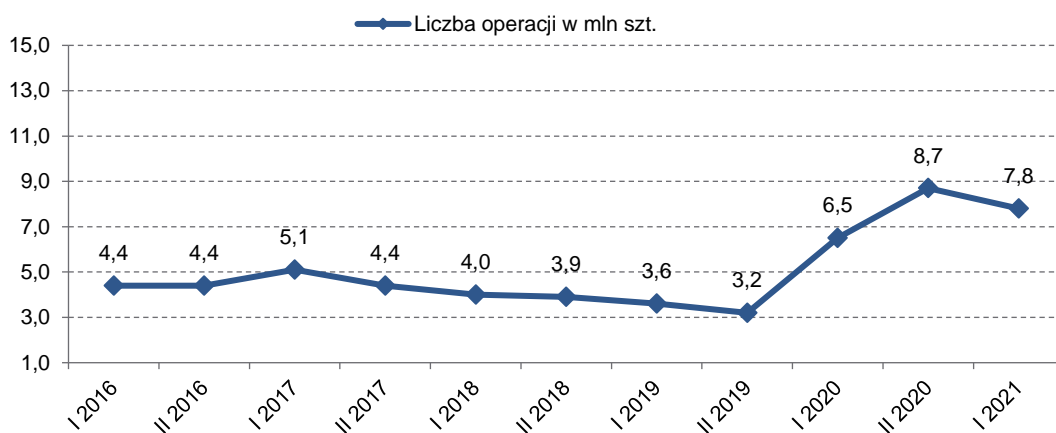
²⁸ Liczba podmiotów została skorygowana w porównaniu do danych przedstawionych w *Ocenie funkcjonowania systemu płatniczego w II półroczu 2020 r.*

²⁹ Dodano: DI Xelion Sp. Z o.o. (0843) – Biuro maklerskie, Sponsor emisji.

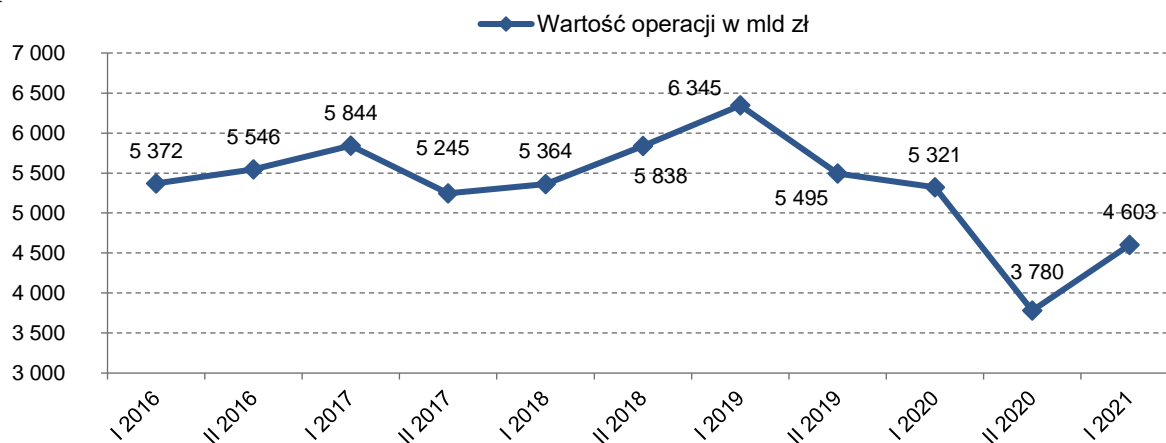
wykresach nr 37 i 38. przedstawiona została liczba oraz wartość operacji zaewidencjonowanych w systemie rozrachunku prowadzonym przez KDPW S.A. w podziale na okresy półroczne³⁰.

Wykres nr 37. Liczba operacji zaewidencjonowanych w systemie rozrachunku prowadzonym przez KDPW S.A. w latach 2016–2021

Źródło: Dane KDPW S.A.

Wykres nr 38. Wartość operacji zaewidencjonowanych w systemie rozrachunku prowadzonym przez KDPW S.A. w latach 2016–2021

Źródło: Dane KDPW S.A.

³⁰ W związku z prowadzonym przez DSP procesem mającym na celu ujednolicenie danych statystycznych dotyczących systemów rozliczeń i rozrachunku papierów wartościowych przedstawianych w przygotowywanych opracowaniach – liczba i wartość rozliczonych przez systemy KDPW S.A. operacji zostały historycznie skorygowane w porównaniu do danych przedstawianych we wcześniejszych *Ocenach funkcjonowania systemu płatniczego*. Od I półrocza 2021 r. prezentowane wielkości będą zgodne z danymi przekazywanymi przez KDPW S.A. na podstawie *Rozporządzenia Ministra Rozwoju i Finansów z dnia 8 maja 2017 r. w sprawie danych i informacji przekazywanych przez podmioty prowadzące depozyt papierów wartościowych, system rejestracji instrumentów finansowych niebędących papierami wartościowymi oraz system rozrachunku*.

W pierwszej połowie 2021 r. złamany został trend wzrostu liczby rozrachowanych operacji w KDPW S.A. rozpoczęty w I półroczu 2020 r. Jednocześnie (po spadku w II półroczu 2020 r. wartości tych transakcji o 29% w stosunku do I półrocza 2020 r.) nastąpił wzrost o 21,8% w stosunku do okresu poprzedniego. Mimo tego wartość transakcji była niższa o 13,5% niż to miało miejsce w I półroczu 2020 r.

3.2. System SKARBNET4

W I półroczu 2021 r. nie wdrożono żadnych zmian, ani nie podjęte zostały inne działania, które byłyby istotne z punktu widzenia rozwoju systemu płatniczego w Polsce.

W I półroczu 2021 r. w funkcjonowaniu systemu rozrachunku papierów wartościowych prowadzonym przez NBP wprowadzono proces związany ze wspomaganie prowadzenia rachunkowości w zakresie emitowanych przez NBP bonów pieniężnych. Proces ten polega na automatycznym wyliczaniu wartości dyskonta od bonów pieniężnych przez system SKARBNET4 i przekazywaniu dziennych wyliczeń dyskonta na rachunki w systemie SORBNET2.

Dane statystyczne

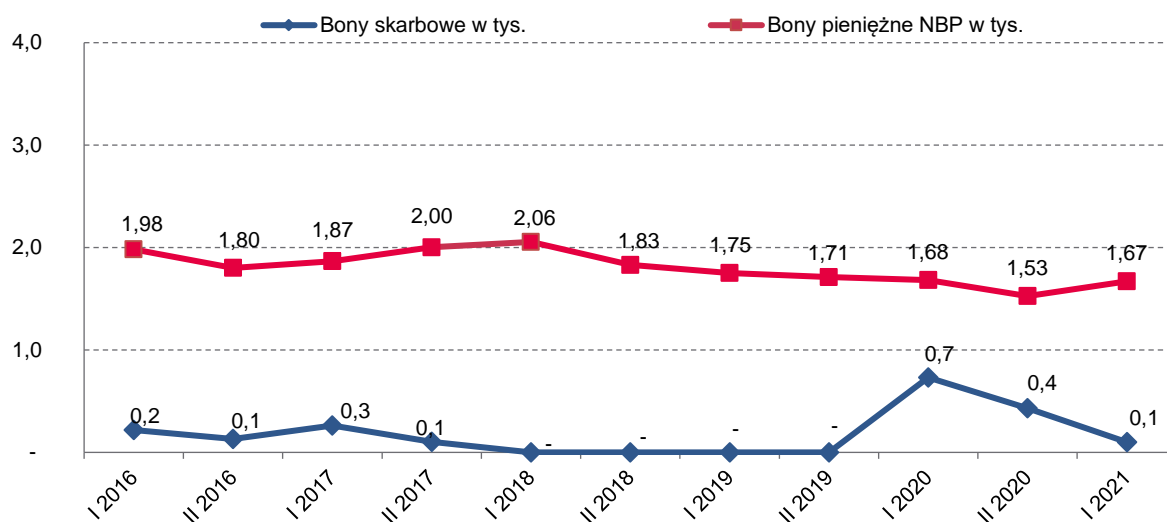
Według stanu na dzień 30 czerwca 2021 r. w systemie SKARBNET4 uczestniczyło 39 podmiotów rozliczających bony skarbowe i 38 podmiotów rozliczających bony pieniężne (w porównaniu do odpowiednio 41 i 40 podmiotów w poprzednim półroczu)³¹.

W omawianym okresie, w systemie SKARBNET4 przetworzono łącznie 1.665 szt. transakcji bonami pieniężnymi NBP na kwotę 9.639,0 mld zł (w II półroczu 2020 r. przetworzono 1.526 szt. transakcji o wartości 9.485,0 mld zł). Oznacza to, iż w I półroczu 2021 r. nastąpił zarówno wzrost liczby przetworzonych transakcji bonami pieniężnymi NBP o 9,1%, jak i ich wartości (wzrost o 1,6%).

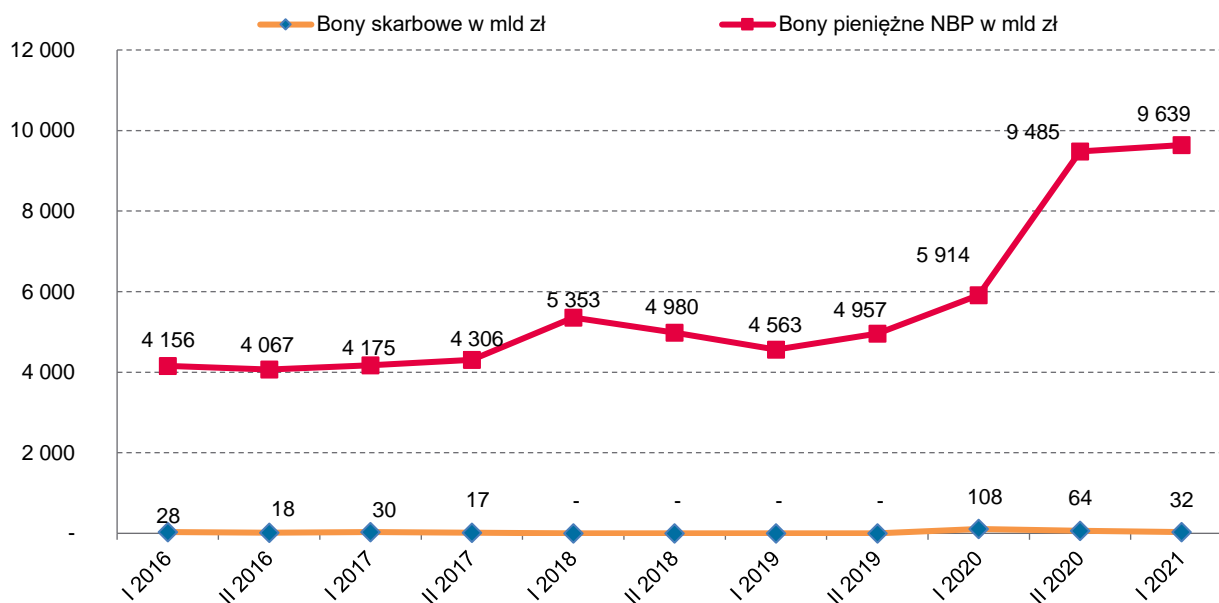
W I półroczu 2021 r. zostało przetworzonych 136 transakcji bonami skarbowymi o łącznej wartości 32,0 mld zł (w porównaniu do 430 transakcji o wartości 64,4 mld zł w II półroczu 2020 r.). Oznacza to, iż w I półroczu 2021 r. nastąpił spadek liczby i wartości przetworzonych transakcji bonami skarbowymi odpowiednio o 68,4% oraz 50,9%. Na wykresach nr 39 i 40 przedstawiona została liczba oraz wartość transakcji bonami skarbowymi i bonami pieniężnymi NBP przetworzonych w systemie SKARBNET4 w podziale na okresy półroczne.

---

³¹ Z listy uczestników wykreślono: Krajową Spółdzielczą Kasę Oszczędnościowo-Kredytową z siedzibą w Sopocie oraz IDEA Bank S.A.

Wykres nr 39. Liczba transakcji bonami skarbowymi i bonami pieniężnymi NBP przetworzonych w latach 2016–2021

Źródło: Dane DOK NBP

Wykres nr 40. Wartość transakcji bonami skarbowymi i bonami pieniężnymi NBP przetworzonych w latach 2016–2021

Źródło: Dane DOK NBP

Analizując dane w zakresie wartości transakcji bonami pieniężnymi NBP, można zauważyć trend wzrostowy rozpoczęty w II półroczu 2019 r. z wyraźnym wzrostem dynamiki w II półroczu 2020 r.

3.3. IRGIT SRF

W I półroczu 2021 r. dokonano jednej zmiany w funkcjonowaniu systemu rozrachunku prowadzonego przez IRGIT SRF, polegającej na wprowadzeniu z dniem 27 maja 2021 r. modyfikacji w „Procedurze raportowania przez IRGIT do repozytorium transakcji KDPW S.A.” w zakresie wprowadzenia, w procesie raportowania transakcji do repozytorium transakcji, instytucji delegowania raportowania transakcji na Rynku Terminowym Praw Majątkowych – RTPM, tj. instrumentów finansowych.

Dane statystyczne

Według stanu na koniec I półrocza 2021 r. w systemie IRGIT SRF uczestniczyło 6 podmiotów, tj. tyle samo co w poprzednim okresie.

W omawianym okresie w systemie IRGIT SRF nie przetworzono żadnych transakcji.

Ocena funkcjonowania systemów rozliczeń i systemów rozrachunku papierów wartościowych w I półroczu 2021 r.

W I półroczu 2021 r. na polskim rynku funkcjonowało w sumie pięć systemów rozliczeń i systemów rozrachunku papierów wartościowych (przy czym jeden nie rozliczył żadnej transakcji z zakresu instrumentów finansowych).

Należy zwrócić uwagę, iż I półrocze 2021 r. wciąż było nietypowe ze względu na panującą epidemię wirusa SARS-CoV-2. Potrzeba pokrycia zwiększonych wydatków budżetowych miała wpływ m.in. na dokonywanie transakcji bonami skarbowymi (transakcje bonami skarbowymi pojawiły się w I półroczu 2020 r.), których głównym celem jest zaspokojenie popytu państwa na pieniądź i regulowanie podaży pieniądza w gospodarce.

Wzrost liczby transakcji przetworzonych w systemach rozliczeń i systemach rozrachunku papierów wartościowych prowadzonych odpowiednio przez KDPW S.A. i KDPW_CCP S.A. wyhamował w porównaniu do II półrocza 2020 r., jednak w dalszym ciągu liczba ta utrzymywała się na historycznych maksimach, czego bezpośrednią przyczyną są utrzymujące się na wysokim poziomie obroty na Giełdzie Papierów Wartościowych w Warszawie.

4. Pozostałe elementy infrastruktury polskiego systemu płatniczego

4.1. Podmioty świadczące usługi płatnicze

Do instytucji świadczących usługi płatnicze należą przede wszystkim banki, które, zgodnie z przepisami ustawy – Prawo bankowe, prowadzą rachunki bankowe i świadczą ww. usługi w najszerszym możliwym zakresie.

Pozostałe instytucje świadczące usługi płatnicze to w szczególności:

- spółdzielcze kasy oszczędnościowo-kredytowe (SKOK-i), działające na podstawie ustawy o spółdzielczych kasach oszczędnościowo-kredytowych z dnia 5 listopada 2009 r.³², które od października 2012 r. zostały objęte nadzorem Komisji Nadzoru Finansowego; z prowadzonych przez nie rachunków pieniężnych zarówno osoby fizyczne, jak i prawne mogą dokonywać rozliczeń w drodze bezgotówkowej, a niektóre kasy oferują również swoim członkom debetowe karty płatnicze.
- agenci rozliczeniowi, których działalność została, zgodnie z art. 3 ust. 1 pkt. 5 ustawy o usługach płatniczych, uznana za usługę płatniczą. Nadzór nad działalnością agentów rozliczeniowych pełni KNF we współpracy z Prezesem NBP.
- pozostałe krajowe instytucje płatnicze (KIP), oferujące różne usługi płatnicze, m.in. prowadzenie rachunków płatniczych, realizację przelewów lub poleceń zapłaty z wyłączeniem przyjmowania depozytów. Działalność krajowej instytucji płatniczej prowadzona jest po uzyskaniu zezwolenia od KNF.
- małe instytucje płatnicze (MIP), prowadzące działalność w zakresie którejkolwiek z usług płatniczych, innej niż usługa inicjowania transakcji płatniczej lub usługa dostępu do informacji o rachunku. Podjęcie tej działalności wymaga uzyskania wpisu do rejestru dostawców usług płatniczych i wydawców pieniądza elektronicznego, prowadzonego przez KNF. Mała instytucja płatnicza, będąca rozwiązaniem dla przedsiębiorców chcących uprzednio sprawdzić w praktyce - ale w ograniczonym zakresie - funkcjonowanie planowanych rozwiązań na regulowanym i nadzorowanym rynku finansowym, jest uprawniona do prowadzenia działalności wyłącznie na terytorium RP, a całkowita kwota transakcji płatniczych³³ nie może przekraczać kwoty stanowiącej równowartość 1 500 000 euro miesięcznie.
- pośrednicy finansowi, wykonujący usługę przyjmowania wpłat gotówkowych na rachunki bankowe, działają na podstawie przepisów ustawy z dnia 19 sierpnia 2011 r. o usługach płatniczych. Podmioty te mogą działać jako instytucje płatnicze na podstawie zezwolenia wydanego przez KNF lub jako biura usług płatniczych, jeżeli miesięczna wartość wykonanych transakcji nie przekracza równowartości 500 tys. euro. Działalność biur usług płatniczych prowadzona jest na podstawie wpisu do rejestru Komisji Nadzoru Finansowego. Podmioty te mają obowiązek zabezpieczenia środków pieniężnych otrzymywanych od użytkowników poprzez polisę lub gwarancję bankową.

³² Dz. U. z 2017 r. poz. 2065 z późn. zm.

³³ Całkowita kwota transakcji płatniczych miesięcznie liczona jako wartość średnia całkowitej kwoty transakcji płatniczych z poprzednich 12 miesięcy.

- zagraniczne instytucje płatnicze, czyli podmioty, które w pozostałych krajach Europejskiego Obszaru Gospodarczego (EOG) uzyskały licencję na świadczenie usług płatniczych i na podstawie tzw. jednolitego paszportu mogą świadczyć takie usługi również w innych krajach EOG.
- Poczta Polska S.A. wykonująca, na podstawie ustawy z dnia 5 września 2008 r. o komercjalizacji państwowego przedsiębiorstwa użyteczności publicznej „Poczta Polska”³⁴ oraz zgodnie ze statutem Spółki, niektóre czynności bankowe, spośród których najważniejszą i najpowszechniejszą jest przyjmowanie wpłat na rachunki bankowe. Poza tym popularną usługą jest przekaz pocztowy, czyli przekazanie gotówki od wpłacającego do odbiorcy. Przekaz pocztowy jest usługą umożliwiającą nadawanie i odbieranie środków pieniężnych z wykorzystaniem bezgotówkowych instrumentów płatniczych, w tym płatności internetowych i mobilnych (zdecydowana większość przekazów pocztowych jest nadawana w formie bezgotówkowej, a część odbiorców decyduje się na złożenie dyspozycji przekazywania kwot z nich wynikających na wskazany rachunek bankowy). Ponadto, w placówkach Poczty Polskiej S.A. są świadczone usługi bankowe Banku Pocztowego S.A., którego głównym akcjonariuszem jest Poczta Polska S.A.
- instytucje realizujące przekazy pieniężne (np. Western Union, MoneyGram), wykonujące usługi przekazania gotówki w różnych walutach, najczęściej w obrocie międzynarodowym, ale niektóre świadczą również usługi w zakresie przekazów krajowych.
- Zakład Ubezpieczeń Społecznych, który, będąc dostawcą usług płatniczych jako organ administracji publicznej na podstawie art. 4 ust. 2 pkt 8 ustawy z dnia 19 sierpnia 2011 r. o usługach płatniczych, umożliwia każdemu płatnikowi opłacenie kilku składek łącznie w formie jednego przelewu (np. na ubezpieczenia społeczne, ubezpieczenia zdrowotne, Fundusz Pracy, Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych, Fundusz Emerytur Pomostowych) na prowadzone przez siebie rachunki płatnicze płatników.

Wykaz numerów i identyfikatorów instytucji świadczących usługi płatnicze, takich jak banki i niebankowi dostawcy usług płatniczych prowadzący rachunki płatnicze i uczestniczący w systemach płatności, w tym informacja o numerach rozliczeniowych oraz o danych identyfikujących te instytucje, jest dostępny na stronie internetowej www.ewib.nbp.pl.

4.1.1. Liczba podmiotów świadczących usługi płatnicze i ich placówek

Według danych Komisji Nadzoru Finansowego w I półroczu 2021 r. liczba banków komercyjnych pozostała na tym samym poziomie, tj. 30. Jednocześnie wystąpił spadek liczby banków spółdzielczych działających na terenie kraju o 8 banków, tj. do poziomu 522. Liczba oddziałów instytucji kredytowych wzrosła o 1 do poziomu 37 oddziałów.

Zanotowano spadek oddziałów banków z 5.546 na koniec grudnia 2020 r. do 5.361 na koniec czerwca 2021 r., tj. o 3,3%. Ponadto nastąpił spadek liczby placówek i filii bankowych z 2.861 do 2.703, czyli o 5,5%.

Pozostałe dane za I półrocze 2021 r. wykazują w porównaniu do II półrocza 2020 r.:

- spadek liczby placówek spółdzielczych kas oszczędnościowo-kredytowych o 0,3% (z 739 do 737),
- wzrost placówek Poczty Polskiej o 0,2% (z 6.886 do 6.897),
- wzrost liczby podmiotów KIP (Krajowe Instytucje Płatnicze) o 2,6% (z 39 do 40),
- wzrost liczby podmiotów MIP (Małe Instytucje Płatnicze) o 30,2% (z 63 do 82),

³⁴ Dz. U. UE L 2164.

- spadek liczby instytucji BUP (Biura Usług Płatniczych) o 2,4% (z 1.373 do 1.340).

W omawianym półroczu wystąpił spadek liczby instytucji świadczących usługi płatnicze z 2.094 do 2.074 (spadek o 1%) oraz spadek liczby placówek z 16.032 do 15.698 (spadek o 2,1%).

Liczbę podmiotów świadczących wybrane podstawowe usługi płatnicze i ich placówek wg stanu na koniec grudnia 2020 r. i czerwca 2021 r. przedstawia tabela nr 13.

Tabela nr 13. Liczba banków, SKOK-ów, placówek Poczty Polskiej oraz pośredników finansowych przyjmujących wpłaty na rachunki bankowe wg stanu na koniec grudnia 2020 r. i czerwca 2021 r.

Banki, SKOK-i, placówki Poczty Polskiej oraz pośrednicy finansowi	XII 2020	VI 2021
Liczba banków i oddziałów instytucji kredytowych		
Liczba banków komercyjnych	30	30
Liczba banków spółdzielczych	530	522
Liczba oddziałów instytucji kredytowych	36	37
Sieć bankowa		
Liczba oddziałów w kraju	5 546	5 361
Liczba filii, ekspozytur i innych placówek obsługi klienta w kraju	2 861	2 703
SKOK-i		
Liczba instytucji	23	22
Liczba placówek	739	737
Poczta Polska		
Liczba instytucji	1	1
Liczba placówek	6 886	6 897
Krajowe Instytucje Płatnicze		
Liczba instytucji (dane z rejestru KNF – za II półrocze 2020 r.)	39	40
w tym: (dane z Informacji o sytuacji KIP, MIP i BUP na dzień 10 maja 2021 r.)		
Liczba podmiotów świadczących usługę acquiringu	25	25
Liczba podmiotów świadczących usługi płatnicze (inne niż acquiring)	7	6
Liczba podmiotów świadczących wyłącznie usługę przekazu pieniężnego	7	7
Małe Instytucje Płatnicze		
Liczba instytucji*	63	82
Biura Usług Płatniczych		
Liczba instytucji*	1 373	1 340
RAZEM		
Liczba instytucji	2 095	2 074
Liczba placówek**	16 032	15 698
*wg Raportu KNF (Informacja o sytuacji KIP, MIP i BUP)		
**Suma liczby placówek nie obejmuje placówek KIP		

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych KNF, Poczty Polskiej, SKOK

Dynamiczny rozwój technologiczny oraz duża otwartość polskiego społeczeństwa i instytucji finansowych na innowacje spowodowały, że na rynku polskim banki zwiększają liczbę swoich placówek bez obsługi kasowej. Z dostępnych danych wynika, że na koniec I półrocza 2021 r. 12 podmiotów prowadziło 599 oddziałów bezgotówkowych³⁵. Zamiast obsługi kasowej wpłaty i wypłaty gotówki były jednak możliwe w tych oddziałach za pośrednictwem umiejscowionych w nich wpłatomatów i bankomatów (w tym bankomatów z funkcją wpłaty gotówki).

³⁵ Cashless - Banki mają prawie 600 oddziałów bezgotówkowych. Najnowsze dane cashless.pl za II kw. 2021 r.

4.1.2. Pośrednicy finansowi w zakresie wpłat na rachunki bankowe

Dane przekazane do NBP przez podmioty przyjmujące wpłaty na rachunki bankowe za I półrocze 2021 r. pokazują, że na koniec czerwca 2021 r. funkcjonowało 651 takich podmiotów, które dysponowały siecią 34.805 punktów. W I półroczu 2021 r. wystąpił spadek liczby pośredników o 114, przy jednoczesnym wzroście liczby placówek o 1.578. W I półroczu 2021 r. pośrednicy przyjęli 29,2 mln wpłat gotówkowych o łącznej wartości 5,9 mld zł, co oznacza spadek liczby transakcji w porównaniu do II półrocza 2020 r. o 7,8% oraz spadek wartości transakcji o 3,7%. Szczegółowe dane statystyczne dotyczące pośredników finansowych w zakresie wpłat na rachunki bankowe od 2013 roku prezentuje tabela nr 14 oraz wykresy nr 41, 42 i 43.

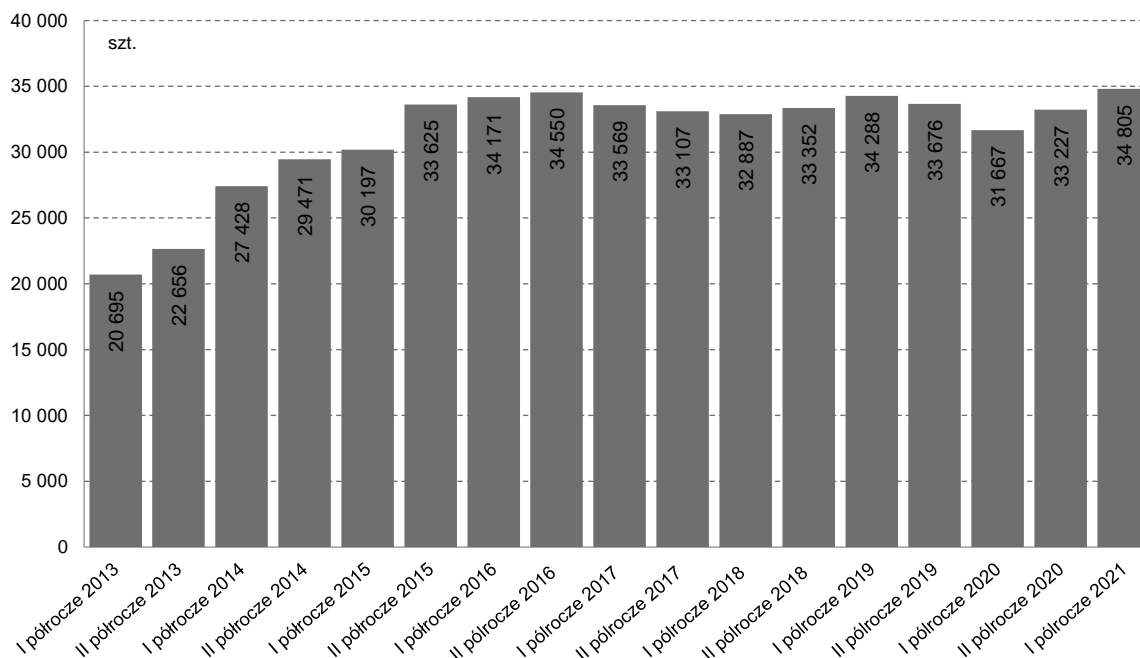
Tabela nr 14. Liczba podmiotów przyjmujących wpłaty na rachunki bankowe, liczba i wartość wpłat dokonanych w latach 2013 – 2021

Okresy rozliczeniowe	Liczba firm *	Liczba punktów przyjmujących wpłaty	Liczba transakcji /w szt./	Wartość transakcji /w zł/	Średnia wartość /w zł/	
2013	I półrocze	904	20 695	41 974 665	6 107 977 948	145,5
	II półrocze	955	22 656	41 871 167	6 076 962 566	145,1
	Razem 2013	x	x	83 845 832	12 184 940 515	145,3
2014	I półrocze	952	27 428	42 009 189	7 375 158 773	179,9
	II półrocze	1008	29 471	38 887 265	5 809 218 176	149,4
	Razem 2014	x	x	80 896 454	13 184 376 949	165,0
2015	I półrocze	958	30 197	40 462 419	6 282 122 762	155,3
	II półrocze	933	33 625	39 506 736	6 354 151 381	160,8
	Razem 2015	x	x	79 969 155	12 636 274 143	158,0
2016	I półrocze	950	34 171	41 038 968	6 707 659 076	163,5
	II półrocze	918	34 550	39 279 438	6 410 674 800	163,2
	Razem 2016	x	x	80 318 406	13 118 333 876	163,3
2017	I półrocze	877	33 569	40 839 315	6 740 979 094	165,1
	II półrocze	909	33 107	40 518 315	6 710 426 336	165,6
	Razem 2017	x	x	81 357 630	13 451 405 430	165,3
2018	I półrocze	915	32 887	40 986 264	7 179 736 327	175,2
	II półrocze	820	33 352	39 270 740	6 935 480 488	174,7
	Razem 2018	x	x	80 257 004	14 115 216 815	176,6
2019	I półrocze	850	34 288	38 287 831	6 865 341 930	179,3
	II półrocze	781	33 676	35 437 999	6 254 491 500	176,5
	Razem 2019	x	x	73 694 163	13 114 655 664	178,0
2020	I półrocze	766	31 667	32 602 977	5 563 123 674	170,6
	II półrocze	762	33 227	31 664 933	6 077 352 882	191,9
	Razem 2020	x	x	64 204 356	11 630 003 887	181,1
2021	I półrocze	651	34 805	29 181 424	5 853 909 227	200,6

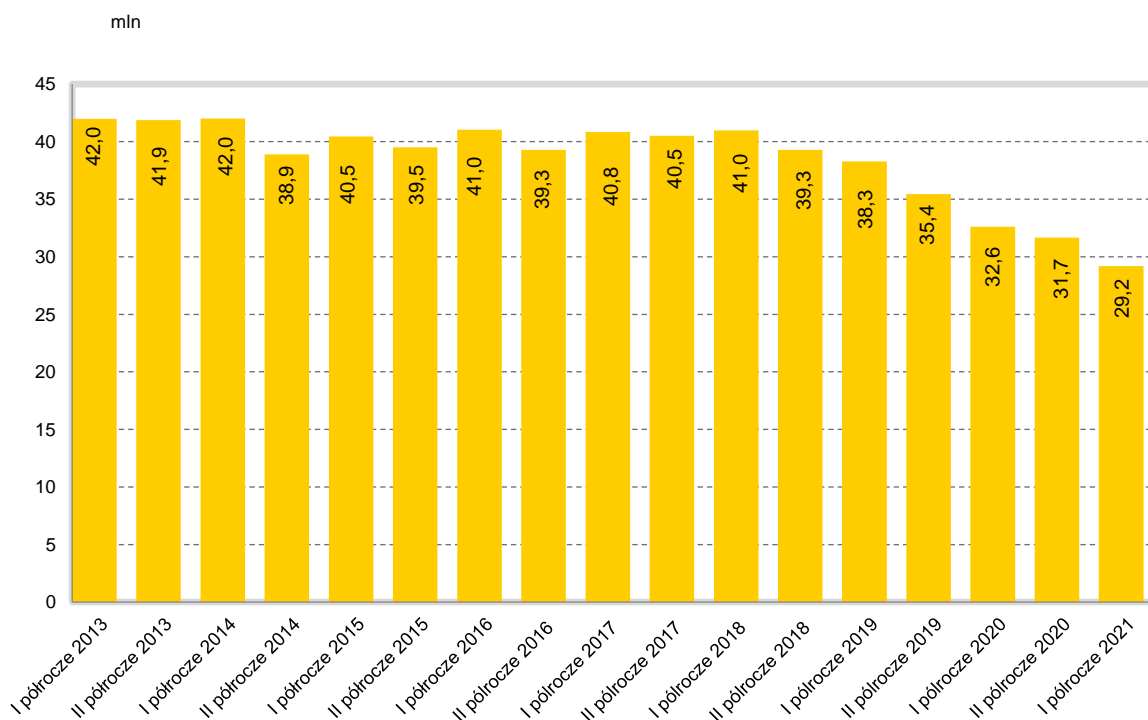
*w tym osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą

Źródło: Opracowanie własne DSP

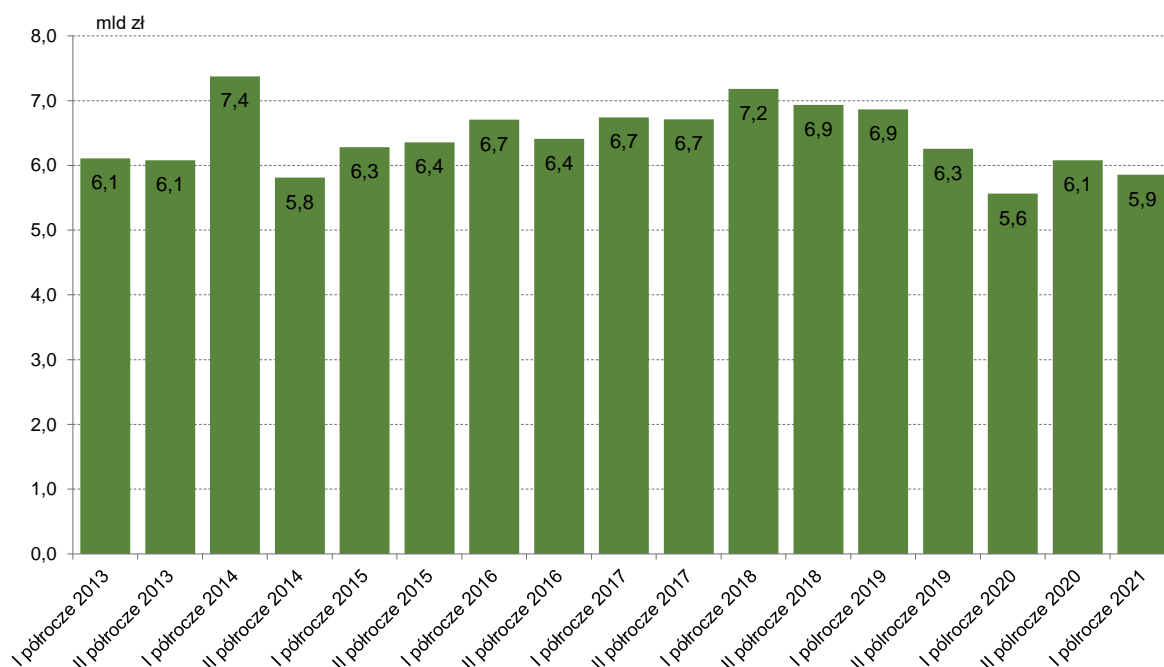

Wykres nr 41. Liczba punktów przyjmujących wpłaty na rachunki bankowe w latach 2013 – 2021

Źródło: Opracowanie własne DSP

Wykres nr 42. Liczba transakcji rejestrowanych przez firmy przyjmujące wpłaty na rachunki bankowe w latach 2013-2021

Źródło: Opracowanie własne DSP

Wykres nr 43. Wartość wpłat na rachunki bankowe zrealizowanych za pośrednictwem punktów przyjmujących wpłaty na rachunki bankowe w latach 2013 – 2021

Źródło: Opracowanie własne DSP

4.1.3. Pośrednicy w zakresie krajowych i zagranicznych przekazów pieniężnych

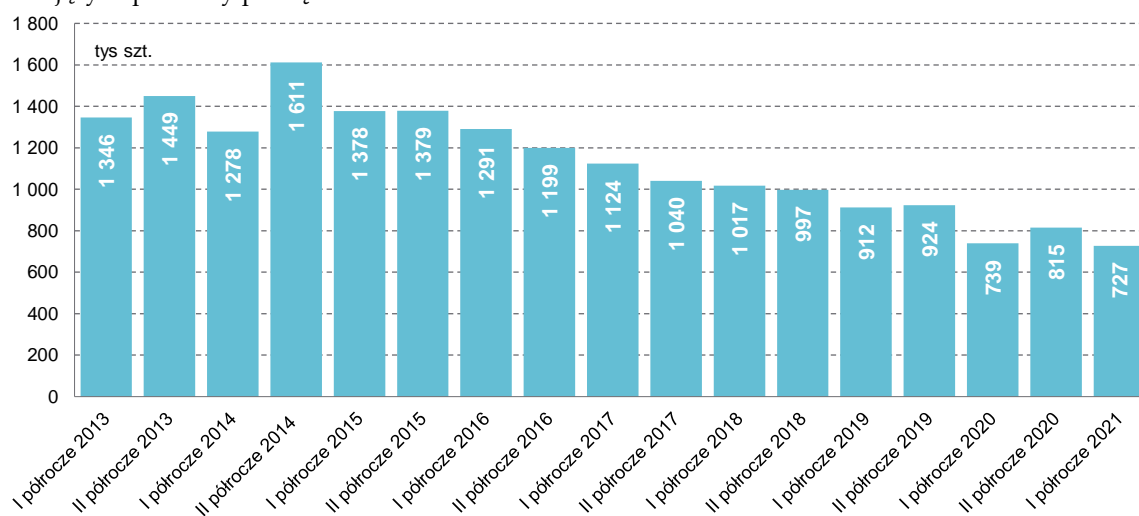
Dane za I półrocze 2021 r. przekazały do NBP 32 podmioty pośredniczące w przekazach transgranicznych. W I półroczu 2021 r. w obrocie międzynarodowym zrealizowano 533.698 szt. transakcji wysłanych, co oznacza spadek liczby transakcji w porównaniu do II półrocza 2020 r. o 6,6%, przy jednoczesnym niewielkim spadku wartości transakcji wysłanych z 4,3 mld zł do 4,2 mld zł, tj. o 2%. Zanotowano także spadek liczby transakcji otrzymanych o 87.742 szt. do poziomu 727.277 tys. oraz spadek wartości transakcji otrzymanych o 80 mln zł do poziomu 473 mld zł, co oznacza odpowiednio spadek w liczbie transakcji otrzymanych o 10,8% i spadek wartości o 1,7% w porównaniu do II półrocza 2020 r.

Szczegółowe dane statystyczne dotyczące liczby i wartości przekazów pieniężnych wysłanych i otrzymanych z zagranicy za pośrednictwem podmiotów realizujących przekazy pieniężne do Polski od 2013 roku prezentuje tabela nr 15 oraz wykresy nr 44 i 45.

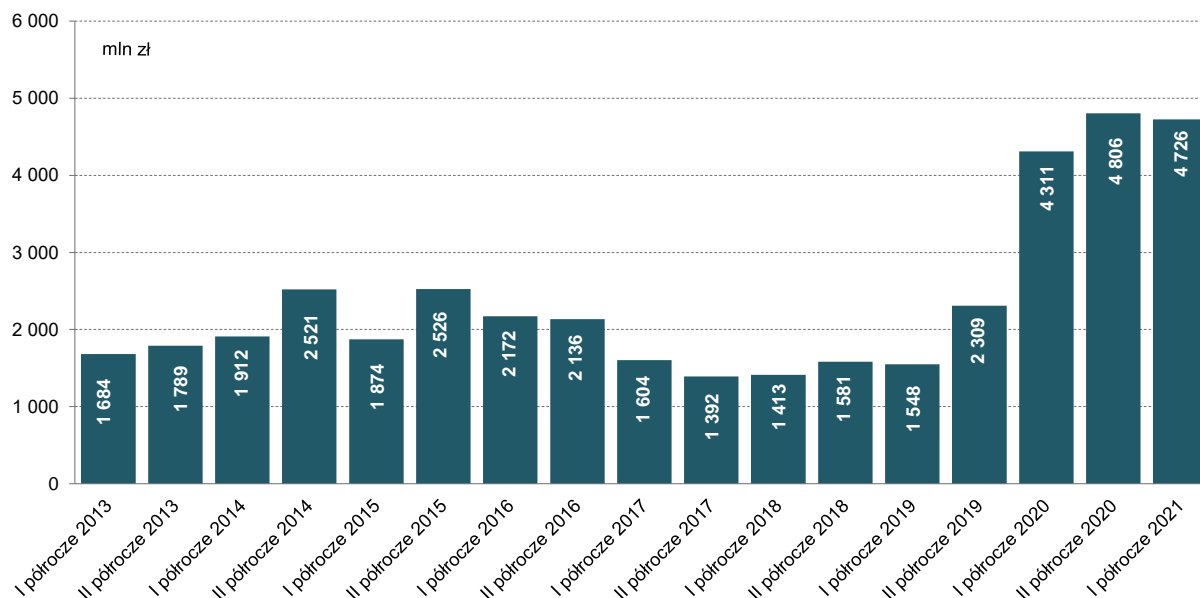
Tabela nr 15. Przekazy pieniężne zrealizowane w obrocie międzynarodowym w latach 2013 – 2021

Okresy rozliczeniowe	Przekazy pieniężne zrealizowane w obrocie międzynarodowym			
	wysłane		otrzymane	
	liczba	wartość (w zł)	liczba	wartość (w zł)
I półrocze 2013	202 498	436 512 051	1 345 552	1 683 940 618
II półrocze 2013	229 368	448 673 142	1 449 204	1 789 380 503
I półrocze 2014	244 897	787 217 568	1 277 822	1 912 217 556
II półrocze 2014	300 155	1 085 385 289	1 611 361	2 520 635 459
I półrocze 2015	290 392	695 579 338	1 377 722	1 873 735 919
II półrocze 2015	343 505	1 101 672 246	1 379 119	2 525 636 143
I półrocze 2016	383 581	1 142 993 671	1 290 895	2 171 501 094
II półrocze 2016	454 890	851 625 772	1 199 365	2 135 915 983
I półrocze 2017	511 819	761 266 096	1 124 167	1 603 756 913
II półrocze 2017	651 339	816 624 192	1 040 179	1 391 694 002
I półrocze 2018	666 800	789 050 700	1 017 492	1 413 405 571
II półrocze 2018	733 407	1 794 876 664	996 618	1 580 847 422
I półrocze 2019	714 960	2 335 604 216	911 812	1 547 545 626
II półrocze 2019	725 082	2 391 945 875	923 974	2 308 661 228
I półrocze 2020	528 241	3 784 100 841	738 900	4 310 610 082
II półrocze 2020	571 505	4 296 177 244	815 019	4 805 919 178
I półrocze 2021	533 698	4 209 909 868	727 277	4 726 129 638

Źródło: Opracowanie własne DSP

Wykres nr 44. Liczba przekazów pieniężnych otrzymanych z zagranicy za pośrednictwem podmiotów realizujących przekazy pieniężne do Polski w latach 2013 – 2021

Źródło: Opracowanie własne DSP

Wykres nr 45. Wartość przekazów pieniężnych otrzymanych z zagranicy za pośrednictwem podmiotów realizujących przekazy pieniężne do Polski w latach 2013 – 2021 (w mln zł)

Źródło: Opracowanie własne DSP

Ocena funkcjonowania podmiotów świadczących usługi płatnicze w I półroczu 2021 r.

W omawianym półroczu spadła liczba placówek przyjmujących wpłaty na rachunki bankowe. Odnotowano, tak jak w poprzednich latach, że część podmiotów, w tym także tych dysponujących dużą siecią punktów na terenie kraju, zamyka swoją działalność, uznając ją za nierentowną, jak również z przyczyn losowych. Jednocześnie w dalszym ciągu powstają nowe podmioty rozpoczynające tego typu działalność. Powyższe sugeruje, że na rynku nadal jest zapotrzebowanie na usługi opłacania rachunków przy użyciu gotówki.

Na podstawie danych otrzymanych od podmiotów pośredniczących w przekazywaniu gotówki w obrocie międzynarodowym można stwierdzić, że wystąpiły spadki zarówno liczby transakcji otrzymanych jak i wartości transakcji otrzymanych. Podobnie wystąpiły spadki liczby i wartości transakcji wysłanych.

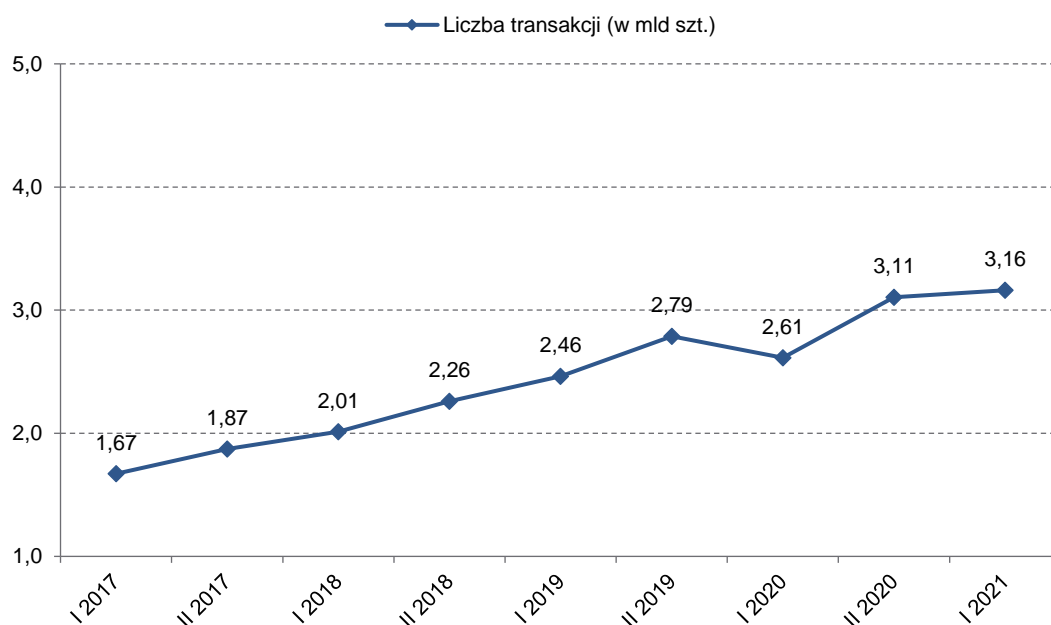
4.2. Schematy płatnicze

Na koniec I półrocza 2021 r. w Polsce funkcjonowało 10 schematów płatniczych, w tym:

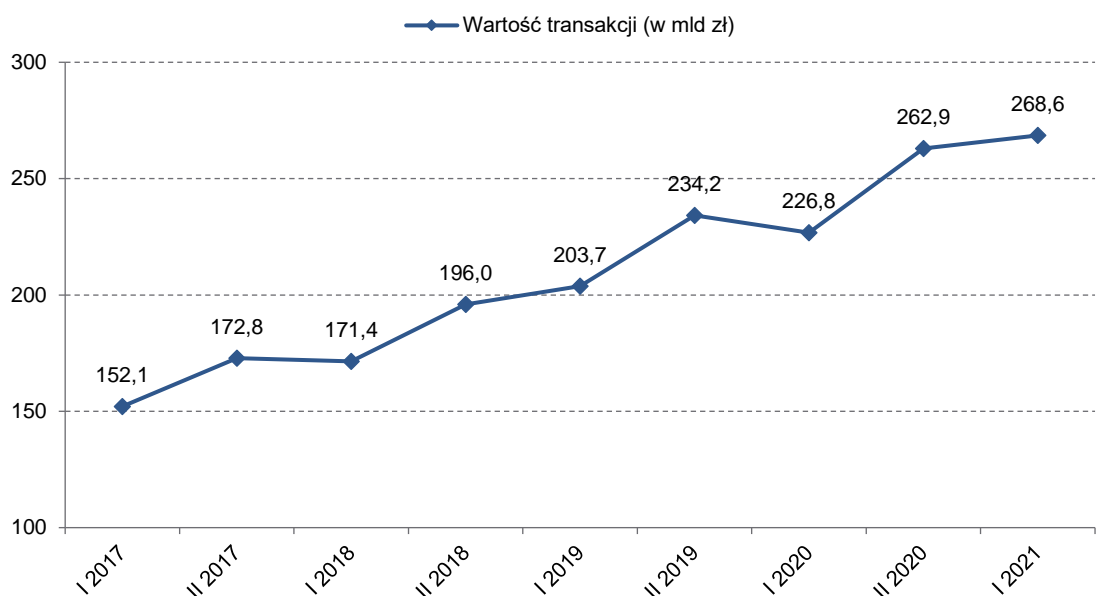
1. cztery schematy płatnicze będące systemami kart płatniczych:
  - schemat płatniczy Visa Europe, prowadzony przez Visa Europe Limited;
  - schemat płatniczy Mastercard, prowadzony przez Mastercard Europe S.A.;
  - schemat płatniczy American Express, prowadzony przez American Express Services Europe Limited;
  - schemat płatniczy Diners Club, prowadzony przez Diners Club Polska Sp. z o.o.;
2. sześć schematów płatniczych niebędących systemami kart płatniczych:
  - Schemat Płatniczy BLIK, prowadzony przez Polski Standard Płatności Sp. z o.o.;
  - schemat płatniczy YetiPay, prowadzony przez YetiPay Sp. z o.o.;
  - schemat płatniczy mPay, prowadzony przez mPay S.A.;
  - schemat płatniczy SkyCash, prowadzony przez SkyCash Poland S.A.;
  - schemat płatniczy Smoopay, prowadzony przez Planet Pay Sp. z o.o.;
  - schemat płatniczy Billon, prowadzony przez Billon Solutions Sp. z o.o.

W omawianym okresie łącznie we wszystkich schematach płatniczych zostało zrealizowanych 3,2 mld szt. transakcji płatniczych o wartości 268,6 mld zł (w II półroczu 2020 r. wielkości te wyniosły odpowiednio 3,1 mld szt. oraz 262,9 mld zł). W stosunku do poprzedniego półrocza oznacza to, iż nastąpił wzrost zarówno liczby, jak i wartości transakcji, odpowiednio o 1,8% i 2,1%. Na wykresach nr 46 i 47 przedstawiona została liczba oraz wartość transakcji płatniczych zrealizowanych w schematach płatniczych w podziale na okresy półroczne.

Wykres nr 46. Liczba transakcji płatniczych zrealizowanych w schematach płatniczych w kolejnych półroczach od 2017 r. (w mld szt.)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych od podmiotów prowadzących schematy płatnicze

Wykres nr 47. Wartość transakcji płatniczych zrealizowanych w schematach płatniczych w kolejnych półroczach od 2017 r. (w mld zł)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych od podmiotów prowadzących schematy płatnicze

Szczegółowe dane dotyczące liczby i wartości transakcji płatniczych³⁶ w podziale na transakcje w terminalach POS, MO/TO/IO i w bankomatach oraz zmian, jakie miały miejsce w II półroczu 2020 r. i I półroczu 2021 r., przedstawia tabela nr 16.

Tabela nr 16. Porównanie liczby i wartości transakcji płatniczych w schematach płatniczych w II półroczu 2020 r. i w I półroczu 2021 r.

Schematy płatnicze	II półrocze 2020 r.	ZMIANA	I półrocze 2021 r.
Liczba transakcji płatniczych			
Ogółem	3 105,4 mln	↗ + 1,8%	3 161,4 mln
Terminale POS	2 712,1 mln	↗ + 0,3%	2 721,5 mln
MO/TO/IO	272,8 mln	↗ + 20,1%	327,6 mln
Bankomaty	120,4 mln	↘ -6,7%	112,3 mln
Wartość transakcji płatniczych (w zł)			
Ogółem	262,9 mld	↗ + 2,1%	268,6 mld
Terminale POS	166,3 mld	↘ -0,3%	165,7 mld
MO/TO/IO	30,8 mld	↗ + 24,0%	38,2 mld
Bankomaty	65,8 mld	↘ -1,9%	64,6 mld

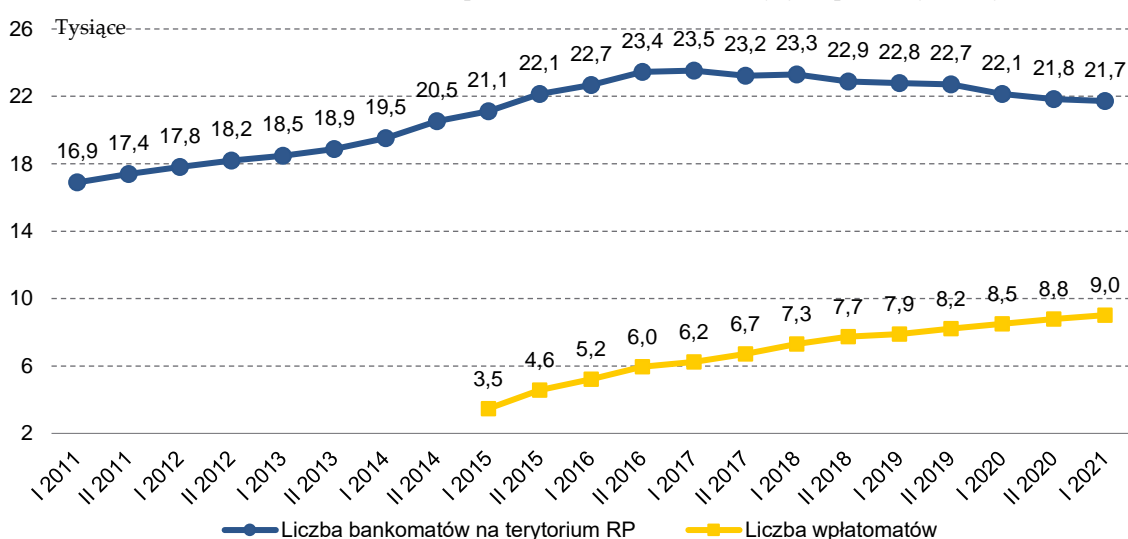
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych od podmiotów prowadzących schematy płatnicze

³⁶ Prezentowane dane obejmują transakcje: krajowe, instrumentami płatniczymi wydanyymi w Polsce, dokonane na terenie Polski, przetworzone i rozliczone w schematach płatniczych (w tym w systemach kart płatniczych). Dane nie obejmują transakcji dokonanych kartami płatniczymi rozliczanych w ramach jednej instytucji finansowej (transakcje typu „on-us”).

4.3. Bankomaty

Według danych otrzymanych od banków i niebankowych operatorów bankomatów, na koniec czerwca 2021 r. liczba bankomatów³⁷ w Polsce wyniosła 21.715, czyli było ich o 114 szt. mniej niż w grudniu 2020 r., co oznacza spadek o 0,5%. Spadek ten oznacza kontynuację tendencji spadkowej w liczbie funkcjonujących bankomatów w Polsce, którą zanotowano po raz pierwszy w II półroczu 2017 r. Od I półrocza 2015 r. NBP gromadzi również dane dotyczące liczby wplatomatów³⁸. Od I półrocza 2015 r. liczba wplatomatów powiększyła się ponad dwukrotnie, osiągając w I półroczu 2021 r. liczbę ponad 9,0 tys. urządzeń. Liczbę bankomatów oraz wplatomatów przedstawia wykres nr 48.

Wykres nr 48. Liczba bankomatów oraz wplatomatów na koniec kolejnych półroczy od stycznia 2011 r.

Źródło: Opracowanie własne, DSP na podstawie danych od banków i niebankowych operatorów bankomatów

W I półroczu 2021 r. transakcje w bankomatach³⁹ zostały zrealizowane w liczbie ponad 271,1 mln sztuk i było ich o 20,6 mln mniej w porównaniu do II półrocza 2020 r., co oznacza spadek o 7,1%. Porównując liczbę transakcji dokonanych w I półroczu 2021 r. do analogicznego okresu w roku 2020 oraz 2019, odnotowano spadek odpowiednio o 2,2% oraz o 20,7%. Sama liczba wypłat gotówki w bankomatach wynosiła w I półroczu 2021 r. 234,6 mln sztuk i była mniejsza o 20,7 mln w porównaniu do II półrocza 2020 r. (spadek o 8,1%). Udział transakcji wypłaty gotówki w bankomatach we wszystkich transakcjach bankomatowych zmniejsza się systematycznie, począwszy od II półrocza 2012 r. (gdy stanowił 99,4%), a w I półroczu 2021 roku udział ten wynosił 86,5%. Spadek ten spowodowany jest przede wszystkim rosnącą popularnością innych usług realizowanych przez bankomaty, w szczególności samoobsługowych depozytów

³⁷ Pod pojęciem „bankomat” NBP rozumie dwa typy urządzeń, tj.: (1) urządzenia umożliwiające jedynie wypłatę gotówki oraz (2) urządzenia umożliwiające wypłatę i wpłatę gotówki (recyclery).

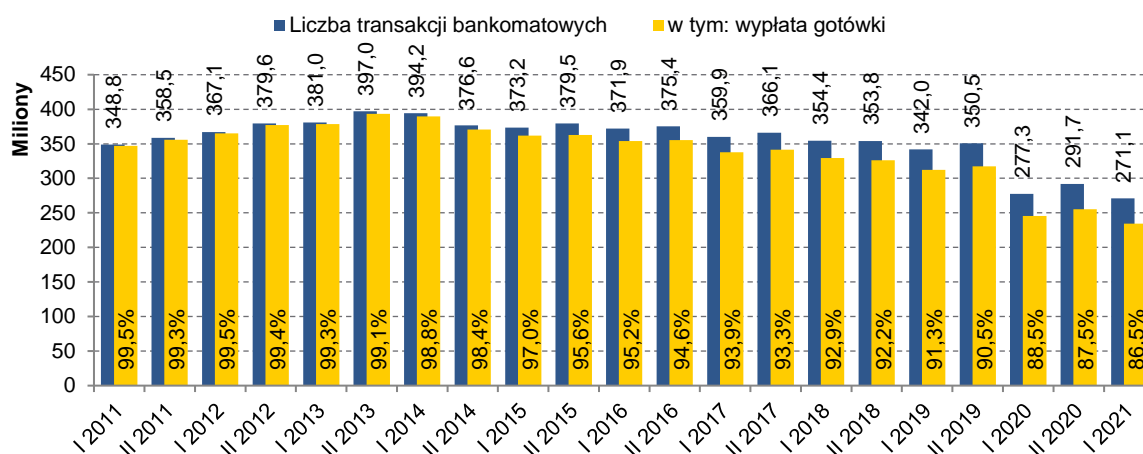
³⁸ Pod pojęciem „wplatomat” NBP rozumie dwa typy urządzeń, tj.: (1) urządzenia umożliwiające jedynie wpłatę gotówki oraz (2) urządzenia umożliwiające wypłatę i wpłatę gotówki (recyclery).

³⁹ Do transakcji w bankomatach zalicza się wypłaty gotówki, depozyty gotówkowe, przelewy oraz zakup towarów/usług.

gotówkowych w bankomatach. W II półroczu 2012 r. liczba wpłat gotówki wynosiła niewiele ponad 1,7 mln, podczas gdy w I półroczu 2021 r. zrealizowano 36,2 mln takich operacji.

Liczbę przeprowadzonych transakcji bankomatowych oraz udział transakcji wypłaty gotówki w kolejnych półroczach przedstawiono na wykresie nr 49.

Wykres nr 49. Liczba transakcji przeprowadzonych w bankomatach oraz udział wypłat gotówki w kolejnych półroczach od I półrocza 2011 r. (w mln; na terytorium RP)

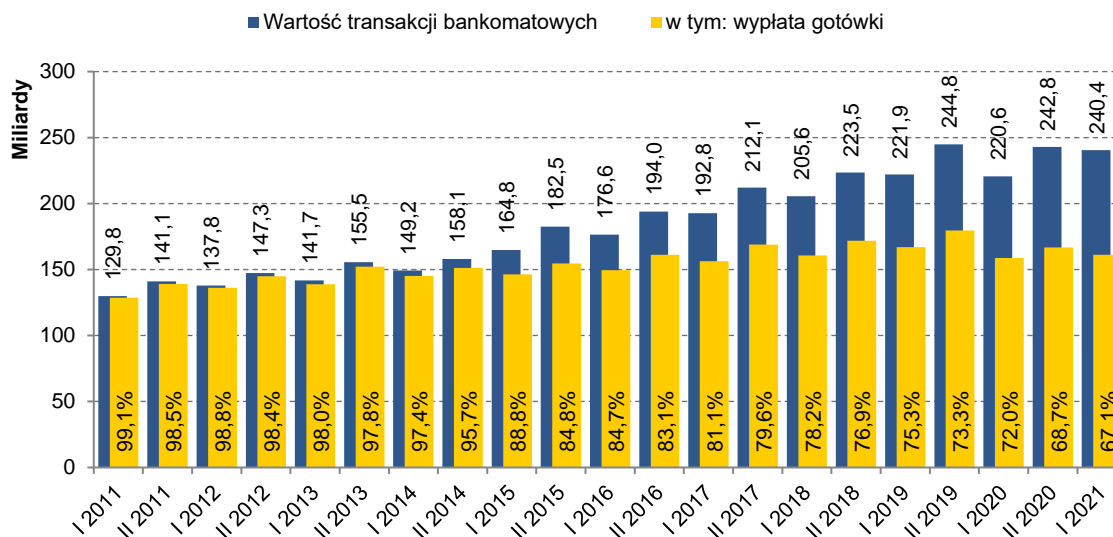
Źródło: Opracowanie własne, DSP na podstawie danych od banków i niebankowych operatorów bankomatów

W I półroczu 2021 r. odnotowano spadek wartości transakcji przeprowadzonych w bankomatach. Łączna wartość transakcji wyniosła 240,4 mld zł, co oznacza spadek o 1% w stosunku do poprzedniego półrocza (242,8 mld zł). Natomiast, porównując wartość przeprowadzonych transakcji bankomatowych w I półroczu 2021 r. do wartości transakcji w analogicznych okresach w roku 2020 i 2019, zaobserwowano wzrost odpowiednio o 8,9% i 8,3%. Z kolei sama wartość wypłat gotówki w bankomatach wyniosła w I półroczu 2021 r. 161,2 mld zł i była mniejsza o 5,5 mld zł w porównaniu do II półrocza 2020 r. (spadek o 3,3%). Tak jak w przypadku liczby transakcji, udział wartości wypłat gotówkowych w bankomatach we wszystkich transakcjach bankomatowych systematycznie spada, również od II półrocza 2012 r. Warto jednak zaznaczyć, że tempo tego spadku jest zdecydowanie szybsze niż w przypadku liczby transakcji. W II półroczu 2012 r. udział wartości wypłat gotówki we wszystkich transakcjach bankomatowych wynosił 98,4%, natomiast w I półroczu 2021 r. udział ten wynosił już tylko 67,1%. Również w przypadku wartości transakcji główną przyczyną takiej zmiany jest rosnąca popularność wpłat depozytów gotówkowych w bankomatach. W II półroczu 2012 r. wartość wpłat depozytów wynosiła niespełna 2 mld zł, podczas gdy w I półroczu 2021 r. wartość ta wynosiła już ponad 79 mld zł.

Wartość wszystkich transakcji przeprowadzanych w bankomatach oraz udział wypłat gotówkowych na przestrzeni kolejnych półroczy od 2010 roku przedstawiono na wykresie nr 50.

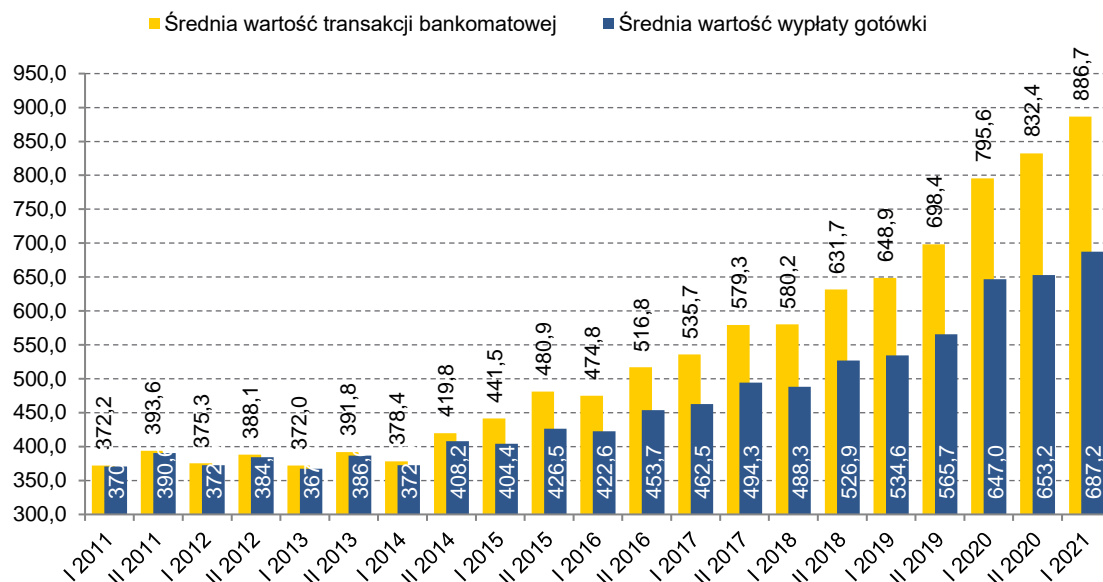
Wykres nr 50. Wartość transakcji przeprowadzonych w bankomatach oraz udział wypłat gotówki w kolejnych półroczach od stycznia 2011 r. (w mld zł; na terytorium RP)

Źródło: Opracowanie własne, DSP na podstawie danych od banków i niebankowych operatorów bankomatów

W I półroczu 2021 r. wartość średnia transakcji bankomatowej wynosiła 886,7 zł, co oznacza wzrost o 6,5% w stosunku do średniej wartości pojedynczej transakcji odnotowanej w poprzednim półroczu. Należy jednak zaznaczyć, że pojęciem transakcja bankomatowa określane są takie transakcje jak: wypłata gotówki, depozyt gotówkowy, przelew oraz zakup towarów/usług. W przypadku najbardziej popularnego rodzaju transakcji bankomatowej, tj. wypłaty gotówki w bankomacie, średnia wartość takiej transakcji wynosiła w I półroczu 2021 r. 687,2 zł, co w porównaniu z poprzednim półroczem jest kwotą wyższą o 34 zł (wzrost o 5,2%). Różnica między średnią wartością transakcji bankomatowej (886,7 zł) a średnią wartością wypłaty gotówki (687,2 zł) w I półroczu 2021 r. wynosiła 199,5 zł i wynikała ze stosunkowo dużego udziału transakcji wpłat gotówki do bankomatu (depozytów gotówkowych) o wysokiej średniej wartości na poziomie 2.181 zł w I półroczu 2021 r. (w poprzednim półroczu wynosiła ona 2.099 zł).

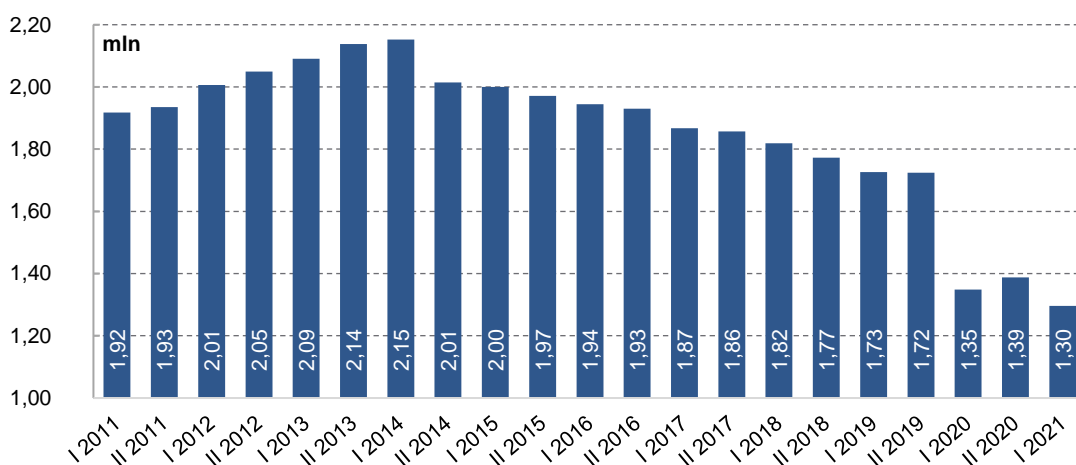
Wykres nr 51. Średnia wartość transakcji przeprowadzonych w bankomatach oraz średnia wartość wypłaty gotówki w kolejnych półroczach od stycznia 2011 r. (w zł; na terytorium RP)

Źródło: Opracowanie własne, DSP na podstawie danych od banków i niebankowych operatorów bankomatów

Średnia dzienna liczba wypłat gotówkowych w bankomatach w I półroczu 2021 r. wyniosła 1,3 mln i była niższa niż w poprzednim półroczu (spadek o 6,6%). Trend spadkowy utrzymuje się od II półroczu 2014 r. Średnia dzienna liczba wypłat gotówkowych w bankomatach została przedstawiona na wykresie nr 52.

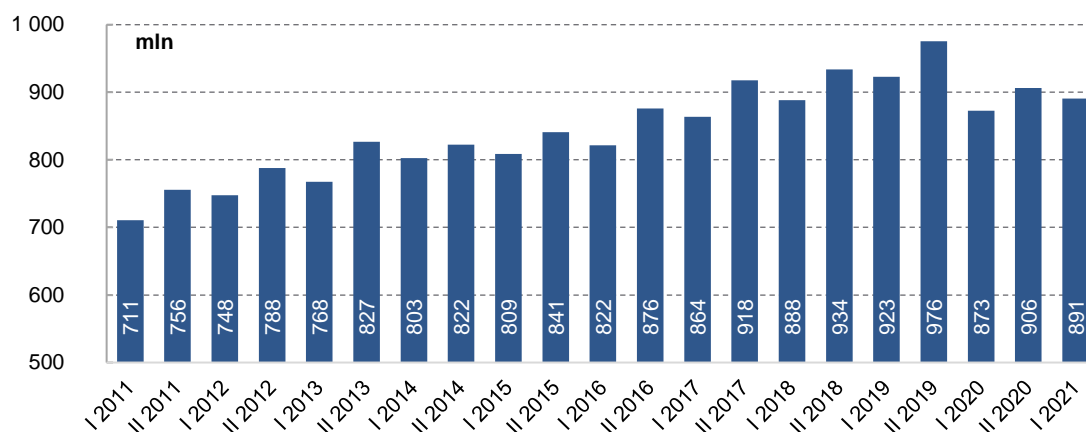
Wykres nr 52. Średnia dzienna liczba transakcji wypłat gotówkowych w bankomatach w poszczególnych półroczach w latach 2011 - 2021 (w mln)

Źródło: Opracowanie własne, DSP na podstawie danych od banków i niebankowych operatorów bankomatów

Średnia dzienna wartość wypłat gotówkowych w bankomatach w I półroczu 2021 r. wynosiła 891 mln zł i zmalała w stosunku do II półrocza 2020 r. o 1,7%. Średnią dzienną wartość wypłat gotówkowych w bankomatach przedstawiono na wykresie nr 53.

Wykres nr 53. Średnia dzienna wartość wypłat gotówkowych w bankomatach w poszczególnych półroczach w latach 2011-2021 (w mln zł)

Źródło: Opracowanie własne, DSP na podstawie danych od banków i niebankowych operatorów bankomatów

Ocena funkcjonowania bankomatów w I półroczu 2021 r.

Rynek bankomatowy pod względem liczby urządzeń rozwijał się od wielu lat równomiernie, aż do II półrocza 2017 r., kiedy to odwróciła się tendencja wzrostowa i liczba urządzeń zaczęła spadać (wyjątek stanowi I półrocze 2018 r., kiedy to zanotowano nieznaczny wzrost liczby urządzeń). Od I półrocza 2017 r., kiedy to liczba urządzeń była najwyższa w historii, liczba urządzeń spadła o 1.813 szt. i osiągnęła w I półroczu 2021 r. poziom 21.715 szt. W I półroczu 2021 r. liczba transakcji bankomatowych zmalała w porównaniu do poprzedniego półrocza o 7,1%, natomiast wartość transakcji o 1%. Warto zauważyć, że od 2014 r. liczba transakcji bankomatowych systematycznie obniża się, podczas gdy wartość transakcji bankomatowych rośnie, notując niewielkie wahania. Wskazuje to na zmieniające się na przestrzeni ostatnich kilku półroczy zachowania Polaków, tj. zwiększenie kwot jednorazowych wypłat gotówkowych w bankomatach. W ostatnich dwóch półroczach zjawisko to zostało spotęgowane przez panującą pandemię COVID-19.

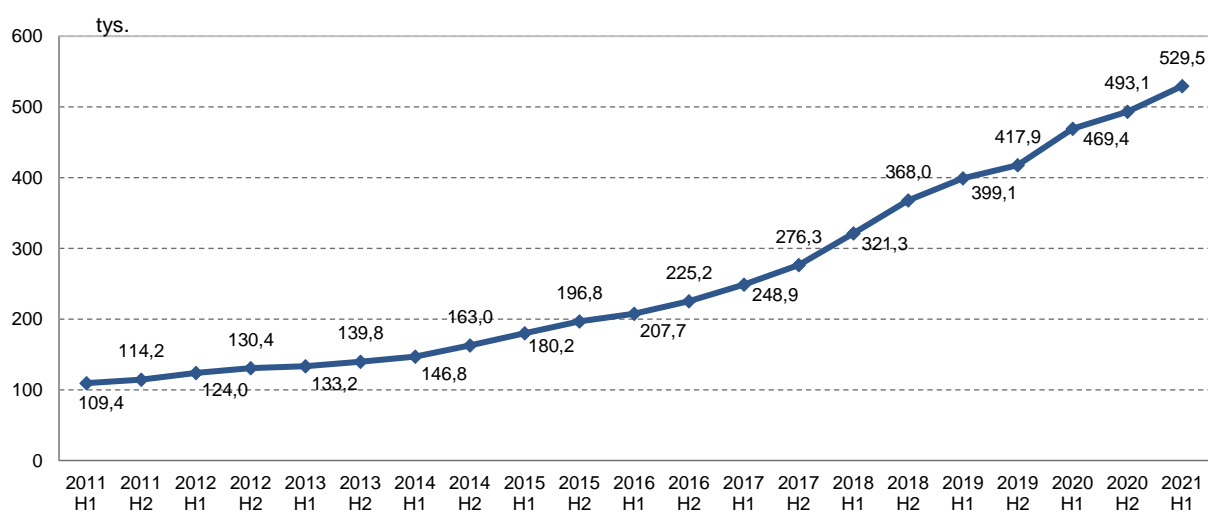
W I półroczu 2021 r. średnia wartość transakcji wypłaty gotówki wyniosła 687,2 zł (wzrost o 5,2% w stosunku do poprzedniego półrocza). Ponadto, jak wskazano na wykresie prezentującym średnie wartości transakcji bankomatowej oraz średnie wartości wypłaty gotówki w ostatnich latach, można zaobserwować powiększającą się różnicę pomiędzy tymi dwoma kwotami, co przede wszystkim wynika z rosnącej popularności depozytów gotówkowych, których liczba i wartość w ostatnich kilku półroczach była zdecydowanie wyższa niż w poprzednich okresach. Powyższe dane wskazują ponadto, że mamy do czynienia z zahamowaniem rozwoju liczby transakcji wypłat gotówkowych dokonywanych w bankomatach,

co może być spowodowane ciągle rosnącą popularnością płatności bezgotówkowych, w szczególności niskokwotowych płatności zbliżeniowych oraz coraz bardziej popularnych płatności mobilnych.

4.4. Punkty handlowo-usługowe akceptujące karty płatnicze

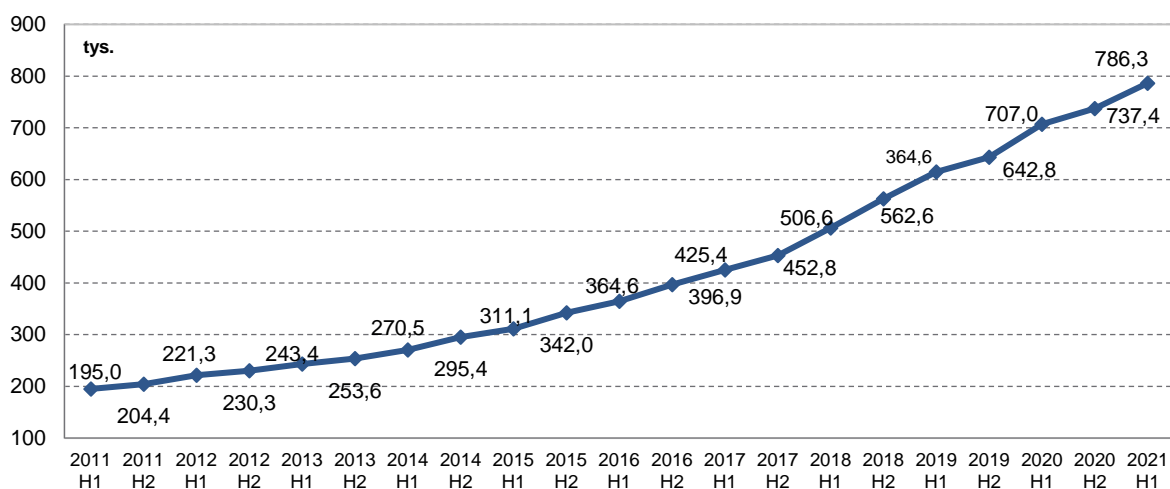
Z danych uzyskanych od agentów rozliczeniowych wynika, iż na koniec czerwca 2021 r. na rynku polskim łącznie funkcjonowało 529,5 tys. akceptantów kart płatniczych, którzy oferowali swoim klientom możliwość realizacji płatności kartą płatniczą przy użyciu terminala POS bądź sieci internet. W I półroczu 2021 r. w porównaniu do poprzedniego półrocza liczba akceptantów zwiększyła się o 36,4 tys., tj. wzrosła o 7,4%. Liczba akceptantów w kolejnych półroczach systematycznie rośnie. I tak, porównując I półrocze 2021 r. z analogicznymi okresami sprzed roku i dwóch lat, wzrost liczby akceptantów wyniósł odpowiednio: 60,1 tys. (wzrost o 12%) i 130,4 tys. (wzrost o 33%). Liczbę akceptantów działających w Polsce na koniec kolejnych półroczy od 2011 r. przedstawia wykres nr 54.

Wykres nr 54. Liczba akceptantów działających w Polsce na koniec kolejnych półroczy od I półrocza 2011 r.

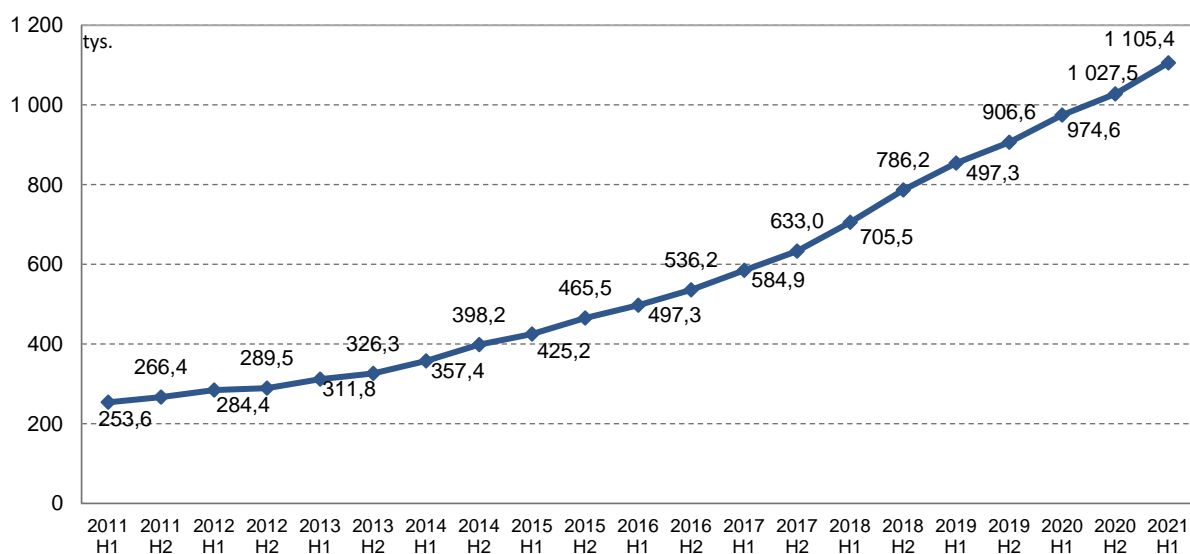
Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od agentów rozliczeniowych

Na koniec czerwca 2021 r. na rynku funkcjonowało 786,3 tys. punktów handlowo-usługowych wyposażonych w terminale POS. Liczba punktów handlowo-usługowych wyposażonych w terminale POS w stosunku do poprzedniego półrocza zwiększyła się o 48,8 tys. placówek, co stanowi wzrost o 6,6%. Wzrost sieci sklepów przyjmujących płatności bezgotówkowe jest obserwowany na przestrzeni ostatnich lat. W ciągu ostatniego roku liczba punktów handlowo-usługowych wyposażonych w terminale POS wzrosła o 79,3 tys. placówek (wzrost o 11,2%), a na przestrzeni ostatnich dwóch lat o 171,3 tys. placówek (wzrost o 27,9%). Liczbę punktów handlowo-usługowych w Polsce, gdzie można zapłacić przy użyciu karty płatniczej, na koniec kolejnych półroczy od 2011 r. przedstawia wykres nr 55.

Wykres nr 55. Liczba punktów handlowo-usługowych wyposażonych w terminale POS na koniec kolejnych półroczy od I półrocza 2011 r.

Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od agentów rozliczeniowych

Na koniec czerwca 2021 r. na polskim rynku funkcjonowało 1,105 mln terminali POS i na przestrzeni omawianego półrocza liczba terminali wzrosła o 77,9 tys. szt., co stanowiło wzrost o 7,6%. Należy podkreślić, iż od dłuższego czasu na rynku polskim jesteśmy świadkami stałej rozbudowy sieci akceptacji i liczby dostępnych terminali. I tak, nowych terminali na przestrzeni ostatnich dwunastu miesięcy przybyło 130,8 tys. (wzrost o 13,4%), a na przestrzeni ostatnich dwóch lat przybyło 251,1 tys. nowych terminali (wzrost o 29,4%). Liczbę terminali POS dostępnych na terenie Polski na koniec kolejnych półroczy od 2011 r. przedstawia wykres nr 56.

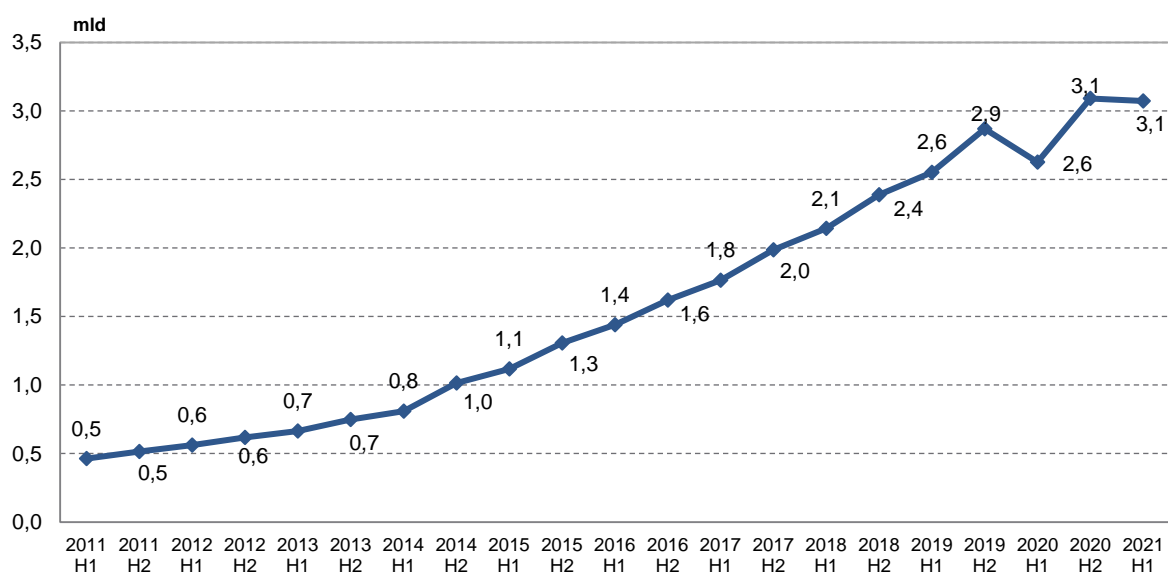
Wykres nr 56. Liczba terminali POS na koniec kolejnych półroczy od I półrocza 2011 r.

Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od agentów rozliczeniowych

Znaczącą charakterystyczną cechą polskiego rynku akceptacji jest pełne przystosowanie dostępnych terminali do obsługi transakcji zbliżeniowych. I tak, od końca I kwartału 2019 r. w Polsce wszystkie - co należy podkreślić - terminale płatnicze są przystosowane do obsługi kart zbliżeniowych. Wskaźnik ten jednoznacznie potwierdza pełne przystosowanie polskiego rynku do powszechnego użycia kart zbliżeniowych i stanowi przesłankę do wprowadzania kolejnych, innowacyjnych form płatności zbliżeniowych.

W I półroczu 2021 r. klienci punktów handlowo-usługowych dokonali 3,074 mld transakcji z użyciem karty płatniczej, czyli mniej o 17,3 mln transakcji niż w poprzednim półroczu, co stanowiło niewielki spadek o 0,6%. Porównując liczbę transakcji dokonanych w I półroczu 2021 r. do analogicznego okresu sprzed roku i dwóch lat, odnotowano odpowiednio wzrost o 17,1% oraz 20,4%. Opierając się o te dane, jak i obserwując kształtowanie się danych na przestrzeni dłuższego okresu, można przypuszczać, iż tendencja wzrostowa zostanie przywrócona. Innymi słowy, sytuacja spadku liczby transakcji, która miała miejsce w I półroczu 2020 r., była incydentalna i wynikała ze zmiany zachowań płatniczych, które nastąpiły w wyniku pandemii COVID-19 oraz wprowadzonych w Polsce czasowych obostrzeń w obrocie gospodarczym. Z kolei nieznaczny spadek liczby transakcji w I półroczu 2021 r. mógł częściowo wynikać z rekordowej liczby transakcji dokonanych w II półroczu 2020 r., tj. w okresie, w którym obostrzenia w obrocie gospodarczym zostały zniesione, a konsumenci realizowali nie tylko bieżące zakupy, ale także zakupy odłożone w czasie.

Wykres nr 57. Liczba transakcji kartowych w terminalach POS w kolejnych półroczach od I półrocza 2011 r.

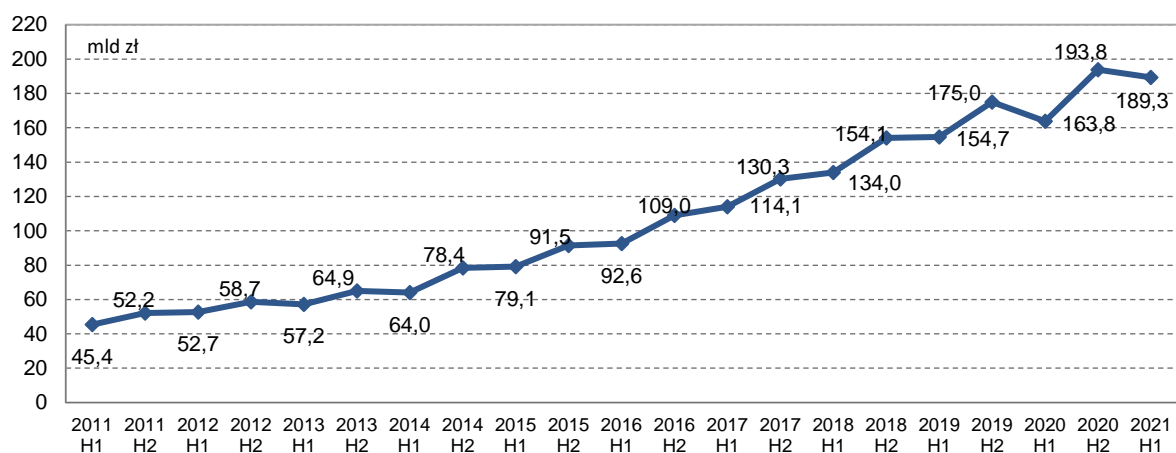

Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od agentów rozliczeniowych

W I półroczu 2021 r. przy użyciu kart płatniczych przeprowadzono w terminalach POS transakcje płatnicze o łącznej wartości 189,282 mld zł, czyli mniej o 4,5 mld zł niż w poprzedzającym półroczu, co stanowi spadek o 2,3%. Natomiast, kiedy dokonać porównania z analogicznymi okresami w roku 2020 oraz 2019, widoczne są wzrosty wartości przeprowadzanych transakcji odpowiednio o 15,6% oraz 22,4%. Zatem, kształtowanie się krzywej wartości transakcji potwierdza tendencję wzrostową utrzymującą się na przestrzeni długiego

okresu (analogicznie, jak ma to miejsce w przypadku liczby transakcji). Wartość płatności dokonywanych kartami płatniczymi w terminalach POS przedstawia wykres nr 58.

Wykres nr 58. Wartość transakcji kartowych w terminalach POS w kolejnych półroczach od I półrocza 2011 r.

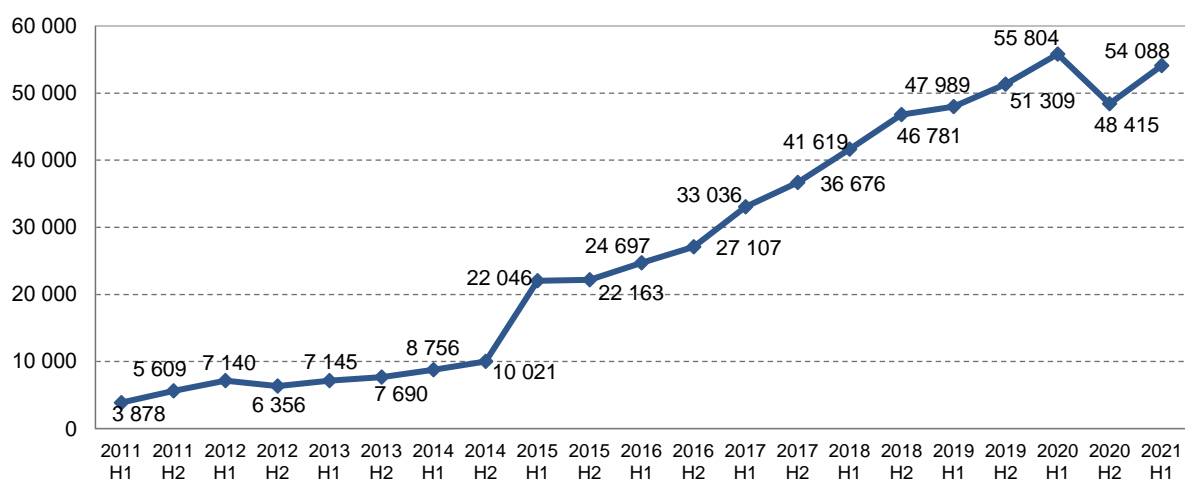

Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od agentów rozliczeniowych

4.4.1.1. Płatności w sklepach internetowych

Rosnąca liczba sklepów internetowych oferuje swoim klientom możliwość płacenia kartą płatniczą. Na koniec czerwca 2021 r. było 54.088 tego typu placówek. W porównaniu do końca 2020 r. liczba sklepów internetowych zwiększyła się o 5,7 tys., co stanowiło wzrost na poziomie 11,7%. Spadek liczby sklepów internetowych odnotowany w II półroczu 2020 r. wynikał przede wszystkim – zgodnie z danymi od podmiotów raportujących – z usunięcia z końcem 2020 r. nieaktywnych podmiotów z systemów i baz danych niektórych agentów rozliczeniowych. Liczbę punktów sprzedaży w sieci internet, gdzie można zapłacić przy użyciu karty płatniczej, na koniec kolejnych półroczy od 2011 r. przedstawia wykres nr 59.

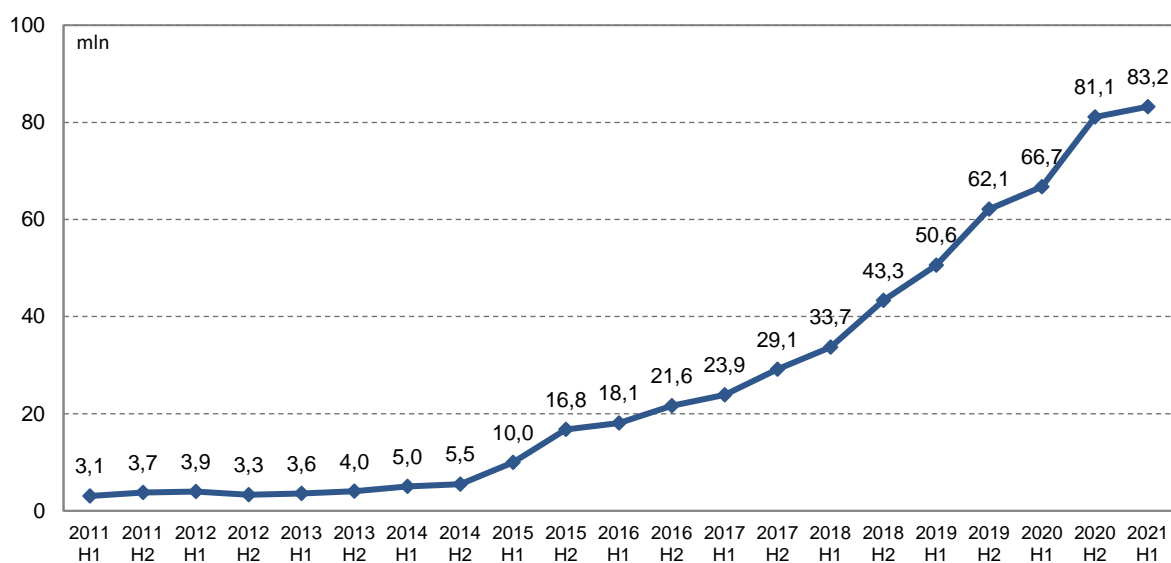
Wykres nr 59. Liczba punktów sprzedaży w sieci internet na koniec kolejnych półroczy od I półrocza 2011 r.

Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od agentów rozliczeniowych

Systematycznie wzrasta liczba transakcji przeprowadzanych w sklepach internetowych. Ta forma sprzedaży przyczynia się do upowszechnienia realizacji płatności z wykorzystaniem karty płatniczej. Na przestrzeni I półrocza 2021 r. rozliczono 83,2 mln transakcji kartami w sprzedaży internetowej. Oznacza to w porównaniu z II półroczem 2020 r. wzrost o 2,6%. Zatem liczba transakcji kartami w internecie stale rośnie. I tak, w porównaniu z analogicznym okresem rok wcześniej liczba ta zwiększyła się o 24,8%. W ciągu dwóch ostatnich lat wzrosła aż o 64,5%. Liczbę transakcji w sklepach internetowych w kolejnych okresach półrocznych od 2011 roku przedstawia wykres nr 60.

Wykres nr 60. Liczba transakcji sprzedaży w internecie z wykorzystaniem karty płatniczej na rynku polskim na koniec kolejnych półroczy od I półrocza 2011 r.

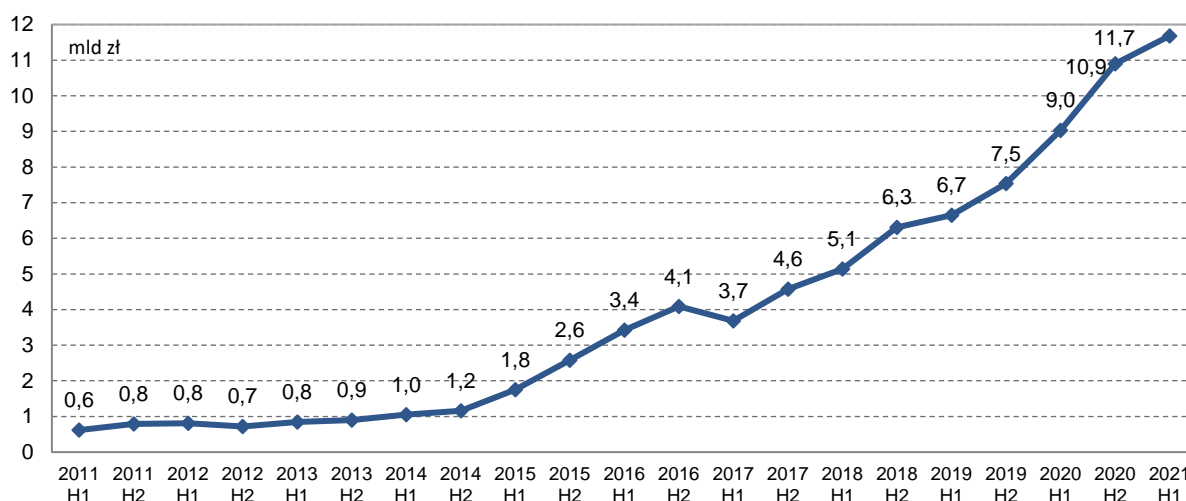

Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od agentów rozliczeniowych

Wzrosła także znacznie wartość transakcji przeprowadzanych w sieci internet z wykorzystaniem karty płatniczej. Na przestrzeni I półrocza 2021 r. rozliczono transakcje na kwotę 11,7 mld zł. W porównaniu do poprzedniego półrocza, stanowiło to wartość większą o 782,5 mln zł, czyli odnotowano wzrost o 7,2%. Porównując wartość przeprowadzonych transakcji na przestrzeni omawianego półrocza do analogicznego okresu sprzed roku i dwóch lat, zaobserwowano wzrost odpowiednio o 29,4% i 75,6%. To potwierdza, że tendencja wzrostowa jest bardzo stabilna i utrzymuje się bez żadnych załamań od ponad czterech lat. Wartość transakcji dokonywanych kartami płatniczymi w internecie na rynku polskim przedstawia wykres nr 61.

Wykres nr 61. Wartość transakcji sprzedaży w internecie na rynku polskim na koniec kolejnych półroczy od I półrocza 2011 r.

Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od agentów rozliczeniowych

Ocena funkcjonowania sieci akceptacji kart płatniczych w I półroczu 2021 r.

Analizując powyższe dane, można zauważyć stałą tendencję wzrostową w liczbie akceptantów, punktów handlowo-usługowych i terminali POS. Pozytywnym zjawiskiem jest to, że na przestrzeni ostatnich 12 miesięcy sieć akceptacji wzrosła o 130,8 tys. nowych terminali, a łączna liczba terminali w Polsce przekroczyła próg 1,1 mln urządzeń. Zaplanowany i systematycznie realizowany wzrost sieci akceptacji kart płatniczych daje trwałe podstawy do dalszego rozwoju usług płatniczych w skali całego kraju.

W I półroczu 2021 r. zanotowano, w porównaniu do półrocza poprzedzającego, nieznaczny spadek w liczbie (spadek o 0,6%) i wartości (spadek o 2,3%) przeprowadzonych transakcji kartami płatniczymi w terminalach POS. Można to interpretować jako przejaw zróżnicowanego nasilenia (spadków i wzrostów) aktywności gospodarczej w wyniku trwającej wiele miesięcy pandemii. Z drugiej strony, spadki są relatywnie mniejsze niż we wcześniejszych okresach pandemii, co dobrze rokuje na nadchodzące okresy.

Wzmożona aktywność klientów jest natomiast zauważalna w sklepach internetowych. Klienci mogli korzystać ze sklepów internetowych, których sieć obejmowała ponad 54 tys. placówek na koniec czerwca 2021 r. W porównaniu do poprzedniego półrocza nastąpił wzrost sieci na poziomie 11,7%.

Klienci dokonują coraz więcej transakcji kartami płatniczymi, płacąc za zakupy w internecie. W I półroczu 2021 r. liczba płatności przeprowadzonych kartami w tym kanale przekroczyła poziom 83,2 mln transakcji, a ich wartość opiewała łącznie na kwotę 11,7 mld zł. Warto podkreślić, iż obydwa wskaźniki miały wartości rekordowo duże w dotychczasowych notowaniach. Wzrost w zakresie zarówno liczby, jak i wartości transakcji świadczy pozytywnie o mającym miejsce rozwoju sprzedaży w internecie.

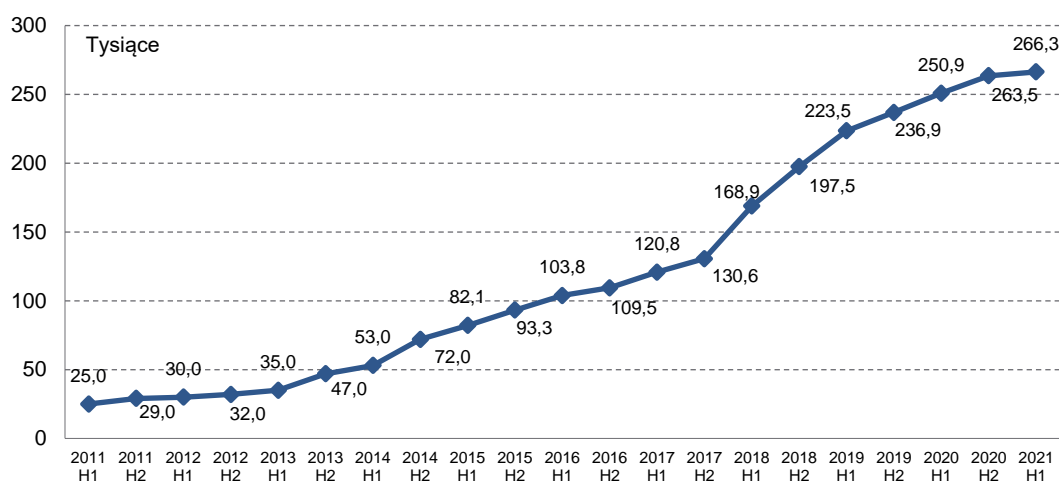
4.5. Punkty *cash back*

Na rynku polskim jest dostępna usługa wypłaty sklepowej (ang. *cash back*), która umożliwia posiadaczom kart wypłatę gotówki przy okazji płacenia za zakupy w placówce handlowej. Posiadacze debetowych kart płatniczych mogą skorzystać z wypłaty gotówki do określonego limitu (górny limit to dla kart Mastercard 500 zł, zaś dla kart Visa 300 zł), niezależnie od wysokości transakcji bezgotówkowej dokonanej kartą.

Na koniec czerwca 2021 r. na rynku polskim usługę wypłaty sklepowej oferowało 266.303 placówki handlowe (sklepy i supermarkety, stacje benzynowe, hotele, salony prasowe i inne punkty handlowo-usługowe), co przedstawiono na wykresie nr 62.

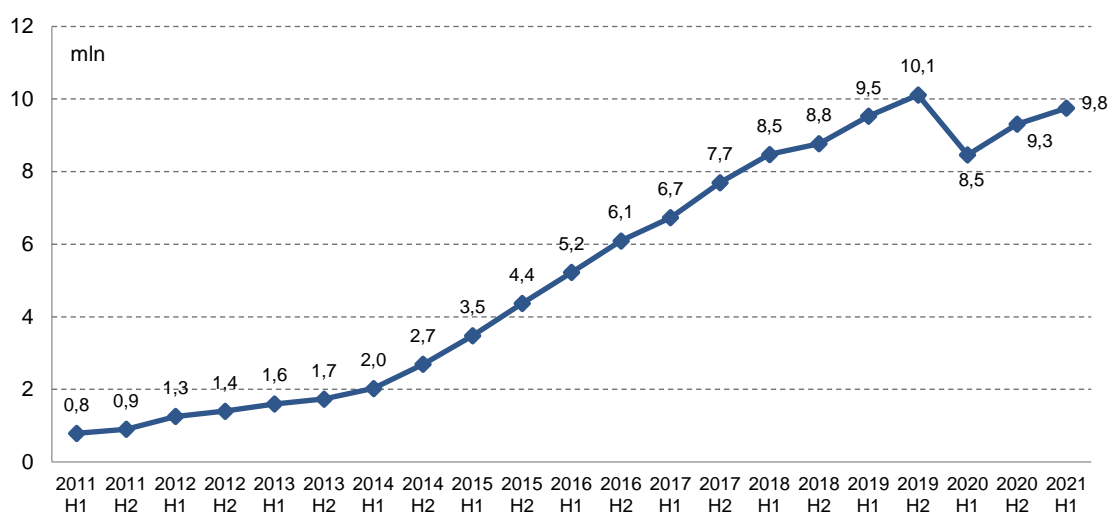
Na przestrzeni I półrocza 2021 r. usługę tę udostępniło klientom kolejnych 2.784 placówek. Odnotowany w omawianym półroczu niewielki wzrost sieci na poziomie 1,1% potwierdza, że tempo wzrostu tego wskaźnika wyraźnie maleje (wykres nr 62), co może świadczyć o słabnącym zainteresowaniu usługą ze strony nowych placówek handlowych. Należy pamiętać, iż usługa wypłaty sklepowej – jako relatywnie znacznie krócej obecna na rynku polskim niż bankomaty - potrzebuje zdecydowanie bardziej widocznej formy wsparcia i zbudowania nowych nawyków konsumentów, aby mogła stać się w większym stopniu wykorzystywana.

Wykres nr 62. Liczba (w tys.) punktów handlowo-usługowych udostępniających wypłaty sklepowe - *cash back* w kolejnych półroczach od I półrocza 2011 r.

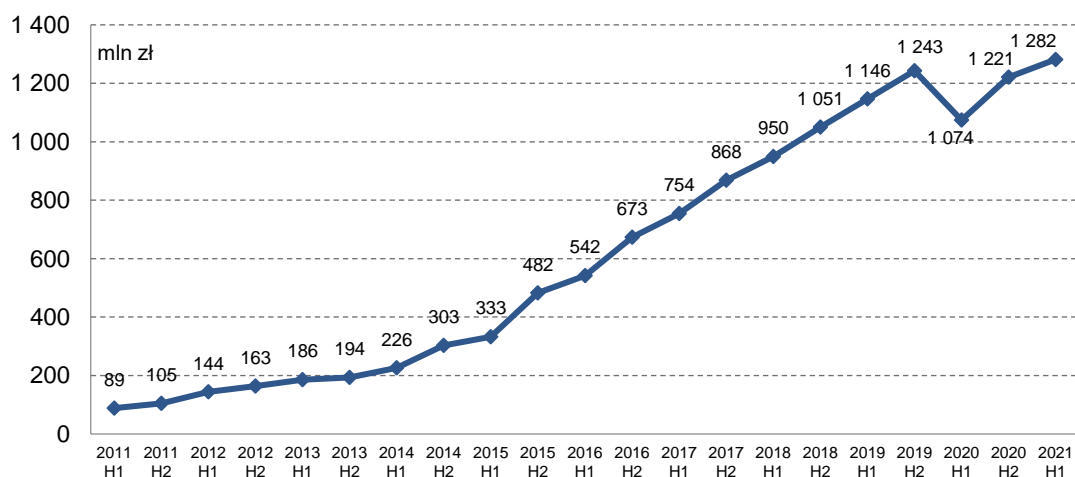
Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od agentów rozliczeniowych

W I półroczu 2021 r. klienci dokonali wypłat sklepowych w łącznej liczbie 9.750.314. W porównaniu do poprzedzającego półrocza było tych transakcji więcej o 440 tys., co stanowi wzrost o 4,7%. Porównując liczbę transakcji dokonanych w I półroczu 2021 r. do analogicznego okresu w roku 2020 odnotowano wzrost o 15,2%. Należy jednak pamiętać, iż mniejsza liczba transakcji wypłat sklepowych przed rokiem była spowodowana wprowadzeniem ograniczeń w obrocie gospodarczym w wyniku pandemii COVID-19 i mniejszą liczbą bezgotówkowych transakcji kartowych (wykres nr 57). Obecnie liczba transakcji zaczyna zbliżać się do poziomu sprzed okresu dwóch lat, czyli sprzed początku pandemii. Liczbę przeprowadzanych transakcji na przestrzeni kolejnych półroczy zaprezentowano na wykresie nr 63.

Wykres nr 63. Liczba (w mln szt.) wypłat sklepowych (ang. *cash back*) w kolejnych półroczach od 2011 r.

Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od banków

W I półroczu 2021 wartość przeprowadzonych wypłat sklepowych wyniosła łącznie 1,281 mld zł. Wartość wypłat sklepowych w porównaniu do poprzedniego półrocza wzrosła o 60,5 mln zł (wzrost o 5%). Porównując wartość transakcji dokonanych w I półroczu 2021 r. do analogicznego okresu w roku 2020 oraz 2019, odnotowano odpowiednio wzrost o 19,4% oraz wzrost o 11,8%. Wartość przeprowadzanych transakcji na przestrzeni kolejnych półroczy prezentuje wykres nr 64.

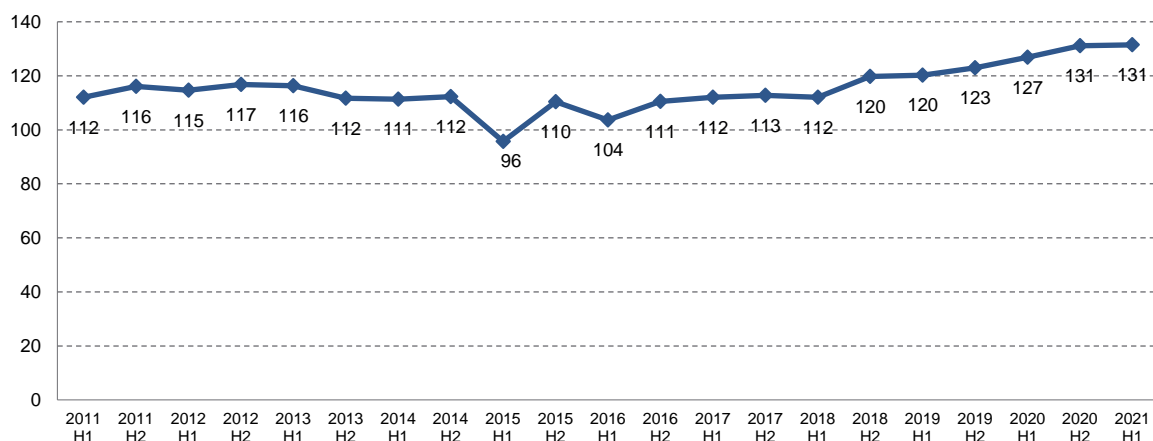
Wykres nr 64. Wartość (w mln zł) wypłat sklepowych (ang. *cash back*) w kolejnych półroczach od 2011 r.

Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od banków

W I półroczu 2021 r. wartość pojedynczej wypłaty sklepowej dokonywanej przy użyciu karty wynosiła średnio 131 zł, czyli pozostała na tym samym poziomie co w półroczu poprzedzającym. Wartość tego wskaźnika, co przedstawiono na wykresie nr 65, na przestrzeni ostatnich lat oscylowała w granicach od 96

zł do 131 zł. Potwierdza to zaobserwowaną prawidłowość, iż klienci decydujący się na wypłatę sklepową nie dokonują zazwyczaj wypłat w górnej granicy wyznaczonych limitów.

Wykres nr 65. Średnia wartość (w zł) transakcji *cash back* w kolejnych półroczach od 2011 r.

Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od banków

Ocena funkcjonowania sieci wypłat sklepowych (*cash back*) w I półroczu 2021 r.

Pozytywną zmianą, jaka zaszła w I półroczu 2021 r. i która należy podkreślić, jest coraz powszechniejsze wykorzystanie wypłat sklepowych przez klientów. W omawianym półroczu liczba wypłat wzrosła o 4,7% do poziomu 9,8 mln transakcji. Proporcjonalnie do rosnącej liczby, zwiększyła się także wartość tych wypłat i wyniosła łącznie 1,282 mld zł (wzrost o 5%). W I półroczu 2021 r. średnia wartość pobieranych jednorazowo środków wyniosła 131 zł, czyli nie zanotowano zmiany w stosunku do okresu poprzedzającego.

Porównując dane nt. wypłat sklepowych (*cash back*) z danymi dotyczącymi wypłat gotówki w bankomatach, zaprezentowanych w Rozdziale 4.3, warto wskazać, że o ile pod względem dostępności usługa *cash back* jest świadczona w już 12-krotnie większej liczbie punktów niż liczba bankomatów, o tyle nadal liczba i wartość wypłat sklepowych w stosunku do wypłat gotówki w bankomatach jest znacząco mniejsza (odpowiednio 24-krotnie mniejsza w zakresie liczby oraz 126-krotnie mniejsza w zakresie wartości wypłat gotówki), stanowiąc nadal uzupełniające, choć rosnące udziałowo, źródło dostępu do gotówki.

Odnotowany w omawianym półroczu niewielki wzrost sieci na poziomie 1,1% może nieco niepokoić, gdyż jest to kolejne półrocze, w którym tempo wzrostu wyraźnie maleje (wykres nr 62). Może to świadczyć o słabnącym zainteresowaniu tą usługą ze strony nowych placówek handlowych. Jednak ze strony klientów wzrost zainteresowania jest bardziej widoczny (wzrost liczby i wartości transakcji *cash back* odpowiednio o 4,7% i 5%). Usługa wypłaty sklepowej potrzebuje zdecydowanie bardziej widocznej formy wsparcia, w tym w zakresie promocji i dalszej rozbudowy sieci placówek, i zbudowania nowych nawyków konsumentów, aby mogła stać się w większym stopniu wykorzystywana.

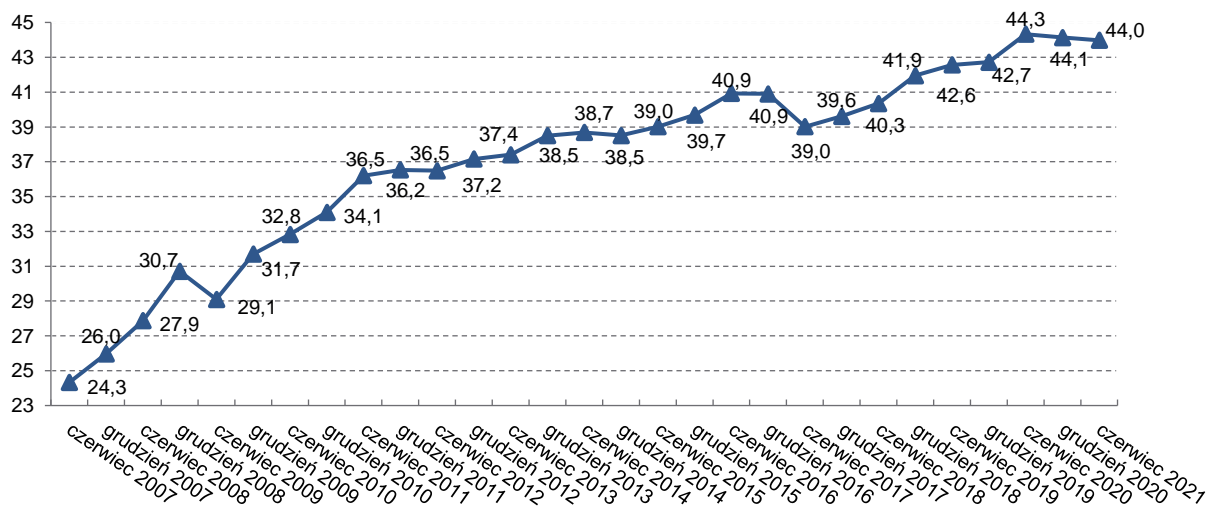
5. Rachunki bankowe i bezgotówkowe instrumenty płatnicze

5.1. Rachunki bankowe

Podstawowym wskaźnikiem służącym do oceny stanu rozwoju obrotu bezgotówkowego jest liczba rachunków prowadzonych przez banki dla osób fizycznych. Znaczenie tego wskaźnika wynika z faktu, że transakcje płatnicze z wykorzystaniem rachunku bankowego stanowią obecnie podstawę dla dokonywania większości usług płatniczych. Dlatego liczba rachunków bieżących rozliczeniowych osób fizycznych, prowadzonych przez banki, jest wykorzystywana do oszacowania ogólnego poziomu rozwoju obrotu bezgotówkowego w Polsce. Drugim podstawowym wskaźnikiem w tym zakresie jest średnia liczba transakcji bezgotówkowych przypadających na jeden taki rachunek. Wskaźnik ten świadczy o średniej aktywności posiadaczy tych rachunków.

Według danych gromadzonych przez Narodowy Bank Polski, liczba rachunków bieżących rozliczeniowych osób fizycznych od czerwca 2007 r. kształtuje się następująco (wykres nr 66):

Wykres nr 66. Liczba rachunków bieżących rozliczeniowych osób fizycznych prowadzonych przez banki (w mln) w okresie czerwiec 2007 r. – czerwiec 2021 r.

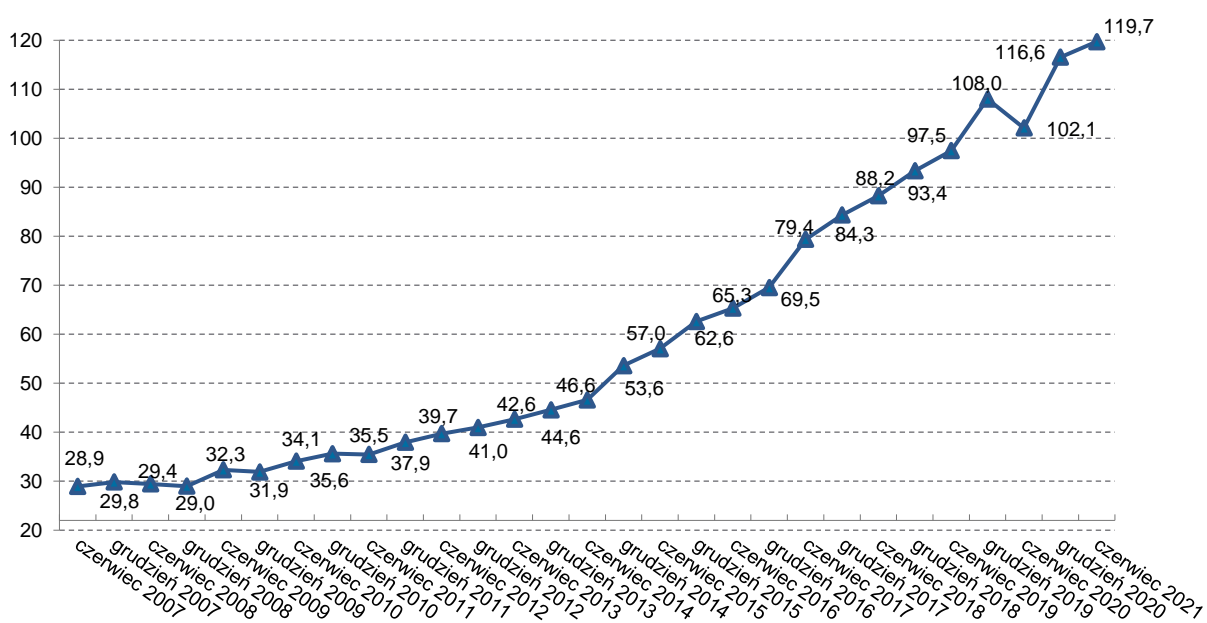
Źródło: Opracowanie własne DSP

Liczba bieżących rozliczeniowych rachunków bankowych dla osób fizycznych wg stanu na koniec czerwca 2021 r. wyniosła 44,0 mln i w porównaniu do liczby rachunków na koniec grudnia 2020 r. (44,1 mln) spadła o 155 tys., czyli o 0,4%.

Wskaźnik transakcji bezgotówkowych na jednym rachunku bankowym wzrósł z poziomu 116,6 transakcji w II półroczu 2020 r. do poziomu 119,7 transakcji w I półroczu 2021 r. Zatem spadkowi liczby rachunków bankowych, tj. o 155 tys., czyli o 0,4% (vide wykres nr 66), towarzyszył równocześnie wzrost średniej aktywności użytkowników w przeliczeniu na jeden rachunek. Wzrost ten wyniósł 3,2 transakcji, czyli o 2,7%. Na wzrost liczby transakcji główny wpływ miał przede wszystkim wzrost liczby transakcji kartowych. Wzrost aktywności posiadaczy rachunków należy ocenić jako pozytywne zjawisko.

Liczba transakcji bezgotówkowych przeprowadzonych na jednym rachunku bankowym w okresie od czerwca 2007 r. do grudnia 2021 r. w podziale na poszczególne półrocza została przedstawiona na wykresie nr 67.

Wykres nr 67. Średnia liczba transakcji bezgotówkowych na jednym rachunku bankowym w okresie czerwiec 2007 – grudzień 2021

Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od banków

5.2. Bezgotówkowe instrumenty płatnicze

Liczbę transakcji bezgotówkowych w latach 2010-2021 przedstawia tabela nr 17.

Tabela nr 17. Liczba transakcji bezgotówkowych w Polsce w latach 2010-2021

Okres	Przelewy*		Czeki		Karty płatnicze		Polecenie zapłaty		RAZEM
	liczba trans. (tys.)	%	liczba trans. (tys.)	%	liczba trans. (tys.)	%	liczba trans. (tys.)	%	liczba trans. (tys.)
II 2010	755 522	62,17	91	0,007	448 239	36,88	11 390	0,94	1 215 242
2010	1 468 521	62,88	191	0,008	844 234	36,15	22 593	0,97	2 335 539
I 2011	789 874	61,41	53	0,004	484 669	37,68	11 547	0,90	1 286 143
II 2011	834 980	60,15	55	0,004	541 330	39,00	11 736	0,85	1 388 100
2011	1 624 854	60,76	108	0,004	1 025 999	38,37	23 283	0,87	2 674 244
I 2012	858 238	59,20	51	0,004	579 851	40,00	11 633	0,80	1 449 773
II 2012	879 050	57,59	54	0,004	635 736	41,65	11 619	0,76	1 526 460
2012	1 737 288	58,37	105	0,004	1 215 587	40,84	23 252	0,78	2 976 232
I 2013	918 335	57,07	41	0,003	679 313	42,22	11 450	0,71	1 609 139
II 2013	928 990	54,33	56	0,003	769 257	44,99	11 715	0,69	1 710 018
2013	1 847 325	55,66	97	0,003	1 448 570	43,64	23 165	0,70	3 319 157
I 2014	969 488	53,65	52	0,003	825 971	45,71	11 577	0,64	1 807 088
II 2014	1 010 672	48,84	53	0,003	1 046 695	50,58	12 012	0,58	2 069 433
2014	1 980 160	51,08	106	0,003	1 872 666	48,31	23 589	0,61	3 876 521
I 2015	1 028 051	46,29	51	0,002	1 180 724	53,16	12 180	0,55	2 221 006
II 2015	1 107 583	44,38	52	0,002	1 375 499	55,11	12 738	0,51	2 495 871
2015	2 135 634	45,28	103	0,002	2 556 223	54,19	24 918	0,53	4 716 878
I 2016	1 139 577	42,61	51	0,002	1 521 627	56,91	13 028	0,49	2 674 283
II 2016	1 200 703	41,48	49	0,002	1 680 696	58,06	13 467	0,47	2 894 915
2016	2 339 947	42,02	99	0,002	3 202 323	57,50	26 496	0,48	5 569 198
I 2017	1 256 887	40,61	43	0,001	1 823 909	58,94	13 916	0,45	3 094 756
II 2017	1 284 632	38,46	44	0,001	2 041 548	61,11	14 343	0,43	3 340 567
2017	2 541 519	39,49	87	0,001	3 865 457	60,07	28 260	0,44	6 435 323
I 2018	1 332 412	37,42	41	0,001	2 213 100	62,16	14 979	0,42	3 560 531
II 2018	1 403 126	35,83	41	0,001	2 498 373	63,80	14 446	0,37	3 915 986
2018	2 735 537	36,59	82	0,001	4 711 473	63,02	29 425	0,39	7 476 517
I 2019	1 454 083	35,05	37	0,001	2 680 348	64,61	14 053	0,34	4 148 522
II 2019	1 560 145	33,81	37	0,001	3 040 499	65,89	14 094	0,31	4 614 775
2019	3 014 228	34,40	74	0,001	5 720 847	65,28	28 147	0,32	8 763 296
I 2020	1 636 027	36,79	24	0,001	2 797 142	62,89	14 161	0,32	4 447 354
II 2020	1 837 451	35,71	27	0,001	3 293 520	64,01	14 003	0,27	5 145 001
2020	3 473 478	36,21	51	0,001	6 090 662	63,49	28 164	0,29	9 592 355
I 2021	1 934 701	36,74	19	0,000	3 316 499	62,98	14 697	0,28	5 265 916

Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od banków, KIR i Blue Media S.A., PSP Sp z o. o.

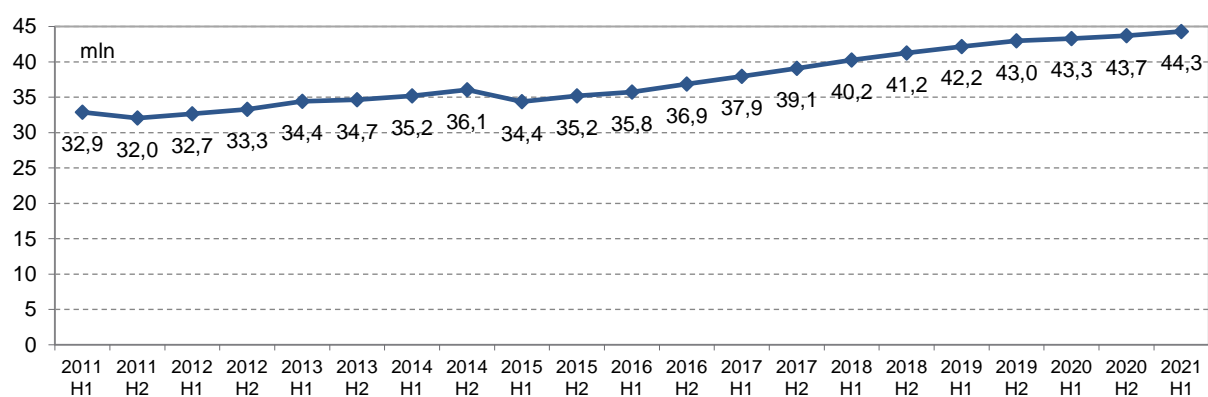
* polecenia przelewu realizowane w ramach systemów: SORBNET2, TARGET2-NBP, Elixir, Euro Elixir, Express Elixir, BlueCash, BLIK oraz przelewów międzyoddziałowych i wewnątrzoddziałowych.

5.2.1. Karty płatnicze

Karty płatnicze od 2014 r., są najczęściej wykorzystywanym przez Polaków bezgotówkowym instrumentem płatniczym. Na rynku kart płatniczych w I półroczu 2021 r. - zgodnie z danymi statystycznymi zebranymi od wydawców kart płatniczych - odnotowano następujące zmiany:

1. Nastąpił wzrost liczby wydanych kart płatniczych, podobnie jak miało to miejsce we wcześniejszych półroczach. Na koniec czerwca 2021 r. na rynku polskim było 44,3 mln kart płatniczych wg danych pozyskanych od wydawców kart, co przedstawia wykres nr 68. W okresie omawianych sześciu miesięcy liczba kart uległa zwiększeniu o ponad 622 tys. szt., co oznacza wzrost o 1,4%.

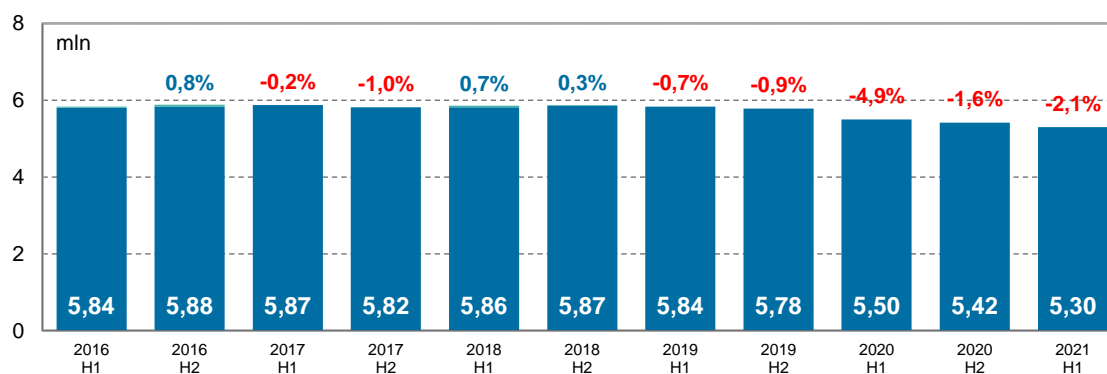
Wykres nr 68. Liczba kart płatniczych w Polsce na koniec kolejnych okresów półrocznych od 2011 r.

Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od banków

2. Pierwsze półrocze 2021 r. zaowocowało spadkiem o 2,1% liczby kart kredytowych. Na koniec czerwca 2021 r. kart kredytowych było łącznie 5,3 mln szt., czyli mniej o 115 tys. sztuk. Od końca 2019 r. liczba kart kredytowych utrzymywała się na zbliżonym poziomie w przedziale 5,8 – 5,9 mln szt. i podlegała łagodnej tendencji spadkowej. Liczbę kart kredytowych na rynku polskim na koniec kolejnych okresów półrocznych od 2016 r. przedstawia wykres nr 69.

Wykres nr 69. Liczba kart kredytowych w Polsce na koniec kolejnych okresów półrocznych od 2016 r.

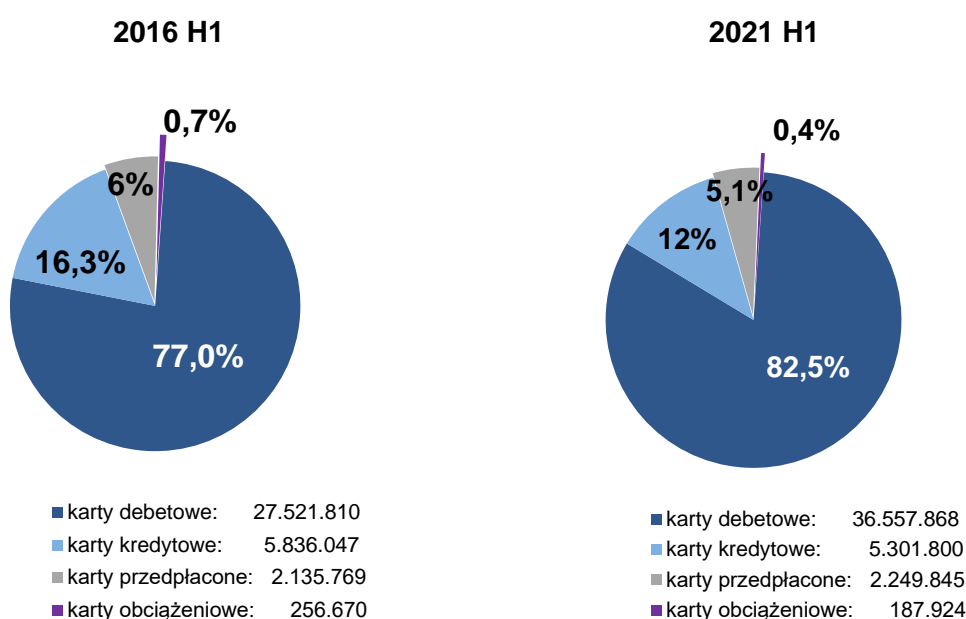

Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od banków

Struktura wydanych w Polsce kart płatniczych nie uległa znaczącej zmianie. Na koniec czerwca 2021 r. udział kart debetowych w ogólnej liczbie kart płatniczych osiągnął poziom 82,5%, co oznacza, że w ciągu omawianych sześciu miesięcy uległ on nieznacznemu wzrostowi (z poziomu 81,9%). Równocześnie udział kart kredytowych wynosił 12%, co oznacza, że na przestrzeni omawianego półrocza zmniejszył się o 0,4 p.p. (z poziomu 12,4%). Natomiast na przestrzeni dłuższego okresu widać, iż udział kart debetowych systematycznie rośnie, a udział kart kredytowych w powolnym tempie spada. Zmianę struktury rynku kart płatniczych, jaka miała miejsce na przestrzeni ostatnich pięciu lat, prezentuje wykres nr 70.

Wykres nr 70. Struktura wydanych kart w podziale na karty debetowe, kredytowe, obciążeniowe i przedpłacone na koniec I półrocza 2016 r. oraz I półrocza 2021 r.

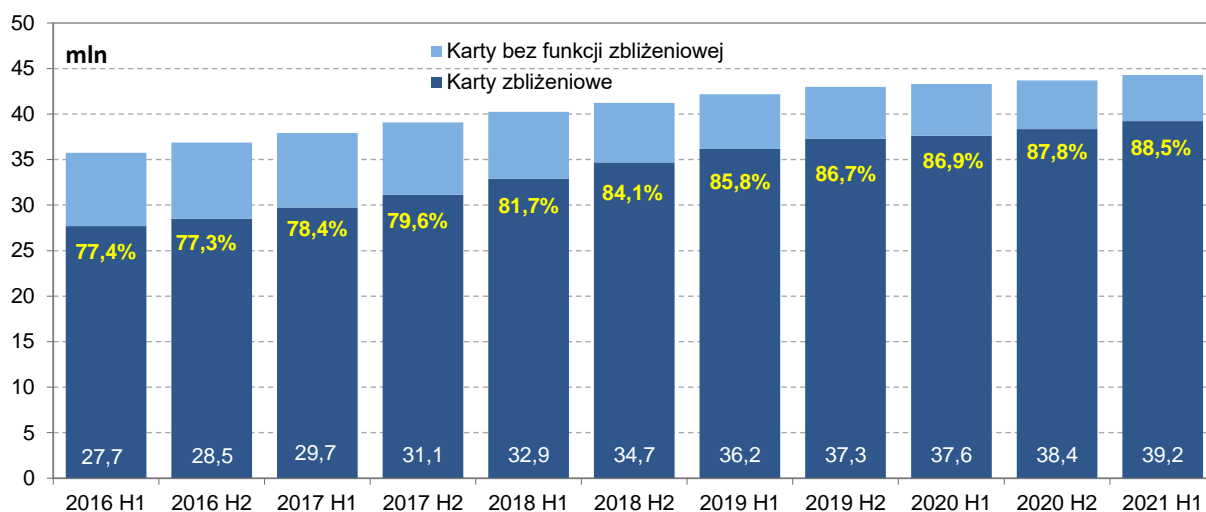

Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od banków

3. Karty płatnicze z funkcją zbliżeniową funkcjonują na rynku polskim już od ponad 10 lat⁴⁰ i są powszechnie wykorzystywane przez Polaków. Na koniec czerwca 2021 r. było w obiegu 39,2 mln kart z funkcją zbliżeniową, co stanowiło 88,5% wszystkich kart płatniczych. Liczba kart zbliżeniowych, w porównaniu do poprzedniego półrocza, powiększyła się o 850 tys. szt., czyli wzrosła o 2,2%. Warto zaznaczyć, że w marcu 2020 r. został podniesiony limit dla kwoty pojedynczej transakcji zbliżeniowej niewymagającej podawania kodu z PIN z 50 zł do 100 zł. Udział kart zbliżeniowych w liczbie wszystkich wydanych kart prezentuje wykres nr 71.

⁴⁰ Pierwsze karty zbliżeniowe wydano w Polsce w grudniu 2007 r., za: *System płatniczy w Polsce*, NBP, grudzień 2019 r.

Wykres nr 71. Liczba wyemitowanych kart zbliżeniowych oraz udział kart zbliżeniowych w liczbie wszystkich kart płatniczych na koniec kolejnych półroczy od 2016 r.

Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od banków

W I półroczu 2021 r. kartami zbliżeniowymi dokonano 3 mld transakcji bezgotówkowych o łącznej wartości wynoszącej 174,2 mld zł. W porównaniu do poprzedzającego półrocza przeprowadzono więcej o 53,3 mln transakcji zbliżeniowych, co stanowi wzrost o 1,9%. Warto podkreślić, że udział płatności kartami zbliżeniowymi w ogólnej liczbie bezgotówkowych transakcji kartowych w I półroczu 2021 r. wyniósł aż 95,8%, co jest wskaźnikiem rekordowo wysokim. Dane dotyczące liczby transakcji zbliżeniowych oraz ich udział w liczbie wszystkich transakcji bezgotówkowych przeprowadzonych przy użyciu kart płatniczych na terytorium RP w kolejnych półroczach prezentuje wykres nr 72⁴¹.

⁴¹ Od I półrocza 2019 r. udział transakcji zbliżeniowych jest liczony jako odsetek transakcji realizowanych w terminalach POS na terytorium RP, bez uwzględniania transakcji w internecie. Natomiast transakcje zbliżeniowe ujmują transakcje dokonane przy użyciu tradycyjnych (plastikowych) kart płatniczych, kart zainstalowanych w telefonie oraz innych nośników umożliwiających dokonywanie płatności zbliżeniowych (np. gadżetów i stickerów). Wprowadzona zmiana dotyczy wszystkich okresów prezentowanych na wykresach nr 72 i 73.

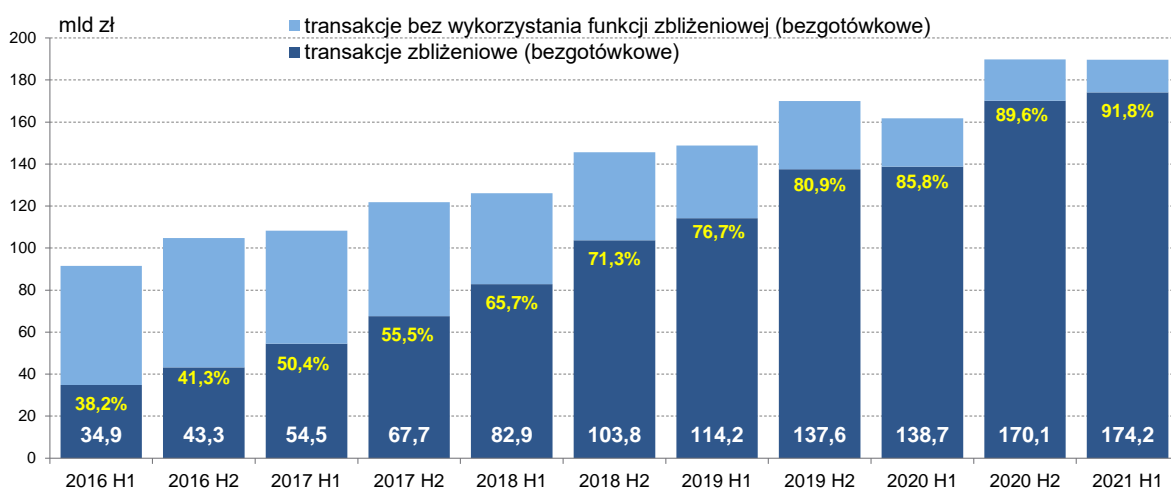
Wykres nr 72. Liczba transakcji zbliżeniowych oraz ich udział w liczbie transakcji bezgotówkowych dokonanych kartami na terytorium RP w kolejnych półroczach od 2016 r.

Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od banków

W I półroczu 2021 r. wartość płatności zbliżeniowych przeprowadzonych przy użyciu kart wyniosła 174,2 mld zł i była większa o 4,1 mld zł niż w poprzednim półroczu, co stanowi wzrost o 2,4%. Udział wartości transakcji zbliżeniowych w całości transakcji bezgotówkowych przeprowadzonych kartami wyniósł 91,8%, co było najwyższym wskazaniem w dotychczasowych notowaniach. Szczegółowe dane dotyczące wartości transakcji prezentuje wykres nr 73⁴².

Wykres nr 73. Wartość transakcji zbliżeniowych oraz ich udział w wartości transakcji bezgotówkowych przeprowadzonych kartami na terytorium RP w kolejnych półroczach od 2016 r.

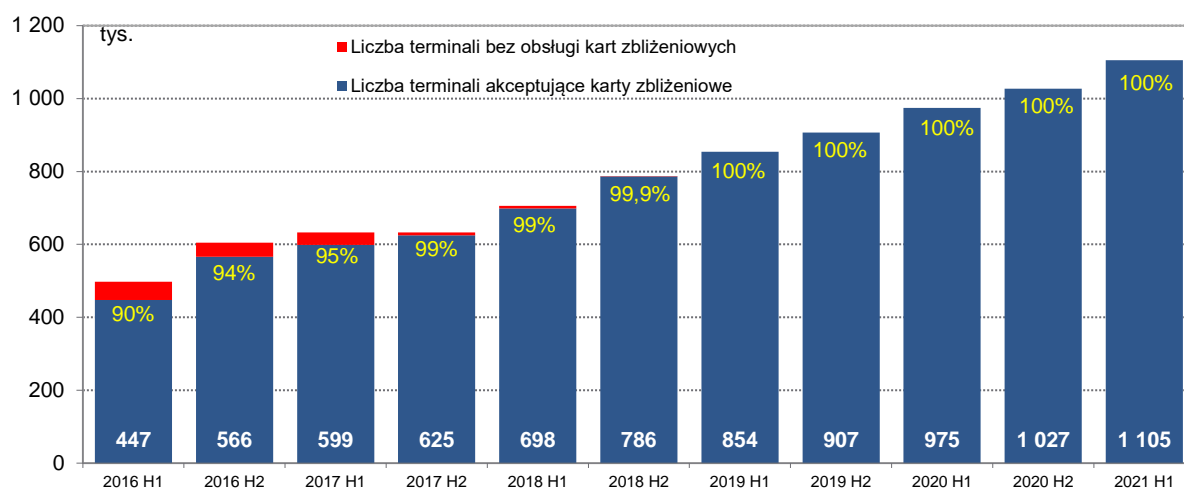

Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od banków

⁴² Jw.

Upowszechnienie transakcji zbliżeniowych w Polsce jest między innymi konsekwencją udostępnienia klientom szerokiej infrastruktury dla obsługi transakcji zbliżeniowych. Należy dodać, że w Polsce od 2 lat liczba terminali przystosowanych do obsługi płatności kartami zbliżeniowymi wynosi 100%. Liczba terminali POS nadal systematycznie rośnie. Na koniec czerwca 2021 r. na rynku funkcjonowało 1.105.358 takich terminali a zatem w ciągu omawianego półrocza przybyło ich 77,9 tys., co stanowiło wzrost o 7,6%. Szczegółowe dane dotyczące wielkości sieci terminali w Polsce od 2016 r. przystosowanych do akceptacji kart zbliżeniowych zaprezentowano na wykresie nr 74.

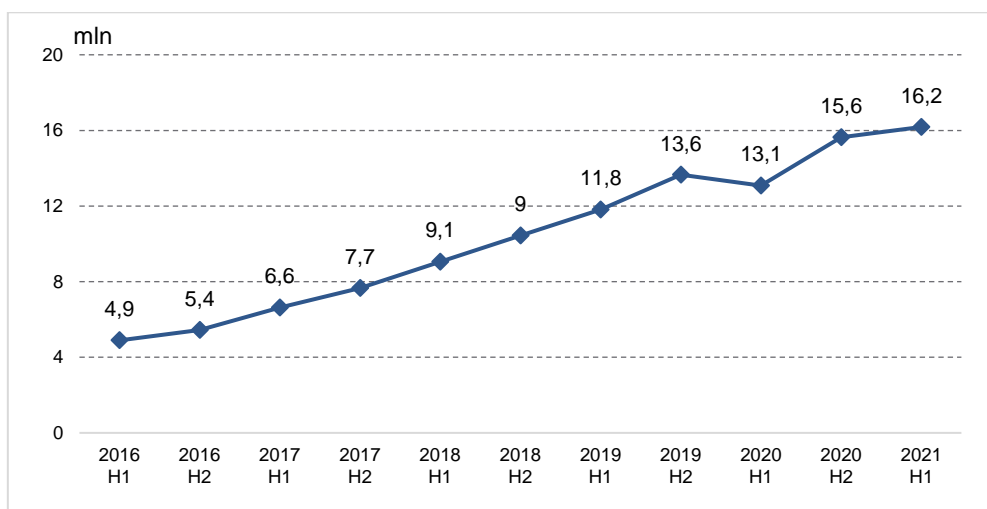
Wykres nr 74. Liczba terminali POS przystosowanych do akceptacji kart zbliżeniowych na koniec kolejnych półroczy od 2016 r.

Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od agentów rozliczeniowych

W I półroczu 2021 r. średnią dzienną liczbę transakcji zbliżeniowych odnotowano na poziomie 16,2 mln transakcji. Wskaźnik ten w stosunku do poprzedniego półrocza był wyższy o 3,5% (wówczas wyniósł 15,6 mln transakcji). Średnią dzienną liczbę transakcji bezgotówkowych dokonanych kartami zbliżeniowymi od 2016 r. przedstawiono na wykresie nr 75.

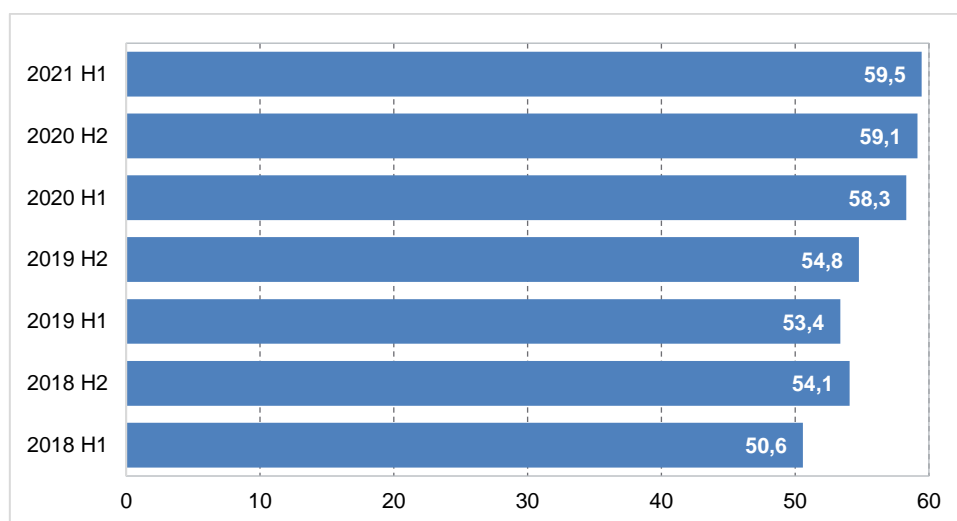
Wykres nr 75. Średnia dzienna liczba (w mln) transakcji bezgotówkowych zrealizowanych kartami zbliżeniowymi od 2016 r.

Źródło: Opracowanie własne DSP

Średnia wartość pojedynczej transakcji zbliżeniowej w I półroczu 2021 r. wyniosła 59,5 zł, czyli nieznacznie większa niż w II półroczu 2020 r. Warto zaznaczyć, że wartość średnia transakcji od kilku lat przekracza wartość 50 zł, co do niedawna, tj. do 2020 r., było progiem wyznaczającym konieczność użycia kodu PIN w celu potwierdzenia transakcji. Średnią wartość transakcji bezgotówkowych dokonanych kartami zbliżeniowymi przedstawiono na wykresie nr 76.

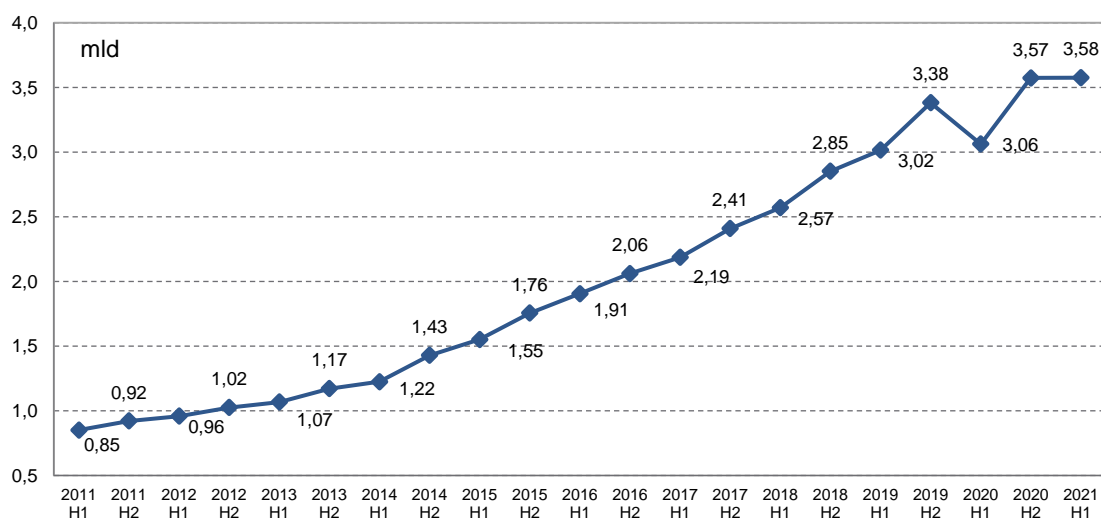
Wykres nr 76. Średnia wartość pojedynczej transakcji zbliżeniowej w kolejnych półroczach od I półrocza 2018 r. (w zł)

Źródło: Opracowanie własne DSP

4. W porównaniu do półrocza poprzedzającego, łączna liczba transakcji dokonywanych kartami (gotówkowych i bezgotówkowych) uległa nieznacznemu zwiększeniu. W I półroczu 2021 r. zrealizowano przy użyciu kart 3,575 mld transakcji, czyli o 2 mln transakcji więcej niż w II półroczu 2020 r. (wzrost o 0,1%). Łączną liczbę transakcji przeprowadzanych w Polsce przy użyciu kart na przestrzeni kolejnych półroczy od 2011 roku przedstawia wykres nr 77.

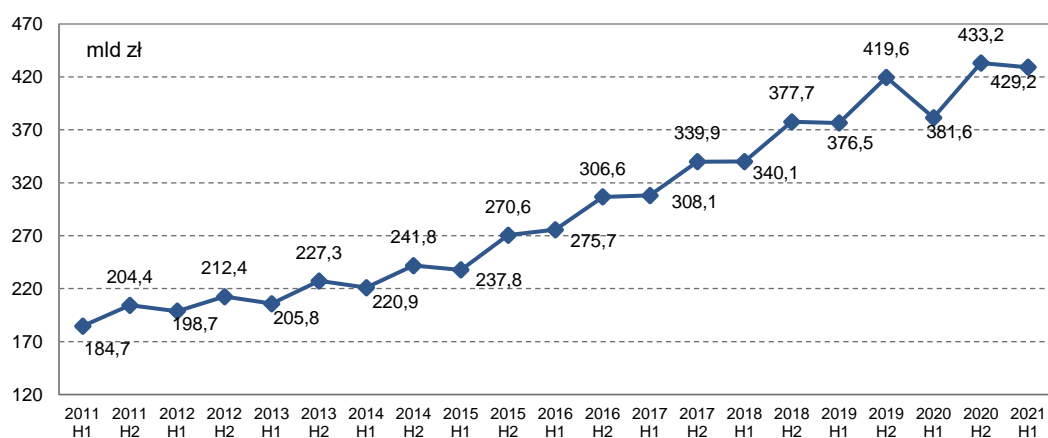
Wykres nr 77. Liczba transakcji (gotówkowych i bezgotówkowych) dokonywanych kartami w kolejnych półroczach od 2011 r.

Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od banków

Karty płatnicze posłużyły w I półroczu 2021 r. do przeprowadzenia transakcji o łącznej wartości 429,2 mld zł, co oznacza nieznaczny spadek o 0,9% w porównaniu do poprzedzającego półrocza. Wartość transakcji przeprowadzanych w Polsce przy użyciu kart na przestrzeni kolejnych półroczy od 2011 roku przedstawia wykres nr 78.

Wykres nr 78. Wartość transakcji dokonywanych kartami w kolejnych półroczach od II półrocza 2011 r.

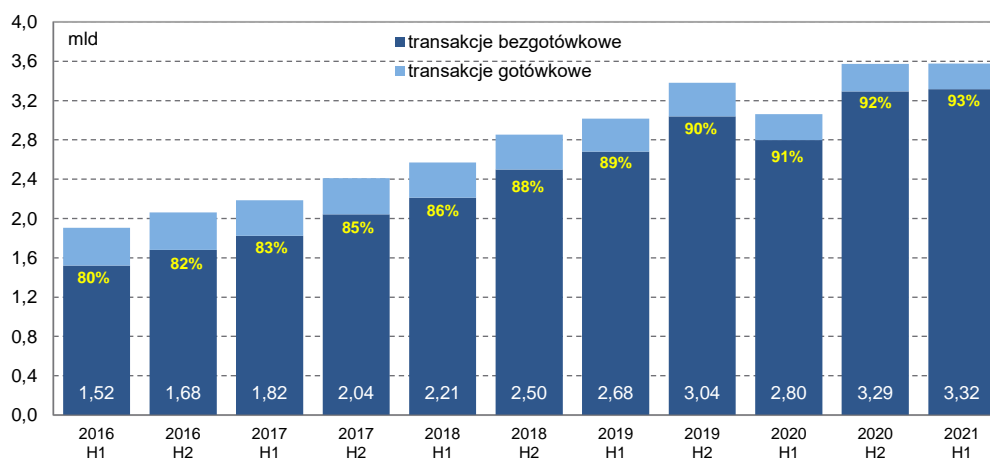

Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od banków

5. W I półroczu 2021 r. wzrosła zarówno liczba, jak i wartość bezgotówkowych transakcji kartowych. Liczba transakcji bezgotówkowych w I półroczu 2021 r. wyniosła 3,3 mld, czyli była większa o 23 mln transakcji niż w półroczu poprzedzającym (wzrost o 0,7%).

Należy równocześnie podkreślić, iż udział transakcji bezgotówkowych w ogólnej liczbie transakcji dokonanych kartami płatniczymi wyniósł 93% oraz że jest to wynik najwyższy w dotychczasowych notowaniach. Oznacza to, że posiadacze kart płatniczych w przeważającej części używają kartę do płatności bezgotówkowych niż do innych form transakcji, np. wypłat z bankomatu. Udział ten systematycznie zwiększa się od wielu lat, co przedstawia wykres nr 79. Do rosnącej popularności transakcji bezgotówkowych przyczyniły się przede wszystkim karty zbliżeniowe, które umożliwiają przeprowadzanie płatności w formie relatywnie najwygodniejszej i najszybszej dla posiadacza karty.

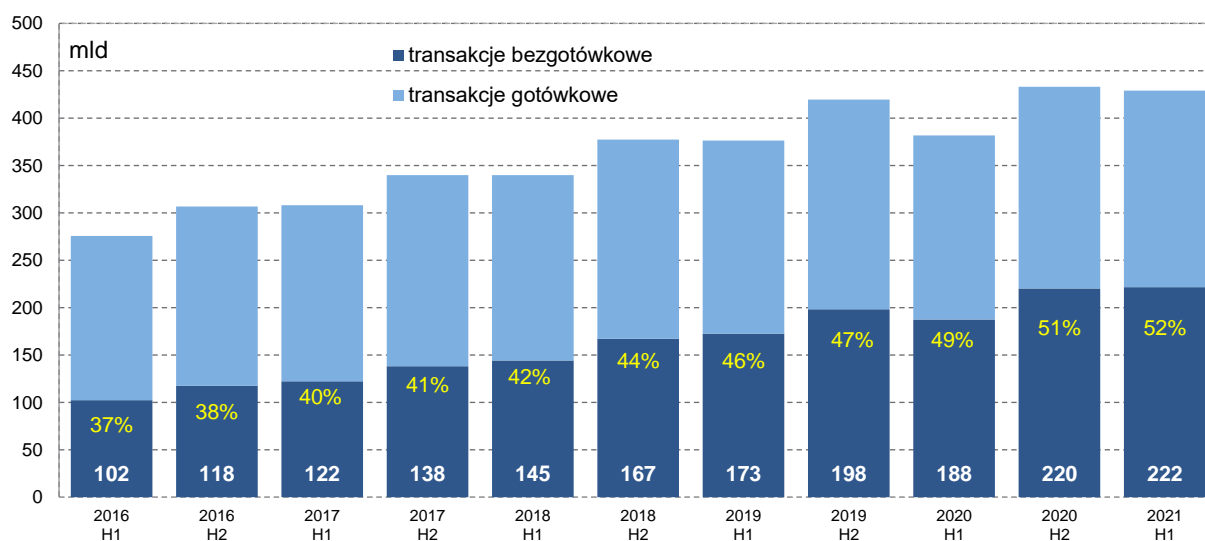
Wykres nr 79. Liczba transakcji bezgotówkowych oraz ich udział procentowy w stosunku do wszystkich transakcji przeprowadzonych kartami płatniczymi w kolejnych okresach półrocznych od 2016 r.

Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od banków

Wartość transakcji bezgotówkowych przeprowadzonych w I półroczu 2021 r. przy użyciu kart wyniosła 222 mld zł, czyli w porównaniu do poprzedzającego półrocza była większa o 1,6 mld zł (wzrost o 0,7%). Udział wartości transakcji bezgotówkowych w ogólnej wartości transakcji dokonanych kartami płatniczymi w omawianym półroczu osiągnął poziom 52%, co jest wartością rekordowo wysoką, co przedstawia wykres nr 80.

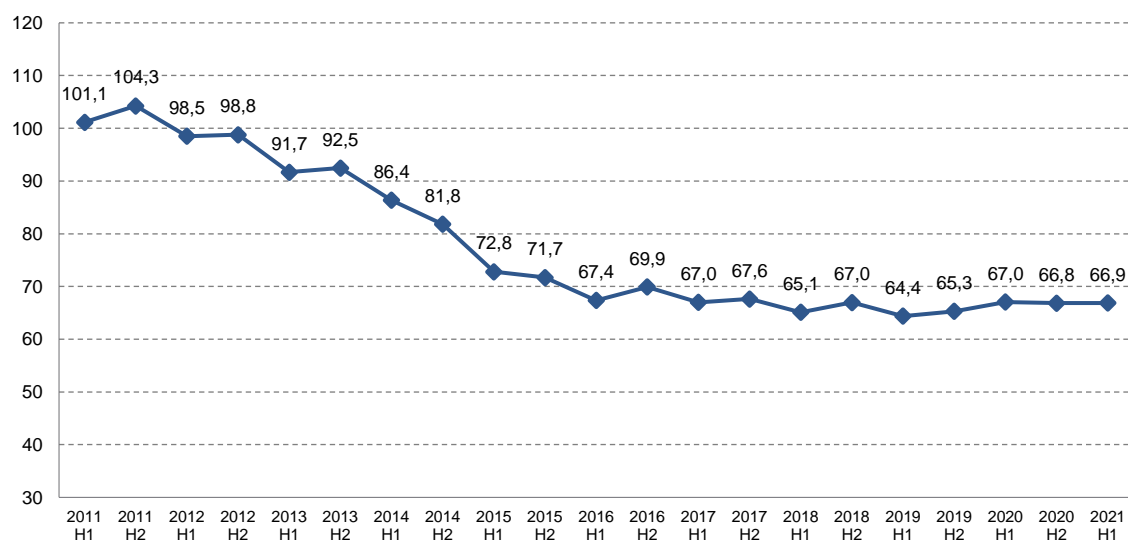
Wykres nr 80. Wartość bezgotówkowych transakcji kartami oraz ich udział procentowy w stosunku do wszystkich transakcji przeprowadzonych kartami płatniczymi w kolejnych okresach półrocznych od 2016 r.

Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od banków

W I półroczu 2021 r. średnia wartość pojedynczej bezgotówkowej transakcji kartowej wyniosła 66,9 zł. W porównaniu do okresu poprzedniego, wartość średnia wzrosła nieznacznie. Wartość tego wskaźnika na przestrzeni kolejnych okresów półrocznych od 2011 roku prezentuje wykres nr 81.

Wykres nr 81. Średnia wartość pojedynczej transakcji bezgotówkowej przeprowadzonej przy użyciu karty płatniczej w kolejnych okresach półrocznych od II półrocza 2011 r.

Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od banków

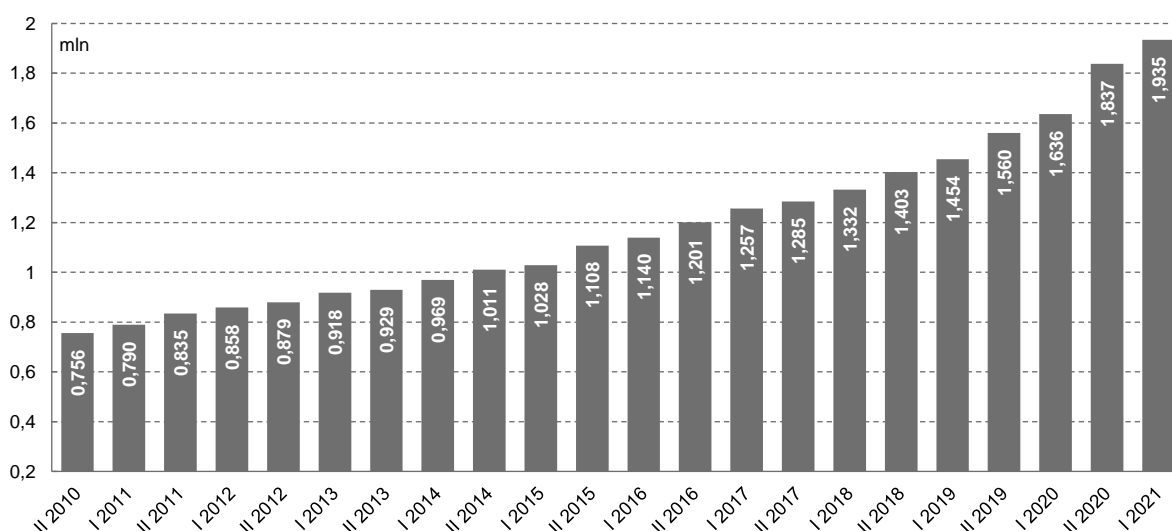

5.2.2. Polecenie przelewu

Polecenie przelewu jest (od II półrocza 2014 r.) drugim, po kartach płatniczych, najczęściej wykorzystywanym instrumentem płatności bezgotówkowych w Polsce. Liczba oraz wartość tego rodzaju transakcji systematycznie rośnie, jednak udział przelewów w ogólnej liczbie transakcji bezgotówkowych systematycznie maleł do II półrocza 2019 r.

W I półroczu 2020 r. miał miejsce wzrost udziału polecenia przelewu w liczbie transakcji bezgotówkowych, co było m.in. spowodowane spadkiem użycia kart płatniczych w trakcie pierwszego okresu pandemii COVID-19. W II półroczu 2020 r. wystąpił spadek udziału polecenia przelewu o 1,1 p.p. w stosunku do I półrocza 2020 r., należy jednak dodać, że liczba transakcji poleceniem przelewu wzrosła o 12,3%. W I półroczu 2021 r. w stosunku do II półrocza 2020 r. miał miejsce wzrost udziału polecenia przelewu o 1 p.p. Liczba transakcji bezgotówkowych przy użyciu polecenia przelewu wyniosła 1,934 mld, co stanowi wzrost o 5,3% w stosunku do II półrocza 2020 r. (wykres nr 82).

Wykres nr 82. Liczba poleceń przelewu w Polsce realizowanych w okresach półrocznych od II półrocza 2010 r.

Źródło: Opracowanie własne DSP

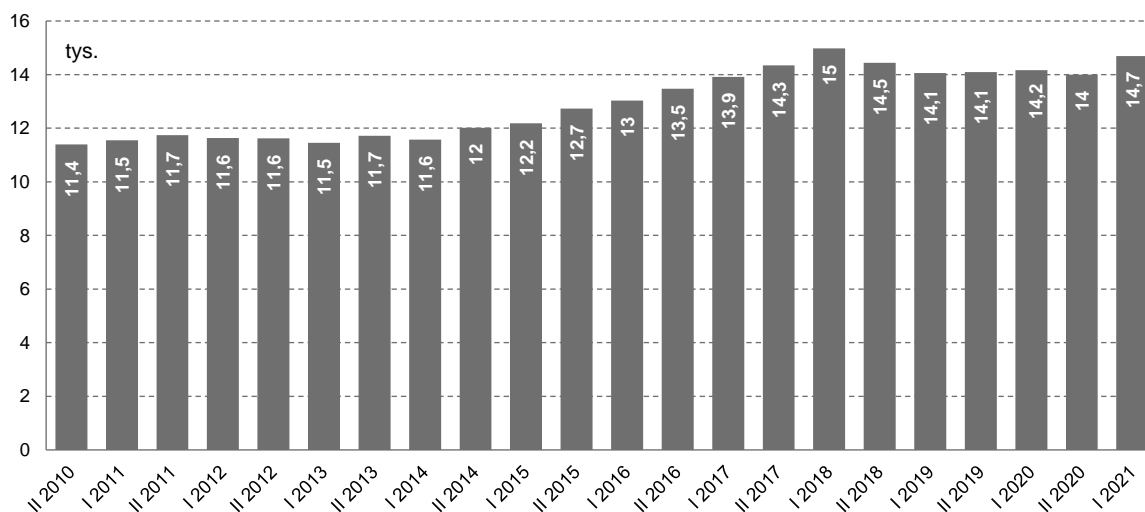
5.2.3. Polecenie zapłaty

Polecenie zapłaty jest formą rozliczeń pieniężnych używaną do regulowania tzw. płatności masowych, czyli opłat za rachunki za energię elektryczną, gaz, czynsz, telefon czy opłaty abonamentowej za usługi telekomunikacyjne (internet, telewizja). Polecenie zapłaty polega na udzieleniu upoważnienia wierzycielowi do obciążania rachunku bankowego dłużnika kwotą zobowiązania wynikającą z rachunku wystawionego przez wierzyciela.

W I półroczu 2021 r. liczba transakcji poleceniem zapłaty w Polsce wyniosła 14,7 mln szt. i była wyższa o 5% w stosunku do II półrocza 2020 r. (wykres nr 83). Polecenie zapłaty stanowi zaledwie 0,3% liczby wszystkich

transakcji bezgotówkowych. Możliwą przyczyną małej popularności polecenia zapłaty i niskiego poziomu wykorzystania tego instrumentu wydaje się być niechęć Polaków do bezwarunkowego i terminowego obciążania swojego rachunku przez osoby trzecie oraz skomplikowana procedura ustanawiania polecenia zapłaty, co w efekcie ma wpływ na klientów, którzy obawiają się upoważnić wierzyciela do obciążania rachunku bankowego.

Wykres nr 83. Liczba poleceń zapłaty w Polsce realizowanych w okresach półrocznych od II półrocza 2010 r.

Źródło: Opracowanie własne DSP

5.2.4. Instrumenty pieniądza elektronicznego - Billon

W dniu 23 kwietnia 2019 r. spółka Billon Solutions Sp. z o.o. otrzymała od Komisji Nadzoru Finansowego pierwszą w Polsce licencję instytucji pieniądza elektronicznego. Aplikacja stworzona przez Billon Solutions przeznaczona jest do wydawania pieniądza elektronicznego oraz wykonywania transakcji z jego udziałem. System, na którym został oparty Billon, wykorzystuje technologię blockchain⁴³ drugiej generacji, umożliwiającą m.in. dokonywanie płatności z użyciem regulowanych walut oraz przesyłanie i przechowywanie danych.

Proces wydawania pieniądza elektronicznego i wykonywanie transakcji z jego udziałem wygląda w następujący sposób. Użytkownik, który posiada rachunek pieniądza elektronicznego i zamierza zakupić pieniądź elektroniczny, dokonuje transferu środków pieniężnych z rachunku płatniczego prowadzonego przez bank komercyjny na rachunek płatniczy spółki Billon Solutions. System Billon odnotowuje wpływ na konto, a następnie emituje pieniądź elektroniczny w kwocie odpowiadającej równowartości przekazanych środków. Pieniądź elektroniczny przekazywany jest na rachunek pieniądza elektronicznego użytkownika. Z kolei usługa wykupu pieniądza elektronicznego polega na umorzeniu określonej kwoty pieniądza elektronicznego przechowywanego na rachunku pieniądza elektronicznego użytkownika, a następnie dokonaniu przelewu odpowiedniej kwoty – równowartości pieniądza elektronicznego na rachunek w banku komercyjnym użytkownika lub wypłacie tych środków w bankomacie za pośrednictwem aplikacji

⁴³ Łańcuch bloków udostępniany w środowisku rozproszonym za pomocą mechanizmów Peer-to-Peer.

oferowanej przez jeden z podmiotów współpracujących. W trakcie tego procesu spółka Billon Solutions każdorazowo dokonuje weryfikacji dostępnych środków na koncie użytkownika, zgodności danych użytkownika, a następnie umorzenia wykupionego pieniądza elektronicznego. W drugiej połowie 2019 r. Billon rozbudowywał swoją działalność związaną z technologią rozproszonych rejestrów, nawiązał współpracę z różnymi podmiotami sektora finansowego⁴⁴.

Spółka rozpoczęła działalność operacyjną polegającą na wydawaniu pieniądza elektronicznego i wykonywaniu transakcji z jego użyciem w I kwartale 2020 r.

W I półroczu 2021 r. Billon nie informował o podejmowaniu nowych inicjatyw w zakresie pieniądza elektronicznego.

5.2.5. Innowacyjne instrumenty i usługi płatnicze

W ostatnich latach pojawiło się na rynku polskim wiele innowacyjnych instrumentów oraz usług płatniczych, nieopisanych wcześniej w niniejszym opracowaniu, które zostaną poniżej krótko przedstawione.

▪ Revolut

Od lipca 2015 r. brytyjska spółka Revolut Ltd prowadzi działalność na rynku usług płatniczych, która polega m.in. na prowadzeniu mobilnego rachunku (obecnie w 30 dostępnych walutach, w tym w złotych) oraz na umożliwieniu dokonywania różnego rodzaju transakcji, w tym także transakcji płatniczych. Do tej pory świadczenie usług przez spółkę Revolut odbywało się jedynie za pośrednictwem aplikacji mobilnej⁴⁵, lecz we wrześniu 2020 r. została uruchomiona pierwsza webowa wersja aplikacji dla klientów indywidualnych⁴⁶, która następnie została ulepszona do pełnej wersji w grudniu 2020 r.⁴⁷

Na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej Revolut Ltd funkcjonuje w ramach tzw. działalności transgranicznej, na podstawie art. 132y ust. 1 ustawy z dnia 19 sierpnia 2011 r. o usługach płatniczych (Dz. U. z 2017 r. poz.

---

⁴⁴ M.in. z FIS, największym na świecie producentem bankowych systemów IT (który technologię blockchain oferowaną przez Billon wykorzystuje do natychmiastowych transakcji w różnych krajach), z Biurem Informacji Kredytowej⁴⁴ (system oparty o technologię prywatnego blockchaina umożliwiający cyfrową dystrybucję dokumentów bankowych), czy też bankiem Raiffeisen w Austrii (testowe rozwiązanie systemu do rozliczeń polegające na stworzeniu cyfrowego odpowiednika euro zapisanego w blockchainie) (<https://mamstartup.pl/podsumowanie-2019-roku-billon>, <https://www.cashless.pl/6674-billon-raiffeisen>). Ponadto, Billon Group⁴⁴ podjęło również współpracę z Ergo Hestia w zakresie wprowadzenia rozwiązania z wykorzystaniem pieniądza elektronicznego. Rozwiązanie to oparte jest na technologii blockchain zapewnianej przez spółkę Billon Solutions⁴⁴ i umożliwia natychmiastowe przekazywanie klientom towarzystwa ubezpieczeń pieniędzy bez znajomości numerów ich kont bankowych, lecz z wykorzystaniem ich numerów telefonów. Rozwiązanie to stosowane ma być m.in. wobec grup klientów oczekujących na zwrot składki np. z tytułu niewykorzystanego okresu ubezpieczenia. W II półroczu 2020 r. trwał pilotaż tej usługi (<https://billongroup.com/en/ergo-hestia-pilots-instant-premium-refunds-to-insurance-customers-via-billon-dlt/>, <https://itbiznes.pl/uslugi/ergo-hestia-blockchain-billon-group-szybkie-przelewy/>, <https://www.cashless.pl/8612-blockchain-ergo-hestia-billon>).

⁴⁵<https://www.revolut.com/pl-PL/help/zaczynamy/dodawanie-pieniedzy-na-konto-revolut/karta/jakie-karty-i-waluty-sa-obslugiwane>

⁴⁶ <https://www.cashless.pl/8509-Revolut-web-app-nowosc>

⁴⁷ <https://blog.revolut.com/introducing-the-revolut-web-app/>

2003, z późn. zm.)^{48,49,50}. Na polskim rynku firma oficjalnie obecna jest od marca 2018 r. i choć oferowane przez nią rozwiązania w oparciu o licencję pieniądza elektronicznego (Revolut Payments) na początku stanowiły alternatywę dla tradycyjnej bankowości, to od października 2020 r. Revolut rozpoczął w Polsce działalność bankową w oparciu o Revolut Bank funkcjonujący na Litwie od maja 2020 r. Klienci w Polsce dzięki temu zyskali konta objęte gwarancjami litewskiego rządowego systemu ubezpieczeń inwestycji i depozytów. W II połowie 2020 r. Revolut zapowiadał poszerzenie oferty na rynku w Polsce o nowe usługi, w tym produkty kredytowe⁵¹. Revolut planuje również dalszą ekspansję na inne rynki w Europie Środkowej i Wschodniej (Bułgaria, Chorwacja, Cypr, Estonia, Grecja, Łotwa, Malta, Rumunia, Słowacja, Słowenia)⁵².

Rachunek płatniczy w Revolucie umożliwia zarówno otrzymywanie przelewów z innych banków (poprzez tradycyjny przelew lub kartę płatniczą), jak i wykonywanie przelewów na rachunki w innych bankach lub dokonywanie płatności pomiędzy użytkownikami aplikacji, a także za pośrednictwem serwisów społecznościowych, e-maili lub smsów. Zasadniczym elementem rozwiązania Revolut jest wydawana do rachunku płatniczego multiwalutowa karta płatnicza jednej z dwóch organizacji kartowych o zasięgu globalnym (tj. Visa lub Mastercard)⁵³, zapewniająca możliwość dokonywania płatności lub wypłaty środków z bankomatu praktycznie na całym świecie. Płatność kartą jest realizowana w ramach środków pieniężnych w walucie wcześniej wymienionej w aplikacji płatniczej (jednej z 30 w ramach prowadzonego rachunku) albo w ramach konwersji środków w czasie rzeczywistym w trakcie płatności (wówczas możliwe jest dokonanie płatności w jednej z ponad 150 walut), bez dodatkowych prowizji⁵⁴. Ponadto, od końca 2017 r. Revolut umożliwia obrót kryptowalutami – w kwietniu 2021 r. ich liczba wyniosła 21⁵⁵.

W styczniu 2021 r. Revolut poinformował o staraniach związanych z koniecznością uzyskania licencji bankowej w Wielkiej Brytanii po Brexicie, gdzie od tego czasu funkcjonuje jedynie na podstawie lokalnej licencji instytucji pieniądza elektronicznego. Nie ma więc tam możliwości oferowania usług bankowych, tak jak w krajach UE na zasadzie paszportyzacji po uzyskaniu licencji bankowej na Litwie⁵⁶.

W lutym 2021 r. Revolut umożliwił swoim klientom biznesowym posiadającym konto handlowe (ang. *Merchant Account*) dokonywanie płatności przy pomocy kodów QR za pośrednictwem aplikacji Revolut Business. Proces ten polega na utworzeniu przez przyjmującego płatność prośby o zainicjowanie takiej transakcji, wyborze waluty, kwoty i opisu płatności i okazaniu kodu QR płatczemu, który może dokonać

⁴⁸ Revolut jest spółką posiadającą upoważnienie Urzędu ds. Postępowania Finansowego w Wielkiej Brytanii na mocy ustawy o elektronicznych instrumentach płatniczych z 2011 roku (FCA nr: 900562) do emisji pieniądza elektronicznego.

⁴⁹ Spółka Revolut Ltd znajduje się w prowadzonym przez KNF zestawieniu notyfikacji dotyczących działalności transgranicznej unijnych instytucji pieniądza elektronicznego na terytorium RP; https://www.knf.gov.pl/podmioty/wyszukiwarka_podmiotow#849668

⁵⁰ P. Dziubak, *Revolut uruchomił bank. Z nowych usług może skorzystać 300 tys. osób*, cashless.pl, <https://www.cashless.pl/7673-Revolut-bank-Litwa-kiedy-w-Polsce>

⁵¹ <https://www.cashless.pl/8748-revolut-bank-polska>

⁵² <https://blog.revolut.com/revolut-bank-expands-into-10-european-markets/>, <https://techcrunch.com/2021/03/03/revolut-lets-customers-switch-to-revolut-bank-in-10-additional-countries/>

⁵³ <https://www.revolut.com/pl-PL/help/zaczynamy!/dodawanie-pieniedzy-na-konto-revolut/karta/jakie-karty-i-waluty-sa-obsługiwane>

⁵⁴ <https://www.revolut.com/pl-PL/help/przewodnik-po-revolut/placenie/w-jakich-walutach-moge-dokonac-platnosci-karta-revolut>

⁵⁵ <https://www.cashless.pl/9753-revolut-11-nowych-kryptowalut>

⁵⁶ <https://www.cashless.pl/9210-Revolut-brexit-licencja-wniosek-wielka-brytania>

płatności przy użyciu Apple Pay, kart Mastercard lub Visa na swoim urządzeniu z systemem operacyjnym Android lub iOS⁵⁷.

W marcu 2021 r. Revolut poinformował o wycofaniu w Polsce lokalnych numerów IBAN dla nadchodzących przelewów w PLN, przez co jego klienci mogą być obciążani dodatkowymi opłatami, gdyż przelewy na ich konta mogą być traktowane przez banki nadawców jako transakcje zagraniczne⁵⁸.

W kwietniu 2021 r. klientom Revoluta umożliwiono dokonywanie bezpośrednich płatności z ich kont w Revolut za postój w wybranych strefach parkowania, usługi w myjniach czy ładowanie samochodów elektrycznych z użyciem aplikacji CityParkApp oferowanej przez City Parking Group. Rozwiązanie wykorzystujące płatności bezpośrednie skraca proces ich dokonywania, gdyż do tej pory zazwyczaj płatność za takie usługi realizowana była ze środków z tzw. wirtualnej portmonetki lub za pośrednictwem karty bankowej powiązanej z aplikacją. Rozwiązanie to funkcjonuje w ramach otwartej bankowości m.in. we współpracy z litewskim startupem Kevin⁵⁹.

W tym czasie Revolut również poprosił niektórych swoich klientów firmowych o pomoc w stworzeniu nazwy dla jego nowego produktu w postaci małego czytnika kart służącego mobilnemu przyjmowaniu płatności. Tym samym FinTech ten ogłosił fakt opracowania nowego produktu - najprawdopodobniej mPOS-a, którego termin wprowadzenia na rynek nie jest jeszcze znany⁶⁰.

▪ Google Pay

Działanie aplikacji Google Pay polega na przechowywaniu danych o zarejestrowanych kartach płatniczych użytkownika i wykorzystywaniu tych danych podczas transakcji płatniczej. Dane karty dodanej do Google Pay są szyfrowane, a każda skonfigurowana karta jest tokenizowana i otrzymuje numer VAN (Virtual Account Number) przechowywany w urządzeniu. Dzięki tokenizacji dane karty nie są udostępniane akceptantom. Dzięki takiemu rozwiązaniu żaden podmiot trzeci, m.in. sklep, w którym dokonana jest płatność, nie pozna numeru karty, czyli nie będzie mógł go wykorzystać w żaden sposób naruszający reguły prawa. Warto również wspomnieć, że firma Google nie przetwarza oraz nie autoryzuje transakcji, co również podnosi poziom bezpieczeństwa. Aplikacja pracuje w tle, co oznacza, że w celu dokonania płatności użytkownik nie musi uruchamiać aplikacji, a wystarczy jedynie odblokować telefon i zbliżyć go do terminala umożliwiającego akceptację płatności zbliżeniowych. Warunkiem koniecznym do wykonania transakcji jest telefon wyposażony w moduł NFC oraz system operacyjny Android w wersji co najmniej 4.4 KitKat. Tak jak w przypadku kart zbliżeniowych, dokonywanie transakcji Google Pay do kwoty 50 zł nie wymaga żadnego potwierdzenia ze strony płatnika. Proces dodawania do aplikacji danych kart płatniczych jest prosty i potwierdza się go, wykorzystując komunikację w formie SMSa z banku. Usługa Google Pay jest obecnie dostępna w następujących bankach: Alior Bank S.A., Bank Millennium S.A., Bank Ochrony Środowiska S.A., BNP Paribas Bank Polska S.A., Bank Handlowy S.A., Credit Agricole S.A., Getin Bank S.A., BPS S.A., ING Bank Śląski S.A., mBank S.A., Nest Bank S.A., Plus Bank S.A., Pekao S.A., Bank Poczty S.A., Santander

⁵⁷ <https://www.cashless.pl/9450-revolut-wprowadza-qr-kody>

⁵⁸ <https://www.cashless.pl/9618-Revolut-Kanada-Polska-IBAN>, <https://www.cashless.pl/9484-revolut-bank-branch-in-poland-it-is-definitely-one-of-the-possible-options>

⁵⁹ <https://www.cashless.pl/9736-revolut-parkowanie-cityparkapp>

⁶⁰ <https://www.cashless.pl/9747-revolut-terminale-płatnicze>

Bank Polska S.A, SGB Bank S.A., Bank Spółdzielczy Rzemiosła w Krakowie, Krakowski Bank Spółdzielczy, Bank Spółdzielczy w Brodnicy oraz Bank Nowy BFG S.A. Ponadto z usługi tej mogą korzystać użytkownicy Curve, Di Pocket, Edenred, Monese, N26, Revolut, Sodexo, Kompakt finanse, Wise, Twisto Payments, Viva Wallet, PayrNet, Paysafe Financial Services Limited oraz BitPanda.

▪ **Apple Pay**

Od czerwca 2018 r. użytkownicy telefonów z systemem operacyjnym iOS mają możliwość dokonywania płatności mobilnych swoimi smartfonami poprzez aplikację Apple Pay, która jest dedykowana wyłącznie użytkownikom iPhone'ów i wybranych innych urządzeń firmy Apple. Usługa Apple Pay pozwala na dokonywanie płatności zbliżeniowych w sklepach stacjonarnych poprzez przyłożenie do terminala smartfona marki iPhone oraz w aplikacjach i witrynach internetowych. Proces uruchamiania usługi na telefonie, w tym dodawanie karty płatniczej do wirtualnego portfela w smartfonie, jest podobny jak w przypadku usługi Google Pay. Zmianą w stosunku do istniejących na rynku rozwiązań jest brak wymogu potwierdzenia transakcji (niezależnie od jej kwoty) kodem PIN. Apple Pay wykorzystuje do tego rozwiązania biometryczne typu TouchID (czytnik linii papilarnych) oraz FaceID (system rozpoznawania twarzy) lub też tzw. passcode (kod odblokowujący iPhone'a), co znacznie podnosi poziom bezpieczeństwa transakcji. Innym elementem podnoszącym poziom bezpieczeństwa usługi Apple Pay jest to, że w systemie Apple na podstawie numeru karty generowany jest token DAN (Device Account Number), który służy do identyfikacji karty po stronie banku wydawcy i który jest przechowywany wyłącznie na urządzeniu w tzw. bezpiecznym elemencie (specjalny certyfikowany chip zaprojektowany do bezpiecznego przechowywania informacji o płatnościach). Dzięki tokenizacji dane karty nie są udostępniane sprzedawcom, dzięki czemu żaden podmiot trzeci nie pozna numeru karty i nie będzie mógł go wykorzystać w żaden sposób naruszający reguły prawa. Warto dodać, że firma Apple nie przetwarza oraz nie autoryzuje transakcji, co zwiększa poziom bezpieczeństwa rozwiązania. Należy także podkreślić, że zarówno Apple Pay, jak i Google Pay są rozwiązaniami opartymi na kartach płatniczych, w związku z tym w przypadku wystąpienia oszustwa poszkodowani klienci mogą ubiegać się o zwrot utraconych środków w ramach procedury chargeback. Usługa Apple Pay jest obecnie dostępna w następujących bankach: Aion Bank S.A., Alior Bank S.A., Bank Pekao S.A., Santander Bank Polska S.A., BNP Paribas Bank Polska S.A., Credit Agricole S.A., Getin Bank S.A., ING Bank Śląski S.A., mBank S.A., Nest Bank S.A., PKO Bank Polski S.A., Bank Millennium S.A., Bank of America (Polska) S.A., SGB Bank S.A., Bank Pocztowy S.A., BPS S.A., Bank Spółdzielczy w Brodnicy, Krakowski Bank Spółdzielczy oraz Bank Handlowy S.A. Ponadto korzystać z niego mogą użytkownicy Edenred, Monese, N26, Revolut, Curve, DiPocket, Wise, Twisto, Viva Wallet, Walleto, iCard, Zen, SumUp oraz Zen.com.

▪ **Garmin Pay oraz Fitbit Pay**

W marcu 2018 r. Santander Bank Polska S.A. wraz z firmą Mastercard oraz producent sprzętu Garmin uruchomili na polskim rynku usługę płatności mobilnych Garmin Pay. Usługa umożliwia dokonywanie płatności zbliżeniowych za pomocą smartwatcha firmy Garmin. Zasada działania jest podobna do działania zbliżeniowych kart płatniczych. Posiadacze zegarków Garmin przed rozpoczęciem korzystania z nowej usługi muszą najpierw zainstalować dedykowaną aplikację na swoim smartfonie, połączyć zegarek z aplikacją, a następnie dodać kartę płatniczą do aplikacji oraz ustawić kod PIN. Warto dodać, że wprowadzanie kodu PIN nie jest konieczne przy każdej transakcji. Przez 24 godziny od wprowadzenia kodu PIN kolejne transakcje można dokonywać bez jego podawania, pod warunkiem że zegarek nie był

zdejmovany z ręki (w czym pomaga funkcja monitorowania tętna)⁶¹. Zgodnie z informacjami zawartymi na stronie producenta zegarków, karty płatnicze dodane do aplikacji są objęte procesem tokenizacji, co oznacza, że numer posiadanej karty nie jest przechowywany na urządzeniu i serwerach oraz nie jest przekazywany akceptantowi podczas dokonywania płatności. Obecnie z systemu Garmin Pay mogą korzystać klienci następujących banków: Alior Bank S.A., BNP Paribas Bank Polska S.A., Bank Pekao S.A., banki spółdzielcze zrzeszone w SGB S.A., BPS S.A., Credit Agricole S.A., Getin Bank S.A., ING Bank Śląski S.A., PKO Bank Polski S.A., Santander Bank Polska S.A., Nest Bank S.A., Bank Millennium S.A., Bank Poczty S.A., mBank S.A. oraz użytkownicy Revolut, Curve i Wise.

Poza rozwiązaniem Garmin Pay, na rynku polskim istnieje również Fitbit Pay. Użytkownicy zegarków firmy Fitbit (modeli Ionic i Versa) mogą dokonywać płatności zbliżeniowych przy użyciu swoich zegarków na podobnej zasadzie co Garmin Pay. Proces instalacji aplikacji, dodawania karty oraz autoryzacji transakcji jest analogiczny, jak w przypadku systemu Garmin Pay. Obecnie z płatności Fitbit Pay mogą korzystać klienci następujących banków: Santander Bank Polska S.A., Bank Pekao S.A., mBank S.A., Alior Bank S.A., Nest Bank S.A., banki spółdzielcze zrzeszone w SGB S.A., Credit Agricole S.A. oraz użytkownicy Revolut, Curve, bunq i Wise.

▪ Visa Direct

Visa Direct jest innowacyjną usługą oferowaną przez organizację płatniczą Visa, która za pośrednictwem rozwiązania VisaNet⁶² umożliwia transfery pieniężne bezpośrednio z karty na kartę lub wpłacanie gotówki na kartę odbiorcy⁶³.

Usługa Visa Direct funkcjonuje obecnie w 200 krajach, ponad 160 walutach, obsługuje około 99% rachunków bankowych, daje wielokanałowy dostęp do 5 miliardów kart i kont bankowych⁶⁴. W marcu 2021 r. Visa ogłosiła wprowadzenie do swojej platformy nowej usługi Visa Direct Payouts polegającej na możliwości realizowania płatności typu *push* w czasie rzeczywistym. Pozwoli to klientom i partnerom Visa na

---

⁶¹ Maciej Kazimierski, *Garmin Pay w Polsce – co trzeba o nim wiedzieć?*, direct.money.pl, 2018, <https://direct.money.pl/artykuly/porady/garmin-pay-w-polsce-8211;-co-trzeba-o-nim,79,0,2401871.html>

⁶² Visa.pl, <https://www.visa.pl/supporting-info/visa-direct/visa-direct-faq.html>.

⁶³ Wśród dostępnych funkcjonalności można wyróżnić: płatności dwustronne typu P2P, zwrot środków, płatności za rachunki lub przelewy zagraniczne bezpośrednio na kwalifikującą się kartę debetową lub kartę przedpłaconą. Mogą być one realizowane przykładowo w modelach: B2C (np. wypłata odszkodowania z tytułu ubezpieczenia, wypłata wygranej), B2B (np. płatności do kontrahentów i partnerów biznesowych), G2C (np. zwrot podatków). Transfery Visa Direct dokonywane są za pomocą tzw. transakcji finansowania konta (AFT - transakcja stosowana do "pobierania" środków z konta karty w celu ich "przekazania" w transakcji OCT na inne konto należące do posiadacza karty lub osoby trzeciej; źródło: Visa.pl, <https://www.visa.pl/supporting-info/visa-direct/visa-direct-faq.html>) lub pierwotnej transakcji kredytowej (OCT - transakcja "przekazania" środków na kwalifikujący się rachunek, dzięki czemu środki te są dostępne na koncie posiadacza karty; źródło: Visa.pl, <https://www.visa.pl/supporting-info/visa-direct/visa-direct-faq.html>). Pieniądze przekazywane są w standardzie czasu rzeczywistego (tzw. push payments), który opiera się na czterech zasadach: szybkich środków (wydawca karty udostępnienia środki na rachunku w ciągu 30 minut od momentu ich otrzymania), wygody (możliwość dokonywania płatności 365/7/24), globalnego zasięgu (międzynarodowy standard realizacji płatności), bezpieczeństwa (ramy zarządzania ryzykiem uzupełniające wymogi firmy Visa; źródło: Visa.pl, <https://www.visa.pl/prowadz-swoja-firme/visa-direct/issuers.html>).

⁶⁴ <https://www.businesswire.com/news/home/20210330005157/en/Visa-Expands-Global-Money-Movement-Capabilities-Beyond-the-Card-with-Visa-Direct-Payouts>

korzystanie z jednej platformy do dokonywania transferów pieniężnych na kwalifikujące się karty (wyплаты krajowe) lub na kwalifikujące się karty i rachunki (płatności transgraniczne)⁶⁵.

W marcu 2021 r. Visa ogłosiła uruchomienie platformy płatności push w czasie rzeczywistym z usługą Visa Direct Payouts, co umożliwi klientom i partnerom Visa (modele P2P, B2SB, B2C) na całym świecie przesyłanie za pośrednictwem jednego połączenia z VisaNet płatności na kwalifikujące się karty do wypłat krajowych oraz kwalifikujące się karty lub konta do płatności transgranicznych. Elastyczne interfejsy API Visa Direct Payouts zmniejszają złożoność często związaną z zarządzaniem i wysyłaniem pieniędzy przez wiele sieci i pośredników na całym świecie⁶⁶.

Platforma Visa Direct jest adaptowana do płatności w systemach podmiotów współpracujących (dotychczas m.in. TransferWise, Western Union, Remitly), dzięki czemu znacząco wzrosła liczba dokonywanych za jej pośrednictwem transferów w czasie rzeczywistym⁶⁷. Dotychczas Visa Direct nawiązała partnerstwa strategiczne m.in. z amerykańskim podmiotem PayPal, co umożliwiło jego klientom (również innych usług grupy PayPal, tj.: Venmo, Xoom, Braintree, Hyperwallet, iZettle) globalne i natychmiastowe transfery pieniężne (przelewy krajowe i międzynarodowe w ramach usługi Instant Transfer) w konfiguracji P2P, B2B oraz B2C. Docelowo trafiają one na konta powiązane z wydanymi do nich kartami Visa. Rozwiązanie to przyczynia się do poprawy płynności finansowej klientów w czasach pandemii⁶⁸. Podobnie brytyjski FinTech TransferGo wdrożył rozwiązanie oparte na platformie Visa Direct i zaoferował swoim klientom realizowanie transgranicznych przelewów pieniężnych w czasie zbliżonym do rzeczywistego na ich karty płatnicze bez konieczności korzystania z bankowości internetowej albo wprowadzania IBAN.⁶⁹

Dotychczas w Polsce funkcjonuje ona m.in. w postaci usługi wypłat nagród Lotto bezpośrednio na kartę płatniczą zwycięzcy⁷⁰.

Oprócz Visa Direct, firma uruchomiła również Visa Commercial Pay (partnerstwo z Conferma Pay), funkcjonujące na zasadzie wirtualnej karty kredytowej i mające na celu ułatwienie płatności B2B. Visa poszerzyła również swoje partnerstwo z Wise w celu udostępnienia usług FinTechom z globalnej sieci przetwarzania Visa (VisaNet) za pośrednictwem Visa Cloud Connect⁷¹.

---

⁶⁵ *Visa Direct Payouts Pushes Payments To Cards, Two Billion Bank Accounts Globally*, <https://www.pymnts.com/news/payment-methods/2021/visa-direct-payouts-pushes-payments-to-cards-two-billion-bank-accounts-globally/>; *Visa rozszerza możliwości globalnego przesyłania pieniędzy dzięki Visa Direct Payouts*, <https://www.telix.pl/rynek/wyniki/2021/04/visa-rozszerza-mozliwosci-globalnego-przesylania-pieniedzy-dzieki-visa-direct-payouts/>.

⁶⁶ <https://www.businesswire.com/news/home/20210330005157/en/Visa-Expands-Global-Money-Movement-Capabilities-Beyond-the-Card-with-Visa-Direct-Payouts>

⁶⁷ <https://www.borndigital.com/2021/01/29/visa-direct-grows-by-60-as-contactless-payments-surge>

⁶⁸ <https://www.cashless.pl/8495-paypal-instant-transfer-visa-direct>

⁶⁹ <https://usa.visa.com/about-visa/newsroom/press-releases.releaseId.17336.html>, <https://www.cashless.pl/8753-transfergo-visa-direct-polska>

⁷⁰ Współpraca Visa, sieci terminali płatniczych eService i Totalizatora Sportowego od września 2019 r. Wdrożenie jest dostępne w 900 kolekturach Lotto i jest to pierwsza tego typu platforma w Polsce i jedna z pierwszych w Europie i na świecie (źródło: Visa.pl, <https://www.visa.pl/o-korporacji-visa/newsroom/press-releases.2912496.html>).

⁷¹ <https://www.borndigital.com/2021/01/29/visa-direct-grows-by-60-as-contactless-payments-surge>

▪ Płatności odroczone

Na terenie Polski swoją ofertę rozwijają firmy technologiczne zajmujące się usługami o nazwie „płatności odroczone” (ang. *buy now, pay later*, BNPL). Usługi te polegają, w uproszczeniu na oferowaniu krótkoterminowej pożyczki (najczęściej do 30 dni) do ustalonego limitu, w czasie której kupujący ma czas zweryfikować, czy wszystkie zakupione towary spełniają jego oczekiwania. Po tym okresie pożyczkobiorca musi opłacić ustalone odsetki. Płatności odroczone dominują w handlu elektronicznym, lecz zapowiedziane zostały również usługi w stacjonarnej sieci sprzedaży⁷². Według raportu Cashless.pl pt. „Płatności odroczone w Polsce w 2021 r.” oferuje w Polsce 13 firm⁷³. Liczba obsługiwanych transakcji BNPL pozostaje jednak (w porównaniu do upowszechnionych metod płatności, jak karta płatnicza, BLIK czy pay-by-link) mała. Szacuje się, że w 2020 r. liczba transakcji wyniosła 16,1 mln.

▪ Lidl Pay

Firma Lidl udostępniła klientom w 2019 r. w swojej aplikacji mobilnej Lidl Plus (według danych na październik 2021 r. aplikacja pobrana została ponad 10 mln razy⁷⁴), jako pierwsza sieć sklepów w Polsce, możliwość dokonywania płatności za pomocą funkcji Lidl Pay. Testy nowego rozwiązania miały miejsce od połowy marca 2020 r. w wybranych sklepach Lidl, a jego wdrożenie w całej sieci nastąpiło pod koniec kwietnia 2020 r.⁷⁵ W przeciwieństwie do aplikacji płatniczych firm technologicznych opartych o technologię NFC (np. Apple Pay, Google Pay, Garmin Pay, Fitbit Pay) rozwiązanie to nie opiera się na współpracy z bankiem. Podmiotem kluczowym w procesie płatności jest agent rozliczeniowy, który tokenizuje podaną w aplikacji kartę płatniczą, a następnie obciąża ją. Rozwiązanie nie wymaga wyposażenia kasy w terminal płatniczy i opiera się na podaniu w kasie sklepu wygenerowanego w aplikacji Lidl Pay kodu QR. Jednocześnie w kodzie tym zapisane są informacje o przysługujących użytkownikowi kuponach zniżkowych. Korzystanie z Lidl Pay uzależnione jest od podania w aplikacji mobilnej Lidl Plus danych źródłowej karty płatniczej oraz ustalenia sposobu uwierzytelnienia płatności (kod PIN lub biometria: odcisk palca lub skan twarzy)⁷⁶.

▪ Żabka Pay

Sieć sklepów Żabka udostępniła swoim klientom w 2019 r. aplikację mobilną żabka, z której w połowie 2021 r. korzystało 5 mln użytkowników⁷⁷. W czerwcu 2020 r. uruchomiono nową funkcję Żabka Pay, służącą do dokonywania płatności za zakupy w całej sieci sklepów Żabka⁷⁸. Obsługą technologiczną Żabka Pay zajmuje się firma Fiserv Polska S.A. Korzystanie z tej funkcjonalności wymaga potwierdzenia numeru telefonu użytkownika, podania danych karty płatniczej (zacytowanie poprzez NFC, zdjęcie aparatem lub potwierdzenie przy kasie) w aplikacji mobilnej żabka oraz ich zabezpieczenia właściwym sposobem uwierzytelnienia (kod PIN lub biometria: odcisk palca lub skan twarzy). Płatność, podobnie jak zbieranie

⁷² <https://www.cashless.pl/10660-nowy-paytel-terminal-NexGo-N3>

⁷³ <https://www.cashless.pl/report/raport-płatności-odroczone.pdf>

⁷⁴ <https://play.google.com/store/apps/details?id=com.lidl.eci.lidlplus>

⁷⁵ <https://direct.money.pl/artykuly/porady/przetestowalem-lidl-pay-i-pokaze-ci-jak-nim-placic-na-zakupach.html>

⁷⁶ <https://www.lidl.pl/lidl-plus/lidl-pay>

⁷⁷ <https://www.zabka.pl/biuro-prasowe/pierwszy-zabka-store-juz-dostepny-dla-klientow-bezkas-bezkolejek-bezgotowki>

⁷⁸ Została ona przetestowana w drugiej połowie maja 2020 r. w trzech sklepach Żabka w Poznaniu i dwóch w Warszawie przez kilkudziesięciu pracowników sieci, firmy współtworzące to rozwiązanie oraz wybranych klientów (<https://businessinsider.com.pl/finanse/handel/zabka-pay-nowy-sposob-płatności-w-sklepach-zabka/48ysjx1>)

punktów lojalnościowych oraz korzystanie z promocji, jest dokonywana poprzez zeskanowanie kodu kreskowego z aplikacji Żappka przez kasjera w sklepie i potwierdzenie płatności przez klienta w aplikacji jednym z ww. sposobów uwierzytelnienia⁷⁹. Warto dodać, że sama płatność jest realizowana na takiej samej zasadzie, jak w przypadku wyżej opisanego rozwiązania Lidl Pay.

W czerwcu 2021 r. otwarto w budynku Międzynarodowych Targów Poznańskich pierwszy samoobsługowy i czynny w modelu 24/7 sklep pn. Żappka Store, zrealizowany w koncepcji *modern convenience*. Płatność za zakupy nie jest dokonywana w nim w standardowy sposób przy kasie, lecz realizowana jest za pośrednictwem aplikacji Żappka z aktywowaną usługą Żappka Pay. Proces zakupowy rozpoczyna się przed wejściem do Żappka Store od wygenerowania w aplikacji Żappka jednorazowego i przypisanego do danego sklepu kodu QR, który służy automatycznemu otwarciu drzwi wejściowych. Aktywność klienta w sklepie monitorowana jest przez system kamer w ramach platformy AiFi OASIS (*Orchestrated Autonomous Store Infrastructure & Services*)⁸⁰ z użyciem algorytmów *deep learning* identyfikujących wybrane przez klienta produkty i naliczający należność. Płatność pobierana jest przez ww. aplikację z konta karty płatniczej podpiętej do Żappka Pay. Operator systemu zapewnia o gwarancji anonimowości klientów, ponieważ system ten nie dokonuje identyfikacji osób, ani też nie zapisuje obrazu. Żabka ogłosiła plany uruchomienia kolejnych sklepów w formacie Żappka Store w Polsce, z czego drugi z nich ma powstać w Warszawie⁸¹.

▪ Rozwiązania SoftPOS

Od 2018 r. trwają w Polsce pilotażowe programy wdrożeń rozwiązań typu SoftPOS, czyli aplikacji mających rozszerzyć funkcjonalność smartfonów i tabletów wyposażonych w moduł NFC o możliwość przyjmowania transakcji kartami płatniczymi. Umożliwia to akceptantowi przyjmowanie płatności za pośrednictwem zbliżeniowej karty płatniczej lub aplikacji płatniczej zainstalowanej na urządzeniach mobilnych z funkcją NFC bez konieczności stosowania dodatkowego osprzętu (np. osobnego czytnika kart czy urządzenia do autoryzacji płatności).

Obecnie obowiązujące standardy PCI CPoC (Contactless Payments on COTS [commercial off-the-shelf devices]) nie dopuszczają do realizacji transakcji powyżej lokalnego limitu transakcji zbliżeniowych (dla Polski od marca 2020 r. wynosi on 100 zł) lub zautoryzowanych biometrycznie, np. w ramach rozwiązań Google Pay czy Apple Pay. Prace nad standardem bezpieczeństwa, pozwalające na autoryzowanie transakcji PINem na ekranie urządzenia akceptanta, który ma zainstalowaną stosowną aplikację, obecnie trwają, ale nie jest znany termin ich planowanej publikacji.

Do przykładów takich rozwiązań zgodnych ze standardem PCI CPoC należy rozwiązanie polskiej firmy Softpos. To rozwiązanie zostało produkcyjnie wdrożone w firmie Wordline (do niedawna funkcjonującej w

⁷⁹ <https://www.zabka.pl/aplikacja-zappka/jak/placic-wygodnie-z-zappka-pay>

⁸⁰ <https://aifi.com/oasis-platform/>

⁸¹ <https://www.zabka.pl/biuro-prasowe/pierwszy-zappka-store-juz-dostepny-dla-klientow-bezkas-bezkolejek-bezgotowki>, <https://gsmonline.pl/artykuly/zappka-store-co-to-jest-jak-to-dziala-gdzie>

Polsce pod markami SIX Payment Services oraz PaySquare)⁸². Swoje rozwiązanie typu SoftPOS oferuje również firma Polcard⁸³, zaś PayTel ogłosił plany wdrożenia swojego rozwiązania⁸⁴.

▪ Płatności z wykorzystaniem biometrii

Na coraz większą skalę następuje komercjalizacja i popularyzacja rozwiązań biometrycznych, które są wdrażane w szczególności przez instytucje finansowe i organizacje płatnicze. Obecnie dostawcy nowoczesnych urządzeń mobilnych z wbudowaną funkcją autoryzacji biometrycznej i modułem NFC oferują sprzętową możliwość inicjowania płatności za pośrednictwem zainstalowanej aplikacji natywnej banku lub „nakładkowej” BigTechu (np. Wallet w systemie iOS czy GooglePay w systemie Android).

Na polskim rynku dostępne są również inne rozwiązania opierające swoje funkcjonowanie na biometrycznych metodach autoryzacji transakcji płatniczych. Jednym z nich jest rozwiązanie Mastercard Identity Check, przy pomocy którego posiadacz karty weryfikuje swoją tożsamość za pośrednictwem jednej z 3 dostępnych metod: skanera linii papilarnych, technologii rozpoznawania twarzy, czy funkcji skanowania tęczówki oka⁸⁵. Inne rozwiązanie oferowane w usłudze NuData opiera się na tzw. biometrii behawioralnej, a więc weryfikacji sposobu zachowania użytkownika w zakresie trzymania telefonu czy korzystania z klawiatury⁸⁶.

W kwietniu 2021 r. użytkownicy aplikacji mobilnej IKO PKO Banku Polskiego, którzy korzystają z funkcji mobilnej autoryzacji oraz ich smartfon posiada włączone funkcje biometryczne, mogą potwierdzać część dokonywanych przez siebie operacji bankowych np. odciskiem palca lub skanem twarzy⁸⁷.

Z kolei polski FinTech PayEye jako pierwszy na świecie zaproponował komercyjne wykorzystanie analizy uwzględniającej 256 unikatowych cech zeskanowanej tęczówki oka użytkownika do autoryzacji jego transakcji płatniczej. Proces jest obsługiwany przez autorskie terminale POS wykorzystujące algorytmy analizy wyglądu tęczówki względem wzorca biometrycznego (tzw. *payeye code*)⁸⁸. Jest on przypisany do profilu użytkownika w serwisie internetowym PayEye, gdzie można również dokonać zasilenia swojego konta systemowego środkami pieniężnymi. Inicjacja płatności nie wymaga posiadania przez klienta jakiegokolwiek urządzenia⁸⁹. Usługa PayEye została uruchomiona w czerwcu 2020 r., a w czerwcu 2021 r. korzystać z niej można było w 105 punktach handlowo-usługowych we Wrocławiu i jego okolicach⁹⁰. W

⁸² <https://www.cashless.pl/10548-wordline-softpos-z-pinem>

⁸³ <https://www.polcard.pl/rozwiazania-platecnicze/softpos-terminal-w-telefonie/>

⁸⁴ <https://www.cashless.pl/10660-nowy-paytel-terminal-NexGo-N3>

⁸⁵ Mastercard, Zwiększony poziom bezpieczeństwa transakcji Twoich klientów, <https://www.mastercard.pl/pl-pl/punkty-handlowo-uslugowe/bezpieczenstwo/mastercard-identity-check.html>.

⁸⁶ NuData Security, A Mastercard Company, Behavioral Analytics, <https://nudatasecurity.com/behavioral-analytics/>.

⁸⁷ <https://media.pkobp.pl/134483-trzy-nowosci-w-aplikacji-mobilnej-iko>

⁸⁸ M. Szeligowski, Wrocławianie z PayEye zrobili to pierwsi na świecie. Takie spojrzenie na płatności to rewolucja, spidersweb.pl, <https://spidersweb.pl/bizblog/payeye-polski-startup-platecniczi/>

⁸⁹ M. Sikorski, Szybko rośnie sieć partnerska PayEye. Spojrzeniem można już płacić w kilkudziesięciu miejscach, cashless.pl, <https://www.cashless.pl/8058-payeye-rosnie-siec-partnerska>

⁹⁰ <https://payeye.com/tu-zaplacisz-okiem/>

marcu 2021 r. MPK Wrocław, jako pierwszy na świecie miejski przewoźnik, uruchomił możliwość płatności okiem w Biurze Obsługi Pasażera⁹¹.

Od kwietnia 2021 r. korzystanie z PayEye możliwe jest również w aplikacji mobilnej (platformy Android, iOS oraz w Huawei App Gallery). FinTech planuje dalej rozwijać sektor e-commerce z użyciem biometrii w celu skracania ścieżki zakupowej⁹².

Ocena bezgotówkowych instrumentów płatniczych w I półroczu 2021 r.

Systematycznie wzrasta liczba transakcji dokonywanych bezgotówkowymi instrumentami płatniczymi. W I półroczu 2021 r. kartami zrealizowano 3,6 mld transakcji, co w stosunku do poprzedniego półrocza oznacza wzrost o 0,1%. Udział transakcji bezgotówkowych w ogólnej liczbie transakcji dokonanych kartami płatniczymi na przestrzeni ostatnich lat niezmiennie wzrastał i w I półroczu 2021 r. wyniósł 92,8%. Udział płatności kartowych we wszystkich płatnościach bezgotówkowych w I połowie 2021 r. wyniósł 63%, co oznacza, że został zatrzymany, zauważalny od II połowy 2014 r., wzrostowy trend transakcji dokonywanych kartą w ogólnej liczbie płatności bezgotówkowych. Liczba transakcji poleceniem przelewu wzrosła o 5%, a udział przelewów w ogólnej liczbie transakcji bezgotówkowych wzrósł o 1 p.p., co było m.in. spowodowane spadkiem użycia kart płatniczych w trakcie pierwszego okresu pandemii COVID-19. W I półroczu 2021 r. średnia wartość pojedynczej transakcji bezgotówkowej dokonanej kartą płatniczą wyniosła 66,9 zł i w porównaniu do poprzedniego półrocza (66,8 zł) wartość ta nieznacznie wzrosła. W I półroczu 2021 r. nastąpił wzrost liczby wydanych kart płatniczych o 1,4% do poziomu 44,3 mln kart. Liczba kart zbliżeniowych wzrosła o 0,85 mln i stanowiła 88,5% wszystkich kart płatniczych w Polsce. Rosnąca popularność kart zbliżeniowych przyczynia się do dokonywania transakcji bezgotówkowych przez posiadaczy kart na coraz niższe kwoty, co zwiększa liczbę transakcji bezgotówkowych.

Na polskim rynku coraz większego znaczenia nabierają innowacyjne instrumenty i usługi, takie jak Google Pay oraz Apple Pay. Ich popularność wśród klientów banków szybko rośnie (w I połowie 2021 r., wg dostępnych danych osiągnęła poziom 6 mln⁹³). Dzieje się tak za sprawą bardzo dobrze rozwiniętej sieci akceptacji płatności zbliżeniowych (już 100% terminali POS w Polsce akceptuje płatności zbliżeniowe). Dostępność usługi Apple Pay i Google Pay w ofercie banków stale się powiększa i może stawać się powoli jednym z kryteriów podczas wyboru banku. Poza płatnościami mobilnymi coraz większą popularnością cieszą się płatności odroczone, które dostępne są na polskim rynku za sprawą współpracy integratorów płatności oraz banków z fintechami. Zagraniczne fintechy wchodzące na rynek są przyjmowane przez coraz szersze grono polskich klientów, na co może wskazywać coraz większa dostępność płatności mobilnych oferowanych przez podmioty niebędące tradycyjnymi bankami, np. Monese, N26, Revolut, Curve, DiPocket, iCard czy Wise. Wszystko to może świadczyć o tym, że Polacy bardzo entuzjastycznie reagują na nowości technologiczne ze świata płatności, co z kolei może powodować zarówno wchodzenie na rynek coraz większej liczby nowych rozwiązań, jak i rozwój już istniejących na polskim rynku innowacyjnych

⁹¹ <https://payeye.com/aktualnosci/pierwsze-miejski-przewoznik-na-swiecie-w-ktorym-za-bilet-miesieczny-zaplacicie-okiem/>

⁹² <https://payeye.com/aplikacja/>, <https://payeye.com/aktualnosci/payeye-innowacyjna-technologie-przyszlosci/>

⁹³ W. Boczoń, Liczba mobilnych kart zbliżeniowych Google Pay, Apple Pay i HCE – II kw. 2021, <https://prnews.pl/raport-prnews-pl-liczba-mobilnych-kart-zblizeniowych-google-pay-apple-pay-i-hce-ii-kw-2021-460429>

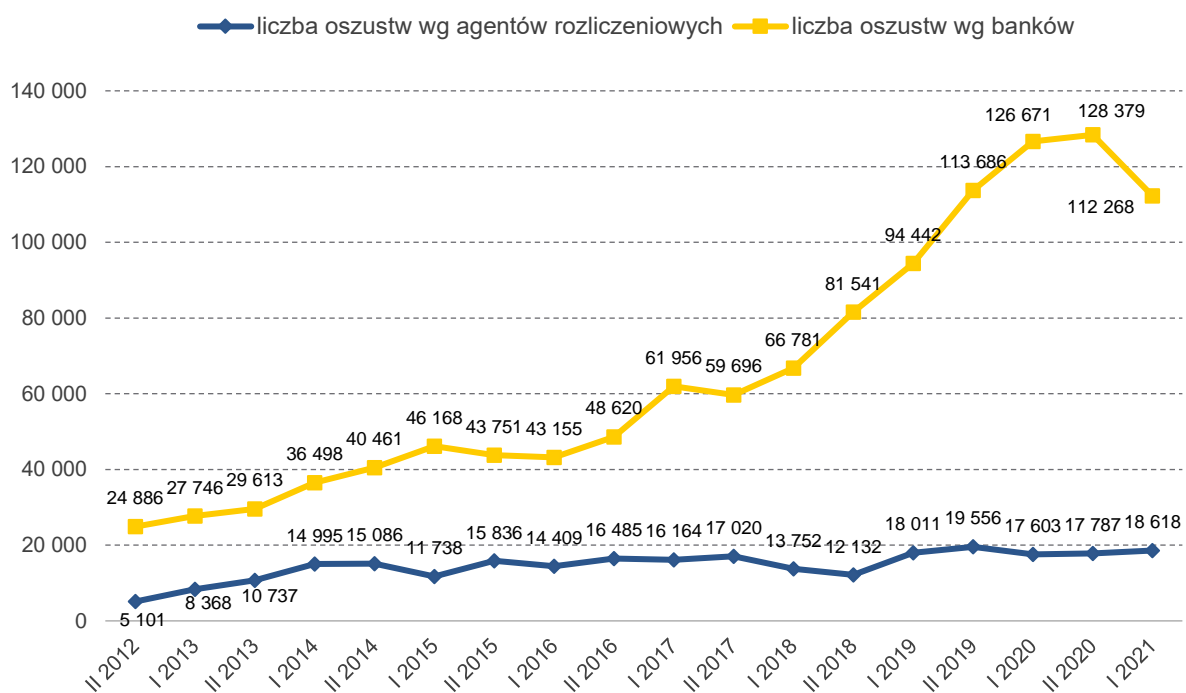
instrumentów i usług płatniczych, oferowanych przez krajowych i zagranicznych dostawców usług płatniczych.

5.3. Oszustwa dotyczące instrumentów płatniczych

Według danych przekazywanych przez banki, w I półroczu 2021 r. liczba operacji oszukańczych dokonanych kartami płatniczymi wyniosła 112,3 tys., natomiast według danych otrzymanych od agentów rozliczeniowych liczba ta osiągnęła poziom 18,6 tys.

Liczbę operacji oszukańczych dokonywanych kartami płatniczymi według danych otrzymanych od banków i agentów rozliczeniowych przedstawiono na wykresie nr 84.

Wykres nr 84. Liczba oszustw wg banków i agentów rozliczeniowych w latach 2012 – 2021

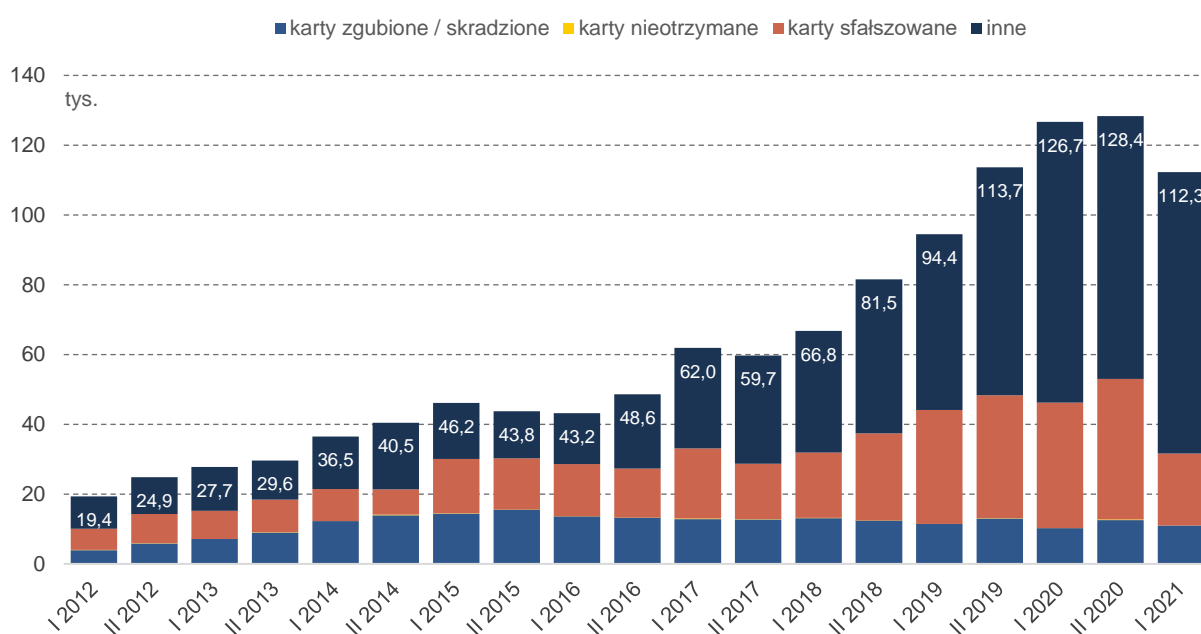
Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od banków i agentów rozliczeniowych

Z uwagi na różny zakres danych dotyczących oszustw dokonywanych kartami płatniczymi ujmowanych w sprawozdaniach, w sposób naturalny od lat występuje rozbieżność w danych przekazywanych przez agentów rozliczeniowych oraz banki. Liczba oszustw przekazywana przez agentów rozliczeniowych jest znacznie mniejsza od liczby przekazywanej przez banki. Dane od agentów rozliczeniowych nie obejmują bowiem transakcji dokonywanych przez oszustów w bankomatach kartami skradzionymi lub kartami skopiowanymi wraz z PIN-kodem oraz transakcji oszukańczych dokonanych poza granicami kraju kartami wydanymi w Polsce. Natomiast dane z banków nie obejmują bezgotówkowych transakcji oszukańczych

dokonanych w Polsce kartami wydanymi w innych krajach, które z kolei są objęte sprawozdawczością od agentów rozliczeniowych.

Według danych przekazywanych przez banki, liczba operacji oszukańczych dokonanych kartami płatniczymi w I półroczu 2021 r. (112,3 tys.) zmniejszyła się o 12,5% w porównaniu do II półrocza 2020 r. (128,4 tys.). Na wykresie nr 85 zaprezentowano liczbę operacji oszukańczych z wykorzystaniem kart płatniczych w poszczególnych półroczach w latach 2012 – 2021 w podziale na rodzaje operacji oszukańczych, zgodnie z danymi otrzymanymi od banków.

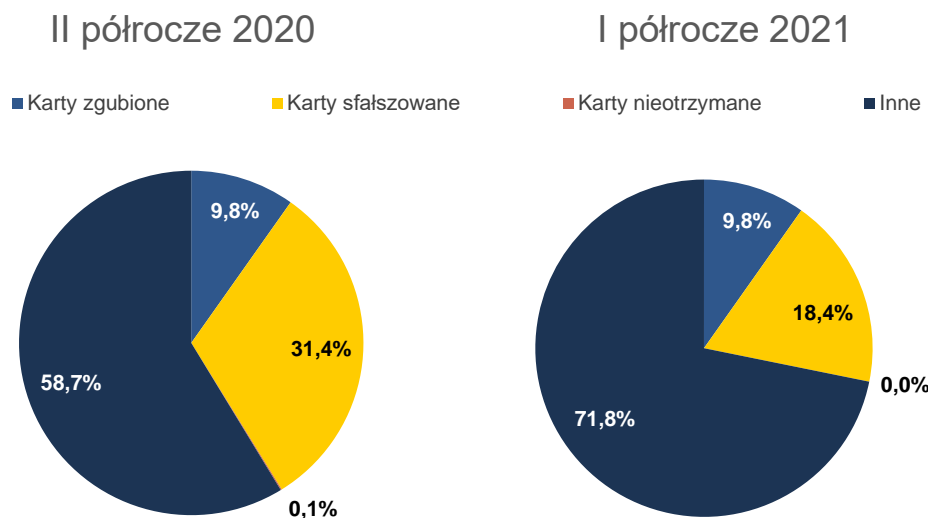
Wykres nr 85. Liczba operacji oszukańczych z wykorzystaniem kart płatniczych w poszczególnych półroczach w latach 2012 – 2021 w podziale na rodzaje operacji oszukańczych – dane od banków

Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od banków

Natomiast na wykresie nr 86 przedstawiono strukturę operacji oszukańczych kartami płatniczymi pod względem ich liczby w II półroczu 2020 r. oraz I półroczu 2021 r.

Wykres nr 86. Struktura operacji oszukańczych kartami płatniczymi według liczby w II półroczu 2020 r. oraz I półroczu 2021 r. – dane od banków

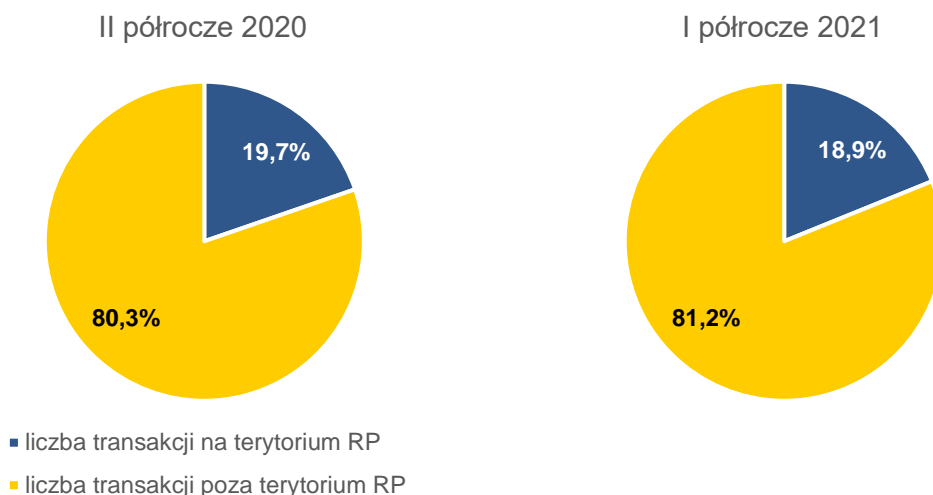

Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od banków

W I półroczu 2021 r. najwięcej transakcji oszukańczych pod względem liczby (wykres nr 86) wystąpiło w kategorii Inne, w której banki przekazują informacje o transakcjach dokonanych przez przejęcie numeru karty bez jej fizycznej postaci. Udział transakcji w kategorii Inne w ogólnej liczbie wyniósł 71,8%, czyli w stosunku do poprzedniego półrocza (w którym wynosił 58,7%) zwiększył się o 13,1 p.p. Kolejną kategorią pod względem liczby operacji oszukańczych były transakcje dokonane kartami sfalszowanymi (18,4%), a następnie kartami zgubionymi/skradzionymi (9,8%). W I półroczu 2021 r. największy spadek w liczbie operacji oszukańczych odnotowano w kategorii karty nieotrzymane, w ramach której nie dokonano żadnych oszustw, co oznacza spadek liczby tych operacji o 100% w porównaniu do poprzedniego półrocza (135 transakcji).

Zdecydowana większość transakcji oszukańczych dokonanych w I półroczu 2021 r. przy użyciu kart wydanych w Polsce była realizowana poza terytorium RP (81,2%). W II półroczu 2020 r. odsetek ten był nieco niższy i wynosił 80,3%. W przypadku transakcji oszukańczych dokonywanych za granicą przeważały transakcje typu *card not present* (w I połowie 2021 r. było to 94,8% transakcji dokonanych za granicą). W I półroczu 2021 r. w transakcjach oszukańczych na terenie naszego kraju (18,9% wszystkich transakcji oszukańczych) nieznacznie przeważały transakcje CNP (52,6%), które zakwalifikowane zostały głównie do kategorii Inne. Wykres nr 87 prezentuje strukturę operacji oszukańczych dokonanych na terytorium RP oraz poza terytorium RP według liczby transakcji.

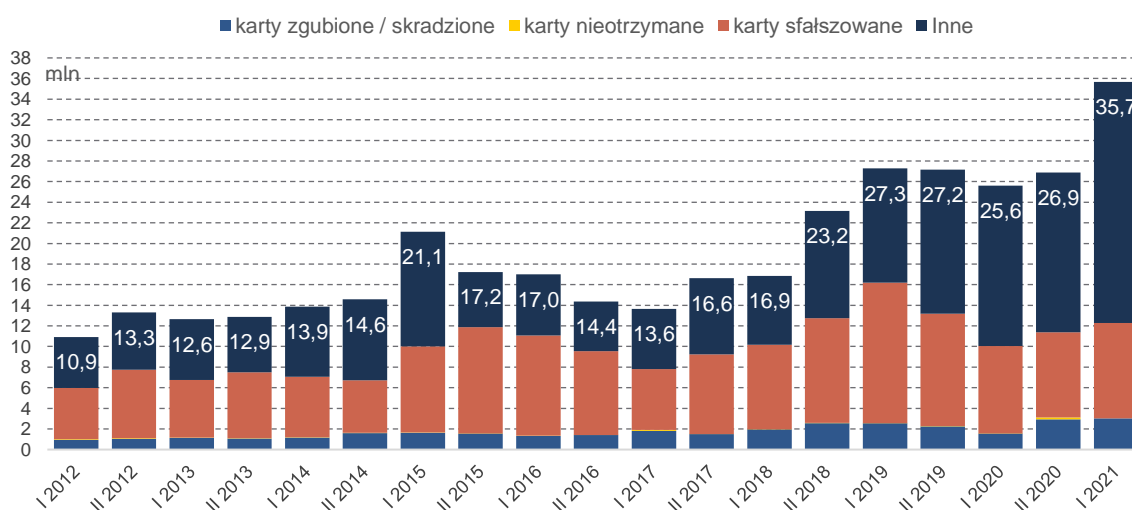
Wykres nr 87. Struktura operacji oszukańczych dokonanych na terytorium RP oraz poza terytorium RP według liczby w II półroczu 2020 oraz I półroczu 2021 r. – dane od banków

Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od banków

Wartość operacji oszukańczych z wykorzystaniem kart płatniczych w poszczególnych półroczach w latach 2012 – 2021 w podziale na rodzaje operacji oszukańczych zaprezentowano na wykresie nr 88, a na wykresie nr 89 przedstawiono strukturę operacji oszukańczych kartami płatniczymi pod względem ich wartości w II półroczu 2020 r. oraz I półroczu 2021 r. Na obu wykresach przedstawiono dane uzyskane od banków.

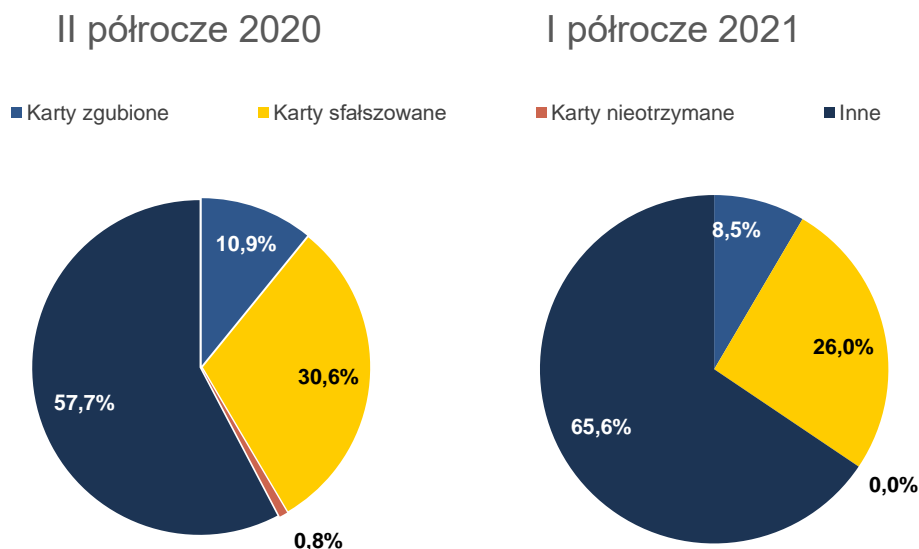
Wykres nr 88. Wartość operacji oszukańczych z wykorzystaniem kart płatniczych w poszczególnych półroczach w latach 2012 – 2021 w podziale na rodzaje operacji oszukańczych (w zł) – dane od banków

Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od banków

Wykres nr 89. Struktura operacji oszukańczych kartami płatniczymi według wartości w II półroczu 2020 r. oraz I półroczu 2021 r. – dane od banków

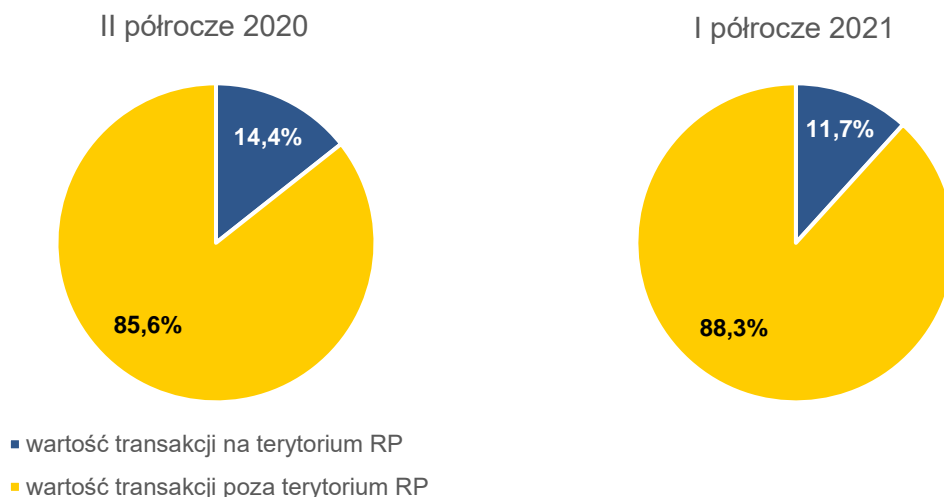

Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od banków

Wartość transakcji oszukańczych w I półroczu 2021 r. wyniosła 35,7 mln zł i była wyższa niż w poprzednim półroczu o 32,6% (26,9 mln zł). Pod względem wartości największy udział transakcji oszukańczych odnotowano w transakcjach z kategorii Inne (65,6%).

Podobnie jak w przypadku liczby transakcji, zdecydowana większość transakcji oszukańczych pod względem wartości miała miejsce poza terytorium RP. W I półroczu 2021 r. było to 88,3% wszystkich transakcji oszukańczych (w II półroczu 2020 r. wskaźnik ten wyniósł 85,6%). Tak jak w przypadku liczby transakcji w I półroczu 2021 r. największą wartość transakcji oszukańczych na terytorium Polski stanowiły transakcje CNP (50,1%), które dominowały również za granicą (92,4%).

Wykres nr 90. Struktura operacji oszukańczych dokonanych na terytorium RP oraz poza terytorium RP według wartości w II półroczu 2020 r. oraz I półroczu 2021 r. – dane od banków

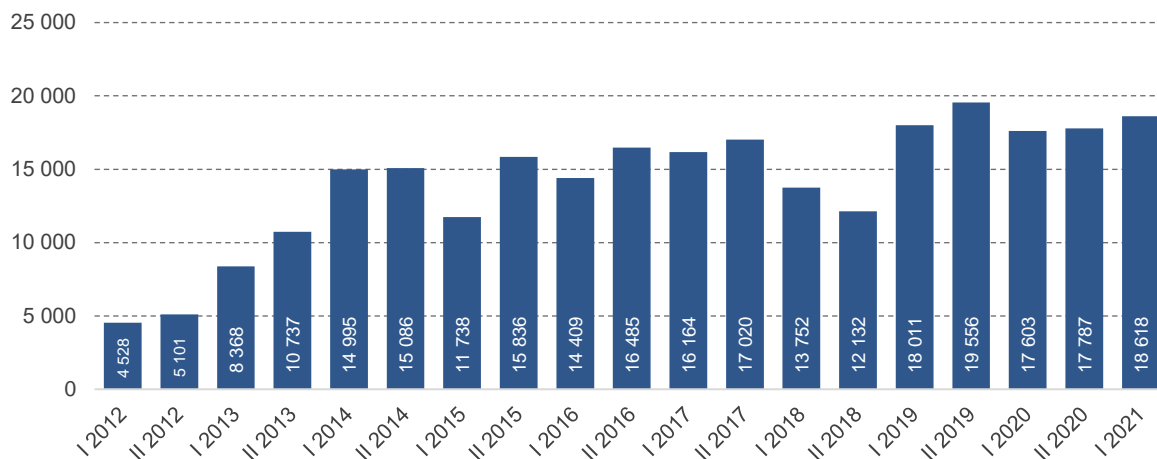
Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od banków

W I półroczu 2021 r. średnia wartość transakcji oszukańczej dokonanej kartą płatniczą wynosiła 317,7 zł i była wyższa aż o 51,7% w stosunku do poprzedniego półrocza (w poprzednim półroczu wynosiła ona 209,5 zł). Warto dodać, że od początku 2010 r. do końca 2020 r. widoczna była tendencja spadkowa średniej wartości transakcji oszukańczej. Najwyższą średnią osiągnęła w II półroczu 2009 r. i była ona wyższa ponad 2-krotnie (782,4 zł) niż w analizowanym półroczu.

W I półroczu 2021 r. oszukańcze operacje kartowe stanowiły 0,003% liczby i 0,008% wartości wszystkich transakcji dokonanych kartami płatniczymi wydanymi przez raportujące do NBP banki (w poprzednim półroczu zanotowano odpowiednio 0,004% i 0,006%), co sprawia, że pod tym kątem Polska może pochwalić się jednym z najniższych w UE poziomem fraudów w stosunku do ogólnej liczby i wartości transakcji kartowych.

Z danych otrzymanych od agentów rozliczeniowych wynika, że w I półroczu 2021 r. dokonano 18,6 tys. operacji oszukańczych kartami płatniczymi (wykres nr 91), co oznacza wzrost liczby operacji oszukańczych o 4,7%.

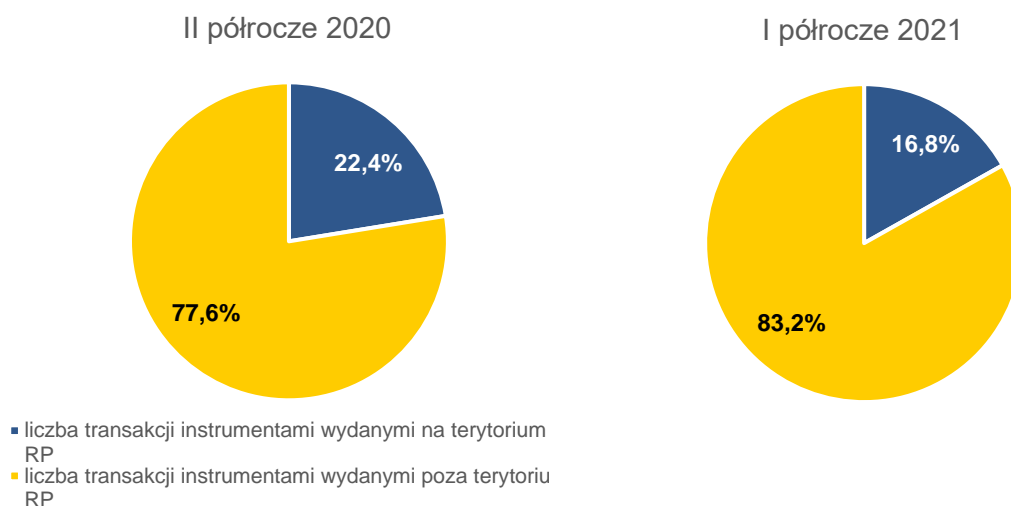
Wykres nr 91. Liczba operacji oszukańczych z wykorzystaniem kart płatniczych w poszczególnych półroczach w latach 2012 – 2021 – dane od agentów rozliczeniowych

Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od agentów rozliczeniowych

Według danych od agentów rozliczeniowych większość transakcji oszukańczych jest dokonywanych instrumentami wydawanymi poza Polską. W I półroczu 2021 r. liczba transakcji dokonanych zagranicznymi kartami wyniosła 83,2% wszystkich transakcji oszukańczych, natomiast w II półroczu 2020 r. wskaźnik ten wynosił 77,6%. Transakcje oszukańcze realizowane kartami wydanymi w Polsce dokonywane były częściej w środowisku internetowym - CNP (57,5%), tak samo jak karty wydane za granicą (91,9%). Wykres nr 92 przedstawia strukturę operacji oszukańczych wg agentów rozliczeniowych.

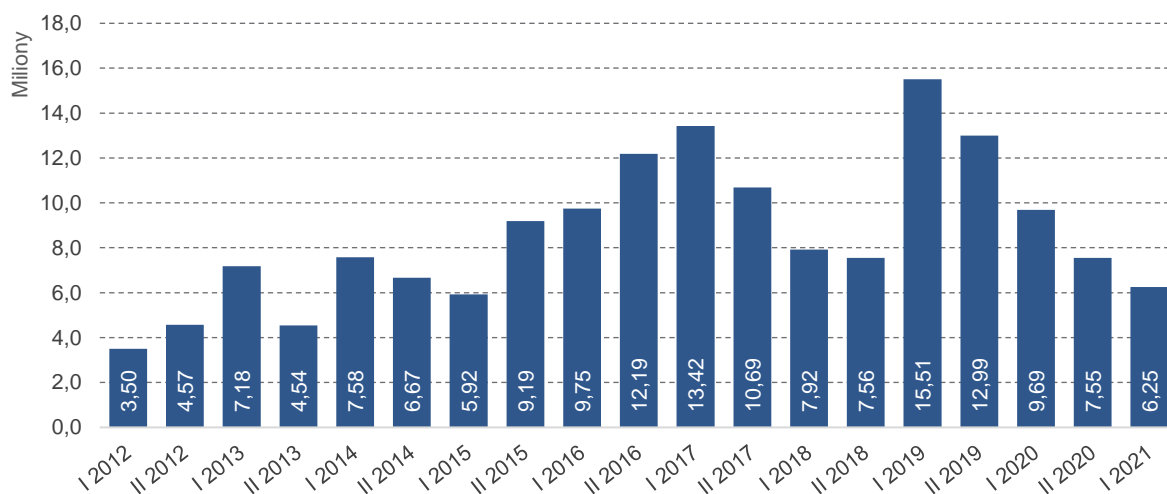
Wykres nr 92. Struktura operacji oszukańczych dokonanych instrumentami wydanymi na terytorium RP oraz poza terytorium RP według liczby w II półroczu 2020 r. oraz I półroczu 2021 r. – dane od agentów rozliczeniowych

Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od agentów rozliczeniowych

Wartość transakcji oszukańczych w I półroczu 2021 r. wyniosła 6,3 mln zł i była niższa niż w poprzednim półroczu o 1,3 mln zł, tj. o 17,2% (wykres nr 93).

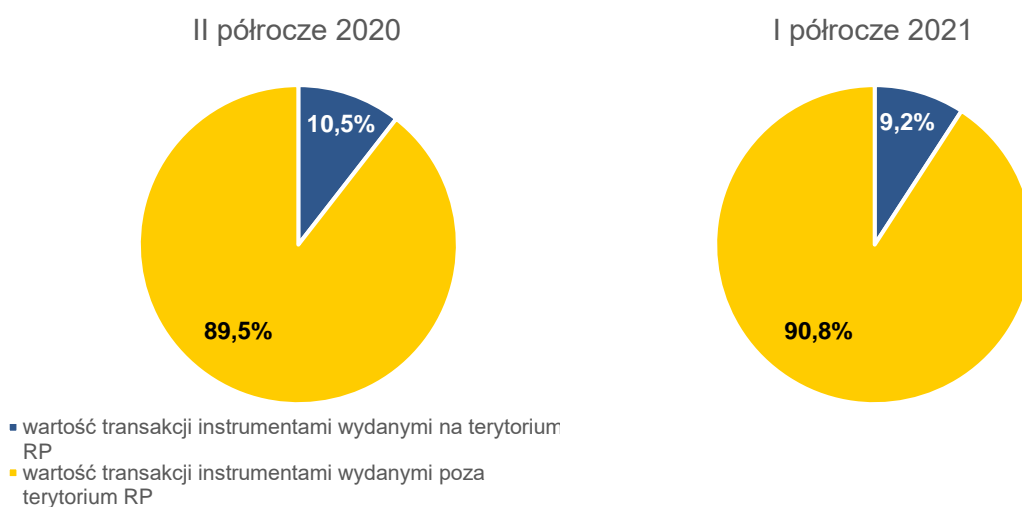
Wykres nr 93. Wartość operacji oszukańczych z wykorzystaniem kart płatniczych w poszczególnych półroczach w latach 2012 – 2021 – dane od agentów rozliczeniowych

Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od agentów rozliczeniowych

Struktura wartości transakcji oszukańczych dokonywanych kartami wydawanymi w Polsce oraz poza granicami Polski zaprezentowana została na wykresie nr 94. Zdecydowaną przewagę transakcji oszukańczych stanowią transakcje dokonywane kartami wydawanymi poza Polską. W I półroczu 2021 r. było to aż 90,8%, z czego 83,0% to transakcje CNP. Wśród transakcji dokonywanych polskimi kartami (9,2%) większość to także transakcje CNP (77,9%).

Wykres nr 94. Struktura operacji oszukańczych dokonanych instrumentami wydanymi na terytorium RP oraz poza terytorium RP według wartości w II półroczu 2020 r. oraz I półroczu 2021 r. – dane od agentów rozliczeniowych

Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od agentów rozliczeniowych

Według danych uzyskanych od agentów rozliczeniowych, w I półroczu 2021 r. średnia wartość transakcji oszukańczej dokonanej kartą płatniczą wynosiła 335,9 zł i była niższa o 20,9% w stosunku do poprzedniego półrocza (w poprzednim półroczu wynosiła 424,5 zł).

Transakcje oszukańcze wg danych przekazywanych przez agentów rozliczeniowych stanowiły 0,0006% ogólnej liczby i 0,003% wartości transakcji kartami płatniczymi, obsługiwanych przez agentów rozliczeniowych (w poprzednim półroczu było to 0,0006% ogólnej liczby i 0,004% wartości transakcji).

W przypadku pozostałych form rozliczeń pieniężnych stwierdzono oszustwa dokonane z wykorzystaniem polecenia przelewu. W omawianym okresie odnotowano 9.125 takich przypadków w porównaniu do 7.801 w poprzednim półroczu. Najwięcej oszustw pod względem liczby, jak i wartości transakcji przy użyciu polecenia przelewu dokonano w ramach bankowości internetowej. Transakcje oszukańcze realizowane za pośrednictwem polecenia przelewu są często wynikiem infekowania komputera przez złośliwe oprogramowanie. Pozwala ono przestępcom przejąć kontrolę nad komputerem klienta, co może skutkować wyprowadzeniem środków z rachunku klienta na rachunek, z którego przestępcy pobierają środki. Przykładem takich operacji oszukańczych jest np. zmiana numeru rachunku bankowego, na który powinien

być wykonany przelew lub wykonanie przelewu zdefiniowanego przez przestępcę dzięki poznanemu loginu i hasła do bankowości internetowej czy przejęcie rachunku klienta, wyrobienie nowej karty SIM i przechwycenie kodów SMS. Średnia wartość jednego oszukańczego przelewu zwiększyła się z 4.789 zł do 5.960 zł, tj. o 24% W I półroczu 2021 r. nie odnotowano żadnej operacji oszukańczej przy użyciu czeku oraz polecenia zapłaty. Polecenie zapłaty jest najbezpieczniejszą formą rozliczeń, gdyż nie dochodziło do transakcji oszukańczych z wykorzystaniem tego instrumentu płatniczego zarówno w ostatnim półroczu, jak i w poprzednich analizowanych okresach.

Ocena poziomu oszustw dokonywanych instrumentami płatniczymi w I półroczu 2021 r.

Według danych przekazywanych przez banki, liczba operacji oszukańczych dokonanych kartami płatniczymi w I półroczu 2021 r. wyniosła 112,3 tys., czyli zmniejszyła się o 12,5% w porównaniu do II półroczu 2020 r. W analizowanym okresie największy udział oszustw dokonanych kartami płatniczymi pod względem liczby transakcji, wg danych przekazanych przez banki, wystąpił w transakcjach w kategorii Inne. Udział tych oszustw wyniósł 65,6%. Wartości transakcji oszukańczych dokonanych kartami, raportowanych przez banki, wzrosła w I półroczu 2021 r. o 32,6%.

Warto zauważyć, że wg danych od wydawców kart, zdecydowana większość transakcji oszukańczych dokonywana była poza granicami naszego kraju, co świadczy o wysokim poziomie zabezpieczeń polskiego systemu płatniczego, w tym infrastruktury płatniczej. Liczba i wartość transakcji oszukańczych dokonywanych za granicą przy użyciu kart płatniczych wydanych w Polsce stanowiła odpowiednio 81,2% i 88,3% w I półroczu 2021 r.

Według danych otrzymanych od agentów rozliczeniowych liczba transakcji oszukańczych w I półroczu 2021 r. wyniosła 18,6 tys. i była wyższa niż w poprzednim półroczu o 4,7% (17,8 tys.), a wartość transakcji oszukańczych w I półroczu 2021 r. wynosiła 6,3 mln zł i była niższa niż w poprzednim półroczu o 17,2% (czyli o 1,3 mln zł).

Według danych od agentów rozliczeniowych większość transakcji dokonywanych jest instrumentami wydawanymi poza Polską. W I półroczu 2021 r. liczba transakcji oszukańczych kartami zagranicznymi stanowiła 83,2%, a wartość tych transakcji aż 90,8%.

Należy dodać, iż skala oszustw z użyciem kart jest nadal stosunkowo niewielka w porównaniu do całości obrotu kartami płatniczymi i wynosi wg danych z banków zaledwie 0,003% liczby i 0,008% wartości tego obrotu. Warto podkreślić, iż wg ostatnich porównywalnych danych za 2018 r., Polska, osiągając wskaźniki oszustw na poziomie 0,005% dla wartości i 0,002% dla liczby transakcji, tj. odpowiednio 7,4 razy mniej i 11,5 razy mniej niż średnia w całym obszarze SEPA, była na 1. miejscu w rankingu najbardziej bezpiecznych pod tym kątem krajów.⁹⁴ Należy również podkreślić, że zdecydowana większość oszustw kartami wydanymi w Polsce dokonywana była za granicą Polski, a w przypadku oszustw odnotowanych przez agentów rozliczeniowych dominowały transakcje kartami wydanymi poza Polską. Można przypuszczać, że

⁹⁴ Sixth report on card fraud, ECB, 2020; <https://www.ecb.europa.eu/pub/cardfraud/html/ecb.cardfraudreport202008-521edb602b.en.html#toc13>

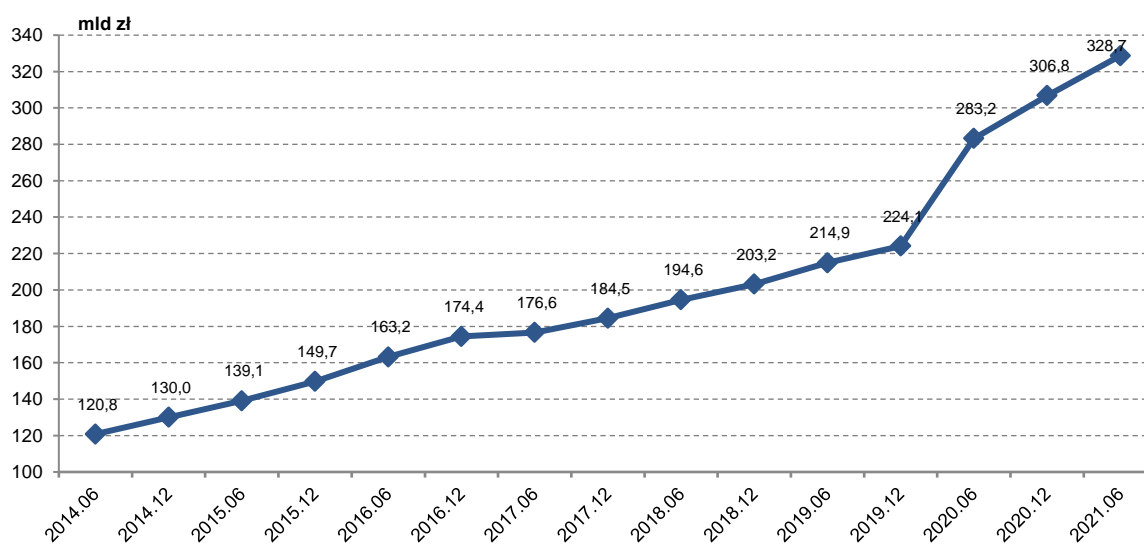
transgraniczny schemat dokonywania oszustw wynika z jednej strony z niższego poziomu zabezpieczeń w innych krajach, w których dokonywane są transakcje oszukańcze kartami emitowanymi w Polsce, a z drugiej strony ma najprawdopodobniej na celu utrudnienie organom ścigania zlokalizowania przestępców oraz powoduje konieczność podejmowania współpracy z zagranicznymi organami ścigania, co może dodatkowo komplikować i wydłużać prowadzenie postępowań.

6. Pieniądz bezgotówkowy i gotówkowy

Wielkość pieniądza (podaż pieniądza) mierzona jest agregatami pieniężnymi. Podstawową miarą podaży pieniądza gotówkowego w wąskim ujęciu jest wielkość pieniądza gotówkowego w obiegu (znajdującego się poza kasami banków). Natomiast jedną z głównych miar pieniądza stanowi agregat pieniądza M1, będący sumą wielkości pieniądza gotówkowego poza kasami banków oraz wielkości środków na rachunkach bieżących osób fizycznych i podmiotów gospodarczych. Agregat M1 obejmuje zatem pieniądz całkowicie płynny pod względem transakcyjnym.

Wielkość pieniądza gotówkowego w obiegu (poza kasami banków) za okres od czerwca 2014 r. do czerwca 2021 r. według stanów na koniec danego półrocza przedstawiono na wykresie nr 95.

Wykres nr 95. Wielkość pieniądza gotówkowego w obiegu (poza kasami banków) w latach 2014-2021 (w mld zł)

Źródło: Opracowanie własne DSP

W I połowie 2021 r. odnotowano przyrost pieniądza gotówkowego w obiegu poza kasami banków o 21,9 mld zł. Jego zasób zwiększył się w analizowanym okresie z 306,8 mld zł w grudniu 2020 r. do poziomu 328,7 mld zł w czerwcu 2021 r., tj. wzrósł o 7,1%. Największy nominalny przyrost gotówki w analizowanym półroczu został odnotowany w marcu i kwietniu 2021 r. (po 7,3 mld zł). Gromadzenie większych zasobów gotówki, jak się wydaje, mogło mieć charakter przezornościowy i tezauryzacyjny, a wynikać z nastania trzeciej fali pandemii Covid-19. Skala tego zjawiska była jednak znacznie niższa niż w marcu i kwietniu 2020 r.

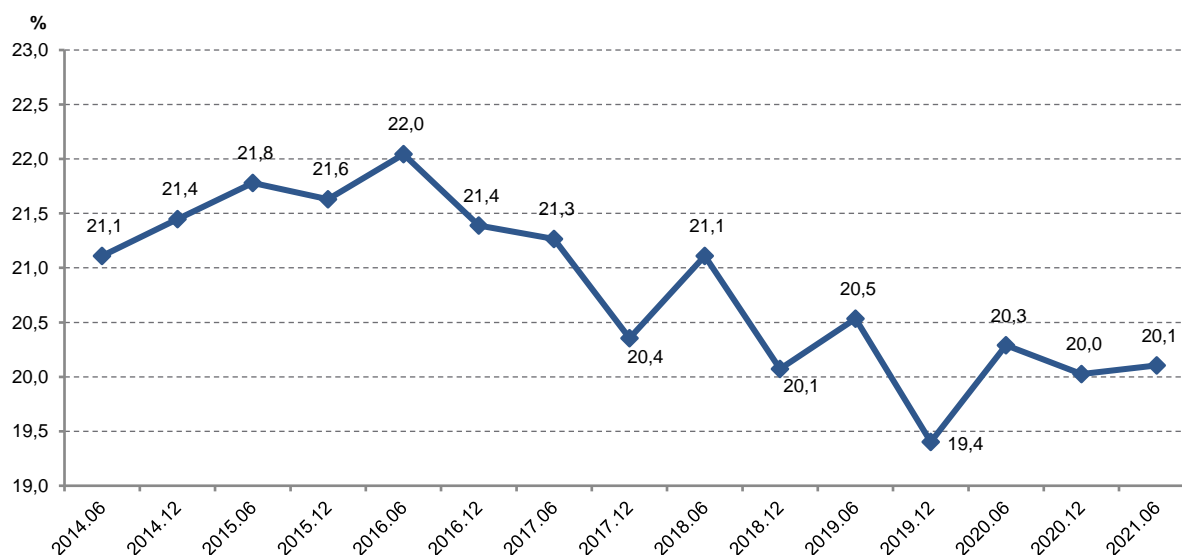
Od czerwca 2014 r. obserwowany jest systematyczny przyrost pieniądza gotówkowego w obiegu. Przyczyn stałego wzrostu gotówki należy upatrywać m.in. w bardzo niskim oprocentowaniu depozytów bankowych. Tempo zmian pieniądza gotówkowego w obiegu w okresie ostatnich 7 lat było jednak różne. W czerwcu

2021 r. roczne tempo wzrostu gotówki w obiegu wyniosło 16,1%. Dla porównania, 12-miesięczne tempo wzrostu gotówki w obiegu wyniosło 31,8% w czerwcu 2020 r., 10,4% w czerwcu 2019 r. i 10,2% w czerwcu 2018 r.

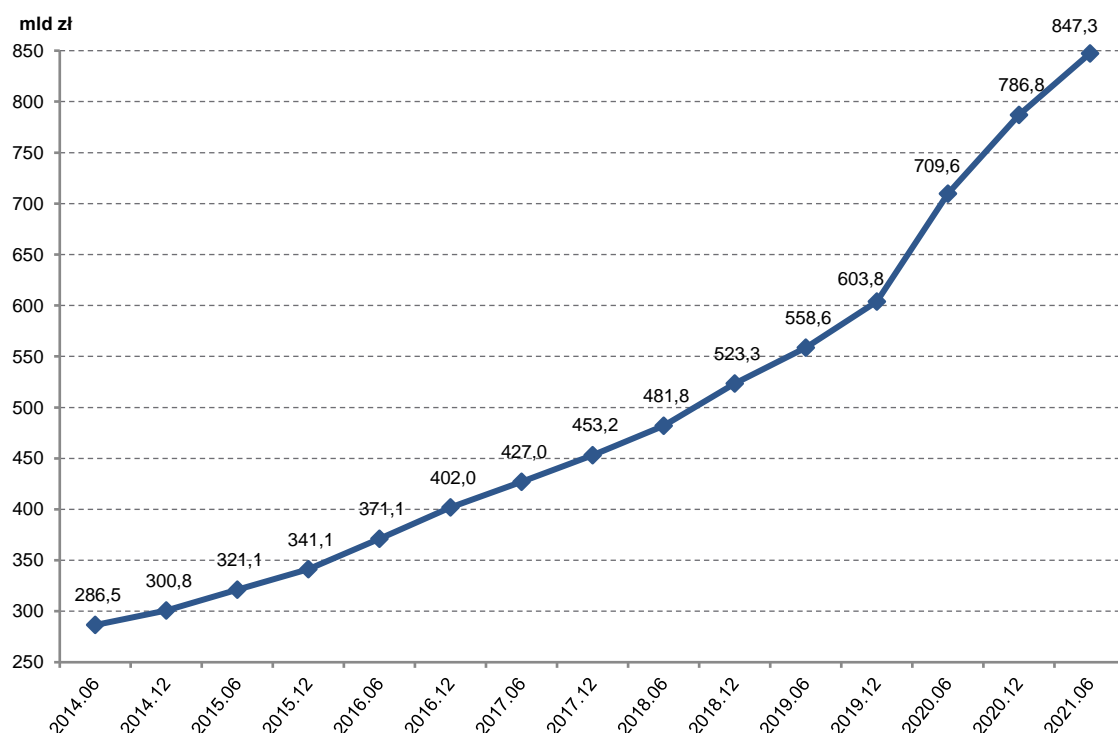
Udział wielkości pieniądza gotówkowego w obiegu w podaży pieniądza M1, który ilustruje wykres nr 96, wzrósł w ostatnim półroczu jedynie nieznacznie, tj. o 0,1 p.p., osiągając poziom 20,1% w czerwcu 2021 r. w stosunku do 20,0% w grudniu 2020 r. Warto zwrócić uwagę, iż w ostatnich czterech latach (od czerwca 2017 r. do czerwca 2021 r.) udział wielkości pieniądza gotówkowego w obiegu w podaży pieniądza M1 systematycznie spadał i wahał się w przedziale +/- 1 p.p. od wartości 20,3% (min. 19,4% - max. 21,3%).

Wykres nr 96. Udział wielkości pieniądza gotówkowego w obiegu (poza kasami banków) w M1 w latach 2014-2021 (w %)

Źródło: Opracowanie własne NBP

Wielkość depozytów na żądanie w agregacie podaży pieniądza M1 jest miarą pieniądza bezgotówkowego, który jest formą pieniądza występującego głównie w postaci zapisów na bankowych rachunkach depozytowych, płatnych na każde żądanie, dokumentujących otrzymywane należności lub regulowanie zobowiązań przez właścicieli tych rachunków. W omawianym okresie wielkość depozytów gospodarstw domowych płatnych na żądanie kształtowała się w sposób przedstawiony na wykresie nr 97.

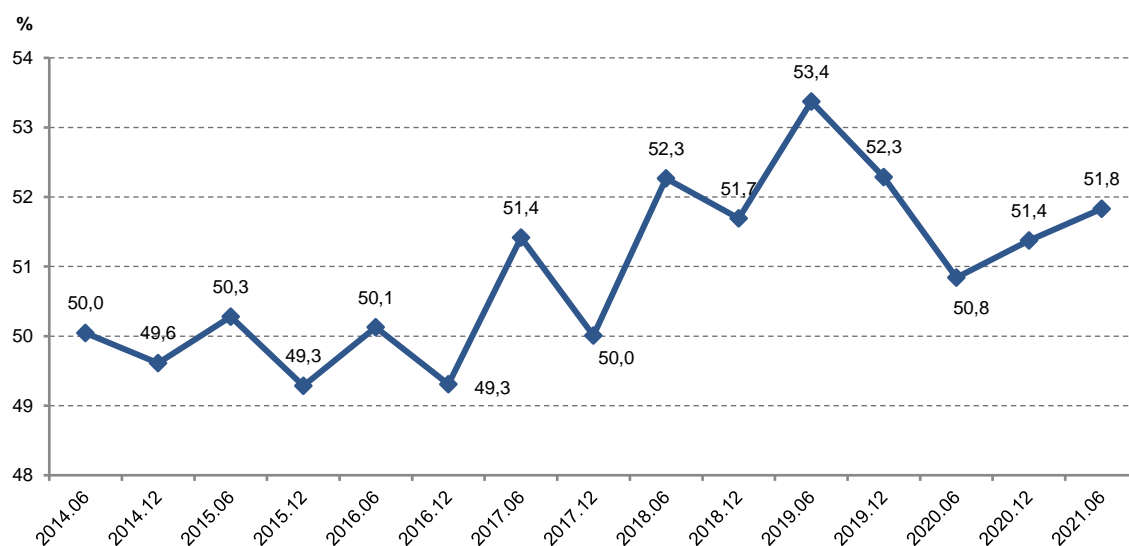
Wykres nr 97. Wielkość depozytów na żądanie gospodarstw domowych w latach 2014 - 2021 (w mld zł)

Źródło: Opracowanie własne NBP

W I połowie 2021 r. wielkość depozytów na żądanie gospodarstw domowych wzrosła o 60,4 mld zł, do poziomu 847,3 mld zł na koniec czerwca 2021 r., tj. o 7,7% w stosunku do 786,8 mld zł w grudniu 2020 r.

Od czerwca 2014 r. odnotowuje się stały przyrost depozytów na żądanie gospodarstw domowych. Należy przy tym zaznaczyć, że tempo 12-miesięcznego wzrostu wielkości tych depozytów było różne w poszczególnych latach. W czerwcu 2021 r. wyniosło ono 19,4%. Dla przykładu, w czerwcu 2020 r. 12-miesięczny wzrost wielkości depozytów na żądanie gospodarstw domowych osiągnął poziom 27,0%, w czerwcu 2019 r. 15,9%, a w grudniu 2018 r. 12,8%. Warto przy tym odnotować, że w okresie ostatnich kilku lat napływ środków na rachunki na żądanie gospodarstw domowych następował pomimo utrzymującego się bardzo niskiego oprocentowania depozytów bankowych lub w ogóle braku takiego oprocentowania. Największy przyrost depozytów gospodarstw domowych w I połowie 2021 r. został odnotowany w lutym (18,7 mld zł). Mogła się to tego przyczynić m.in. kontynuacja dodatkowych wypłat dla pracowników z tytułu premii i nagród rocznych.

Udział depozytów na żądanie gospodarstw domowych w agregacie podaży M1, który obejmuje pieniądz gotówkowy oraz depozyty na żądanie osób fizycznych i podmiotów gospodarczych, w omawianym okresie prezentuje wykres nr 98.

Wykres nr 98. Udział depozytów na żądanie gospodarstw domowych w M1 w latach 2014 - 2021 (w %)

Źródło: Opracowanie własne NBP

W czerwcu 2021 r. odnotowany został wzrost udziału depozytów gospodarstw domowych w agregacie M1 w stosunku do grudnia 2020 r. o 0,4 p.p. Poziom odnotowany w czerwcu 2021 r. wyniósł 51,8%. Po nietypowym spadku tego wskaźnika w I połowie 2020 r. w związku z pandemią, jego wysokość ponownie wykazała tendencję wzrostową. Nie osiągnęła ona jednak jeszcze poziomu sprzed okresu pandemii.

Ocena funkcjonowania pieniądza bezgotówkowego i gotówkowego w I półroczu 2021 r.

Przedstawione wyżej zmiany dla I półroczu 2021 r. zarówno w zakresie pieniądza gotówkowego, jak i bezgotówkowego, kierunkowo są zbliżone do okresu sprzed pandemii Covid-19. Pieniądz gotówkowy w obiegu stale się zwiększa pod względem nominalnym, a udział gotówki w M1 od czerwca 2016 r. stopniowo maleje. Na koniec czerwca 2021 r. wielkość pieniądza gotówkowego poza kasami banków wyniosła 328,7 mld zł, a jego udział w agregacie M1 wyniósł 20,1%.

Obserwowany jest stały dynamiczny wzrost pieniądza bezgotówkowego, mierzonego wielkością depozytów na żądanie gospodarstw domowych ulokowanych na rachunkach bankowych, który od czerwca 2016 r. stopniowo przekłada się na zwiększony udział tej formy pieniądza w agregacie M1. Na koniec czerwca 2021 r. wielkość depozytów na żądanie gospodarstw domowych wyniosła 847,3 mld zł, a ich udział w agregacie M1 wyniósł 51,8%.

7. Działania w zakresie polityki i rozwoju systemu płatniczego

7.1. Działania Rady ds. Systemu Płatniczego

W I połowie 2021 r. odbyły się dwa posiedzenia Rady ds. Systemu Płatniczego w formie telekonferencji (w dniu 23 kwietnia oraz w dniu 30 czerwca 2021 r.)⁹⁵. W trakcie dyskusji zostały poruszone następujące tematy:

- ocena funkcjonowania polskiego systemu płatniczego w II półroczu 2020 r.,
- strategiczne kierunki zmian w zakresie systemów płatności detalicznych w Europie,
- przebieg realizacji Programu Polska Bezgotówkowa,
- stan wdrożenia Sektorowego Centrum Usług wspierających przeciwdziałanie praniu pieniędzy,
- przygotowania do wdrożenia projektu ustawy o Systemie Informacji Finansowej,
- przebieg prac nad przygotowaniem dobrych praktyk związanych z zagadnieniem nieautoryzowanych transakcji płatniczych,
- aktualny stan prac nad koncepcją emisji pieniądza cyfrowego banku centralnego (CBDC).

Ponadto, w I połowie 2021 r. Rada monitorowała kwestie związane m.in. z cyberbezpieczeństwem banków, standardem wdrożeń przetwarzania informacji w chmurze obliczeniowej (Polish Cloud 2.0.) oraz stanem wdrożenia wymogów wynikających z Rozporządzenia delegowanego Komisji (UE) 2018/389 z dnia 27 listopada 2017 r. w odniesieniu do regulacyjnych standardów technicznych dotyczących silnego uwierzytelniania klienta i wspólnych i bezpiecznych otwartych standardów komunikacji (SCA) w zakresie płatności kartowych realizowanych w terminalach POS oraz on-line.

7.2. Działania na rzecz zwiększenia bezpieczeństwa obrotu gotówkowego

7.2.1. Charakterystyka rynku obrotu gotówkowego w I połowie 2021 r.

W I połowie 2021 r. odnotowano przyrost wartości pieniądza gotówkowego w obiegu (z kasami banków) wynoszący blisko 21 mld zł, tj. 6,53% w stosunku do końca ubiegłego roku. W efekcie, na koniec czerwca 2021 r. wartość pieniądza gotówkowego w obiegu (z kasami banków) wyniosła 342,5 mld zł.⁹⁶ Dla porównania w latach 2016-2019 przyrost wartości tego obiegu kształtował się na poziomie pomiędzy 5,9% a 14,9% w ujęciu rocznym.

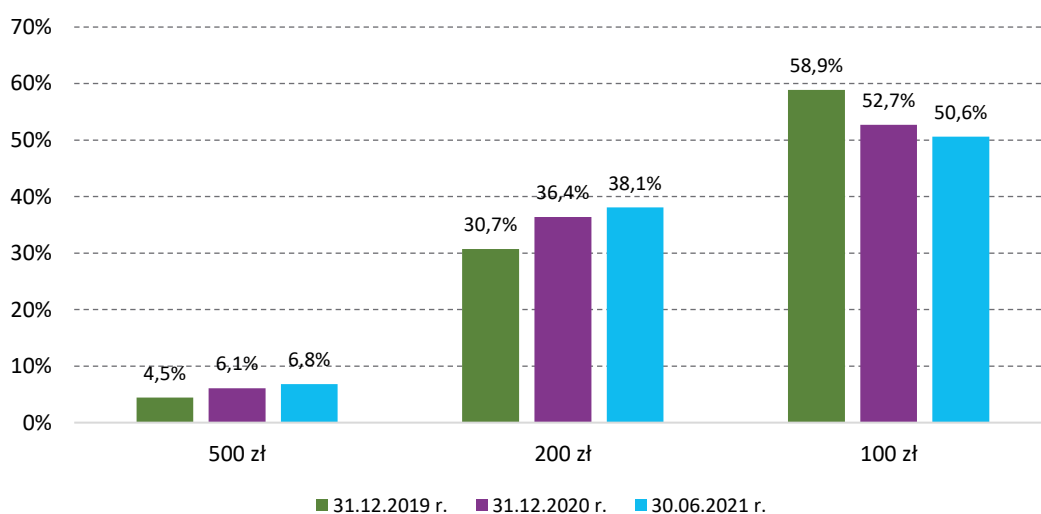
W strukturze wartościowej obiegu dominującą rolę odgrywają banknoty, jednak ich rola nie ma charakteru dominującego w strukturze ilościowej obiegu. Podobnie jak w poprzednich okresach, na koniec I półrocza 2021 r. banknoty stanowiły 98% wartości obiegu, mimo iż odpowiadały jedynie za 12,5% liczby znaków pieniężnych (banknotów i monet) w obiegu.

⁹⁵ Komunikaty z posiedzeń Rady ds. Systemu Płatniczego dostępne są pod adresem: <http://www.nbp.pl/home.aspx?f=/systemplatniczy/rada/komunikaty.html>

⁹⁶ W 2020 r. roczny wzrost wartości pieniądza gotówkowego w obiegu wyniósł 34,8%, tj. 83 mld zł, co było związane z wystąpieniem pandemii COVID-19.

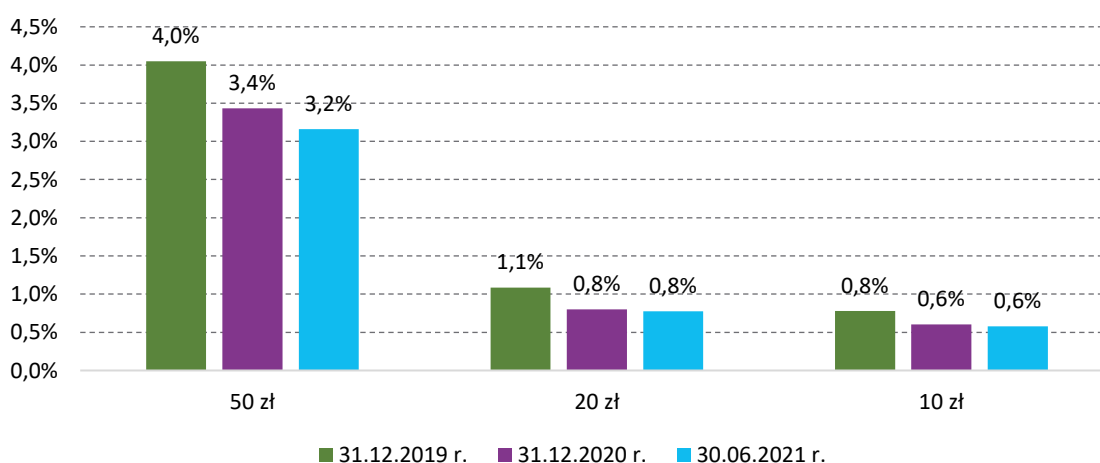
W I półroczu 2021 r. struktura wartościowa obiegu banknotów ulegała dalszym zmianom w obszarze dwóch najwyższych nominałów, tj. 500 zł i 200 zł, których udział w strukturze wartościowej obiegu banknotów zwiększył się w stosunku do końca 2020 r. odpowiednio o 0,8 i 1,7 p.p. Jednocześnie zmniejszeniu uległ udział nominału 100 zł – o 2,1 p.p. i w mniejszym stopniu nominału 50 zł – o 0,3 p.p. Niemniej jednak zmiany w strukturze nominałowej w I połowie 2021 r. nie były już tak znaczące jak miało to miejsce w 2020 r. Dane porównawcze w zakresie struktury wartościowej banknotów w obiegu przedstawiono na wykresie nr 99 i 100.

Wykres nr 99. Wartościowy udział nominałów 500 – 100 zł w obiegu wg stanu na koniec 2019 r., 2020 r. i 30 czerwca 2021 r.

Źródło: Opracowanie własne DES

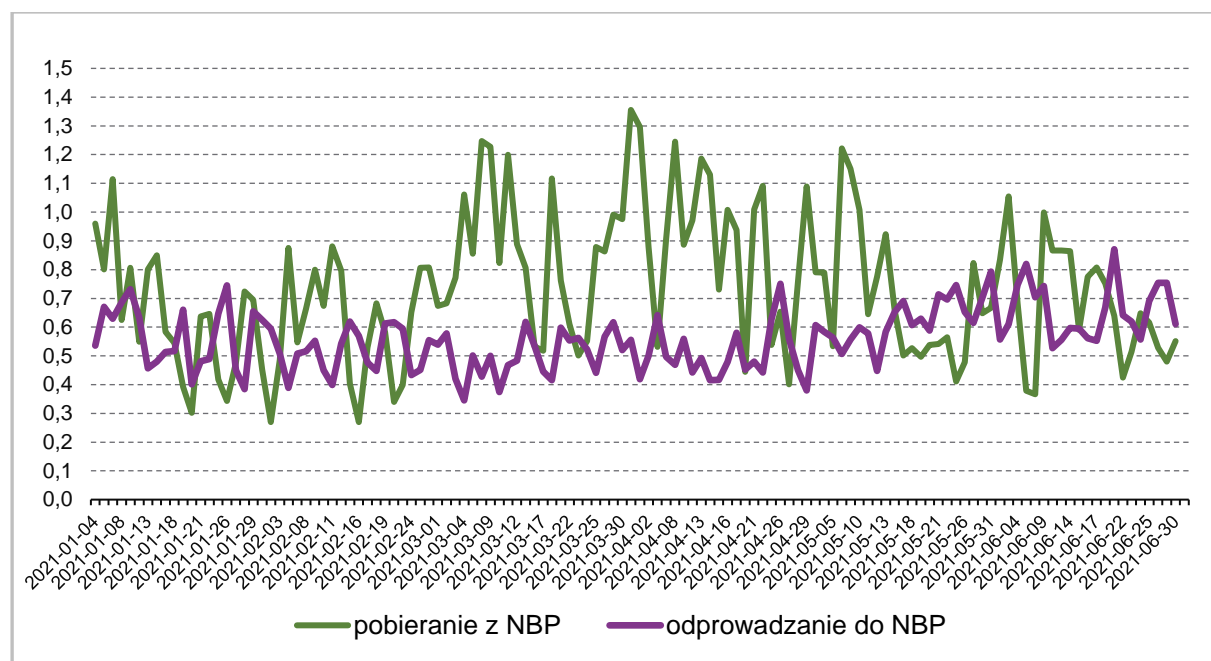
Wykres nr 100. Wartościowy udział nominałów 50 – 10 zł w obiegu wg stanu na koniec 2019 r., 2020 r. i 30 czerwca 2021 r.

Źródło: Opracowanie własne DES

Należy podkreślić, że mimo nadal występującej pandemii COVID-19, w I półroczu 2021 r. wartość pobrań waluty polskiej z NBP, wynosząca 90,7 mld zł, była niższa niż w analogicznym okresie w 2020 r. o 26,5% (wyniosła wówczas 123,4 mld zł), ale również niższa o 7,6% niż w analogicznym okresie 2019 r. (98 mld zł). Jednocześnie wartość odprowadzeń waluty polskiej do NBP, która wyniosła w I półroczu 2021 r. 69,7 mld zł, była wyższa o 6,7% niż w analogicznym okresie 2020 r. (65,3 mld zł). Warto również zaznaczyć, że, wartość odprowadzeń jednocześnie była niższa o 22,1% niż w I półroczu 2019 r. (89,5 mld zł), czyli analogicznym okresie sprzed wystąpienia pandemii. Prezentuje to wykres nr 101.

Wykres nr 101. Kształtowanie się wartości pobrań z NBP i odprowadzeń do NBP waluty polskiej w I półroczu 2021 r. (w mld zł)

Źródło: Opracowanie własne DES

W porównaniu do analogicznego okresu 2020 r. w I półroczu 2021 r. nie odnotowano jednostkowych bardzo wysokich pobrań waluty polskiej, jakie miały miejsce w początkowej fazie pandemii COVID-19 (marzec-kwiecień 2020 r.). Nadal obserwowano jednak znacznie wyższy poziom pobrań niż odprowadzeń. Równolegle jednak liczba dni, w których pobrania przekraczały wartościowo 1 mld zł, była już niższa o 50% niż w I połowie 2020 r., a od połowy maja 2021 r. zauważa się stopniowy wzrost poziomu odprowadzeń w relacji do poziomu pobrań.

Jednocześnie NBP na bieżąco monitoruje tendencje zachodzące na rynku i pozostaje w stałym kontakcie z bankami, Poczta Polska S.A. oraz instytucjami reprezentującymi podmioty działające na rynku obrotu gotówkowego. Współpraca uczestników zapewnia sprawne funkcjonowanie obrotu gotówkowego oraz dostęp do pieniądza gotówkowego w pełnej strukturze nominalowej.

7.2.2. Działania w zakresie sprawnego funkcjonowania obrotu gotówkowego

Bezpieczeństwo znaków pieniężnych będących w obiegu, a tym samym wszystkich uczestników rynku, to jeden z kluczowych elementów prawidłowego funkcjonowania cyklu zaopatrywania w gotówkę.

Zaopatrywanie banków w walutę polską przez NBP wynika z art. 68 pkt 2 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. Prawo bankowe (tj. Dz. U. z 2020 r. poz. 1896 z późn. zm.) i jest realizacją art. 37 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o Narodowym Banku Polskim (tj. Dz.U. z 2020 r. poz. 2027). Znaki pieniężne, pobrane z oddziałów okręgowych NBP przez banki lub firmy CIT działające w imieniu banków, trafiają do centrów gotówkowych banków lub firm CIT zajmujących się procesowaniem gotówki w imieniu banków, a następnie do konsumentów za pośrednictwem oddziałów banków, sieci bankomatów oraz sieci detalicznych.

Odwrotną drogę banknoty i monety pokonują, powracając do banku centralnego. Za pośrednictwem dużych sieci detalicznych i urzędzeń samoobsługowych strumień gotówki trafia od konsumentów, do centrów gotówkowych banków lub firm CIT zajmujących się procesowaniem gotówki w imieniu banków. Zostaje tam rozdzielony na znaki pieniężne nadające się do obiegu i nienadające się do obiegu. Część znaków pieniężnych nadających się do obiegu jest ponownie wprowadzana do obrotu zgodnie z potrzebami banków i ich klientów. Nadmiar znaków pieniężnych jest odprowadzany do NBP.

Zaopatrywanie w walutę polską jest szczegółowo uregulowane w Zarządzeniu nr 19/2016 Prezesa Narodowego Banku Polskiego z dnia 17 sierpnia 2016 r. *w sprawie sposobu i trybu przeliczania, sortowania, pakowania i oznaczania opakowań banknotów i monet oraz wykonywania czynności związanych z zaopatrywaniem banków w te znaki* (tj. Dz. Urz. NBP z 2020 r. poz. 28), zwanym dalej „Zarządzeniem nr 19/2016”, wydanym na podstawie art. 68 pkt 2 ustawy Prawo bankowe. Banki i Poczta Polska S.A. (z uwagi na art. 15 ust 1 pkt 2 ustawy z dnia 5 września 2008 r. o komercjalizacji państwowego przedsiębiorstwa użyteczności publicznej „Poczta Polska”) zawierają z Narodowym Bankiem Polskim umowy o warunkach pobierania i odprowadzania waluty polskiej.

Według stanu na dzień 30 czerwca 2021 r. zawartych było 18 umów, regulujących współpracę oddziałów okręgowych NBP z 314 jednostkami organizacyjnymi banków i Poczty Polskiej S.A. funkcjonujących w ramach systemu podstawowego⁹⁷ oraz 39 jednostkami organizacyjnymi działającymi w ramach systemu depozytowego⁹⁸.

W celu zapewnienia bezpieczeństwa obiegu gotówkowego NBP oraz odpowiedniej jakości znaków pieniężnych pozostających w obrocie gotówkowym NBP prowadzi działania mające na celu wymianę zużytych i uszkodzonych znaków pieniężnych, zgodnie z zasadami określonymi w *Zarządzeniu nr 31/2013 Prezesa Narodowego Banku Polskiego z dnia 17 grudnia 2013 r. w sprawie szczegółowych zasad i trybu wymiany znaków pieniężnych, które wskutek zużycia lub uszkodzenia przestają być prawnym środkiem płatniczym na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej* (tj. Dz. Urz. NBP z 2020 r. poz. 31). Zgodnie z przepisami ww. zarządzenia banki i oddziały okręgowe NBP wymieniają klientom zużyte lub uszkodzone znaki pieniężne w pełnej wartości

⁹⁷ Pobieranie waluty polskiej i odprowadzanie tej waluty przez banki na podstawie zawartej umowy o warunkach pobierania i odprowadzania waluty polskiej.

⁹⁸ Waluta polska złożona jako depozyt NBP stanowi własność NBP i jest przechowywana w pomieszczeniach skarbcowych jednostki organizacyjnej banku, przy spełnieniu warunku, że depozyt NBP jest odpowiednio zabezpieczony oraz oddzielony od banknotów i monet będących własnością tego banku. Z systemu depozytowego korzysta część banków. Limity kwotowe dotyczące przechowywania depozytów NBP są indywidualnie ustalane z bankami w umowach.

nominalnej⁹⁹ lub za połowę tej wartości¹⁰⁰. Wymianie nie podlegają monety, które zostały uszkodzone przy wykorzystaniu urządzeń przemysłowych stosowanych do deformowania monet.

W pierwszym półroczu 2021 r. NBP kontynuował działania optymalizujące obrót gotówkowy i podnoszące jego bezpieczeństwo w ramach dalszego wdrażania kodów kreskowych w standardzie GS1-128 na opakowania banknotów i monet waluty polskiej, zapoczątkowane w 2019 r. dla procesów wewnętrznych w NBP oraz w relacji z producentem banknotów. Od stycznia 2020 r. NBP wdrożył stosowne zmiany w przepisach i systemach informatycznych umożliwiające przystąpienie podmiotów do GS1 oraz realizację dostaw przez producenta banknotów. Zaś od kwietnia 2021 r. oznakowywane są opakowania w standardzie GS1-128 w ramach dostaw od producenta monet. Wdrożenie standardów GS1 w procesach obrotu banknotów i monet umożliwia w szczególności standaryzację procesów pobierania i odprowadzania banknotów i monet poprzez:

- automatyczne wprowadzanie do systemu informatycznego informacji o dostarczonych opakowaniach banknotów i monet oraz aktualizację danych w systemie informatycznym;
- ograniczenie pracy manualnej oraz eliminację większości dokumentacji papierowej przekazywanej obecnie pomiędzy NBP a bankami;
- ograniczenie ryzyka popełnienia błędów wynikających z manualnego wprowadzania danych do systemów;
- płynny transfer danych pomiędzy uczestnikami rynku obrotu gotówkowego;
- ujednoczenie oznaczeń opakowań banknotów i monet oraz formatu danych.

W I półroczu 2021 r. kontynuowano prace pilotażowe w zakresie wprowadzenia kodów kreskowych przez wybrane banki. Podobnie jak w poprzednim półroczu z uwagi na okres pandemii testy pilotażowe miały ograniczony zakres.

Przeprowadzane testy i pilotaż pierwszego podmiotu potwierdziły, że systemy informatyczne po stronie NBP, zaangażowane w obsługę operacji, działają prawidłowo i zostały zrealizowane zgodnie z założeniami. Również zmiany w obsłudze procesów spełniają założone wymagania.

Wdrażanie wyżej opisanych zmian w obszarze stosowania standardów GS1-128 w systemie identyfikacji opakowań wpisuje się w katalog działań NBP mających na celu zapewnienie optymalnego poziomu bezpieczeństwa w procesach realizowanych w relacjach z uczestnikami obrotu gotówkowego.

Narodowy Bank Polski ściśle współpracuje z uczestnikami rynku obrotu gotówkowego. Współpraca jest realizowana nie tylko poprzez bieżące kontakty z bankami i Poczta Polska S.A., ale także cykliczne spotkania poświęcone zagadnieniom wymagającym szczególnej uwagi, np. wymianie doświadczeń w obszarze zaopatrywania w dobie pandemii. Współpraca i wymiana informacji następuje również poprzez prowadzoną sprawozdawczość w zakresie obrotu gotówkowego oraz powtarzane corocznie od 2018 r. badania ankietowe.

⁹⁹ W przypadku banknotów zużytych w jednej części powyżej 75% powierzchni lub 100% powierzchni w kilku częściach (do 9) pochodzących z tego samego banknotu, a w przypadku monet – monety całe lub oba elementy monet dwuelementowych.

¹⁰⁰ W przypadku banknotów - jeżeli zachowały one od 45% do 75% pierwotnej powierzchni w jednym fragmencie, a w przypadku monet bimetalicznych – jeden z ich części: rdzeń lub pierścień.

Od dnia 1 lipca 2018 r. banki oraz Poczta Polska S.A., mające z NBP umowę określającą warunki pobierania i odprowadzania waluty polskiej, zgodnie z Zarządzeniem nr 19/2016 są zobligowane do przekazywania do NBP kwartalnych sprawozdań. Formularze sprawozdawcze, przesyłane do NBP za pośrednictwem portalu SIS, zawierają informacje o liczbie urządzeń obsługiwanych przez klientów (np. wpłatomaty, recyklery) oraz urządzeń obsługiwanych przez personel banku lub przez personel przedsiębiorcy, któremu bank powierzył procesowanie banknotów (np. sortery), a także przeliczaniu oraz sortowaniu banknotów i monet, a następnie ich ponownym wprowadzaniu do obrotu. NBP pozyskuje w ten sposób również informacje nt. liczby znaków pieniężnych przechowywanych w skarbcach banków, Poczty Polskiej S.A. lub firm CIT w imieniu banków. Otrzymywane dane liczbowe służą m.in. do oceny skali recyrkulacji znaków pieniężnych, czyli wprowadzania ich ponownie do obrotu przez banki i Poczta Polską S.A. bez udziału NBP. Analizie podlega również skala procesowania banknotów i monet oraz wykorzystania do tego celu wyspecjalizowanych urządzeń, a zaobserwowane zjawiska interpretowane są zarówno pod kątem mikro (tj. indywidualnego banku) oraz makro (czyli całego rynku). Pozyskiwane dane wykorzystywane są m. in. do analizy strumieni gotówkowych funkcjonujących w ramach struktur bankowych, weryfikacji spełniania wymogu odnośnie przeprowadzania testów urządzeń, jak również do rozpoznawania przyczyn zjawisk zachodzących na rynku. Gromadzenie i interpretowanie powyższych informacji, wspomaga NBP w dążeniu do zwiększenia bezpieczeństwa wszystkich uczestników rynku obrotu gotówkowego.

W I półroczu 2021 r. udział sektora komercyjnego w przeliczaniu i sortowaniu banknotów pochodzących z rynku wyniósł 84%. Pozostałe 16% banknotów podlegało sortowaniu w oddziałach okręgowych NBP. Przewaga sektora komercyjnego nad bankiem centralnym w kwestii udziału w procesowaniu banknotów utrzymuje się niezmiennie od momentu rozpoczęcia analiz otrzymywanych sprawozdań. Dla porównania, w 2019 r. 73% banknotów pochodzących z rynku podlegało przeliczaniu i sortowaniu w sortowanych banków i firm CIT, a pozostałych 27% - w oddziałach okręgowych NBP. W 2020 r. udział sektora komercyjnego w przeliczaniu i sortowaniu banknotów wzrósł natomiast do 84% i na koniec I półrocza 2021 r. pozostał na takim samym poziomie.

Zbiornicze dane wskazują, że w I półroczu 2021 r. banki i Poczta Polska S.A. procesowały średnio 1,9 mld szt. banknotów co kwartał. W porównaniu do analogicznego okresu 2020 r. liczba banknotów procesowanych spadła jednak o 162,6 mln szt., tj. o 4%. Średnia kwartalna liczba banknotów ponownie wprowadzanych do obrotu wyniosła natomiast w I półroczu 2021 r. blisko 1,4 mld szt. Jednocześnie, w porównaniu do I półrocza 2020 r. liczba banknotów ponownie wprowadzonych do obrotu w I półroczu 2021 r. spadła o 289,1 mln szt., tj. o 10%.

Monitorowanie stanu znaków pieniężnych ponownie wprowadzanych do obrotu przez banki i Poczta Polską S.A. nabiera szczególnego znaczenia w kontekście głębszej analizy skali recyrkulacji¹⁰¹ banknotów i monet w krajowym obrocie gotówkowym. Kalkulacja częstotliwości powrotu waluty polskiej do oddziałów okręgowych NBP z rynku wskazuje, że banknoty i monety coraz rzadziej powracają do sortowni banku

---

¹⁰¹ Recyrkulacja (zwana również rotacją lub recyklingiem) – wprowadzanie do obrotu banknotów nadających się do obiegu – za pośrednictwem kas banków, klientów banków, urządzeń obsługiwanych przez ich klientów (np. bankomatów) – przeprosowanych uprzednio przez bank lub w jego imieniu przez przedsiębiorcę. Proces ten odbywa się bez udziału NBP. Podobnemu procesowi podlegają monety.

centralnego, co obrazuje wskaźnik rotacji w cyklach¹⁰² oraz w dniach¹⁰³. Jeszcze w I kwartale 2018 r. przeciętnie banknot powracał do NBP raz w roku, natomiast w I półroczu 2021 r. częstotliwość powrotu spadła dwukrotnie (czyli banknot średnio powracał do NBP prawie co dwa lata). W I półroczu 2021 r. zauważa się również spadek częstotliwości powrotu banknotów do sortowni firm CIT oraz banków w porównaniu do wskaźnika uzyskanego na koniec 2020 r. Wówczas przeciętnie banknot powracał do sortowni sektora komercyjnego co 115 dni (ok. 4 miesiące), natomiast w I półroczu 2021 r. – co 264 dni, tj. ok. 9 miesięcy. Warto jednak zaznaczyć, że banknoty znacznie częściej rotują w ramach struktur banków i firm CIT niż powracają do banku centralnego. Poniższa tabela ilustruje wskaźnik rotacji oraz jego zróżnicowanie w zależności od wartości nominalnej banknotu.

Tabela nr 18. Wskaźnik rotacji banknotów w NBP i na rynku w I półroczu 2021 r.

Nominał	NBP		Rynek	
	Wskaźnik rotacji (cykle)	Wskaźnik rotacji (dni)	Wskaźnik rotacji (cykle)	Wskaźnik rotacji (dni)
500 zł	0,11	3 240	1,01	791
200 zł	0,42	870	1,88	380
100 zł	0,45	803	2,92	262
50 zł	1,34	272	6,02	131
20 zł	0,80	456	2,71	301
10 zł	0,61	598	2,87	283
Ogółem	0,54	680	2,91	264

Źródło: Opracowanie własne DES

W 2019 r. NBP rozpoczął działania mające na celu przetestowanie możliwości stworzenia nowego kanału pozyskania przez NBP od klientów monet przechowywanych w gospodarstwach domowych, które w innym przypadku nie wróciłyby do aktywnego obiegu. W marcu 2019 r. NBP udostępnił klientom w Oddziale Okręgowym NBP w Warszawie w ramach pilotażu urządzenie samoobsługowe do zamiany monet. Urządzenie umożliwia klientom zamianę znacznej liczby monet powszechnego obiegu o nominałach od 1 gr do 5 zł bez konieczności uprzedniego podziału ich na poszczególne nominały, na znaki pieniężne o odpowiednio wysokich nominałach i odbiór ich równowartości w kasie oddziału. Możliwość samodzielnego deponowania monet w urządzeniu przez klientów spotkała się z pozytywnym przyjęciem, wpływając znacząco na zwiększenie liczby pozyskiwanych przez oddział monet. Instalacja urządzenia miała także wpływ na poprawę jakości obsługi kasjerskiej w oddziale poprzez możliwość przekierowania osób dotychczas dokonujących zamiany monet w kasie do kanału samoobsługowego. W związku z pozytywnymi rezultatami pilotażu na przełomie 2020 r. i 2021 r. w oddziałach okręgowych NBP uruchomionych zostało 16 urządzeń samoobsługowych do zamiany monet, co pozwoliło na rozszerzenie zakresu usług oferowanych klientom przez NBP. Od momentu rozpoczęcia użytkowania urządzeń do dnia 30 czerwca 2021 r. w

¹⁰² Iloraz liczby banknotów lub monet, które w okresie ostatnich czterech kwartałów wpłynęły do NBP z banków i innych podmiotów oraz średniej liczby banknotów lub monet w obiegu w analogicznym okresie. Wskazuje, ile razy w ciągu ostatnich czterech kwartałów przeciętnie banknot lub moneta powracała do NBP.

¹⁰³ Iloraz średniej liczby banknotów lub monet w obiegu w okresie ostatnich czterech kwartałów oraz liczby banknotów lub monet, które w analogicznym okresie wpłynęły do NBP z banków i innych podmiotów, pomnożony przez liczbę dni (365). Wskazuje, co ile dni przeciętnie banknot lub moneta powracała do NBP.

urządzeniach klienci zdeponowali 95,2 mln szt. monet, wśród których monety najniższych nominałów (1 gr, 2 gr i 5 gr) stanowiły 63%.

W związku z bardzo dużym zainteresowaniem klientów korzystaniem z urządzeń, podjęta została decyzja o instalacji w czerwcu 2021 r. w wybranych Oddziałach Okręgowych NBP (Gdańsk, Katowice, Lublin, Poznań) dodatkowych 4 urządzeń. Ponadto, w celu dalszego usprawnienia obsługi klientów rozpoczęto prace analityczne nad rozszerzeniem funkcjonalności urządzeń o funkcję uznania rachunku klienta równowartością zdeponowanych monet za pośrednictwem systemu BLIK, co pozwoli klientom na dokonanie zamiany monet bez konieczności odbioru ich równowartości w kasie oddziału.

7.2.3. Rada do spraw obrotu gotówkowego i Narodowa Strategia Bezpieczeństwa Obrotu Gotówkowego

Działania na rzecz bezpieczeństwa obrotu gotówkowego realizowane były w I półroczu 2021 r. w ramach prac nad Narodową Strategią Bezpieczeństwa Obrotu Gotówkowego¹⁰⁴, której opracowanie powierzono Radzie ds. obrotu gotówkowego¹⁰⁵. W dniu 15 lutego 2021 r. została podjęta uchwała Zarządu NBP zmieniająca uchwałę w sprawie powołania Rady do spraw obrotu gotówkowego oraz określenia trybu jej działania, rozszerzająca zarówno zakres zadań Rady, jak i jej skład członkowski.

Do dotychczasowych członków Rady, obejmujących przedstawicieli Poczty Polskiej S.A. i banków odgrywających kluczową rolę w zakresie pobierania i odprowadzania waluty polskiej, przedstawicieli organizacji zrzeszających sektor detaliczny, firm, którym banki powierzyły czynności przeliczania oraz sortowania banknotów i monet, dołączyli przedstawiciele Ministerstwa Finansów, Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji, Ministerstwa Sprawiedliwości, Komendy Głównej Policji, Urzędu Komisji Nadzoru Finansowego, Krajowego Związku Banków Spółdzielczych, a także reprezentanci rynku operatorów sieci bankomatowych i przedstawiciele kluczowych dla rozszerzonych zadań Rady departamentów NBP.

Prace nad Strategią koncentrują się na kluczowych filarach bezpieczeństwa obrotu gotówkowego, do których zalicza się: powszechna akceptacja pieniądza gotówkowego oraz zapewnienie klientom banków wygodnego i niezakłóconego dostępu do ich oszczędności w formie gotówki, fizyczne bezpieczeństwo gotówki, cyberbezpieczeństwo systemów krytycznych dla funkcjonowania obrotu gotówkowego, ciągłość zaopatrywania rynku w gotówkę, przeciwdziałanie fałszerstwom, a także zapewnienie odpowiedniego co do wartości i struktury nominalowej zapasu znaków pieniężnych. W dniu 4 marca 2021 r. Rada podjęła uchwałę powołującą następujące zespoły zadaniowe, odpowiedzialne za przygotowanie projektu Strategii:

1. Zespół zadaniowy ds. akceptacji i dostępności gotówki¹⁰⁶,
2. Zespół zadaniowy ds. logistyki gotówki,
3. Zespół zadaniowy ds. cyberbezpieczeństwa,
4. Zespół zadaniowy ds. bezpieczeństwa fizycznego gotówki¹⁰⁷,
5. Zespół zadaniowy ds. komunikacji.

¹⁰⁴ zwana dalej: Strategią

¹⁰⁵ zwanej dalej: Radą

¹⁰⁶ Szerzej na temat prac tego zespołu w punkcie 7.2.3.1.

¹⁰⁷ Szerzej na temat prac tego zespołu w punkcie 7.2.5.

W kwietniu 2021 r. zespoły zadaniowe rozpoczęły działalność w oparciu o przyjęte harmonogramy prac. Opracowywane oraz konsultowane w ramach zespołów zadaniowych propozycje działań mają stanowić elementy składowe Strategii. Przedstawienie przez Radę projektu Strategii Zarządowi NBP przewidziane jest na IV kwartał 2021 r.

W ramach Rady funkcjonują również utworzone jeszcze w 2020 r. grupy robocze, które zajmują się analizą usprawnień o charakterze operacyjnym.

7.2.3.1. Prace Zespołu ds. akceptacji i dostępności gotówki

W ramach prac Rady do spraw obrotu gotówkowego, organu opiniodawczo-doradczego Zarządu NBP, na podstawie uchwały z dnia 4 marca 2021 r. gremium to powołało, w związku z działaniami na rzecz przygotowania Narodowej Strategii Bezpieczeństwa Obrotu Gotówkowego, zespoły zadaniowe. Jednym z nich jest Zespół ds. akceptacji i dostępności gotówki.

W dniu 14 kwietnia 2021 r. odbyło się inauguracyjne posiedzenie Zespołu zadaniowego ds. akceptacji i dostępności gotówki. Przedstawiono i omówiono w jego trakcie, poza m.in. kwestiami organizacyjnymi oraz zagadnieniami węzłowymi dla działania Zespołu, propozycję inicjatywy legislacyjnej NBP w odniesieniu do zapewnienia powszechnej akceptacji gotówki na terytorium RP. Członkowie Zespołu zostali poproszeni o przekazywanie ewentualnych uwag do treści tej propozycji. W trakcie ww. posiedzenia Zespołu poinformowano członków również o potencjalnych działaniach analitycznych w kwestii dostępności do gotówki na terytorium RP (m.in. w zakresie rozmieszczenia bankomatów na terytorium kraju oraz ograniczania postępującego trendu likwidacji bankomatów i przeciwdziałania nadmiernemu rozszerzaniu się tzw. białych plam w tym zakresie). NBP przygotował także ankietę dla członków zespołu, dotyczącą oceny sytuacji związanej z dostępem do gotówki.

W dniu 26 maja 2021 r. odbyło się drugie posiedzenie Zespołu zadaniowego ds. akceptacji i dostępności gotówki, w ramach którego omawiano wyniki przeprowadzonych ankiet, dotyczących oceny sytuacji na rynku w świetle dostępu do gotówki oraz jej akceptacji. Warto wspomnieć, że na skutek opinii Prezesa UOKiK, wydanej na wniosek Prezesa NBP, nie było możliwe podejmowanie dyskusji w ramach Zespołu w zakresie jednej z najistotniejszych kwestii dla niezależnych operatorów bankomatów-członków Zespołu, którą jest wysokość przychodu uzyskiwanego przez te podmioty z tytułu pojedynczej wypłaty środków z bankomatu (tzw. *cash disbursement fee*). UOKiK uznał, że tego rodzaju okoliczności mogą nosić znamiona czynu nieuczciwej konkurencji, polegającego na zawieraniu antykonkurencyjnych porozumień.

Jednym z obszarów analitycznych prowadzonych w ramach prac Rady jest diagnoza dostępności do gotówki poprzez sieć bankomatów w Polsce. Jak wskazują badania ankietowe i dzienniczkowe zwyczajów płatniczych Polaków, przeprowadzone przez NBP w 2021 r., dominującą metodą pozyskiwania gotówki jest wypłata w bankomacie. Z realizowanych w formule dzienniczkowej badań wynika, że wypłaty z bankomatów stanowiły 69,1% wszystkich pozyskań gotówki, co w ujęciu wartościowym stanowiło 54,5%.

Jednocześnie od 2017 r. obserwowany jest spadek liczby bankomatów w Polsce, których liczba na koniec I kwartału 2021 r. wyniosła 21.402 i zmniejszyła się o 2.041 w porównaniu z końcem 2016 r. Proces ten może zatem wywołać negatywne skutki dla dostępu do gotówki poprzez dominujący kanał dystrybucji.

Przeprowadzone analizy w zakresie dostępności do gotówki poprzez sieć bankomatów w Polsce bazowały na danych lokalizacyjnych bankomatów pochodzących od banków komercyjnych oraz niezależnych operatorów. Mieszczą się one w nurcie podobnych badań prowadzonych w wielu krajach zarówno europejskich, jak i krajów spoza Europy. Uzyskane wyniki zostaną ujęte w opracowywanej Narodowej Strategii Bezpieczeństwa Obrotu Gotówkowego. Obejmują one m.in.:

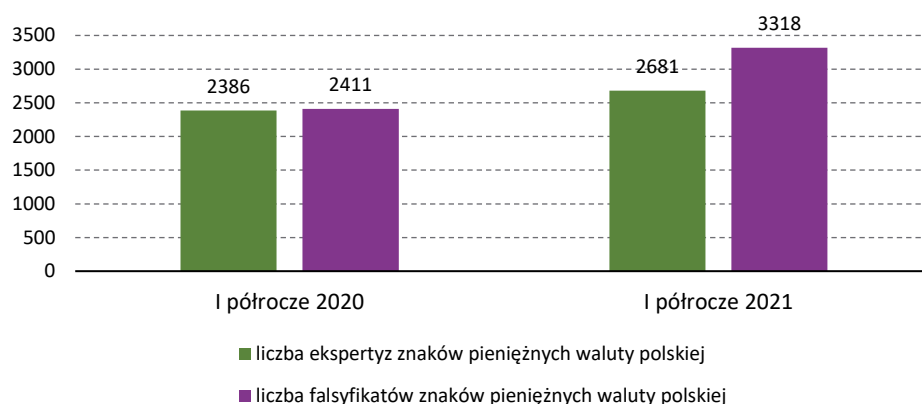
- diagnozę dostępu do gotówki na poziomie gmin zarówno w ujęciu przestrzennym, jak i pod względem liczebności lokalnych społeczności. W analizach uwzględniono m.in. lesistość kraju, która obejmuje blisko 30% powierzchni;
- diagnozę dostępu do gotówki na poziomie gmin, jak i poszczególnych miast i wsi w Polsce z punktu widzenia odległości do najbliższego bankomatu lub oddziału z obsługą kasową.

7.2.4. Działania w zakresie przeciwdziałania fałszowaniu znaków pieniężnych

Filarem bezpieczeństwa obrotu gotówkowego są również szeroko rozumiane działania mające na celu wykrywanie fałszerstw oraz przeciwdziałanie fałszowaniu znaków pieniężnych. Działania Narodowego Banku Polskiego w zakresie zapobiegania fałszowaniu znaków pieniężnych prócz wykonywania ekspertyz znaków pieniężnych podejrzanych co do autentyczności, które są kierowane do NBP, obejmują również działania o charakterze edukacyjnym i informacyjnym, skupione na podnoszeniu świadomości społecznej w zakresie rozpoznawania autentyczności banknotów i monet waluty polskiej oraz walut obcych, a także postępowania ze znakami podejrzаныmi co do autentyczności.

W I półroczu 2021 r. wykonano 2.681 ekspertyz znaków pieniężnych waluty polskiej, w wyniku których stwierdzono 3.318 fałszyfikatów, w tym 3.126 fałszyfikatów banknotów (w porównaniu do 2.150 w I półroczu 2020 r. i 3.755 w I półroczu 2019 r.) i 192 fałszyfikaty monet (w porównaniu do 260 w I półroczu 2020 i 350 w I półroczu 2019 r.). W relacji do I półrocza 2020 r. nastąpił wzrost zarówno liczby wykonanych ekspertyz znaków pieniężnych waluty polskiej, jak i liczby ujawnionych fałszyfikatów (przy wzroście liczby fałszyfikatów banknotów i spadku fałszyfikatów monet), co mogło wynikać z mniejszej liczby transakcji gotówkowych związanych z pierwszą falą pandemii w I półroczu 2020 r. Wśród stwierdzonych fałszyfikatów polskich banknotów 11,2% (351 sztuk) stanowiły fałszyfikaty banknotów zmodernizowanych, podczas gdy w I półroczu 2020 r. było to 14,7%. Prezentuje to wykres nr 102.

Wykres nr 102. Liczba wykonanych ekspertyz* w NBP i liczba stwierdzonych falsyfikatów znaków pieniężnych w I półroczu 2020 r. i w I półroczu 2021 r.

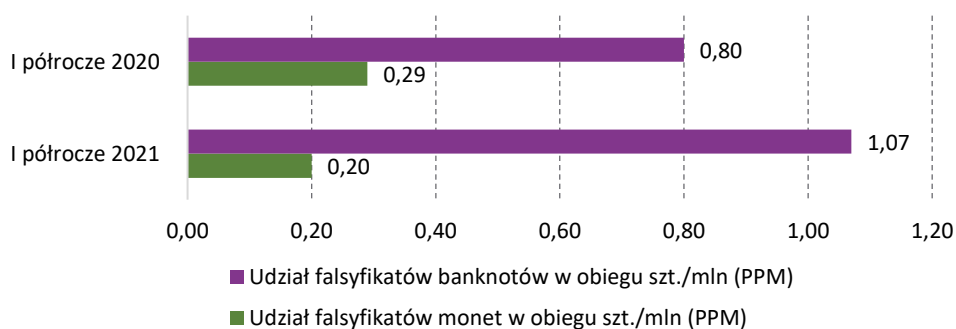

Źródło: Opracowanie własne DES

*Wnioski o wykonanie ekspertyz mogą obejmować więcej niż jeden znak pieniężny.

Wskaźnik PPM¹⁰⁸ dla falsyfikatów banknotów wszystkich wartości nominalnych wyniósł 1,07, natomiast dla falsyfikatów monet o wartości nominalnej 2 zł i 5 zł wyniósł 0,2. W stosunku do I półrocza 2020 r. wskaźnik PPM dla falsyfikatów banknotów wzrósł o 0,27, a dla falsyfikatów monet spadł o 0,09. Przedstawia to wykres nr 103.

Wykres nr 103. Udział falsyfikatów banknotów lub monet w obiegu (szt./mln) – wskaźnik PPM

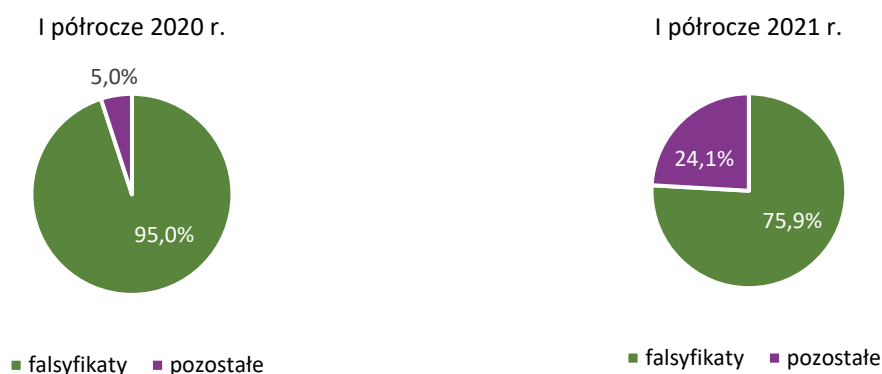
Źródło: Opracowanie własne DES

W I półroczu 2021 r. liczba banknotów zatrzymanych w urządzeniach przyjmujących gotówkę, np. we wpłatomatach, wyniosła 133, z czego 101 to falsyfikaty. W stosunku do I półrocza 2020 r. nastąpił wzrost liczby zatrzymanych banknotów we wpłatomatach o 85%, co może świadczyć o coraz większym wykorzystaniu urządzeń przez klientów. Natomiast procentowy udział falsyfikatów w ogólnej liczbie

¹⁰⁸ PPM (Pieces Per Million) - wskaźnik obrazujący skalę fałszerstw znaków pieniężnych, określający liczbę fałszywych znaków pieniężnych przypadającą na 1 milion znaków pieniężnych w obrocie gotówkowym.

banknotów zatrzymanych w urządzeniach jest niższy – w I półroczu 2021 r. wyniósł 75,9%, podczas gdy w I półroczu 2020 r. było to 95%. Prezentuje to wykres nr 104.

Wykres nr 104. Liczba banknotów zatrzymanych we wpłatomatach vs liczba stwierdzonych falsyfikatów w I półroczu 2020 r. i w I półroczu 2021 r.

Źródło: Opracowanie własne DES

Działania mające na celu podnoszenie świadomości w zakresie rozpoznawania autentyczności znaków pieniężnych prowadzone przez DES i oddziały okręgowe Narodowego Banku Polskiego obejmują szkolenia z zakresu rozpoznawania autentyczności waluty polskiej oraz waluty euro i dolarów amerykańskich. Przygotowane zostały również materiały dotyczące weryfikacji autentyczności funtów brytyjskich.

Uczestnikami szkoleń są przedstawiciele organów ścigania oraz podmiotów zewnętrznych, zajmujący się profesjonalną obsługą gotówki. Na liczbę szkoleń zrealizowanych w I półroczu 2021 r. oraz formę ich organizacji miał wpływ czas pandemii COVID-19. Obostrzenia wprowadzone w 2020 r. skutkowały większym wykorzystaniem formuły online w stosunku do szkoleń stacjonarnych. Formuła ta była stosowana w szkoleniach i działaniach informacyjno-edukacyjnych, prowadzonych zarówno przez Departament Emisyjno-Skarbcowy, jak i Oddziały Okręgowe NBP.

7.2.5. Działania NBP w zakresie bezpieczeństwa fizycznego obrotu gotówkowego

W pierwszym półroczu 2021 r. działania NBP w zakresie bezpieczeństwa fizycznego obrotu gotówkowego skupiły się głównie na pracach w ramach zespołu zadaniowego ds. bezpieczeństwa fizycznego gotówki powołanego przy Radzie ds. obrotu gotówkowego.

W ramach tego gremium toczyły się prace związane z opracowaniem analiz dotyczących:

- nowoczesnych rozwiązań technicznych zwiększających bezpieczeństwo gotówki, w tym systemów neutralizacji gotówki,

- identyfikacji obszarów, w których zmiany mogłyby skutkować poprawą bezpieczeństwa gotówki lub poprawą efektywności kosztowej i operacyjnej w ramach jej procesowania.

Prace zespołu wciąż trwają, a opracowane dokumenty, wnioski i rekomendacje są uzgadniane pomiędzy poszczególnymi członkami zespołu.

Z inicjatywy Związku Banków Polskich toczyły się prace nad wypracowaniem wspólnego stanowiska w zakresie uwzględniania w limitach przechowywanych wartości pieniężnych nowoczesnych urządzeń kasjerskich, które zapewniają personelowi placówki bankowej bezpieczny dostęp do gotówki (wpłata/wypłata musi być powiązana z rachunkiem klienta, brak możliwości dostępu do części magazynowej urządzenia przez pracowników banku w godzinach otwarcia placówki). W NBP przygotowano projekt nowego kryterium uwzględniającego propozycje wypracowane przez sektor bankowy. Projekt uzyskał pozytywną opinię UKNF, ale został negatywnie zaopiniowany w ramach konsultacji z Komendą Główną Policji.

W udostępnionym projekcie rozporządzenia MSWiA z kwietnia 2021 r. zmieniającym rozporządzenie w sprawie wymagań, jakim powinna odpowiadać ochrona wartości pieniężnych przechowywanych i transportowanych przez przedsiębiorców i inne jednostki organizacyjne, uwzględnione zostały postulaty Narodowego Banku Polskiego - dopuszczono możliwość transportu monet powszechnego obiektu pojazdami innymi niż bankowóz, co umożliwi w przyszłości obniżenie kosztów transportu po stronie banku centralnego.

W kwietniu 2021 r. zawarte zostało porozumienie o wymianie informacji w zakresie obiektów bankowych podlegających obowiązkowej ochronie pomiędzy Narodowym Bankiem Polskim a Komisją Nadzoru Finansowego w celu umożliwienia sprawowania skutecznego nadzoru w obszarze realizacji przez banki wymogów ustawy z dnia 22 sierpnia 1997 r. o ochronie osób i mienia.

7.3. Prace analityczne Narodowego Banku Polskiego dotyczące koncepcji pieniądza cyfrowego banku centralnego

7.3.1. Emisja pieniądza cyfrowego banku centralnego

W I połowie 2021 r. NBP wielokrotnie przedstawiał stanowisko w sprawie emisji pieniądza cyfrowego banku centralnego (CBDC). Opinia NBP w sprawie CBDC została przekazana do Ministerstwa Finansów w formie uwag do raportu pt. „Lokalna waluta i rynki kapitałowe inicjatywa – studium wykonalności innowacyjnych rozwiązań technologicznych na polskich rynkach finansowych (FinTech), w tym budowa piaskownicy regulacyjnej – analiza luk i studium wykonalności” (wersja z dnia 20 listopada 2020 r. oraz z dnia 12 kwietnia 2021 r.)¹⁰⁹. Wśród uwag zgłoszonych przez NBP znalazło się m.in. zastrzeżenie, że *brak otwartej i transparentnej dyskusji nad potencjalnym wprowadzeniem CBDC nie jest – w opinii NBP – barierą dla rozwoju sektora FinTech w Polsce*. Zainicjowanie przez NBP dyskusji w sprawie wprowadzenia CBDC z podmiotami zewnętrznymi,

---

¹⁰⁹ Raport powstał w ramach projektu prowadzonego przez EBOiR Poland: *Feasibility study on innovative technological solutions in the Polish financial markets (FinTech)*. Beneficjentem projektu w ramach strumienia prac dotyczącego rozwoju FinTech jest Ministerstwo Finansów. Raport został przygotowany przez Konsorcjum wybrane przez EBOiR jako doradca w Projekcie, w składzie: Eversheds Sutherland Wierzbowski, FinTech Consultancy, IT9 i Areto.

w tym z sektorem FinTech, może nastąpić dopiero po podjęciu przez Zarząd NBP decyzji o rozpoczęciu prac przygotowawczych związanych z ewentualną emisją CBDC w Polsce.

W „Raporcie z prac Zespołu ds. rozwoju innowacji finansowych FinTech”, opublikowanym przez UKNF w dniu 12 maja 2021 r., znajduje się stanowisko NBP wobec, zgłoszonej przez uczestników prac Zespołu, bariery o nazwie „Tokenizacja PLN” (bariera nr 181)¹¹⁰. W swoim stanowisku NBP przedstawił argumenty prezentujące najważniejsze założenia potencjalnej emisji CBDC, przewidywane skutki wprowadzenia waluty cyfrowej oraz uwarunkowania krajowe wskazujące na brak uzasadnienia dla emisji cyfrowego złotego. NBP wskazał ponadto na możliwość wykorzystania przez podmioty sektora FinTech w modelach biznesowych opartych o technologię blockchain rozwiązania uregulowanego prawnie i neutralnego technologicznie, tj. stokenizowanego pieniądza elektronicznego. W związku z przedstawioną przez NBP argumentacją, ww. bariera została uznana jako niezasadna.

W I połowie 2021 r. Pan Adam Glapiński, Prezes NBP, dwukrotnie odniósł się do kwestii ewentualnego wprowadzenia CBDC w Polsce w trakcie konferencji prasowej poświęconej ocenie bieżącej sytuacji ekonomicznej (w dniu 5 lutego 2021 r. oraz w dniu 7 maja 2021 r.). Prezes NBP poinformował, że w NBP jest prowadzony monitoring prac analitycznych, badawczych i testów pilotażowych realizowanych przez inne banki centralne w zakresie emisji CBDC dla płatności detalicznych oraz wysokokwotowych. Monitorowany jest też przebieg dyskusji w tym temacie w różnych gremiach międzynarodowych. Prezes NBP podkreślił ponadto, że prace nad CBDC wymagają prowadzenia wieloletnich dogłębnych analiz prawnych, ekonomicznych i z zakresu technologii, a także wielu praktycznych eksperymentów. Emisja CBDC dla płatności detalicznych może pociągać za sobą istotne skutki dla sektora bankowego, stabilności finansowej, realizowanej polityki pieniężnej i funkcjonowania systemu płatniczego. W analizach prowadzonych przez NBP na razie przeważają negatywne wnioski.

Wyniki dotychczas prowadzonych przez NBP prac zostały zaprezentowane w raporcie pt. „Pieniądz cyfrowy banku centralnego”, który został opublikowany w dniu 14 maja 2021 r. na stronie internetowej NBP, wraz z aktualnym stanowiskiem Zarządu NBP w kwestii emisji cyfrowego złotego¹¹¹. Stanowisko to brzmi następująco:

„NBP od wielu lat uważnie monitoruje postęp prac innych banków centralnych w zakresie emisji nowej formy pieniądza, tj. pieniądza cyfrowego banku centralnego (CBDC), oraz dokonuje oceny potrzeb rynku polskiego w tym zakresie. Równocześnie, NBP wnikliwie analizuje potencjalne skutki emisji CBDC – prawne, technologiczne oraz ekonomiczne (w szczególności dla funkcjonowania sektora bankowego, stabilności finansowej, prowadzonej polityki pieniężnej i działania systemu płatniczego).

W warunkach polskich aktualnie nie znajdują odzwierciedlenia przesłanki, którymi kierowały się inne banki centralne przy rozpoczęciu testów pilotażowych w zakresie emisji CBDC czy wdrożeń pieniądza cyfrowego. Jak dotąd, NBP nie zidentyfikował celu emisji cyfrowego złotego o charakterze systemowym ani szczególnych potrzeb konsumentów lub podmiotów gospodarczych, które nie mogłyby zostać zaspokojone przez dostawców usług płatniczych w Polsce, a jedynie przez bank centralny w drodze wprowadzenia

¹¹⁰ Raport dostępny jest pod adresem: https://www.knf.gov.pl/aktualnosci?articleId=73566&p_id=18

¹¹¹ Stanowisko Zarządu NBP w sprawie CBDC wraz z raportem pt. „Pieniądz cyfrowy banku centralnego” zostało opublikowane pod adresem: <https://www.nbp.pl/home.aspx?f=/systemplatniczy/cbdc/cbdc.html>

CBDC. Wyniki prowadzonych analiz wskazują na brak wyraźnych korzyści z wprowadzenia pieniądza cyfrowego banku centralnego w Polsce w stosunku do dostrzeganych rodzajów ryzyka związanego z jego emisją dla gospodarki, obrotu pieniężnego i systemu finansowego.

NBP z rozważą podchodzi do możliwości wprowadzenia cyfrowego złotego i obecnie, nie widząc przekonującego uzasadnienia, nie decyduje się na jego emisję. Aktualne stanowisko NBP w kwestii emisji cyfrowego złotego może ulec modyfikacji, o ile zaistnieją czynniki (krajowe lub międzynarodowe) uzasadniające taką zmianę.”.

7.4. Zagadnienia prawne

7.4.1. Ustawa o zmianie ustawy o usługach płatniczych

W dniu 21 maja 2021 r. do Sejmu wniesiony został projekt ustawy o zmianie ustawy o usługach płatniczych, któremu nadano numer druku 1221¹¹². Projekt stanowił formalnie inicjatywę ustawodawczą Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej. Z propozycją zmiany w ustawie o usługach płatniczych i uregulowania kwestii akceptacji znaków pieniężnych emitowanych przez Narodowy Bank Polski wystąpił do Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej Prezes Narodowego Banku Polskiego.

Podstawowym celem omawianego projektu ustawy było uregulowanie statusu prawnego akceptacji znaków pieniężnych emitowanych przez Narodowy Bank Polski.

W opinii projektodawcy, poprzez zobowiązanie akceptantów do przyjmowania, z wyjątkami określonymi w ustawie, płatności gotówkowych, zapewniona zostanie możliwość korzystania przez wszystkie grupy społeczne z preferowanych przez nie form płatności, w tym z płatności gotówkowych.

Analiza dotychczas obowiązujących przepisów prawa wskazuje, że ustawodawca nie zdecydował się wcześniej na wprowadzenie bezwarunkowego obowiązku akceptowania płatności gotówkowych przez podmioty prowadzące działalność gospodarczą na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej. Treść art. 32 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o Narodowym Banku Polskim (Dz. U. z 2020 r. poz. 2027), zgodnie z którym znaki pieniężne emitowane przez NBP są prawnymi środkami płatniczymi na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej, nie może być bowiem interpretowana jako istnienie bezwarunkowego prawnego obowiązku akceptacji banknotów oraz monet, mimo przyznanego im statusu prawnych środków płatniczych.

Propozycja zmiany ustawy z dnia 19 sierpnia 2011 r. o usługach płatniczych i dodania do niej art. 59ea ust. 1 miała na celu wyeliminowanie możliwości ograniczania przez akceptantów oferty zawarcia umowy sprzedaży lub świadczenia usług do konsumentów, którzy dokonają zapłaty wyłącznie w formie bezgotówkowej. Akceptant nie będzie mógł się powołać na brzmienie art. 353¹ k.c. w odniesieniu do tej kwestii, gdyż przepis tego artykułu wyklucza możliwość ułożenia stosunku prawnego wedle uznania, jeśli jego treść lub cel będą sprzeciwiały się m.in., jak wskazano, ustawie oraz zasadom współżycia społecznego. Jeśli zatem w art. 59ea ust. 1 wprost zostanie wyłączona możliwość uzależniania przez akceptanta zawarcia z konsumentem umowy o świadczenie usług lub sprzedaży towarów od dokonania zapłaty w formie bezgotówkowej oraz odmówienia konsumentowi przyjęcia zapłaty znakami pieniężnymi emitowanymi przez NBP, będącymi

¹¹² <https://sejm.gov.pl/Sejm9.nsf/druk.xsp?nr=1221>

prawnym środkiem płatniczym na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej, to żądanie przez akceptanta zapłaty w formie bezgotówkowej zostanie uznane za niezgodne z ustawą, czyli z przedmiotowym przepisem.

Należy podkreślić, że brak możliwości odmowy przyjęcia zapłaty znakami pieniężnymi emitowanymi przez NBP przez akceptanta nie będzie miał, zgodnie z założeniami projektodawcy i przyjętymi przez ustawodawcę przepisami, charakteru bezwarunkowego. Przewidziano w tej materii stosowne wyłączenia. Przedmiotowy nakaz nie będzie miał zastosowania w przypadku działalności prowadzonej przez akceptanta w sieci Internet (jeśli działalność jest prowadzona także w sieci Internet, to wówczas wyłączenie będzie odnosić się tylko do niej), jeśli akceptant prowadzi działalność w miejscu bez obecności personelu, a także w trakcie imprezy masowej w rozumieniu art. 3 pkt 1 ustawy z dnia 20 marca 2009 r. o bezpieczeństwie imprez masowych, jeśli akceptant zamieści stosowną informację w regulaminie tej imprezy. W toku procesu legislacyjnego dodano nową propozycję wyłączenia, tj. ograniczającą zastosowanie przedmiotowego nakazu do kwoty przeciętnego wynagrodzenia w sektorze przedsiębiorstw.

Z kolei ust. 3 przyjętego przepisu zakłada brak możliwości nakładania dodatkowych opłat przez akceptantów z tytułu obowiązku akceptowania zapłaty w gotówce. Jak wskazał projektodawca w uzasadnieniu, w celu minimalizacji możliwości obejścia przedmiotowego przepisu, a także niewypaczania celów projektowanej regulacji, zdecydowano się także na zakazanie różnicowania ceny oferowanych towarów lub usług z uwagi na formę zapłaty, tj. zapłatę dokonywaną w formie bezgotówkowej oraz gotówkowej. Przepis ten oznacza, że oferowana cena powinna być taka sama dla obu form dokonywania zapłaty. Celem tego rodzaju unormowania jest ochrona osób chcących dokonać płatności w gotówce przed ponoszeniem dodatkowych kosztów z tego tytułu.

Projekt był przedmiotem konsultacji z Europejskim Bankiem Centralnym, który wydał w tej materii stosowną opinię z dnia 14 maja 2021 r.¹¹³ W swoim stanowisku EBC wskazał m.in., że *W sytuacji kryzysowej, takiej jak trwająca pandemia COVID-19, nieprzyjmowanie gotówki w punktach handlowo-usługowych może rzeczywiście mieć szczególne znaczenie dla osób starszych, osób niepełnosprawnych i wszystkich osób niemających dostępu do bezgotówkowych środków płatniczych, ponieważ w rezultacie mogą one napotkać poważne trudności w zaspokojeniu swoich podstawowych potrzeb. W tym kontekście EBC z dużym zadowoleniem przyjmuje fakt, że projekt ustawy zasadniczo wzmacnia prawo obywateli do dokonywania płatności gotówką, zwłaszcza w przypadku placówek handlowych, w których obecny jest personel, zachowując tym samym rolę gotówki jako powszechnie akceptowanego środka płatniczego. EBC pragnie jednocześnie podkreślić, że mogą zaistnieć sytuacje, np. w dziedzinie usług transportu publicznego lub innych usług publicznych, w których obywatele powinni mieć możliwość dokonywania płatności gotówką, nawet jeśli za usługę płaci się automatycznie. EBC rozumie, że obecnie – na przykład w przypadku transportu publicznego – alternatywy dla płatności bezgotówkowych, takie jak zlokalizowane w pobliżu możliwości zakupu biletu inne niż automat bezgotówkowy, oferowane są w dostatecznym standardzie. EBC z zadowoleniem przyjmuje również wprowadzenie w projekcie ustawy przepisu gwarantującego, że akceptant przyjmujący gotówkę nie może naliczać z tego tytułu żadnych płatności dodatkowych a zobowiązanie pieniężne ma być rozliczone banknotami i monetami będącymi prawnym środkiem płatniczym według wartości nominalnej.*

¹¹³ [Opinia Europejskiego Banku Centralnego z dnia 14 maja 2021 r. w sprawie obowiązku przyjmowania płatności gotówkowych \(europa.eu\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52021AB0018&rid=2)
<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52021AB0018&rid=2>

W I półroczu 2021 r. odbyło się pierwsze czytanie przedmiotowego projektu, które miało miejsce w dniu 22 czerwca 2021 r. w trakcie posiedzenia Komisji Finansów Publicznych¹¹⁴. Został on, na mocy ustaleń poczynionych w ramach obrad ww. gremium, skierowany do rozpatrzenia przez Podkomisję sejmową ds. instytucji finansowych. Przedmiotowa Podkomisja pozytywnie zaopiniowała projekt na posiedzeniu w dniu 10 sierpnia 2021 r., a następnie został on przekazany ponownie do Komisji Finansów Publicznych. Warto podkreślić, że w sprawozdaniu Podkomisji¹¹⁵ ujęto dwie poprawki o charakterze redakcyjnym (tj. w art. 59ea ust. 1 wykreślono wyrażenie „będącymi prawnym środkiem płatniczym na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej” oraz w ust. 3 wykreślono wyrażenie „jakichkolwiek dodatkowych”) a także dokonano jednej modyfikacji merytorycznej, tj. dodano w ust. 2 nowy punkt 4, ograniczający zastosowanie ust. 1 do kwoty przeciętnego wynagrodzenia w sektorze przedsiębiorstw bez wypłat nagród z zysku w trzecim kwartale roku poprzedniego. Komisja przeprowadziła pierwsze czytanie oraz rozpatrzyła ten projekt w dniu 10 sierpnia 2021 r. Na posiedzeniu Sejmu w dniu 11 sierpnia 2021 r. odbyło się II i III czytanie projektu ustawy. Senat rozpatrzył przedmiotową ustawę na posiedzeniu plenarnym w dniu 9 września 2021 r. (druk nr 485¹¹⁶), i zgłosił do niej cztery poprawki, przyjmując w tej materii stosowną uchwałę¹¹⁷, która następnie przekazana została do Sejmu. Izba niższa parlamentu RP przyjęła jedną z ww. poprawek na posiedzeniu w dniu 17 września 2021 r., pozostałe odrzucając¹¹⁸. W dniu 20 września 2021 r. ustawę z dnia 17 września 2021 r. o zmianie ustawy o usługach płatniczych przekazano Prezydentowi RP do podpisu. Prezydent RP podpisał ustawę o zmianie ustawy o usługach płatniczych w dniu 28 września 2021 r. i została ona opublikowana w dniu 5 października 2021 r.¹¹⁹, co oznacza, że wejdzie ona w życie z dniem 5 listopada 2021 r.

7.4.2. Projekt ustawy o zmianie ustawy o usługach płatniczych

W dniu 28 stycznia 2021 r. na stronach Rządowego Centrum Legislacji opublikowano projekt ustawy o zmianie ustawy o usługach płatniczych (numer z wykazu: UD52)¹²⁰. Projekt dotyczy głównie zagadnienia częściowej deregulacji biur usług płatniczych (BUP) w odniesieniu do zakresu nadzoru publicznego nad tą grupą dostawców usług płatniczych. Jednocześnie jednak przewidziano nałożenie dodatkowych ograniczeń działalności tych podmiotów, tj. proponuje się wprowadzenie ograniczenia realizowanej przez BUP kwoty pojedynczej transakcji lub transakcji z tego samego tytułu do 2.500 euro.

Warto wskazać, że BUP-y, co do zasady zajmują się obsługą niskokwotowych przekazów pieniężnych, za pomocą których są realizowane opłaty i rozliczenia związane z czynnościami życia codziennego, czyli płacenie rachunków za media, oraz podobne, cykliczne opłaty, a także obsługa osób niekorzystających z rachunków płatniczych do tego typu transakcji. Należy uznać, że usługi takie nie generują ryzyka dla systemu finansowego, stąd też BUP-y wydają się nie wymagać tak intensywnego nadzoru, który właściwy jest w odniesieniu do innych dostawców usług płatniczych. W projekcie zaproponowano również zmniejszenie stawki maksymalnej wykorzystywanej do obliczenia kwoty wpłat ponoszonych przez BUP na pokrycie kosztów nadzoru nad działalnością BUP, a ponadto zmianie mają ulec także zasady odliczeń

¹¹⁴<https://orka.sejm.gov.pl/zapisy9.nsf/0/4A27AFD6AD80D64DC125870C00352CFB/%24File/0138109.pdf>

¹¹⁵ [spr-1221 \(sejm.gov.pl\)](https://orka.sejm.gov.pl/spr-1221)

¹¹⁶ [485 \(1\).pdf](#)

¹¹⁷ <https://orka.sejm.gov.pl/Druki9ka.nsf/0/0D49BA97FDF51367C125874C0046C2C4/%24File/1537.pdf>

¹¹⁸ [https://orka.sejm.gov.pl/opinie9.nsf/nazwa/1221_u/\\$file/1221_u.pdf](https://orka.sejm.gov.pl/opinie9.nsf/nazwa/1221_u/$file/1221_u.pdf)

¹¹⁹ Dz. U. z 2021 r. poz.1814.

¹²⁰ [Projekt \(legislacja.gov.pl\)](#)

nadpłat dokonywanych w danym roku przez krajowe instytucje płatnicze i instytucje pieniądza elektronicznego.

BUP-y nie będą miały już obowiązku przekazywania do KNF dokumentów potwierdzających zawarcie umowy gwarancji lub ubezpieczenia, zawartych w celu ochrony środków otrzymanych od użytkowników. Odpowiednio znosi się również kary związane z niedopełnieniem takiego obowiązku. Przewiduje się również ograniczenie nad działalnością BUP do kontroli zdalnej i następczej, w szczególności przez wyłączenie możliwości przeprowadzania inspekcji, zniesienie obowiązku sprawozdawczości kwartalnej, przy pozostawieniu obowiązku sprawozdawczości rocznej i sprawozdawczości związanej z przekroczeniem limitów działalności, oraz ograniczenie kar pieniężnych na rzecz innych środków nadzorczych, tj. środków określonych w art. 105 ust. 1 pkt 1–3 ustawy o usługach płatniczych.

Przewiduje się również uchylenie niektórych upoważnień do wydania rozporządzeń na podstawie ustawy o usługach płatniczych (art. 64a ust. 5 i art. 98b ust. 3), ponieważ rozporządzenia delegowane Komisji Europejskiej oraz wytyczne Europejskiego Urzędu Nadzoru Bankowego (EUNB) pokrywają zakres uchylanych delegacji ustawowych.

W ramach konsultacji publicznych NBP zgłosił uwagi do opisywanego projektu ustawy, m.in.:

1) propozycję uregulowania statusu prawnego akceptacji znaków pieniężnych emitowanych przez NBP (gotówki), w związku z potrzebą zapewnienia na terytorium RP możliwości korzystania przez konsumentów z preferowanych form płatności, w tym płatności gotówkowych (w przypadku zawierania umowy sprzedaży z przedsiębiorcą akceptującym bezgotówkowe instrumenty płatnicze). Kwestia ta stała się jednak przedmiotem odrębnych prac parlamentarnych (druk sejmowy nr 1221¹²¹), tj. była procedowana w ramach projektu prezydenckiego, który w dniu 17 września 2021 r. został uchwalony przez Sejm. Zagadnienie to zostało szczegółowo opisane w punkcie 7.4.1.

2) propozycje zmian przepisów ustawy z dnia 19 sierpnia 2011 r. o usługach płatniczych¹²² wynikających z aktualizacji opublikowanego w grudniu 2020 r. rozporządzenia Europejskiego Banku Centralnego (EU) 2020 zmieniającego rozporządzenie Europejskiego Banku Centralnego (EU) nr 1409/2013 w sprawie statystyki płatności (EBC/2013/43). W tym rozporządzeniu wprowadzono modyfikacje do zakresu informacji, które banki centralne są obowiązane przekazywać do Europejskiego Banku Centralnego. Zmiany te polegają m.in. na rozszerzeniu zarówno zakresu podmiotowego instytucji przekazujących dane statystyczne o nowe kategorie dostawców usług płatniczych wynikających z dyrektywy PSD2, tj. o dostawców świadczących usługę inicjowania transakcji płatniczej, dostawców świadczących usługę dostępu do informacji o rachunku oraz operatorów bankomatów, jak również zakresu przedmiotowego zbieranych dotąd danych z obszaru systemu płatniczego. NBP zaproponował również rozszerzenie zakresu obowiązków sprawozdawczych wobec NBP, stosownie do zadania banku centralnego określonego w art. 17 ust. 4 pkt 3 ustawy o NBP. Zmiana polegała na nałożeniu obowiązku sprawozdawczego na agentów rozliczeniowych, wydawców instrumentów płatniczych oraz wydawców pieniądza elektronicznego, którzy świadczą usługi płatnicze na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej w ramach działalności transgranicznej lub za pośrednictwem agenta. Zmiana wprowadzona jest z uwagi na konieczność objęcia obowiązkiem statystycznym rozwijającej się grupy podmiotów prowadzących działalność na terytorium RP w zakresie wydawania instrumentów

¹²¹ <https://www.sejm.gov.pl/Sejm9.nsf/PrzebiegProc.xsp?nr=1221>

¹²² Dz. U. z 2020 r., poz. 794.

płatniczych, wydawców pieniądza elektronicznego oraz agentów rozliczeniowych, ale mających siedzibę w innym kraju członkowskim UE, a którzy nie byli objęci dotychczas takim obowiązkiem sprawozdawczym.

3) propozycję usunięcia wymogu uzyskiwania opinii Prezesa NBP, o której mowa w art. 60 ust. 3 ustawy o usługach płatniczych, oraz zmianę brzmienia innych przepisów, jako konsekwencję usunięcia tego wymogu. Zgodnie z aktualnie obowiązującymi przepisami, KNF wydaje zezwolenie obejmujące świadczenie usługi acquiringu po zasięgnięciu opinii Prezesa NBP. Opinia ta jest jednak niewiążąca dla organu wydającego ostateczną decyzję w sprawie, tj. KNF. W uzasadnieniu do proponowanych zmian wskazano, iż przedmiotowa zmiana przyczyniłaby się do przyspieszenia prowadzonych przez Komisję Nadzoru Finansowego postępowań. Zaproponowano również wprowadzenie przepisów przejściowych. W przypadku gdyby KNF zwróciła się do Prezesa NBP o zajęcie stanowiska przed wejściem w życie ustawy zmieniającej, nadal niezbędne byłoby uzyskanie opinii Prezesa NBP. Natomiast nowe przepisy (brak obowiązku uzyskania opinii Prezesa NBP) znalazłyby zastosowanie do toczących się postępowań, w których KNF nie zwróciła się o zajęcie stanowiska Prezesa NBP przed wejściem w życie ustawy zmieniającej.

Ponadto w projekcie ustawy zmieniającej zaproponowano dookreślenie, iż NBP prowadzi i zamieszcza na swojej stronie internetowej listę schematów płatniczych funkcjonujących na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, które zostały objęte nadzorem Prezesa (art. 132zs ust. 1 ustawy o usługach płatniczych). W świetle tej zmiany, wpis na przedmiotową listę byłby dokonywany po szczegółowej analizie działalności danego podmiotu i uznaniu, iż wypełnia ona przesłanki prowadzenia schematu płatniczego w rozumieniu art. 2 pkt 26a ustawy o usługach płatniczych. Z kolei propozycja zmiany art. 132zu ustawy o usługach płatniczych polegała na umożliwieniu przekazywania Prezesowi NBP przez organizacje płatnicze, niezbędnych dokumentów oraz informacji, w uzasadnionych przypadkach, również w postaci papierowej.

W kontekście propozycji zgłaszanych do projektu ustawy o zmianie ustawy o usługach płatniczych w ramach konsultacji publicznych, warto również wskazać na uwagi i komentarze dotyczące art. 45 ust. 1 ustawy o usługach płatniczych, które wniesione zostały przez Związek Banków Polskich oraz KNF. Proponują one zmianę ciężaru dowodu w taki sposób, żeby w przypadku wystąpienia transakcji nieautoryzowanej, tj. wypłaty środków z rachunku płatniczego konsumenta bez jego zgody, dostawca usług płatniczych nie musiał udowadniać, że taką zgodę posiadał, a jedynie ograniczył się do udowodnienia uwierzytelnienia, tj. poprawnego wprowadzenia danych uwierzytelniających, oraz dodatkowych elementów, takich jak okoliczność, iż na daną transakcję nie miała wpływu awaria techniczna ani innego rodzaju usterka związana z usługą płatniczą świadczoną przez dostawcę. W przypadku ewentualnego uwzględnienia takiej propozycji, ciężar udowodnienia, że płatnik nie udzielił zgody na transakcję ze swojego rachunku, przejdzie na tego płatnika.

Należy także zaznaczyć, iż w toku procesu legislacyjnego nad opisywanym projektem ustawy NBP zgłosił potrzebę wyłączenia banku centralnego z obowiązku tworzenia interfejsów obsługujących funkcjonalność CAF (confirmation of the availability of funds)¹²³. Byłoby to rozwiązanie analogiczne do wyłączenia NBP z

¹²³ Obowiązek CAF, w intencji projektodawcy unijnego, który wprowadził tę funkcjonalność w dyrektywie PSD2 (zob. art. 65) oznacza, że w sytuacji, w której jeden dostawca usług płatniczych, który wydaje kartę płatniczą do rachunku płatniczego prowadzonego przez innego dostawcę usług płatniczych, w sytuacji realizacji transakcji płatniczej taką kartą ma prawo odpytać dostawcę, który prowadzi rachunek płatnika, czy są na tym rachunku środki niezbędne do wykonania transakcji płatniczej w oparciu o tę kartę, w formacie „tak” albo „nie”. Usługa CAF, tak jak usługi PIS i AIS, jest działaniem polegającym na uzyskiwaniu dostępu do informacji o środkach finansowych na rachunku płatnika przez podmioty trzecie (tzw. Third Party Providers – TPP).

obowiązku utrzymywania interfejsów dostępowych dla usług opartych na dostępie do rachunku, czyli do PIS (payment initiation services – usługi inicjowania transakcji płatniczej) oraz AIS (account information services – usługi dostępu do informacji o rachunku).

W dniu 25 czerwca 2021 r. odbyła się konferencja uzgodnieniowa dotycząca treści ww. projektu.

7.4.3. Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji zmieniające rozporządzenie w sprawie wymagań, jakim powinna odpowiadać ochrona wartości pieniężnych przechowywanych i transportowanych przez przedsiębiorców i inne jednostki organizacyjne

W I połowie 2021 r. toczył się rządowy proces legislacyjny dotyczący projektu rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji zmieniającego rozporządzenie w sprawie wymagań, jakim powinna odpowiadać ochrona wartości pieniężnych przechowywanych i transportowanych przez przedsiębiorców i inne jednostki organizacyjne (numer w wykazie prac legislacyjnych Rządu: 574¹²⁴, dalej: projekt).

Pierwszą wersję projektu opublikowano w dniu 6 maja 2020 r. w Biuletynie Informacji Publicznej Rządowego Centrum Legislacji, w ramach etapu uzgodnień międzyresortowych i konsultacji publicznych.

Projektodawca wskazał w ocenie skutków regulacji, iż odnotowuje się zjawisko nasilającej się przestępczości polegającej na kradzieży środków płatniczych z bankomatów za pomocą ich fizycznego uszkodzenia, w szczególności poprzez wysadzenie z wykorzystaniem materiałów wybuchowych lub wyrwanie z podłoża. W roku 2018 odnotowano łącznie 108 takich przestępstw, a w 2019 r. o 22 więcej, tj. 130.

Podkreślono, że bankomaty są niezwykle istotnym elementem infrastruktury polskiego systemu płatniczego. Dostęp do infrastruktury płatniczej, rozumianej m.in. jako dostęp do bankomatów, jest jednym z kluczowych czynników rozwoju obrotu pieniężnego w Polsce. Aktualnie bankomaty są głównym źródłem wypłaty środków z rachunków bankowych obywateli (dostępu do gotówki). Ponadto projektodawca zwrócił uwagę, iż modele biznesowe banków zakładają wykorzystanie coraz większej liczby bezobsługowych urządzeń płatniczych (bankomatów i wpłatomatów), co ma spełnić oczekiwania klientów i ich wymagania odnośnie całodobowego dostępu do gotówki. W efekcie bankomaty są coraz częściej umiejscawiane w niestrzeżonych lokalizacjach, co daje przestępcom nowe możliwości ataków. W związku z powyższym projektodawca przyjął, że ochrona bezpieczeństwa banknotów przechowywanych w bankomatach, a także transportowanych wartości pieniężnych wymaga zwiększenia. W ocenie projektodawcy zaproponowane w projekcie rozwiązania przyczynią się do bezpieczeństwa gotówki przechowywanej w bankomatach, bezpieczeństwa transportu gotówki do bankomatów oraz bezpieczeństwa transportu gotówki w obrocie międzybankowym lub pomiędzy bankami a emitentem pieniądza.

Projekt przewidywał wprowadzenie dodatkowych wymagań związanych z systemem neutralizacji papierowych wartości pieniężnych. System neutralizacji papierowych wartości pieniężnych stanowią pojemniki specjalistyczne wyposażone w mechanizm automatycznej, nieodwracalnej neutralizacji papierowych wartości pieniężnych z zachowaniem możliwości ich identyfikacji w przypadku nieuprawnionej próby otwarcia pojemnika. System neutralizacji papierowych wartości pieniężnych może być dodatkowo wyposażony w funkcję uniemożliwiającą dostęp konwojentowi do transportowanych

---

¹²⁴ [Projekt \(rcl.gov.pl\)](https://rcl.gov.pl)

wartości pieniężnych poza zaprogramowanym czasem lub zaprogramowanym miejscem. Projekt przewidywał nałożenie na banki i operatorów pozabankowych, będących właścicielami bankomatów, obowiązku wyposażenia co najmniej 40% bankomatów w komplet pojemników specjalistycznych wyposażonych w system neutralizacji papierowych wartości pieniężnych. Wybór bankomatów, w których zostaną zainstalowane specjalistyczne pojemniki, pozostawiony zostanie właścicielom bankomatów, którzy wytypują bankomaty narażone na tego typu przestępczość. Jako przykłady projektodawca wskazał bankomaty poza oddziałami banków czy strzeżonymi centrami handlowymi. Wskazany system neutralizacji banknotów będzie mógł być wykorzystywany nie tylko w bankomatach oraz w transporcie gotówki do bankomatów, ale również we wszystkich transportach gotówki na rynku bankowym.

NBP zgłosił szereg uwag do przedmiotowego projektu¹²⁵. Dotyczyły one przede wszystkim potencjalnych skutków proponowanej regulacji w obszarze dostępności gotówki na terytorium RP. NBP podkreślił, że w ostatnich kilkunastu miesiącach w systemie płatniczym w Polsce można dostrzec kilka trendów, których pogłębianie może skutkować finalnie reperkusjami (szczególnie dla konsumentów) w postaci ograniczenia dostępności do gotówki na terytorium RP. Zalicza się do nich np. zwiększanie przez banki liczby tzw. oddziałów bezgotówkowych czy też zmniejszanie liczby bankomatów. W sytuacji gdy – jak należy się spodziewać – wzrosną koszty produkcji czy wymiany przedmiotowych urządzeń w związku z implementacją proponowanych w projekcie rozporządzenia zmian, w opinii NBP nie można wykluczyć, że ich posiadacze mogą przyjmować strategię polegającą na dalszym ograniczaniu sieci bankomatów, utrudniając tym samym dostęp do gotówki konsumentom. NBP postulował rozszerzenie Oceny skutków regulacji o omówienie wpływu proponowanych w projekcie przepisów na dostępność do gotówki.

W związku z rozpatrzeniem zgłoszonych w trakcie pierwszego etapu uzgodnień i konsultacji uwag, projektodawca przedstawił drugą wersję projektu z dnia 6 kwietnia 2021 r.¹²⁶ W związku z nieuwzględnieniem ww. uwagi NBP, bank centralny podtrzymał jej zasadność, wskazując, że zapewnienie optymalnej dostępności do gotówki na terytorium RP powinno być jednym z priorytetów, warunkującym prawidłowe funkcjonowanie nie tylko systemu płatniczego, ale całej gospodarki. Zgodnie z informacjami zamieszczonymi w Biuletynie Informacji Publicznej RCL, projektodawca uzyskał warunkowe zwolnienie z obowiązku rozpatrzenia przez komisję prawniczą (pismo RCL z dnia 14 maja 2021 r.)¹²⁷.

W dniu 23 września 2021 r. przedmiotowe rozporządzenie zostało opublikowane w Dzienniku Ustaw RP¹²⁸. Zgodnie z § 2 tego aktu prawnego, wejdzie on w życie po upływie 24 miesięcy od dnia ogłoszenia. Wyjątek stanowią tu:

- a) § 1 pkt 4 (dodanie do § 6 ust. 4 w brzmieniu: „Transport wartości pieniężnych lub konwojowany transport wartości pieniężnych zawierający wyłącznie znaki pieniężne będące monetami, z wyłączeniem złotych i srebrnych monet kolekcjonerskich oraz złotych i srebrnych monet uncjowych, może być wykonywany bez użycia bankowozu, innym pojazdem samochodowym z zastosowaniem systemu lokalizacji oraz z uwzględnieniem wymagań określonych w § 9 ust. 1”) oraz

¹²⁵ <https://legislacja.gov.pl/docs//513/12335155/12696122/12696125/dokument498731.docx>

¹²⁶ <https://legislacja.gov.pl/docs//513/12335155/12696122/12696123/dokument498736.docx>

¹²⁷ <https://legislacja.gov.pl/docs//513/12335155/12696159/dokument502914.pdf>

¹²⁸ Dz. U. z 2021 r. poz. 1739.

- b) § 1 pkt 5 (dodanie do § 7 ust. 4 i 5 w brzmieniu: „4. Wymogów określonych w ust. 1–3 oraz w § 6 ust. 1 i 2 nie stosuje się do transportu na terenie Rzeczypospolitej Polskiej wartości pieniężnych stanowiących zagraniczne znaki pieniężne wyrażone w walutach obcych innych niż waluty państw członkowskich Unii Europejskiej oraz Europejskiego Porozumienia o Wolnym Handlu wyprodukowanych w zakładzie znajdującym się na terenie Rzeczypospolitej Polskiej, jeżeli transport jest organizowany przez przedsiębiorstwo wytwarzające te znaki pieniężne.; 5. Transport wartości pieniężnych, o których mowa w ust. 4, może być wykonywany pojazdami nieopancerzonymi w warunkach określonych w § 9 ust. 6)”,
- które wejdą w życie po upływie 6 miesięcy od dnia ogłoszenia.

7.4.4. Rozporządzenie delegowane Komisji 2018/389 z dnia 27 listopada 2017 r. uzupełniające dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2015/2366 w odniesieniu do regulacyjnych standardów technicznych dotyczących silnego uwierzytelniania klienta i wspólnych i bezpiecznych otwartych standardów komunikacji¹²⁹

W kontekście pierwszego półrocza 2021 r. należy zwrócić uwagę na opinię Europejskiego Urzędu Nadzoru Bankowego (EUNB) z dnia 16 października 2019 r. (EBA-Op-2019-11)¹³⁰, w której EUNB odniósł się do procesu dostosowania się dostawców usług płatniczych do wymogów SCA (Strong Customer Authentication – silne uwierzytelnianie klienta), w tym wdrożenia i testowania przez akceptantów odpowiednich rozwiązań, które wystarczą do spełnienia wymogów rozporządzenia w zakresie co najmniej dwuskładnikowego procesu uwierzytelniania (tzn. posługującego się co najmniej dwoma z trzech składowych uwierzytelniania: wiedzy, posiadania lub cech biometrycznych). Zgodnie z ww. opinią wszystkie podmioty zobowiązane do stosowania przepisów dotyczących silnego uwierzytelniania klienta musiały wdrożyć odpowiednie rozwiązania do dnia 31 grudnia 2020 r. Opinia EUNB powstała w odniesieniu do problemów związanych z dostosowaniem do wymogów silnego uwierzytelnienia płatności kartowych w sektorze e-commerce, zwłaszcza wobec wcześniejszej opinii EUNB z dnia 13 czerwca 2018 r. (EBA-Op-2018-04), według której stosowanie uwierzytelniania opartego wyłącznie na protokołach, takich jak EMV® 3-D Secure oraz indywidualnych oznaczeniach karty, oceniono jako niewystarczające dla spełnienia wymogów wynikających z rozporządzenia delegowanego Komisji Europejskiej 2018/389. Stanowisko to zostało później powtórzone przez EUNB przykładowo w odpowiedzi na pytanie Bulgarian Fintech Association w 2019 r. (question ID – 2019/4671)¹³¹. EUNB w reakcji na ww. trudności wydawców kart, acquirerów oraz akceptantów w dostosowaniu się do przepisów dotyczących SCA, dopuścił możliwość współpracy nadzorów krajowych z dostawcami usług płatniczych w celu opracowania planów pełnego dostosowania

¹²⁹ Dz. Urz. UE L 69 z 13.3.2018, s. 23.

¹³⁰ Opinion of the European Banking Authority on the deadline for the migration to SCA for e-commerce card-based payment transactions: <https://eba.europa.eu/eba-publishes-opinion-on-the-deadline-and-process-for-completing-the-migration-to-strong-customer-authentication-sca-for-e-commerce-card-based-payment>

¹³¹ W odpowiedzi na pytanie Bulgarian Fintech Association EUNB wskazał następująco: “Paragraph 35 of the EBA Opinion on the Implementation of the RTS on SCA and CSC (EBA-Op-2018-04), stated that the card details and security code printed on the card would not constitute a knowledge element. In addition, while a card with a dynamic card security code may constitute a possession element, it would not constitute a knowledge element. Table 2 of the EBA Opinion on the elements of strong customer authentication (SCA) under PSD2, (EBA-Op-2019-06), notes that a Card with possession evidenced by card details (printed on the card) is not a compliant ‘possession’ element, for approaches currently observed. Accordingly, card details cannot be used as a valid factor in a two-factor SCA under Directive 2015/2366/EU (PSD2) and the Delegated Regulation (EU) 2018/389. With regard to EMV 3DS, paragraph 21 and Table 1 of the EBA Opinion on the elements of SCA under PSD2 clarified that communication protocols, such as EMV® 3-D Secure version 2.0 and newer, did not appear to constitute inherence elements for approaches observed on the market at the time of issuance of the Opinion.”, zob. https://www.eba.europa.eu/single-rule-book-qa/-/qna/view/publicId/2019_4671

tych dostawców oraz akceptantów do wymogów rozporządzenia RTS w zakresie silnego uwierzytelniania klienta. Plany te mogły przewidywać ostatecznie dostosowanie się do ww. wymogów już po dacie obowiązywania rozporządzenia delegowanego Komisji Europejskiej 2018/389, tj. po dniu 14 września 2019 r. Jednakże, wobec braku zarysowania przez EUNB ostatecznego, wspólnego dla całej UE, terminu ostatecznego wdrożenia rozwiązań SCA w sektorze e-commerce w odniesieniu do płatności kartowych, EUNB ostatecznie wydał wyżej opisaną opinię (EBA-Op-2019-11). W opinii tej stwierdzono, że w związku z problemami dotyczącymi dostosowania do wymogów silnego uwierzytelniania płatności kartowych w sektorze e-commerce, oraz w związku z tym, że większość zainteresowanych stron wskazała, że preferuje spójne i zharmonizowane wdrożenie SCA w odniesieniu do transakcji płatniczych opartych na kartach (tj. z jednym wspólnym terminem), dostosowanie się dostawców usług płatniczych do wymogów silnego uwierzytelniania klienta, w tym wdrożenie i testowanie przez akceptantów odpowiednich rozwiązań, powinno zostać zakończone do dnia 31 grudnia 2020 r., czyli w ciągu 18 miesięcy od daty oznaczonej w rozporządzeniu delegowanym Komisji Europejskiej 2018/389. Oznacza to, że dostawcy usług płatniczych muszą stosować odpowiednie rozwiązania, które wystarczą do spełnienia wymogów rozporządzenia delegowanego Komisji Europejskiej 2018/389, w zakresie co najmniej dwuskładnikowego procesu uwierzytelniania płatności kartowych w handlu elektronicznym, od dnia 1 stycznia 2021 r.

7.4.5. Konkluzje Rady Unii Europejskiej pt. „Council Conclusions on the Retail Payments Strategy for the EU”

W dniu 24 września 2020 r. Komisja Europejska wydała komunikat, kierowany do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów w sprawie unijnej strategii w zakresie płatności detalicznych¹³².

Komunikat skupia się na rozwoju płatności oraz infrastruktury płatniczej w wymiarze transgranicznym (*cross-border*), zgodnie z polityką Komisji Europejskiej, zmierzającą do dalszej integracji rynku europejskiego. Dokument ten został szczegółowo opisany w „Ocenie funkcjonowania polskiego systemu płatniczego w II półroczu 2020 r.”.¹³³

Podkreślenia wymaga, że w dniu 22 marca 2021 r. Rada Unii Europejskiej przyjęła „Konkluzje Rady dotyczące komunikatu Komisji w sprawie unijnej strategii w zakresie płatności detalicznych”¹³⁴, które stanowią odpowiedź na ww. komunikat.

Konkluzje przed przyjęciem były skierowane do konsultacji z poszczególnymi krajami UE i stanowiły również przedmiot opinii Narodowego Banku Polskiego.

Mając na uwadze szybkie tempo wprowadzania innowacji w gospodarce oraz jej cyfryzację, Rada w konkluzjach wyraziła aprobatę dla unijnej strategii w zakresie płatności detalicznych i udzieliła KE silnego mandatu do przedstawienia stosownych wniosków ustawodawczych. Poparła ogólne cele ww. strategii, takie jak zapewnienie konkurencyjnego i innowacyjnego rynku płatności detalicznych w UE, propagowanie stosowania płatności natychmiastowych oraz stworzenie warunków do opracowania ogólnounijnych rozwiązań płatniczych, które pomogą zmniejszyć zależność UE od dużych podmiotów globalnych działających w tej dziedzinie. Zwróciła również uwagę na wiele wyzwań, związanych z rozwojem i regulacją

¹³² Zob. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/PDF/?uri=CELEX:52020DC0592&from=EN>

¹³³ [ocena2020_2.pdf \(nbp.pl\)](#)

¹³⁴ Zob. [pdf \(europa.eu\)](#)

rynku, takich jak włączenie finansowe, bezpieczeństwo i ochrona konsumentów, ochrona danych i przeciwdziałanie praniu pieniędzy.

Pośród najważniejszych zagadnień należy, między innymi, wyszczególnić następujące punkty konkluzji:

- punkt 6 i punkt 21. W punkcie 6 Rada stwierdziła, że pandemia COVID-19 potwierdziła kluczowe znaczenie bezpiecznych, dostępnych i wygodnych metod płatności cyfrowych w przypadku płatności realizowanych zdalnie i w sposób bezpośredni, Rada również przyjęła do wiadomości, że w większości państw członkowskich gotówka nadal odgrywa istotną rolę w płatnościach detalicznych, zwłaszcza wśród niektórych grup ludności. Dodatkowo w punkcie 21 Rada wskazała, że gotówka nadal odgrywa zasadniczą rolę w płatnościach detalicznych, w tym w przypadku osób wykluczonych finansowo lub cyfrowo, oraz, w niektórych przypadkach, jako zabezpieczenie na wypadek zakłóceń w funkcjonowaniu systemów i infrastruktury płatniczych, a także że zarówno płatności gotówkowe, jak i cyfrowe powinny być powszechnie dostępne i akceptowane, stosownie do zapotrzebowania i preferencji użytkowników.
- punkt 7, w którym Rada odniosła się do tematyki płatności natychmiastowych. Stwierdzono, że większość krajowych rozwiązań płatniczych opartych na kartach lub płatnościach natychmiastowych nie działa obecnie w wymiarze transgranicznym, co może stanowić przeszkodę dla płatności transgranicznych w sklepach i handlu elektronicznym.
- punkt 16 dotyczący pozytywnego ustosunkowania się przez Radę do tego, że KE priorytetowo potraktowała zwiększanie zaufania konsumentów i przedsiębiorstw, szczególnie w odniesieniu do płatności natychmiastowych, zwłaszcza poprzez ocenę aspektów ochrony konsumentów, w szczególności funkcji potwierdzenia odbiorcy płatności (*confirmation-of-payee*), a jednocześnie odpowiednią ocenę wyzwań, jakie płatności natychmiastowe stwarzają dla dostawców i infrastruktury usług płatniczych pod względem AML/CFT, ochrony danych, a także ryzyka operacyjnego, ryzyka odpowiedzialności cywilnej i ryzyka płynności;
- punkt 25 odnoszący się do tego, że Rada z zadowoleniem przyjęła plany kompleksowego przeglądu wdrażania PSD2 po jej pełnym wprowadzeniu i z uwzględnieniem wyzwań napotkanych podczas jej wdrażania, ze szczególnym naciskiem na ocenę:
  - adekwatności zakresu stosowania (w tym w odniesieniu do dostawców usług technicznych) oraz potrzeby dalszego doprecyzowania istniejących koncepcji i przepisów;
  - interakcji z innymi przepisami sektorowymi, w szczególności dyrektywą w sprawie pieniądza elektronicznego, dyrektywą w sprawie przeciwdziałania praniu pieniędzy, ogólnym rozporządzeniem o ochronie danych (RODO), a także innymi bieżącymi zmianami ustawodawczymi;
  - ewolucji w kierunku otwartej bankowości, postępowania z ryzykami związanymi z prywatnością oraz interakcji z wytycznymi Europejskiej Rady Ochrony Danych (EROD) w tym zakresie;
  - wpływu na konkurencję, w tym rosnącą rolę gigantów technologicznych i spółek z branży technologii finansowych (Big Tech i Fin Tech);
  - jej skuteczności w ograniczaniu nadużyć finansowych i zwiększaniu ochrony konsumentów, w tym silnego uwierzytelniania klienta;
- punkt 27, w którym Rada stwierdziła, że otwarte finanse mogą stworzyć dodatkowy impuls dla innowacji, w związku z czym powinny zostać należycie wzięte pod uwagę, przy jednoczesnym

zapewnieniu równych warunków działania i odpowiedniego poziomu ochrony konsumentów, oraz z uwzględnieniem dotychczasowych doświadczeń zdobytych w ramach PSD2, potencjalnego wpływu na modele biznesowe pośredników finansowych oraz potencjalnych związanych z tym ryzyk (np. ryzyk związanych z prywatnością),

- punkt 28 w sprawie uznania przez Radę za istotne stałego poszukiwania odpowiedniej równowagi między ryzykami nadużyć finansowych a wygodą. W tym kontekście Rada popiera w szczególności ocenę istniejących ograniczeń prawnych w zakresie płatności zbliżeniowych oraz kampanii na rzecz zwiększenia świadomości konsumentów, z uwzględnieniem ostatnio zdobytych doświadczeń podczas pandemii COVID-19.
- punkt 30 konkluzji dotyczący wyrażenia przez Radę poparcia dla rozszerzenia zakresu dyrektywy o ostateczności rozrachunku, tak by obejmowała ona instytucje pieniądza elektronicznego i instytucje płatnicze, pod warunkiem zapewnienia uważnej oceny potencjalnych ryzyk oraz ich odpowiedniego ograniczania.

7.4.6. Pakiet dotyczący finansów cyfrowych

W I połowie 2021 r. kontynuowano prace nad przedstawionymi przez Komisję Europejską w dniu 24 września 2020 r. w ramach pakietu dotyczącego finansów cyfrowych (*Digital Finance Package*) wraz ze strategią dla UE w zakresie finansów cyfrowych¹³⁵, projektami:

- rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie operacyjnej odporności cyfrowej sektora finansowego i zmieniającego rozporządzenia (WE) nr 1060/2009, (UE) nr 648/2012, (UE) nr 600/2014 oraz (UE) nr 909/2014¹³⁶ (dotyczącego zwiększenia odporności cyfrowej przedsiębiorstw dzięki ustanowieniu norm i koordynacji prac regulacyjnych lub nadzorczych; dalej: rozporządzenie DORA),

- rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie rynków kryptoaktywów i zmieniającego dyrektywę (UE) 2019/1937¹³⁷ (dotyczącego ram umożliwiających funkcjonowania rynków kryptoaktywów; dalej: rozporządzenie MiCA),

---

¹³⁵ Digital Finance Strategy for the EU (COM/2020/591 final),

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/PDF/?uri=CELEX:52020DC0591&from=EN>

¹³⁶ Proposal for a Regulation of The European Parliament and of The Council on digital operational resilience for the financial sector and amending regulations (EC) No 1060/2009, (EU) No 648/2012, (EU) No 600/2014 and (EU) No 909/2014 (COM/2020/595 final),

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/PDF/?uri=CELEX:52020PC0595&from=EN>

¹³⁷ Proposal for a Regulation of The European Parliament and of The Council on Markets in Crypto-assets, and amending Directive (EU) 2019/1937 (COM/2020/593 final),

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:52020PC0593&from=EN>

- rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie systemu pilotażowego na potrzeby infrastruktur rynkowych opartych na technologii rozproszonego rejestru¹³⁸ (dotyczącego szerszego wykorzystania DLT¹³⁹ w sektorze usług finansowych; dalej: rozporządzenie DLT) oraz
- dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady zmieniającej dyrektywy 2006/43/WE, 2009/65/WE, 2009/138/WE, 2011/61/UE, 2013/36/UE, 2014/65/UE, (UE) 2015/2366 i (UE) 2016/2341¹⁴⁰ (dotyczącej wyjaśnienia lub zmiany niektórych powiązanych przepisów w zakresie unijnych usług finansowych).

W strategii sformułowano cztery priorytety wyznaczające kierunki działań UE, mające na celu promowanie transformacji cyfrowej:

- 1) eliminację rozdrobnienia jednolitego cyfrowego rynku usług finansowych w celu umożliwienia europejskim konsumentom uzyskania dostępu do usług transgranicznych i pomoc europejskim przedsiębiorstwom finansowym w zwiększeniu skali ich działalności w środowisku cyfrowym;
- 2) dostosowanie ram regulacyjnych UE w celu ułatwienia innowacji cyfrowych;
- 3) utworzenie wspólnej przestrzeni danych finansowych, wykorzystywanych przy wspieraniu innowacji;
- 4) sprostanie wyzwaniom i zagrożeniom związanym w transformacją cyfrową.

Pakiet dotyczący finansów cyfrowych stanowi zestaw legislacyjnych rozwiązań, mających na celu zwiększenie konkurencyjności sektora finansowego UE poprzez zapewnienie klientom dostępu do innowacyjnych produktów finansowych przy jednoczesnym zagwarantowaniu ochrony konsumentów i stabilności finansowej.

7.4.6.1. Projekt rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie operacyjnej odporności cyfrowej sektora finansowego (DORA)

W I półroczu 2021 r. kontynuowano prace nad projektem rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie operacyjnej odporności cyfrowej sektora finansowego (*Digital Operational Resilience Act/DORA*)¹⁴¹ określającym wymogi z zakresu cyberbezpieczeństwa w stosunku do podmiotów finansowych, takich jak m.in. centralne depozyty papierów wartościowych i kontrahenci centralni (CCP), a także instytucje pieniądza elektronicznego i krajowe instytucje płatnicze. W toku prac legislacyjnych Narodowy Bank Polski wskazywał przede wszystkim na brak zasadności obejmowania zakresem przedmiotowego rozporządzenia systemów płatności i schematów płatniczych.

---

¹³⁸ Proposal for Regulation of The European Parliament and of The Council on a pilot regime for market infrastructures based on distributed ledger technology, (COM/2020/594 final),

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/PDF/?uri=CELEX:52020PC0594&from=EN>

¹³⁹ DLT (ang. *distributed ledger technology*) lub "technologia rozproszonego rejestru" oznacza klasę technologii wspierającej rozproszone rejestrowanie zaszyfrowanych danych.

¹⁴⁰ Proposal for Directive of The European Parliament and of The Council amending Directives 2006/43/EC, 2009/65/EC, 2009/138/EU, 2011/61/EU, EU/2013/36, 2014/65/EU, (EU) 2015/2366 and EU/2016/2341, (COM/2020/596 final),

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/PDF/?uri=CELEX:52020PC0596&from=EN>

¹⁴¹ Projekt rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie operacyjnej odporności cyfrowej sektora finansowego i zmieniającego rozporządzenia (WE) nr 1060/2009, (UE) nr 648/2012, (UE) nr 600/2014 oraz (UE) nr 909/2014 (COM/2020/595 final), <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/PDF/?uri=CELEX:52020PC0595&from=EN>

7.4.6.2. Projekt rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie rynków kryptoaktywów i zmieniającego dyrektywę (UE) 2019/1937 (MiCA)

W I połowie 2021 r. kontynuowano prace legislacyjne w Radzie Unii Europejskiej nad projektem rozporządzenia MiCA. Projekt stanowi w założeniach pierwszą spójną koncepcję regulacji kryptoaktywów w obrocie gospodarczym. W projekcie ujęto następujące rodzaje kryptoaktywów:

- tokeny powiązane z aktywami (asset-referenced tokens) rozumiane jako kryptoaktywa, które mają utrzymywać stabilną wartość dzięki powiązaniu z wartością szeregu walut fiat będących prawnymi środkami płatniczymi, co najmniej jednego towaru, co najmniej jednego kryptoaktywa lub połączenia takich aktywów;
- tokeny będące pieniądzem elektronicznym/e-piędzdem (e-money tokens) rozumiane jako kryptoaktywa wykorzystywane głównie jako środek wymiany i które mają utrzymywać stabilną wartość dzięki powiązaniu z walutą fiat będącą prawnym środkiem płatniczym,
- kryptoaktywa inne niż tokeny powiązane z aktywami lub tokeny będące pieniądzem elektronicznym (crypto-assets other than asset-referenced tokens or electronic money tokens).

Jeśli chodzi o zakres przedmiotowy projektu, pierwotnie Komisja zaproponowała wyłączenie z jego zakresu m.in. pieniądza elektronicznego, z wyjątkiem kryptoaktywów, które kwalifikowałyby się jako tokeny będące pieniądzem elektronicznym na podstawie tego projektu. W efekcie zgłoszonych uwag i podjętych ustaleń w toku negocjacji w Radzie UE, ostatecznie wyłączenie pieniądza elektronicznego zostało usunięte z projektu. Aktualnie powiązano definicję tokena będącego pieniądzem elektronicznym z definicją pieniądza elektronicznego w rozumieniu dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady UE 2009/110/WE z dnia 16 września 2009 r. w sprawie podejmowania i prowadzenia działalności przez instytucje pieniądza elektronicznego oraz nadzoru ostrożnościowego nad ich działalnością, zmieniająca dyrektywy 2005/60/WE i 2006/48/WE oraz uchylająca dyrektywę 2000/46/WE¹⁴² (dalej: EMD2). W efekcie podmiot emitujący tokeny będący pieniądzem elektronicznym zobowiązany jest spełnić wymogi określone w EMD2, z uwzględnieniem dodatkowych obowiązków wynikających z niniejszego projektu.

Dodatkowo negatywny zakres przedmiotowy projektu został uzupełniony o „środki pieniężne” w rozumieniu dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady UE) 2015/2366 z dnia 25 listopada 2015 r. w sprawie usług płatniczych w ramach rynku wewnętrznego, zmieniającej dyrektywy 2002/65/WE, 2009/110/WE, 2013/36/UE i rozporządzenie (UE) nr 1093/2010 oraz uchylającej dyrektywę 2007/64/WE¹⁴³ (dalej: PSD2).

Ponadto wśród istotniejszych propozycji zmian, które uwzględniono w projekcie regulacji w toku prac legislacyjnych w Radzie UE, należy wyszczególnić zwiększenie roli EBC i banków centralnych w zakresie funkcjonowania kryptoaktywów, w odniesieniu do ich potencjalnego wpływu na prawidłowe funkcjonowanie systemu płatniczego, czy też na politykę pieniężną. W tym zakresie m.in. wzmocniono rolę opiniowania przez EBC czy inne banki centralne UE wniosków lub notyfikacji w zakresie emisji kryptoaktywów, usuwając informację o niewiążącym charakterze tej procedury. Negatywna opinia banku

¹⁴² Dz. Urz. UE L 267 z 10.10.2009 r., str. 7.

¹⁴³ Dz. Urz. UE L 337 z 23.12.2015 r., str. 35.

centralnego może być podstawą dla właściwego organu do podjęcia decyzji odmownej w zakresie emisji kryptoaktywów.

W projekcie uwzględniono również postulat zwiększonego nadzoru instytucji europejskich (Europejskiego Urzędu Nadzoru Bankowego – EBA) nad emitentami znaczących tokenów będących pieniądzem elektronicznym (*significant e-money*). Poza ustalaniem przez EBA wartości dla kwalifikacji pod tym względem, wprowadzono również m.in. obowiązek pozyskiwania przez EBA informacji o funkcjonowaniu znaczących tokenów będących pieniądzem elektronicznym i dokonywaniu corocznej oceny nadzorczej.

Projekt oczekuje na akceptację państw członkowskich UE, a następnie ma być przedmiotem prac Komitetu Stałych Przedstawicieli Rządów Państw Członkowskich przy Unii Europejskiej (*Coreper*).

7.4.6.3. Projekt rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie systemu pilotażowego na potrzeby infrastruktur rynkowych opartych na technologii rozproszonego rejestru (DLT)

W I połowie 2021 r. kontynuowano prace nad projektem rozporządzenia DLT. W ramach tych prac Rada Unii Europejskiej prowadziła konsultacje z państwami członkowskimi nad ostatecznym kształtem przepisów ww. projektu rozporządzenia. NBP brał także udział w pracach dotyczących wydania opinii EBC do projektu rozporządzenia DLT (opinia EBC została opublikowana w dniu 28 kwietnia 2021 r.¹⁴⁴).

Projekt rozporządzenia DLT stanowi pierwszą na poziomie Unii Europejskiej próbę uregulowania rynku instrumentów finansowych opartych o technologię rozproszonego rejestru oraz ustanowienia wymogów wobec operatorów wielostronnych platform obrotu (*Multilateral Trading Facility/MTF*) i centralnych depozytów papierów wartościowych (CDPW) wykorzystujących w swojej działalności technologie rozproszonego rejestru (odpowiednio MTF DLT i CDPW DLT). Projekt rozporządzenia DLT ma na celu ograniczenie przeszkód dotyczących emitowania, obrotu i rozrachunku papierów wartościowych opartych o DLT, wsparcie rozwoju innowacyjnych rozwiązań technologicznych w obszarze infrastruktury rynkowej, przy zapewnieniu wysokiego poziomu ochrony konsumentów i inwestorów, uczciwości obrotu rynkowego i ograniczaniu ryzyka dla stabilności systemu finansowego.

Projekt rozporządzenia DLT zakłada wdrożenie regulacji prawnych odnoszących się do dwóch typów infrastruktur rynkowych – MTF DLT i CDPW DLT. Regulacje te określają zasady:

- 1) przyznawania i cofania zezwoleń na prowadzenie infrastruktur rynkowych opartych o technologie rozproszonego rejestru;
- 2) przyznawania, modyfikacji i wycofywania stosownych wyłączeń związanych z prowadzeniem takich infrastruktur;
- 3) upoważniania, modyfikacji i cofania związanych z zezwoleniami warunków, środków wyrównawczych lub naprawczych;
- 4) prowadzenia infrastruktur rynkowych opartych o technologie rozproszonego rejestru;
- 5) sprawowania przez organy administracji publicznej nadzoru nad takimi infrastrukturami;

¹⁴⁴ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/PDF/?uri=CELEX:52021AB0015&from=DE>

- 6) współpracy między operatorami takich infrastruktur, właściwymi organami administracji publicznej i Europejskim Urzędem Nadzoru Giełd i Papierów Wartościowych (*European Securities and Markets Authority /ESMA*).

7.4.7. Prace nad projektami aktów prawnych dotyczących systemów rozrachunku i rozliczeń papierów wartościowych

W I półroczu 2021 r. działania nadzorcze w obszarze dotyczącym systemów rozrachunku i rozliczeń papierów wartościowych koncentrowały się na analizie i udziale w pracach dotyczących projektów regulacji prawnych przygotowywanych przez komitety i grupy robocze działające przy ESMA¹⁴⁵ i Europejskim Banku Centralnym.

7.4.8. Projekt regulacyjnych standardów technicznych (RTS), które zostaną wydane przez Komisję Europejską na podstawie art. 15 ust. 3 i art. 49 ust. 5 rozporządzenia EMIR

W dniu 21 marca 2021 r. ESMA zakończyła prace i opublikowała raport końcowy dotyczący projektu regulacyjnych standardów z kolegium w sprawie spełnienia przez CCP tych warunków technicznych (RTS) uzupełniających rozporządzenie EMIR¹⁴⁶, określających warunki uznania dodatkowych usług lub działalności, o które dany CCP zamierza rozszerzyć swoją działalność, nieobjętych pierwotnym zezwoleniem oraz warunki, na jakich zmiany w modelach i parametrach CCP będą uznawane za istotne, a także procedury konsultacji z kolegium w sprawie spełnienia przez CCP tych warunków.

Na kolejnych etapach prac ESMA przedłoży Komisji Europejskiej projekt RTS do zatwierdzenia, po czym rozporządzenie delegowane zostanie przekazane Parlamentowi Europejskiemu i Radzie. Brak sprzeciwu co do treści projektu będzie równoznaczny z jego przyjęciem.

7.4.9. Prace nad przeglądem i projektem zmian rozporządzenia CSDR

W ramach konsultacji prowadzonych przez ESMA, przy udziale ESBC, w tym NBP, kontynuowane były prace nad propozycjami zmian w rozporządzeniu CSDR¹⁴⁷ w związku z zainicjowanym w I półroczu 2020 r. przez Komisję Europejską przeglądem tego aktu.

W ramach tych prac w I półroczu 2021 r. EBC przygotował ankietę skierowaną do centralnych depozytów papierów wartościowych (CDPW), w której skonsultowano zasady dokonywania rozrachunku pieniężnego transakcji, w tym rozrachunku pieniężnego w walutach obcych.

O wynikach tej ankiety EBC poinformował Komisję Europejską, która prowadzi dalsze prace nad projektem zmian CSDR.

---

¹⁴⁵ *European Securities and Markets Authority* - Europejski Urząd Nadzoru Giełd i Papierów Wartościowych

¹⁴⁶ *European Market Infrastructure Regulation*; rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) Nr 648/2012 z dnia 4 lipca 2012 r. w sprawie instrumentów pochodnych będących przedmiotem obrotu poza rynkiem regulowanym, kontrahentów centralnych i repozytoriów transakcji (Dz. Urz. UE L 201 z 27.07.2012, str. 1-59).

¹⁴⁷ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 909/2014 z dnia 23 lipca 2014 r. w sprawie usprawnienia rozrachunku papierów wartościowych w Unii Europejskiej i w sprawie centralnych depozytów papierów wartościowych, zmieniające dyrektywy 98/26/WE i 2014/65/UE oraz rozporządzenie (UE) nr 236/2012 (Dz. Urz. UE L 257 z 28.08.2014, str. 1-72).

7.4.10. Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) w sprawie ram prawnych na potrzeby prowadzenia działań naprawczych oraz restrukturyzacji i uporządkowanej likwidacji CCP (CCPRR)

W dniu 22 stycznia 2021 r. w Dzienniku Urzędowym UE opublikowano rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/23 z dnia 16 grudnia 2020 r. w sprawie ram na potrzeby prowadzenia działań naprawczych oraz restrukturyzacji i uporządkowanej likwidacji w odniesieniu do kontrahentów centralnych oraz zmieniające rozporządzenia (UE) nr 1095/2010, (UE) nr 648/2012, (UE) nr 600/2014, (UE) nr 806/2014 i (UE) 2015/2365 oraz dyrektywy 2002/47/WE, 2004/25/WE, 2007/36/WE, 2014/59/UE i (UE) 2017/1132 (dalej: rozporządzenie CCPRR)¹⁴⁸.

Celem wprowadzenia przepisów rozporządzenia CCPRR jest zapewnienie, w możliwie jak najszerszym zakresie, aby CCP w przypadku znalezienia się na progu upadłości lub zagrożenia upadłością, przygotował i przedstawił środki wyjścia z tej sytuacji w celu utrzymania swoich funkcji krytycznych przy jednoczesnej likwidacji pozostałej działalności w ramach standardowego postępowania upadłościowego. Przepisy rozporządzenia CCPRR zmierzają także do zachowania stabilności finansowej oraz uniknięcia znaczących negatywnych skutków dla systemu finansowego i jego zdolności do obsługi gospodarki realnej, przy jednoczesnym zminimalizowaniu kosztów upadłości CCP dla podatników. Celem rozporządzenia CCPRR jest dodatkowo zapewnienie poprawy przygotowania CCP i organów nadzoru do łagodzenia trudnej sytuacji finansowej i zapewniania ww. organom pełniejszego wglądu w przygotowania CCP na wypadek wystąpienia scenariuszy warunków skrajnych. Przepisy te wyposażają również organy nadzoru w uprawnienia do przygotowania się do przeprowadzenia potencjalnej restrukturyzacji i uporządkowanej likwidacji CCP oraz przeciwdziałania pogarszającej się sytuacji CCP w sposób skoordynowany, co tym samym ma przyczynić się do sprawnego funkcjonowania rynków finansowych.

Z zastrzeżeniem wyjątków przewidzianych w ww. rozporządzeniu, wejdzie ono w życie z dniem 12 sierpnia 2022 r.

7.4.11. Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2019/518 z dnia 19 marca 2019 r. zmieniające rozporządzenie (WE) nr 924/2009 w odniesieniu do niektórych opłat za płatności transgraniczne w Unii i opłat za przeliczenie waluty

W I półroczu 2021 r. przedmiotowe rozporządzenie jest już w pełni stosowane w związku z treścią art. 3a ust. 5 i 6 tego aktu prawnego oraz art. 3a ust. 7 w zakresie, w jakim przepis ten odnosi się do ust. 5-6 tego artykułu. Jako datę graniczną ustanowiono tu bowiem dzień 19 kwietnia 2021 r. Oznacza to, że z tym dniem dostawca usług płatniczych jest zobowiązany do przesyłania płatnikowi, w odniesieniu do każdej karty płatniczej, która została wydana płatnikowi przez dostawcę usług płatniczych płatnika i jest powiązana z tym samym rachunkiem, wiadomość elektroniczną z informacjami, o których mowa w ust. 1 (dotyczą informacji o kursie walutowym oraz kwoty łącznych opłat za przeliczenie waluty), bezzwłocznie po otrzymaniu przez dostawcę usług płatniczych płatnika zlecenia płatności dotyczącego wypłaty gotówki z bankomatu lub płatności w punkcie sprzedaży, gdy zlecenie to jest denominowane w dowolnej walucie unijnej innej niż waluta rachunku płatnika. Niezależnie od powyższego obowiązku, dostawca wysłała taką wiadomość raz w miesiącu, w którym otrzymał od płatnika zlecenie płatnicze denominowane w tej samej walucie (art. 3a ust. 5).

¹⁴⁸ Dz. U. UE L 22 z 21.01.2021 r., s. 1-102.

Na mocy ww. przepisu dostawca usług płatniczych uzgadnia z użytkownikiem usług płatniczych, za pośrednictwem jakiego powszechnie i łatwo dostępnego kanału (lub kanałów) komunikacji elektronicznej będzie przysyłał wiadomości, o których mowa wyżej. Dostawca usług płatniczych został także zobowiązany do zaoferowania użytkownikom możliwości rezygnacji z otrzymywania tych wiadomości. Dostawca usług płatniczych i użytkownik niebędący konsumentem mogą także uzgodnić, że wymienione obowiązki po stronie dostawcy nie będą miały zastosowania w ogóle (art. 3a ust. 6).

Wszystkie powyższe informacje powinny być przekazywane nieodpłatnie, w sposób neutralny i zrozumiały (art. 3a ust. 7).

7.4.12. Ustawa o zmianie ustawy o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu oraz niektórych innych ustaw

Ustawa z dnia 30 marca 2021 r. o zmianie ustawy o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu oraz niektórych innych ustaw ma na celu implementację do polskiego porządku prawnego przepisów Dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2018/843 z dnia 30 maja 2018 r. zmieniającej dyrektywę (UE) 2015/849 w sprawie zapobiegania wykorzystywaniu systemu finansowego do prania pieniędzy lub finansowania terroryzmu oraz zmieniającej dyrektywę 2009/138/WE i 2013/36/UE¹⁴⁹ (V Dyrektywa AML), której wejście w życie nastąpiło w dniu 9 lipca 2018 r.

Podkreślenia wymaga, że implementacja V Dyrektywy AML była istotna w kontekście funkcjonowania kart przedpłaconych będących nośnikiem anonimowego pieniądza elektronicznego.

Odpowiednie zmiany w tym zakresie zostały zaproponowane do art. 38 ustawy z dnia 1 marca 2018 r. o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu, tj. projektodawca przyjął taki sposób implementacji V Dyrektywy AML, który nie polega na całkowitym zakazie akceptowania anonimowych kart przedpłaconych.

Dodatkowo projektodawca zdecydował się na podwyższenie do kwoty 150 euro maksymalnego miesięcznego limitu transakcji płatniczych oraz maksymalnej kwoty przechowywanej elektronicznie. Trzeba wyjaśnić, że na gruncie V Dyrektywy AML obowiązuje limit w wysokości 150 euro, ale obecnie obowiązujące w Polsce przepisy ustawy z dnia 1 marca 2018 r. o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu mają charakter bardziej restrykcyjny niż V Dyrektywa AML i przewidują limit w wysokości 50 euro, w obu ww. przypadkach.

Należy wskazać, że możliwość dokonywania płatności przy użyciu anonimowych kart przedpłaconych może być wykorzystywana do realizacji celów społecznych, czyli programów pomocy społecznej czy humanitarnej, jak również może stanowić element efektywnego umożliwiania konsumentom korzystania z usług finansowych. Przyjęte przez projektodawcę podejście w sprawie akceptowania anonimowych kart przedpłaconych jest zgodne z rekomendacjami Rady ds. Systemu Płatniczego w odniesieniu do rozwoju rynku przedpłaconych instrumentów płatniczych w Polsce, przy jednoczesnym zachowaniu wysokiego poziomu bezpieczeństwa transakcji realizowanych z ich wykorzystaniem.

¹⁴⁹ Dz. U. UE nr L 156/43.

W dniu 30 marca 2021 r. ustawa o zmianie ustawy o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu oraz niektórych innych ustaw została uchwalona przez Sejm (po rozpatrzeniu poprawek Senatu) i w dniu 8 kwietnia 2021 r. została podpisana przez Prezydenta RP.

Ww. ustawa została opublikowana w dniu 30 kwietnia 2021 r.¹⁵⁰ i generalnie weszła w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia, tj. w dniu 15 maja 2021 r. Jednak część przepisów, np. dotyczących katalogu instytucji obowiązanych, weszła w życie w dniu 31 lipca 2021 r., natomiast kolejna część, również tych obejmujących kwestie dotyczące kart przedpłaconych, wejdzie w życie po upływie 6 miesięcy od dnia ogłoszenia, tj. w dniu 31 października 2021 r.

7.4.13. Ustawa o zmianie ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych oraz niektórych innych ustaw

W dniu 12 maja 2021 r. wpłynął do Sejmu projekt ustawy o zmianie ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych oraz niektórych innych ustaw (druk sejmowy nr 1188¹⁵¹). Ustawa została uchwalona na posiedzeniu w dniu 24 czerwca 2021 r. i została ogłoszona w Dzienniku Ustaw z dnia 3 września 2021 r.¹⁵²

Ustawa dotyczy - między innymi - zmiany sposobu wypłaty świadczeń długoterminowych¹⁵³ uregulowanych w art. 130 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2021 r. poz. 291, 353 i 794).

Wypłata świadczeń – zgodnie z nowymi przepisami - ma odbywać się w dwóch równorzędnych formach:

- 1) bezgotówkowej na wskazany przez osobę uprawnioną jej rachunek płatniczy prowadzony w kraju lub wydany w kraju jej instrument płatniczy (w rozumieniu ustawy o usługach płatniczych) albo
- 2) za pośrednictwem podmiotów prowadzących działalność w zakresie doręczania świadczeń.

Odmiennie uregulowano tę kwestię dla osób uprawnionych zamieszkałych za granicą. Gdy emeryt lub rencista mieszka za granicą, wypłata świadczenia może nastąpić wyłącznie w formie bezgotówkowej, chyba że umowy międzynarodowe stanowią inaczej (art. 132 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych).

Zmiany dotyczą świadczeń przyznawanych od dnia 1 stycznia 2022 roku.

Obecnie zasadą jest wypłata ww. świadczeń za pośrednictwem osób prawnych prowadzących działalność w zakresie doręczania świadczeń. Forma bezgotówkowa wypłaty realizowana jest na wniosek osoby uprawnionej.

W myśl nowej ustawy wypłata świadczeń przyznanych przed dniem 1 stycznia 2022 r. następować będzie w dotychczasowej formie, chyba że świadczeniobiorca lub osoba uprawniona do odbioru świadczenia

---

¹⁵⁰ Dz. U. z 2021 r. poz. 815.

¹⁵¹ [Druk nr 1188 \(sejm.gov.pl\)](https://sejm.gov.pl/Druk.nr/1188)

¹⁵² Dz. U. poz. 1621.

¹⁵³ Zgodnie z uzasadnieniem - świadczeń określonych w ustawie z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych – art. 130 i art. 132, ustawie z dnia 27 czerwca 2003 r. o rencie socjalnej (Dz. U. z 2020 r. poz. 1300) – art. 12c oraz ustawie z dnia 25 czerwca 1999 r. o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa – art. 65 ust. 3).

pozbieranego w formie gotówkowej wskaże rachunek lub instrument płatniczy, na który świadczenie ma być wypłacone.

7.4.14. Ustawa o zmianie ustawy o Bankowym Funduszu Gwarancyjnym, systemie gwarantowania depozytów oraz przymusowej restrukturyzacji oraz niektórych innych ustaw

W celu zwiększenia odporności instytucji oraz z uwagi na proces wdrażania przez UE istotnych reform ram regulacyjnych dotyczących usług finansowych został przygotowany rządowy projekt ustawy o zmianie ustawy o Bankowym Funduszu Gwarancyjnym, systemie gwarantowania depozytów oraz przymusowej restrukturyzacji oraz niektórych innych ustaw, który ma na celu dalszą implementację do polskiego porządku prawnego odpowiednich przepisów. Projekt ten wpłynął do Sejmu w dniu 14 maja 2021 r. (druk sejmowy nr 1164¹⁵⁴).

Jednocześnie, z uwagi na fakt, że w Polsce dotychczas nie funkcjonował organ odpowiedzialny za przestrzeganie przez użytkowników usług płatniczych przepisów rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) Nr 260/2012 z dnia 14 marca 2012 r. ustanawiającego wymogi techniczne i handlowe w odniesieniu do poleceń przelewu i poleceń zapłaty w euro oraz zmieniającego rozporządzenie (WE) nr 924/2009¹⁵⁵ (zwanego dalej „rozporządzeniem SEPA”) w przygotowanym projekcie znalazły się odpowiednie uregulowania również w tym zakresie.

Z art. 10¹⁵⁶ i 11¹⁵⁷ rozporządzenia SEPA wynika, że właściwe organy publiczne powinny posiadać uprawnienia niezbędne do podjęcia stosownych działań w przypadkach naruszenia przepisów tego rozporządzenia oraz do nakładania sankcji w razie konieczności przez: dostawców usług płatniczych – w tym przypadku odpowiednie regulacje zostały wdrożone i nadzór nad tymi dostawcami sprawuje Komisja Nadzoru Finansowego - oraz użytkowników usług płatniczych – ta kwestia nie była uregulowana i dotyczy jej omawiana ustawa. W art. 17 tej ustawy wprowadzono przepis (art. 34c) do ustawy z dnia 19 sierpnia 2011 r. o usługach płatniczych (Dz.U. z 2020 r. poz. 794), zgodnie z którym KNF będzie pełniła funkcję organu odpowiedzialnego za przestrzeganie rozporządzenia SEPA również w stosunku do użytkowników usług płatniczych.

Ustawa nadała KNF kompetencje do wezwania użytkownika dopuszczającego się naruszenia przepisów rozporządzenia SEPA do usunięcia tych naruszeń i przedstawienia KNF informacji o sposobie ich usunięcia w terminie 14 dni od dnia doręczenia wezwania KNF. W przypadku użytkowników stale zamieszkujących

---

¹⁵⁴ [Druk nr 1164 \(sejm.gov.pl\)](https://sejm.gov.pl/Druknr1164)

¹⁵⁵ Dz. Urz. UE L 94, z 30.3.2012, str. 22-37.

¹⁵⁶ Art. 10 ust. 1 Państwa członkowskie wyznaczają jako właściwe organy odpowiedzialne za zapewnienie przestrzegania niniejszego rozporządzenia organy publiczne, podmioty uznane przez prawo krajowe lub organy publiczne wyraźnie upoważnione w tym celu na mocy prawa krajowego, w tym również krajowe banki centralne. Państwa członkowskie mogą wyznaczyć istniejące już organy do działania w charakterze właściwych organów.

Art. 10 ust. 3 Państwa członkowskie zapewniają, aby właściwe organy, o których mowa w ust. 1, miały wszelkie uprawnienia niezbędne do wykonywania ich obowiązków. W przypadku gdy w państwie członkowskim kwestie objęte przepisami niniejszego rozporządzenia wchodzą w zakres kompetencji więcej niż jednego właściwego organu, państwo członkowskie zapewnia ściłą współpracę między tymi organami, tak aby skutecznie wywiązywały się z nałożonych na nie obowiązków.

¹⁵⁷ Art. 11 Państwa członkowskie ustanawiają do dnia 1 lutego 2013 r. przepisy dotyczące sankcji mających zastosowanie w przypadku naruszeń niniejszego rozporządzenia i podejmują wszelkie niezbędne środki w celu zapewnienia ich wdrożenia. Sankcje te muszą być skuteczne, proporcjonalne i odstraszające. Państwa członkowskie powiadamiają Komisję o tych przepisach i środkach do dnia 1 sierpnia 2013 r. oraz powiadamiają ją niezwłocznie o każdej późniejszej zmianie, która ich dotyczy.

lub mających siedzibę na terytorium innego niż RP państwa członkowskiego KNF może powiadomić o naruszeniach właściwe władze nadzorcze państwa macierzystego użytkownika. Natomiast w sytuacji braku odpowiedzi użytkownika na wezwanie KNF dotyczące usunięcia przedmiotowych naruszeń lub ich nieusunięcia KNF może, w drodze decyzji, nałożyć na tego użytkownika karę pieniężną do wysokości 100 000 zł biorąc pod uwagę rodzaj i wagę naruszenia, rozmiar prowadzonej działalności oraz sytuację finansową użytkownika, który dopuścił się naruszenia.

Ustawa została przyjęta przez Sejm w dniu 8 lipca 2021 r. Została ogłoszona w Dzienniku Ustaw z dnia 31 sierpnia 2021 r. (Dz. U. z 2021 r. poz. 1598). W opisywanym zakresie weszła w życie w dniu 15 września 2021 r.

7.4.15. Projekty zmian ustawy o krajowym systemie cyberbezpieczeństwa

Zmiany w ustawie z dnia 5 lipca 2018 r. o krajowym systemie cyberbezpieczeństwa¹⁵⁸ (UKSC) w ramach pierwszego projektu z dnia 7 września 2020 r. w większości dotyczyły dodania uregulowań z zakresu sektora komunikacyjnego i budziły poważne wątpliwości podczas rządowego procesu legislacyjnego.

W pierwszej połowie 2021 r. opracowano 4 nowe projekty zmian związane ze stosowaniem rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2019/881 z dnia 17 kwietnia 2019 r. w sprawie ENISA (Agencji Unii Europejskiej ds. Cyberbezpieczeństwa) oraz certyfikacji cyberbezpieczeństwa w zakresie technologii informacyjno-komunikacyjnych oraz uchylecia rozporządzenia (UE) nr 526/2013 (akt o cyberbezpieczeństwie)¹⁵⁹. Zgodnie z projektem zmiany UKSC z dnia 20 stycznia 2021 r.¹⁶⁰, przepisy dotyczące przedsiębiorców komunikacji elektronicznej w zakresie bezpieczeństwa sieci i usług komunikacji elektronicznej, zgłaszania incydentów oraz przepisy o CSIRT Telco zostały w większości przeniesione do przepisów wprowadzających ustawę Prawo komunikacji elektronicznej¹⁶¹. Do UKSC dodano uregulowania z zakresu organizacji krajowego systemu certyfikacji cyberbezpieczeństwa oraz zasad i trybu certyfikacji produktów ICT, usług ICT lub procesów ICT w zakresie cyberbezpieczeństwa. Materia tych zagadnień była też głównym przedmiotem kolejnych projektów zmiany tejże ustawy (projekty z dnia 16 lutego¹⁶², 1 marca¹⁶³ i 4 marca¹⁶⁴ 2021 r.). Projekt z lutego 2021 r. wprowadził definicję krajowego programu certyfikacji cyberbezpieczeństwa oraz zmiany w dodanych uprzednio przepisach z zakresu organizacji i zasad świadczenia usług przez operatora sieci komunikacji strategicznej oraz udostępniania nieruchomości temu operatorowi w celu umieszczenia obiektów i urządzeń infrastruktury telekomunikacyjnej. Co należy podkreślić, wraz z drugim projektem zmiany UKSC zmianom uległa m.in. kontrowersyjna instytucja oceny ryzyka dostawcy sprzętu lub oprogramowania istotnego dla cyberbezpieczeństwa podmiotów krajowego systemu cyberbezpieczeństwa. Ocena zyskała miano „postępowania w sprawie uznania za dostawcę wysokiego ryzyka”, zrezygnowano z rozróżniania poziomów ryzyka w jej toku i tym samym ze środków zaradczych i planów naprawczych. Zmienił się również zakres podmiotów, które, wykorzystując produkty pochodzące od konkretnego dostawcy sprzętu lub oprogramowania, będą miały znaczenie dla wszczęcia tego postępowania i podmiotów uprawnionych do jego wszczęcia. Rozstrzygnięto także wątpliwości co do

¹⁵⁸ Dz. U. z 2020 r. poz. 1369.

¹⁵⁹ Dz. Urz. UE L 151 z 07.06.2019, str. 15.

¹⁶⁰ <https://legislacja.gov.pl/docs/2/12337950/12716624/12716625/dokument485656.pdf>

¹⁶¹ Projekt UC46, <https://legislacja.gov.pl/projekt/12336502>

¹⁶² <https://legislacja.gov.pl/docs/2/12337950/12716624/12716625/dokument490917.pdf>

¹⁶³ <https://legislacja.gov.pl/docs/2/12337950/12716624/12716625/dokument492718.pdf>

¹⁶⁴ <https://legislacja.gov.pl/docs/2/12337950/12716624/12716625/dokument493122.pdf>

procedury odwoławczej dla dostawcy sprzętu lub oprogramowania – w tym administracyjnego trybu jej przeprowadzania. Zmianom uległy budzące wątpliwości projektowane środki specjalne, jakimi są ostrzeżenia i polecenia zabezpieczające. Ostrzeżenia w dalszym ciągu będą środkami miękkimi, zwracającymi uwagę na potencjalne zagrożenie wraz ze wskazaniem sposobu ograniczenia ryzyka wystąpienia incydentu krytycznego i będą wydawane przez Pełnomocnika Rządu ds. Cyberbezpieczeństwa. Polecenia zabezpieczające będą wydawane w formie decyzji administracyjnej przez ministra właściwego ds. informatyzacji. W toku prac legislacyjnych Narodowy Bank Polski wskazywał na możliwość potencjalnego negatywnego oddziaływania proponowanych rozwiązań - czyniących de facto ingerencję w będące komponentami infrastruktury płatniczej systemu IT - możliwą. Podkreślono także, iż adresatem ostrzeżeń i poleceń zabezpieczających (zawierających w sobie określone nakazy i zakazy) mógłby stać się także Narodowy Bank Polski, co należało ocenić jako niezgodne z konstytucyjną rolą i ustrojową pozycją banku centralnego, będącego w Polsce m.in. operatorem systemów płatności o kluczowym znaczeniu dla stabilności całego systemu finansowego. Zwrócono również uwagę na przepis wprowadzający możliwości nałożenia na NBP kar pieniężnych w drodze decyzji przez ministra właściwego do spraw informatyzacji. Uwagi NBP zgłaszane do projektu zmiany UKSC zostały uwzględnione, w efekcie czego w projekcie z dnia 16 lutego 2021 r. dodany został nowy art. 67c, zgodnie z którym w stosunku do NBP nie będą miały zastosowania przepisy dotyczące niewprowadzania do użytkowania lub wycofywania sprzętu lub oprogramowania od dostawcy uznanego za dostawcę wysokiego ryzyka, polecenia zabezpieczającego czy żądania od podmiotów publicznych informacji przez właściwe organy nadzorcze. Prezes NBP zostanie jedynie niezwłocznie poinformowany przez ministra właściwego ds. informatyzacji o wydaniu decyzji o uznaniu dostawcy sprzętu lub oprogramowania za dostawcę wysokiego ryzyka lub decyzji o wydaniu polecenia zabezpieczającego. W obecnym kształcie projektu ustawy zmieniającej UKSC, kara pieniężna dla podmiotu publicznego, który nie wyznaczył osób odpowiedzialnych za utrzymywanie kontaktów z podmiotami krajowego systemu cyberbezpieczeństwa, jest również jedyną karą, jaka ewentualnie będzie mogła być nałożona na Narodowy Bank Polski.

7.4.16. Projekt ustawy o Systemie Informacji Finansowej

Przygotowanie projektu ustawy o Systemie Informacji Finansowej¹⁶⁵ związane jest z obowiązkiem implementacji do polskiego porządku prawnego prawa unijnego, obejmującego regulacje służące zapobieganiu wykorzystywania systemu finansowego do prania pieniędzy oraz finansowania terroryzmu.

Zagadnienia związane z przeciwdziałaniem praniu pieniędzy oraz finansowaniem terroryzmu w prawodawstwie unijnym reguluje głównie dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2015/849 z dnia 20 maja 2015 r. w sprawie zapobiegania wykorzystywaniu systemu finansowego do prania pieniędzy lub finansowania terroryzmu, zmieniająca rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 648/2012 i uchylająca dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady 2005/60/WE oraz dyrektywę Komisji 2006/70/WE (IV Dyrektywa AML), znowelizowana dyrektywą Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2018/843 z dnia 30 maja 2018 r. zmieniającą dyrektywę (UE) 2015/849 w sprawie zapobiegania wykorzystywaniu systemu finansowego do prania pieniędzy lub finansowania terroryzmu oraz zmieniającą dyrektywę 2009/138/WE i 2013/36/UE (V Dyrektywa AML).

¹⁶⁵ Zob. <https://legislacja.rcl.gov.pl/projekt/12341005/katalog/12744279#12744279>

Natomiast kwestie dotyczące wyznaczenia organów krajowych właściwych w sprawach zapobiegania przestępstwom, wykrywania, prowadzenia dochodzeń lub ścigania przestępstw oraz dostępu tych organów do informacji o rachunkach bankowych są zawarte w dyrektywie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2019/1153 z dnia 20 czerwca 2019 r. ustanawiającej zasady ułatwiające korzystanie z informacji finansowych i innych informacji w celu zapobiegania niektórym przestępstwom, ich wykrywania, prowadzenia dochodzeń w ich sprawie lub ich ścigania oraz uchylającej decyzję Rady 2000/642/WSiSW¹⁶⁶.

Jak wskazuje motyw 20 preambuły V Dyrektywy AML, opóźniony dostęp organów państwowych do informacji o tożsamości posiadaczy rachunków bankowych i płatniczych oraz skrytek depozytowych, zwłaszcza rachunków i skrytek anonimowych, utrudnia wykrywanie transferów środków związanych z przeciwdziałaniem praniu pieniędzy oraz finansowaniem terroryzmu. Dane umożliwiające identyfikację rachunków bankowych i płatniczych oraz skrytek depozytowych należących do tej samej osoby są rozdrobnione i w związku z tym niedostępne w odpowiednim czasie dla organów państwowych, w tym dla jednostek analityki finansowej.

Organy publiczne, w celu pozyskania pełnej informacji w zakresie sprawnego uzyskiwania informacji o rachunkach bankowych, rachunkach płatniczych lub skrytkach sejfowych osób i podmiotów powiązanych z poważną przestępczością, muszą prowadzić czasochłonne i kosztowne działania, w tym korespondencję z licznymi instytucjami funkcjonującymi na rynku finansowym lub korzystać z płatnych rozwiązań komercyjnych, tj. z centralnej informacji o rachunkach, działającej przy Krajowej Izbie Rozliczeniowej S.A. Zgodnie z projektowaną regulacją, w celu ułatwienia i przyspieszenia działania ww. organów publicznych w przedmiotowym zakresie, planuje się utworzenie Systemu Informacji Finansowej (SInF). Należy zaznaczyć, że intencją projektodawcy nie jest istotna zmiana dotychczasowych przepisów określających zakres uprawnień przysługujących organom publicznym w tym obszarze ani zmiana zakresu tajemnic służbowych, w tym tajemnicy bankowej. SInF ma jedynie umożliwić, w określonych przypadkach, sprawne zlokalizowanie rachunku lub innego produktu, służącego gromadzeniu, przechowywaniu lub inwestowaniu środków finansowych, należącego do danej osoby lub podmiotu, bez możliwości uzyskania informacji o znajdujących się na nim aktywach czy dokonywanych transakcjach.

Projekt ustawy przewiduje, że SInF będzie służyć przeciwdziałaniu praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu, rozpoznawaniu, zapobieganiu i zwalczaniu poważnych przestępstw oraz do innych celów wskazanych w ustawie.

Stosownie do propozycji rozwiązań, SInF ma być prowadzony przy użyciu systemu teleinformatycznego izby rozliczeniowej STIR, o którym mowa w art. 119zg pkt 6 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Ordynacja podatkowa¹⁶⁷. Jako organ właściwy w sprawach SInF został wyznaczony Szef Krajowej Administracji Skarbowej, który obecnie wykorzystuje STIR do przetwarzania danych i informacji i w związku z powyższym nie powstanie konieczność budowania od podstaw systemów umożliwiających odbieranie informacji o rachunku ze STIR.

W projektowanych przepisach określono typ informacji o rachunkach, które mają być przekazywane przez podmioty zobligowane do dostarczania informacji o rachunku do SInF (tzw. instytucje zobowiązane). Zakres przekazywanych informacji o rachunku zawiera między innymi: dane identyfikacyjne (w tym imię

¹⁶⁶ Dz. Urz. UE L 186 z 11.07.2019, str. 122-137.

¹⁶⁷ STIR - rozumie się przez to system teleinformatyczny izby rozliczeniowej spełniający minimalne wymagania dla systemów teleinformatycznych określone w przepisach wydanych na podstawie art. 18 ustawy z dnia 17 lutego 2005 r. o informatyzacji działalności podmiotów realizujących zadania publiczne.

i nazwisko oraz obywatelstwo) posiadaczy rachunku, pełnomocników do rachunku, beneficjentów rzeczywistych posiadaczy rachunku oraz datę otwarcia i zamknięcia rachunku.

Projekt ustawy w wersji z dnia 18 czerwca 2021 r. został przekazany do uzgodnień w lipcu 2021 r.

NBP zgłosił uwagi do ww. projektu przy piśmie z dnia 20 lipca 2021 r.

7.4.17. Rozporządzenie Ministra Finansów, Funduszy i Polityki Regionalnej z dnia 8 lutego 2021 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie identyfikatorów i numerów rozliczeniowych nadawanych niektórym dostawcom usług płatniczych oraz unikatowych identyfikatorów nadawanych rachunkom płatniczym prowadzonym przez tych dostawców (Dz. U. z 2021, poz. 271)

Rozporządzeniem Ministra Finansów, Funduszy i Polityki Regionalnej z dnia 8 lutego 2021 r. znowelizowano przepisy rozporządzenia Ministra Rozwoju i Finansów z dnia 5 lipca 2017 r. w sprawie identyfikatorów i numerów rozliczeniowych nadawanych niektórym dostawcom usług płatniczych oraz unikatowych identyfikatorów nadawanych rachunkom płatniczym prowadzonym przez tych dostawców (Dz. U. z 2017, poz. 1360). Nowelizacją doprecyzowano sposób postępowania z numerami rozliczeniowymi i unikatowymi identyfikatorami rachunków płatniczych w przypadku zastosowania wobec dostawców usług płatniczych instrumentów przymusowej restrukturyzacji, o których mowa w art. 110 ust. 1 pkt 1 i 2 *ustawy z dnia 10 czerwca 2016 r. o Bankowym Funduszu Gwarancyjnym, systemie gwarantowanych depozytów oraz przymusowej restrukturyzacji* (Dz. U. z 2020 r. poz. 842), tj. przejęcia przedsiębiorstwa lub wybranych albo wszystkich praw majątkowych lub wybranych albo wszystkich zobowiązań tego dostawcy lub utworzenia instytucji pomostowej.

Wprowadzono zapisy umożliwiające podmiotowi przejmującemu lub instytucji pomostowej posługiwanie się numerem rozliczeniowym dostawcy poddanego przymusowej restrukturyzacji oraz utrzymanie (przez podmiot przejmujący lub instytucję pomostową) unikatowych identyfikatorów rachunków płatniczych prowadzonych dotychczas przez dostawcę w przymusowej restrukturyzacji.

Nowelizacja miała na celu uniknięcie wątpliwości interpretacyjnych dotyczących postępowania z numerami rozliczeniowymi i unikatowymi identyfikatorami rachunków płatniczych poprzez wyraźne uwzględnienie przypadków zastosowania instrumentów przymusowej restrukturyzacji, o których mowa w ww. ustawie.

7.5. Działania w zakresie upowszechniania obrotu bezgotówkowego

Fundacja Polska Bezgotówkowa odpowiada za realizację Programu Wsparcia Obrotu Bezgotówkowego (powszechnie znanego jako Program Polska Bezgotówkowa), który ma na celu rozwój sieci akceptacji płatności bezgotówkowych w Polsce poprzez finansowanie terminali płatniczych dla przedsiębiorców oraz innych podmiotów akceptujących płatności bezgotówkowe¹⁶⁸. Ponadto Fundacja podejmuje działania o charakterze edukacyjnym, kierowane do polskich przedsiębiorców i konsumentów, które zachęcają do bezpiecznego korzystania z płatności bezgotówkowych. W czerwcu 2021 r. Fundacja uruchomiła portal

¹⁶⁸ Zgodnie z porozumieniem zawartym w dniu 30 września 2020 r. przez Ministra Finansów, przedstawicieli Związku Banków Polskich, organizacji płatniczych – VISA i Mastercard oraz Fundacji Polska Bezgotówkowa, finansowanie terminali na rzecz podmiotów z sektora publicznego oraz podmiotów komercyjnych ze środków Fundacji przedłużone zostało co najmniej do dnia 31 grudnia 2025 r.

edukacyjny [GotowiBeżgotowkowi.pl](https://gotowibeżgotowkowi.pl), który ma stanowić kompendium wiedzy na temat płatności beżgotówkowych, finansów cyfrowych, bezpieczeństwa w sieci oraz zarządzania domowymi finansami¹⁶⁹.

7.5.1. Wdrożenie płatności beżgotówkowych w administracji

Fundacja Polska Beżgotówkowa kontynuowała w I połowie 2021 r. działania na rzecz zwiększenia akceptacji beżgotówkowych instrumentów płatniczych w administracji. W ramach Programu Polska Beżgotówkowa podmioty administracji publicznej, administracji skarbowej, urzędy samorządu terytorialnego, sądy i publiczna służba zdrowia mogą uzyskać finansowanie kosztów instalacji terminala w każdym punkcie kasowym, kosztów obsługi terminala oraz kosztów prowizji z tytułu realizacji transakcji beżgotówkowych w okresie od podpisania umowy do dnia 31 grudnia 2025 r. W przypadku pozostałych podmiotów publicznych (m.in. muzeów, szkół, przedszkoli, teatrów i przedsiębiorstw komunalnych) stosowane są w ramach Programu zasady obowiązujące tzw. standardowych akceptantów, tj. finansowane są koszty związane z instalacją, użytkowaniem i serwisowaniem terminali POS oraz obsługą transakcji beżgotówkowych przez 12 miesięcy lub do 100 tys. zł obrotu.

Z danych Fundacji Polska Beżgotówkowa wynika, że w okresie od dnia 1 września 2018 r., tj. od momentu rozszerzenia Programu o podmioty administracji publicznej¹⁷⁰, do dnia 30 czerwca 2021 r. do Programu przez nią realizowanego przystąpiły 2344 różne jednostki administracji publicznej (tzw. akceptanci sektorowi), w których zostało zainstalowane 10095 terminali. W I półroczu 2021 r. zainstalowano ponad 700 terminali u 141 nowych akceptantów sektorowych. Z wykorzystaniem aktywnych terminali zrealizowano w okresie do końca czerwca 2021 r. ponad 6,4 mln transakcji o wartości ponad 884 mln zł.

7.5.2. Zwiększanie sieci akceptantów elektronicznych instrumentów płatniczych w punktach handlowo-usługowych

W I połowie 2021 r. Fundacja Polska Beżgotówkowa kontynuowała działania w zakresie rozbudowy sieci akceptacji instrumentów płatniczych, upowszechniania i promocji obrotu beżgotówkowego, a także promocji innowacji technologicznych wspierających obrót beżgotówkowy w Polsce. Program Polska Beżgotówkowa zakłada zwiększenie w ciągu 7 lat liczby terminali płatniczych POS o ok. 650 tys. sztuk. Cel, jaki został przyjęty w tym zakresie na 2021 r., wynosi 450 tys. sztuk terminali narastająco od początku Programu (przy czym do końca czerwca 2021 r. zainstalowano 408,5 tys. terminali).

Fundacja Polska Beżgotówkowa finansuje koszty związane z instalacją, użytkowaniem i serwisowaniem terminali POS oraz obsługą transakcji beżgotówkowych przez 12 miesięcy do 100 tys. zł obrotu w każdej działalności oferującej możliwość dokonania zakupu i przeprowadzenia płatności. Agenci rozliczeniowi mogą zgłaszać do Programu dowolne podmioty posiadające NIP, niezależnie od branży i konstrukcji prawnej. Kryteriami przystąpienia do Programu Polska Beżgotówkowa jest brak umowy z agentem rozliczeniowym na akceptację płatności beżgotówkowych w ostatnich 12 miesiącach. Agenci rozliczeniowi mają możliwość oferowania akceptantom do trzech terminali płatniczych (wyjątkiem jest branża transportu drogowego osób, gdzie przysługuje do 20 terminali płatniczych w ramach Programu). Fundacja wspiera

¹⁶⁹ Link do portalu: <https://gotowibeżgotowkowi.pl/>.

¹⁷⁰ Wcześniej podmioty sektora publicznego były objęte Programem upowszechniania płatności beżgotówkowych w jednostkach administracji publicznej, który był realizowany od kwietnia 2017 r. przez Ministerstwo Przedsiębiorczości i Technologii oraz KIR.

agentów w zakresie działań na rzecz zwiększenia zainteresowania Programem podmiotów działających w miejscowościach i branżach, które jeszcze nie wykorzystują płatności bezgotówkowych.

Od momentu rozpoczęcia operacyjnej działalności przez Fundację, tj. od lutego 2018 r., do dnia 30 czerwca 2021 r. do Programu przystąpiło 15 agentów rozliczeniowych, którzy reprezentują niemal cały rynek acquiringu w Polsce. Według danych na dzień 30 czerwca 2021 r.¹⁷¹, w ramach Programu zostało zawartych ponad 288,1 tys. umów, na podstawie których zainstalowano ponad 408,5 tys. terminali. Z danych zgromadzonych przez Fundację wynika, że ponad 84,8% tych terminali zrealizowało transakcje, przy czym średnia wartość transakcji wyniosła 55,1 zł. Średnia liczba transakcji przypadająca na aktywny terminal wyniosła od początku Programu ponad 74 sztuki miesięcznie. Na terminalach zainstalowanych w przypadku tzw. standardowych akceptantów (akceptantów niebędących podmiotami administracji publicznej), które zostały zgłoszone do Programu, wykonano w I połowie 2021 r. w sumie ponad 153,9 mln transakcji na łączną kwotę ponad 9 mld zł. Z dofinansowania terminali korzysta blisko 350 branż w ponad 14 tys. miejscowości na terenie całej Polski, z tego ponad 52% w pięciu województwach: mazowieckim, śląskim, wielkopolskim, małopolskim oraz dolnośląskim. Wśród wszystkich reprezentowanych branż, w I połowie 2021 r. najwyższa średnia liczba transakcji realizowanych na terminalu była odnotowywana w przypadku sklepów spożywczych, a najwyższe średnie obroty na terminalu osiągały apteki.

Podobnie jak w 2020 r. terminale zainstalowane w ramach Programu odczuły efekt „zamrożenia” gospodarki w związku z trzecią falą pandemii COVID-19. W kwietniu 2021 r., kiedy zostały wprowadzone obostrzenia w stosunku do części branż i galerii handlowych, spadła zarówno aktywność zakupowa posiadaczy kart płatniczych, jak i popyt na terminale płatnicze ze strony detalistów. Kwiecień 2021 r. był miesiącem, w którym odnotowano spadek liczby i wartości transakcji bezgotówkowych, jednak dynamika spadku była znacząco niższa niż w kwietniu 2020 r. Odmrożenie gospodarki w maju 2021 r. przyniosło znaczący wzrost aktywności detalistów. Czerwiec 2021 r. był rekordowy dla terminali zainstalowanych w ramach Programu Polska Bezgotówkowa. Wartość transakcji osiągnęła w czerwcu poziom blisko 2 mld zł, średnio na terminalu zrealizowano 107 transakcji, a średni obrót na terminal był bliski 6 tys. zł.

7.6. Działania na rzecz ograniczenia wykluczenia finansowego

7.6.1. Działania na rzecz zapewnienia dostępu do usług bankowych osobom z niepełnosprawnościami

Sektor bankowy podejmuje działania, których celem jest zapewnienie wysokiej jakości obsługi bankowej swoich klientów, także osób z niepełnosprawnościami i indywidualnymi potrzebami. Prowadzą one do przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu i finansowemu tej grupy klientów. Koordynacją podejmowanych inicjatyw zajmuje się Grupa robocza ds. obsługi osób z niepełnosprawnościami przez banki, która funkcjonuje w ramach Związku Banków Polskich od 2011 r.

W I połowie 2021 r. Grupa robocza dokonała aktualizacji bazy danych dotyczących bankomatów działających na terenie Polski, które posiadają udogodnienia dla osób z różnego rodzaju niepełnosprawnościami. Aktualizacja jest przeprowadzana w cyklu kwartalnym. Ostatnia aktualizacja została przeprowadzona

---

¹⁷¹ Źródło: Fundacja Polska Bezgotówkowa.

w czerwcu 2021 r. Uruchomiona, w ramach projektu „Dostępny Bankomat”¹⁷², w marcu 2018 r. dedykowana strona internetowa umożliwia wszystkim użytkownikom sieci internetowej dostęp do bazy bankomatów z udogodnieniami dla osób z niepełnosprawnościami, takimi jak: klawiatura numeryczna z oznaczeniem w alfabecie Braille'a, opis elementów urządzenia w alfabecie Braille'a, tryb kontrastowy, wejście słuchawkowe, wbudowany głośnik, podjazd i przestrzeń dla osób poruszających się na wózkach lub ekran dotykowy. Obecnie w bazie serwisu „Dostępny Bankomat” znajduje się prawie 14,5 tys. bankomatów należących do banków i sieci niezależnych, takich jak Planet Cash i Euronet. To prawie 67% wszystkich urządzeń, które funkcjonują na polskim rynku. W momencie uruchomienia projektu udział ten wynosił ok. 50%.

W lutym 2021 r. prezydium Grupy roboczej uczestniczyło w spotkaniu z przedstawicielami Ministerstwa Funduszy i Polityki Regionalnej, którego celem była wymiana spostrzeżeń na temat niektórych propozycji zapisów zawartych w projekcie ustawy wdrażającej Dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2019/882 z dnia 17 kwietnia 2019 r. w sprawie wymogów dostępności produktów i usług. W ślad za uzyskanymi wyjaśnieniami Grupa robocza zidentyfikowała kwestie dotyczące zapewnienia dostępności, które powinny zostać doprecyzowane lub uregulowane na dalszym etapie prac nad projektem ustawy.

W kwietniu 2021 r. ZBP przekazał do Rzecznika Finansowego odpowiedź na pismo zawierające prośbę o ustosunkowanie się do uwag w zakresie jakości usług świadczonych przez banki na rzecz osób niewidomych i niedowidzących zgłoszonych przez Polski Związek Niewidomych. ZBP, przy współpracy z Grupą roboczą ds. obsługi osób z niepełnosprawnościami przez banki, odniósł się do zastrzeżeń i postulatów dotyczących: niedostępności i zmienności serwisów internetowych oraz aplikacji mobilnych, braku dostępu do dokumentów bankowych w odpowiednim formacie, niedostosowania bankomatów, możliwości zastosowania mobilnej autoryzacji zastępującej kody SMS, ewentualnego zwolnienia osób niewidomych z opłat za niektóre usługi bankowe, zawierania umów bankowych z wykorzystaniem podpisu cyfrowego, korzystania z infolinii serwisu telefonicznego, malejącej liczby oddziałów bankowych oraz występowania barier architektonicznych w placówkach bankowych.

7.7. Działania na rzecz SEPA¹⁷³

7.7.1. Działania związane z paneuropejskim poleceniem przelewu – SEPA Credit Transfer (SCT)

Uczestnikami schematu polecenia przelewu SEPA według stanu na koniec czerwca 2021 r. było 24 polskich dostawców usług płatniczych.

Na koniec czerwca 2021 r. NBP był bankiem rozliczeniowym w obsłudze SCT dla 18 banków (podobnie jak w II półroczu 2020 r.), które podpisały z NBP umowę w sprawie uczestnictwa pośredniego w systemie STEP2 SEPA Credit Transfer. Przelewy SCT są przekazywane do EBA Clearing, będącego operatorem ww. systemu,

---

¹⁷² Projekt jest realizowany przez Grupę roboczą, we współpracy z bankami i Fundacją Widzialni, przy wsparciu oraz pod patronatem Narodowego Banku Polskiego i Ministerstwa Przedsiębiorczości i Technologii. Platforma „Dostępny Bankomat” spełnia wymagania dotyczące standardu WCAG 2.0 na poziomie AA. Dostępna jest również aplikacja na systemy iOS oraz Android. Informacje na temat bankomatów z różnego rodzaju udogodnieniami dla osób niepełnosprawnych znajdują się pod adresem: <http://www.dostepnybankomat.pl/>

¹⁷³ Single Euro Payment Area - Jednolity Obszar Płatności w Euro.

przy wykorzystaniu systemu Euro Elixir w KIR. Rozrachunek systemu STEP2-T (usługa SCT) ma miejsce w systemie TARGET2.

Dzięki współpracy KIR z izbami rozliczeniowymi w ramach EACHA (*European Automated Clearing House Association*) uczestnicy systemu Euro Elixir mają również możliwość realizacji transakcji SCT do wybranych krajów bez konieczności posiadania statusu uczestnika systemu STEP2, prowadzonego przez EBA Clearing. Według stanu na koniec czerwca 2021 r. KIR wymieniała w ten sposób zlecenia płatnicze w standardzie SCT z trzema izbami partnerskimi, tj. Equens SE (Holandia i Niemcy), Iberpay (Hiszpania) i Borica Bankservice AD (Bułgaria).

Z analizy danych statystycznych przekazanych przez dostawców usług płatniczych za I półrocze 2021 r. wynika, że w analizowanym okresie zrealizowano 25,0 mln poleceń przelewu w standardzie SEPA (4,9 mln zleceń krajowych, 5,4 mln transgranicznych wysyłanych i 14,7 mln otrzymanych) o wartości 164,1 mld euro. W stosunku do poprzedniego półrocza stanowi to wzrost liczby i wartości transakcji odpowiednio o 4,6% i 9,9% (w II półroczu 2020 r. zrealizowano 23,9 mln poleceń przelewu o wartości 149,3 mld euro¹⁷⁴).

7.7.2. Działania związane z paneuropejskim poleceniem zapłaty – SEPA Direct Debit (SDD)

Na koniec czerwca 2021 r. bezpośrednimi uczestnikami w schemacie podstawowego SDD, tj. dla płatności pomiędzy osobami fizycznymi a przedsiębiorcami na obszarze SEPA, było 4 polskich dostawców usług płatniczych, a w schemacie SDD dla przedsiębiorców (B2B) trzech dostawców, podobnie jak miało to miejsce w II półroczu 2020 r.

Z analizy danych statystycznych przekazanych przez dostawców usług płatniczych za I półrocze 2021 r. wynika, że w omawianym okresie zrealizowano 2,6 tys. poleceń zapłaty w standardzie SEPA (0,9 tys. zleceń krajowych i 1,7 tys. transgranicznych otrzymanych) o wartości 34,5 mln euro. W stosunku do poprzedniego półrocza stanowi to spadek liczby i wartości transakcji polecenia zapłaty SEPA odpowiednio o 10,4% i 27,8% (w II półroczu 2020 r. zrealizowano 2,9 tys. poleceń zapłaty o wartości 47,8 mln euro).

---

¹⁷⁴ Liczba i wartość transakcji polecenia przelewu SEPA skorygowana zgodnie z aktualnymi danymi sprawozdawczymi przekazanymi przez dostawców.

8. Działania w zakresie nadzoru nad systemem płatniczym

8.1. Działania w zakresie nadzoru nad systemami płatności

Na mocy art. 16 ust. 1 i 3 ustawy z dnia 24 sierpnia 2001 r. o ostateczności rozrachunku w systemach płatności i systemach rozrachunku papierów wartościowych oraz zasadach nadzoru nad tymi systemami¹⁷⁵, Prezes NBP wydaje zezwolenia na prowadzenie systemów płatności (z wyjątkiem systemów prowadzonych przez NBP oraz na dokonywanie zmian w zasadach ich funkcjonowania).

W I półroczu 2021 r. Prezes NBP wydał jedną decyzję zezwalającą na wprowadzenie zmian w zasadach funkcjonowania systemu płatności BlueCash, którego operatorem jest Blue Media S.A. z siedzibą w Sopocie.

Ponadto w I półroczu 2021 r. zostały wszczęte dwa postępowania o wydanie zezwolenia na wprowadzenie zmian w zasadach funkcjonowania systemu płatności. Pierwsze wszczęto na wniosek Polskiego Standardu Płatności sp. z o. o. z siedzibą w Warszawie w zakresie zmian w zasadach funkcjonowania systemu płatności BLIK. Drugie toczyło się z wniosku Krajowej Izby Rozliczeniowej S.A. z siedzibą w Warszawie, obejmującego zmiany w zasadach funkcjonowania systemu płatności Elixir.

Uchwałą Zarządu NBP nr 2/17/2021 z dnia 14 kwietnia 2021 r. przyjęto raport pt. *Ocena systemu Elixir pod kątem spełniania Zasad dotyczących infrastruktury rynków finansowych – według stanu na dzień 30 czerwca 2018 r.*, kończący ocenę nadzorczą w odniesieniu do systemu płatności Elixir prowadzonego przez Krajową Izbę Rozliczeniową S.A. z siedzibą w Warszawie. Przeprowadzona analiza wykazała wysoki poziom zgodności systemu Elixir z *Zasadami dotyczącymi infrastruktury rynków finansowych*¹⁷⁶ (oceny dokonano pod kątem siedemnastu zasad). Dwanaście zasad zostało ocenionych jako przestrzegane w pełni lub w dużej mierze, a trzy zasady jako przestrzegane częściowo. Z uwagi na specyfikę funkcjonowania systemu Elixir, dwie zasady uznano za niedotyczące tego systemu¹⁷⁷.

Ponadto kontynuowano ocenę nadzorczą w odniesieniu do systemu płatności BlueCash, którego operatorem jest Blue Media S.A. z siedzibą w Sopocie. W I półroczu 2021 r. Spółka przekazała dodatkowe wyjaśnienia i dokumenty do *Samooceny Systemu płatności BlueCash, pod kątem spełniania Zasad dotyczących infrastruktury rynków finansowych (PFMIs) opublikowanych przez Bank Rozrachunków Międzynarodowych (BIS)*.

W analizowanym okresie działania nadzorcze polegały także na bieżącym monitorowaniu funkcjonowania systemów płatności z wykorzystaniem informacji pochodzących od ich operatorów. Podejmowane działania nadzorcze miały u swej podstawy potrzebę zapewnienia przez NBP zgodnego z prawem oraz sprawnego i bezpiecznego funkcjonowania systemów płatności, a w konsekwencji – stabilnego funkcjonowania systemu płatniczego.

¹⁷⁵ Dz. U. z 2019 r., poz. 212

¹⁷⁶ Principles for financial market infrastructures (PFMIs), CPSS-IOSCO (obecnie CPMI-IOSCO), kwiecień 2012 r. <http://www.bis.org/cpmi/publ/d101a.pdf>

¹⁷⁷ https://www.nbp.pl/home.aspx?f=aktualnosci/wiadomosci_2021/ocena-elixir.html

8.2. Działania w zakresie nadzoru nad schematami płatniczymi

Prezes NBP sprawuje bieżący nadzór nad zgodnością z prawem, sprawnością i bezpieczeństwem funkcjonowania schematów płatniczych funkcjonujących na terenie Polski. Na podstawie art. 132zm ust. 1 i 2 UUP, Prezes NBP wydaje zezwolenia na prowadzenie schematów płatniczych oraz na zmiany w zasadach ich funkcjonowania (z wyłączeniem tzw. trójstronnych¹⁷⁸ oraz unijnych schematów płatniczych¹⁷⁹).

W pierwszym półroczu 2021 r. wszczęto postępowanie z wniosku Polskiego Standardu Płatności sp. z o. o. z siedzibą w Warszawie, o wydanie zezwolenia na wprowadzenie zmian w zasadach funkcjonowania schematu płatniczego BLIK.

Dokonano również oceny zmiany w zasadach funkcjonowania schematu płatniczego Mastercard, polegającej na modyfikacji postępowania arbitrażowego w ramach procedury *chargeback*, jako niewpływającej negatywnie na bezpieczeństwo i sprawność funkcjonowania tego schematu płatniczego.

Pozostałe działania nadzorcze podejmowane w I połowie 2021 r. koncentrowały się na analizowaniu sposobu świadczenia usług przez podmioty działające na rynku usług płatniczych pod kątem możliwości prowadzenia przez nie schematów płatniczych. Prowadzono także prace polegające na bieżącym monitorowaniu funkcjonowania schematów płatniczych z wykorzystaniem informacji i danych statystycznych otrzymanych od organizacji płatniczych zarządzających schematami płatniczymi, w tym na analizowaniu informacji o zaistniałych incydentach.

8.3. Działania w zakresie wydawania przez Prezesa NBP opinii ws. krajowych instytucji płatniczych

Na mocy art. 60 ust. 3 UUP Prezes NBP wydaje opinie w zakresie usługi płatniczej, wymienionej w art. 3 ust. 1 pkt 5 UUP (usługa *acquiringu*), którą planuje świadczyć podmiot ubiegający się o uzyskanie zezwolenia KNF na działalność w charakterze krajowej instytucji płatniczej. W tym celu KNF, zgodnie z art. 61a UUP, przekazuje Prezesowi NBP kopię wniosku wraz z dokumentacją złożoną przez wnioskodawcę.

Działania prowadzone przez Prezesa NBP w zakresie opiniowania wniosków podmiotów ubiegających się o wydanie zezwolenia KNF na świadczenie usług płatniczych w charakterze krajowej instytucji płatniczej, mają na celu ich ocenę pod kątem zgodności z prawem oraz zapewnienia bezpieczeństwa i sprawności planowanego świadczenia usługi *acquiringu*.

W I półroczu 2021 r. KNF przekazała do opinii Prezesa jeden wniosek o wydanie zezwolenia na świadczenie usługi *acquiringu* w charakterze krajowej instytucji płatniczej. Ponadto kontynuowano dwa postępowania w przedmiotowym zakresie, wszczęte w 2020 r. Jedno z nich zostało w tym okresie zakończone, a w wyniku przeprowadzonej oceny wniosku, Prezes NBP wydał negatywną opinię, jednak z uwagi na złożenie wniosku o ponowne rozpatrzenie sprawy i przedłożenie dodatkowych informacji oraz uzupełnienie dokumentacji dotyczącej planowanego sposobu świadczenia usługi *acquiringu*, postanowienie Prezesa NBP wyrażające negatywną opinię zostało uchylone w całości, a wniosek krajowej instytucji płatniczej zaopiniowany pozytywnie.

¹⁷⁸ Trójstronny schemat płatniczy (w tym trójstronny system kart płatniczych) to schemat płatniczy, w ramach którego wydawanie instrumentów płatniczych oraz usługa *acquiringu* są świadczone przez podmiot prowadzący schemat.

¹⁷⁹ Unijny schemat płatniczy (w tym trójstronny oraz czterostronny schemat płatniczy) to schemat płatniczy, którego zasady funkcjonowania na terytorium Polski zostały poddane ocenie przez odpowiedni organ nadzoru państwa członkowskiego innego niż Polska lub odpowiedni organ Unii Europejskiej.

8.4. Działania w zakresie nadzoru nad systemami rozrachunku i rozliczeń papierów wartościowych

8.4.1. Wydawanie opinii

W I półroczu 2021 r. działania nadzorcze dotyczyły prac nad wydaniem dwóch opinii Prezesa NBP w zakresie zmian w Regulaminie Krajowego Depozytu Papierów Wartościowych S.A. (dalej: Regulamin KDPW).

Pierwsza opinia Prezesa NBP dotyczyła zmian Regulaminu KDPW obejmujących regulacje dostosowujące do wchodzących w życie z dniem 1 marca 2021 r. niektórych zmian w ustawie z dnia 15 września 2000 r. Kodeks spółek handlowych¹⁸⁰ (dalej: k.s.h.), uchwalonych ustawą z dnia 30 sierpnia 2019 r. o zmianie ustawy – Kodeks spółek handlowych oraz niektórych innych ustaw¹⁸¹. Zmiany te uwzględniały m.in. możliwość uzyskania uczestnictwa w typie sponsor emisji przez podmiot prowadzący rejestr akcjonariuszy, a także wprowadzają możliwość obsługi przez Krajowy Depozyt zdalnych głosowań przeprowadzanych przez organ nadzorczy lub organ zarządzający krajowego emitenta akcji rejestrowanych w depozycie papierów wartościowych, w oparciu o rozwiązanie e-Voting.

Opiniowane zmiany obejmowały ponadto częściowe dostosowanie procesów związanych z rozrachunkiem transakcji do wymogów wynikających z rozporządzenia delegowanego Komisji (UE) 2018/1229 z dnia 25 maja 2018 r. uzupełniającego rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 909/2014 w odniesieniu do regulacyjnych standardów technicznych w zakresie dyscypliny rozrachunku¹⁸². Zmiany te dotyczyły obligatoryjnego stosowania limitów tolerancji, a także niektórych zasad związanych z odwoływaniem zleceń rozrachunku i rozszerzenia zakresu wykorzystania mechanizmu rozrachunku w częściach.

Druga opinia Prezesa NBP dotyczyła zmian postanowień Regulaminu KDPW mających na celu dostosowanie jego treści do nowo dodanego art. 328¹³ k.s.h., który uprawnia spółki niepubliczne do otrzymania informacji identyfikujących ich akcjonariuszy, wraz z informacjami o liczbie posiadanych przez nich akcji, a także o tym, czy akcje te są przedmiotem zastawu lub użytkowania. Zaproponowane w Regulaminie KDPW przepisy dotyczą trybu postępowania w przypadku otrzymania żądania o udostępnienie ww. informacji, w tym regulują obowiązki uczestników bezpośrednich Krajowego Depozytu Papierów Wartościowych w związku z obsługą tego rodzaju żądań.

8.4.2. Pozostałe działania

W I półroczu 2021 r. działania nadzorcze dotyczyły także analizy i przygotowania wstępnego stanowiska w sprawie przekazanego do Narodowego Banku Polskiego przez Urząd Komisji Nadzoru Finansowego w czerwcu 2021 r. wniosku KDPW_CCP S.A. o rozszerzenie zakresu zezwolenia na świadczenie usług rozliczeniowych jako CCP, złożonego zgodnie z art. 15 ust. 1 w zw. z art. 17 ust. 1 i nast. rozporządzenia EMIR. Rozszerzenie działalności KDPW_CCP S.A. ma polegać na możliwości rozliczania transakcji warunkowych repo zawieranych w obrocie zorganizowanym (rynek regulowany oraz alternatywne systemy obrotu). W związku z tym KDPW_CCP S.A. zawarła warunkową umowę z BondSpot S.A., która zamierza

¹⁸⁰ Dz. U. z 2020 r. poz. 1526.

¹⁸¹ Dz.U. z 2019 r. poz. 1798.

¹⁸² Dz. U. UE L 230 z 13.09.2018 r., s. 230.

prowadzić alternatywny system obrotu (Treasury BondSpot Poland), na którym będą zawierane transakcje repo, kierowane następnie do systemu rozliczeń prowadzonego przez KDPW_CCP S.A. KDPW_CCP S.A. będzie przyjmowała do rozliczeń klasyczne transakcje repo, których przedmiotem są skarbowe papiery wartościowe rejestrowane w Krajowym Depozycie Papierów Wartościowych, z wyłączeniem obligacji indeksowanych. Transakcje repo będą objęte systemem zabezpieczania płynności rozliczeń transakcji, organizowanym przez KDPW_CCP S.A. od momentu przyjęcia ich do systemu rozliczeń prowadzonego przez KDPW_CCP S.A.

W I półroczu 2021 r. pozostałe działania związane z nadzorem nad systemami rozrachunku i rozliczeń papierów wartościowych koncentrowały się na przeprowadzaniu analiz i czynnym udziale w pracach legislacyjnych, przygotowaniach do przeprowadzenia przez ESMA w II połowie 2021 r. oceny systemowego znaczenia CCP z krajów trzecich na podstawie art. 25 ust. 2c rozporządzenia EMIR oraz na bieżącym monitorowaniu funkcjonowania nadzorowanych systemów, w tym na analizowaniu informacji o zaistniałych incydentach.

8.5. Działania w zakresie bezpieczeństwa i cyberodporności infrastruktury rynku płatniczego

W I połowie 2021 r. kontynuowano prace legislacyjne związane z europejskim pakietem finansów cyfrowych oraz krajowym projektem ustawy o zmianie UKSC, Mające na celu zapewnienie autonomii banku centralnego uwagi zgłoszone przez NBP doprowadziły m.in. do wyłączenia NBP z zakresu planowanych w UKSC zmian, które mogłyby być niezgodne z konstytucyjną rolą i ustrojową pozycją banku centralnego.

W ramach toczących się prac w dziedzinie cyberbezpieczeństwa nawiązano porozumienie z Komisją Nadzoru Finansowego i sporządzono wspólne wystąpienie KNF i NBP skierowanego do KDPW S.A. i KDPW_CCP S.A. w związku z trwającym badaniem w zakresie cyberbezpieczeństwa. W jego treści obok pytań sformułowanych przez UKNF, NBP zwrócił się o dodatkowe wyjaśnienia dotyczące zaleceń sformułowanych w ramach przeprowadzonej drugiej edycji badania ankietowego cyberodporności tych podmiotów. Wystosowane zostały również pisma do pozostałych operatorów nadzorowanych systemów w sprawie zaległej informacji nt. wypełniania otrzymanych przez nich zaleceń. Narodowy Bank Polski przystąpił również do realizacji trzeciej, zainicjowanej i koordynowanej przez Europejski Bank Centralny, edycji badania ankietowego w dziedzinie cyberodporności.

Ponadto w ramach trwającej Oceny spełniania przez system SORBNET2 wymagań nadzorczych w zakresie odporności cybernetycznej dla infrastruktur rynku finansowego (CROE) dokonano przeglądu samooceny sporządzonej przez Gestora systemu SORBNET2, w wyniku którego sformułowano uwagi i pytania. Następnie na wniosek Gestora wydłużono termin na odniesienie się do pytań nadzorcy do końca lipca 2021 r. W II kwartale 2021 r. Gestor systemu SORBNET2 co miesiąc, zgodnie z uaktualnionym harmonogramem oceny, przekazywał informacje i dokumenty uzupełniające treść sporządzonej samooceny.

Ocena działań nadzorczych w I półroczu 2021 r.

W omawianym okresie działania nadzorcze koncentrowały się głównie na wykonywaniu ustawowych zadań Prezesa NBP i polegały na ocenie systemów płatności, schematów płatniczych, systemów rozliczeń i rozrachunku papierów wartościowych, a także na bieżącym monitorowaniu funkcjonowania nadzorowanej infrastruktury, w tym – w dużej części – na analizowaniu informacji otrzymywanych od operatorów

systemów rozrachunku papierów wartościowych oraz systemów rozliczeń papierów wartościowych, od organizacji płatniczych prowadzących schematy płatnicze, a także od operatorów systemów płatności.

Należy podkreślić, iż pomimo utrzymującego się na terenie Polski stanu epidemii COVID-19, zakres i intensywność podejmowanych w I półroczu 2021 r. działań nadzorczych nie uległy zmianom. Miały one na celu zapewnienie zgodnego z prawem oraz sprawnego i bezpiecznego funkcjonowania nadzorowanej infrastruktury. W analizowanym okresie systemy płatności, schematy płatnicze i systemy rozrachunku i rozliczeń papierów wartościowych funkcjonujące na terenie Polski funkcjonowały stabilnie, nie generując zagrożeń w kontekście bezpieczeństwa i sprawności, a także świadczonych przez nie usług.

9. Wyniki wybranych badań i analiz w zakresie systemu płatniczego

9.1. Raport badawczy „Metody płatności preferowane przez Polki i Polaków”

W dniach 7-8 kwietnia 2021 r. agencja SW RESEARCH, na zlecenie spółki Tavex sp. z o.o., zrealizowała badanie o nazwie „Metody płatności preferowane przez Polki i Polaków”. Zostało ono przeprowadzone metodą wywiadów on-line (CAWI) w panelu internetowym ww. agencji. Celem badania było zapoznanie się z preferowanymi metodami płatności przez Polki i Polaków w pierwszym kwartale 2021 r. W jego ramach przeprowadzono 1013 ankiet wśród Polaków powyżej 18 roku życia.

Zgodnie z przedstawionymi wynikami, ponad 80% respondentów zadeklarowało, że dokonując płatności w sklepie stacjonarnym, woli posługiwać się kartą płatniczą niż gotówką (81% do 19%).

Częściej niż co drugi uczestnik badania wyraził obawę, że może paść ofiarą oszustów płacąc kartą. Prawie tyle samo osób nie obawia się o bezpieczeństwo takiej transakcji (52,5% do 47,5%).

Najczęściej wskazywanym przez respondentów powodem, dla którego warto posiadać gotówkę, jest lepsza kontrola nad swoimi wydatkami (24%). W dalszej kolejności wskazywane były przyzwyczajenie (19%) oraz poczucie niezależności (18%). 10% badanych wskazało, że gotówka jest bezpieczniejszą formą płatności niż karty płatnicze.

Wybierając metodę płatności, ankietowani wskazali, że najczęściej kierują się wygodą i szybką dostępnością środków (68%). W następnej kolejności podkreślano bezpieczeństwo transakcji i finansów (43%), kwotę, jaką należy zapłacić za dany produkt lub usługę (42%), kontrolę nad swoimi finansami (35%) oraz przyzwyczajenie i obawę przed stosowaniem nowych rozwiązań płatniczych (23%).

30% uczestników badania uważa, że płacenie gotówką jest zawsze bezpieczną metodą płatności. Blisko połowa respondentów jest zdania, że posługiwanie się gotówką jest bezpieczne tylko przy małych kwotach (48%). Z kolei 14% badanych twierdzi, że posługiwanie się gotówką nie jest bezpieczne, ale inne metody płatności wiążą się z większymi zagrożeniami. 7% nie uważa posługiwania się gotówką za bezpieczne, ale jest przyzwyczajonych do tej metody płatności.

Częściej niż co czwarta ankietowana osoba (28%) nosi przy sobie na co dzień maksymalnie 50 zł. Częściej niż co trzecia (35%) osoba posiada w portfelu od 51 zł do 100 zł. 18% badanych na co dzień posiada przy sobie więcej niż 100 zł w gotówce. Co dziesiąta osoba ma przy sobie pieniądze, które może wydać w danym dniu. 9% badanych w ogóle nie nosi gotówki.

Blisko 70% respondentów uważa, że gotówka jest potrzebna gospodarce. Przeciwnego zdania jest 12% badanych. Prawie co piąta osoba nie ma wiedzy na ten temat.

Prawie 60% uczestników badania jest zdania, że likwidacja gotówki to niekorzystny ruch dla gospodarki i bezpieczeństwa konsumentów. 19% badanych uważa, że gospodarka powinna postawić na obrót bezgotówkowy. Częściej niż co piąta osoba (22%) nie ma wiedzy na ten temat.

9.2. Badanie Mastercard dotyczące postaw i zachowań pokolenia Z¹⁸³

Badanie zostało przeprowadzone w 11 krajach Europy Środkowo-Wschodniej, w tym w Polsce, i objęło osoby w wieku 18-24 lata, tzw. pokolenie Z, które stanowią 7,2% populacji (ok. 11,5 mln).

Z badania wynika, że młode pokolenie Polaków polega finansowo na rodzicach. Średni miesięczny dochód polskiego przedstawiciela pokolenia Z wynosi 363 euro (ok. 1.650 zł). Dla co trzeciego z nich (33%) rodzice są głównym źródłem utrzymania, dla co czwartego (25%) praca na cały etat, zaś dla ponad co piątego (22%) praca na pół etatu. Czują się zależni od rodziców i zmiana tego faktu jest jednym z ich priorytetów. Pomimo że pieniądze są istotne w ich życiu, to 48% ankietowanych zgadza się, że jest wiele ważniejszych rzeczy od pieniędzy. Zapytani o wartości, które są dla nich najważniejsze, 64% wskazało na rodzinę, 60% na zdrowie, 60% na uczucia i 48% na przyjaciół. Deklarują, że nic nie zastąpi rozmów w cztery oczy, a 61% z nich lubi spędzać wolny czas z innymi, zwłaszcza z przyjaciółmi.

Młodzi Polacy angażują się w kwestie społeczne i ekologiczne. Ponad połowa (58%) respondentów deklaruje, że przekazuje datki na rzecz fundacji i organizacji pozarządowych, a 22% angażuje się w wolontariat. 27% respondentów wskazuje, że kiedy myśli o przyszłości globu, problem głodu na świecie jest jednym z najczęstszych ich zmartwień.

Respondenci z Polski wskazali, że regularnie korzystają z mediów społecznościowych, a do najpopularniejszych platform społecznościowych należą Facebook (95%), YouTube (93%) oraz Instagram (78%). 73% ankietowanych korzysta z mediów społecznościowych jako głównego źródła informacji, inspiracji i komunikacji (za pośrednictwem komunikatorów typu Messenger czy WhatsApp). Korzystają z cyfrowej rozrywki, przynajmniej raz w tygodniu słuchając muzyki na platformach streamingowych (91%), oglądając filmy czy seriale (77%) lub grając w gry wideo (61%).

84% respondentów z Polski przynajmniej raz w miesiącu dokonuje zakupów w internecie, najczęściej odzież (70%), jedzenie (54%), kosmetyki (48%) i rozrywkę (47%). 80% ankietowanych przyznało, że zawsze sprawdza oferty u różnych sprzedawców, zanim zdecyduje się na zakup danego produktu, a 84% weryfikuje cenę upatrzonego produktu, szukając promocji w innym miejscu.

Kupując w sieci, respondenci z Polski chętnie korzystają z płatności cyfrowych, a najbardziej popularną metodą płatności są przelewy natychmiastowe i płatności BLIK'iem (57%), choć sięgają również po karty debetowe (27%) czy portfele mobilne jak Apple Pay czy GPay (12%). Najbardziej popularnym sposobem płatności w Europie Środkowo-Wschodniej jest płatność za pobraniem, chociaż na ten wynik wpływ miała duża popularność tej formy rozliczania się tylko w niektórych krajach tego regionu, m.in. w Serbii (67%) czy Bułgarii (60%) – w Polsce płaci w ten sposób tylko 25% respondentów.

Ze względu na szybkość i wygodę, młodzi Polacy w sklepach stacjonarnych wolą płacić bezgotówkowo. 84% respondentów płaci kartą, a 76% sięga po nią częściej niż po gotówkę. Jednocześnie młodzi Polacy przodują,

¹⁸³ <https://www.mastercard.com/news/europe/pl-pl/centrum-prasowe/aktualnosci/pl-pl/2021/czerwiec/badanie-mastercard-w-europie-srodkowo-wschodniej-mlodzi-polacy-sa-liderami-platnosci-zblizeniowych-i-korzystania-z-bankowosci-cyfrowej/>

jeśli chodzi o korzystanie z płatności zbliżeniowych – płaci w ten sposób 79% ankietowanych, na drugim miejscu są Czesi (76%), przy średniej dla regionu wynoszącej 58%.

Coraz bardziej na popularności zyskują zbliżeniowe płatności telefonem. Z tej formy płatności korzysta 39% respondentów z Polski (przy średniej dla regionu 38%), przy czym kolejne 34% deklaruje, że będzie w ten sposób płacić w przyszłości. Płatności mobilne są najbardziej popularne w Rumunii (49%), Czechach (42%) i na Ukrainie (42%).

Pokolenie Z chętnie korzysta z cyfrowych rozwiązań w bankowości. Spośród krajów regionu to w Polsce cyfrowa bankowość jest wśród młodych ludzi najbardziej popularna – korzysta z niej 95% ankietowanych Polaków, przy średniej dla regionu 82%. Kluczowymi czynnikami wyboru instytucji finansowej, jakimi kierują się młodzi respondenci z Polski są: koszty usług (52%), reputacja danej instytucji finansowej (37%) oraz dobra aplikacja mobilna (32%).

9.3. Badanie na zlecenie Tpay Jak Polacy płacą za e-zakupy? „Klienci cenią sobie przede wszystkim wygodę i szybkość”¹⁸⁴

Badanie zostało przeprowadzone przez agencję badawczą SW Research na zlecenie operatora płatności Tpay, na przełomie listopada i grudnia 2020 r., na grupie 854 polskich internautów, którzy robią zakupy online natomiast wyniki badania zostały przedstawione na stronie Tpay.com w lutym 2021 r. w materiale pt. „Ulubione metody płatności online”.

Badanie pokazuje, jak ważne w procesie zakupowym są dostępne metody płatności oraz jakie metody płatności online są preferowane, a jakie wybierane podczas finalizacji zakupów przez internet.

Z badania wynika, że 80% internautów kupujących online najczęściej wybiera płatności natychmiastowe (np. przelew online, BLIK), 16% decyduje się na płatność przy odbiorze, 3% na płatność ratalną i 1% na płatność odroczoną.

Respondenci wskazali, że najczęściej wybieraną przez nich metodą płatności jest BLIK – 58%, następnie przelew online – 27%, płatności kartą – 25%, przelew tradycyjny – 22% i portfel elektroniczny – 10%. Przelew online, nazywany również natychmiastowym, w rankingu popularności zajmuje miejsce zaraz po BLIK’u. Badanie wskazuje, że jest on częściej preferowaną metodą płatności wśród kobiet (22%) oraz osób z grupy wiekowej 55+ (25%) i 25-34 lata (24%). Spośród osób, które wybrały przelew online jako preferowaną metodę płatności, 65% wskazało na jej wygodę, natomiast 63% na szybkość realizacji płatności. Innymi aspektami były: przyzwyczajenie (40%), uznanie, że jest to znana metoda płatności (39%), oraz wcześniejsze pozytywne doświadczenia związane z tym sposobem finalizacji zamówienia (39%).

Najczęściej wybierane metody płatności nie zawsze pokrywają się z preferowanymi metodami płatności, co wynika głównie z ich dostępności. Przykładem jest BLIK, który jest najczęściej wybieraną formą finalizacji zamówienia (58%), a 71% badanych twierdzi, że jest to ich preferowana metoda płatności. W przypadku pozostałych metod płatności z przelewu online korzysta 27% badanych, a 37% preferuje tę metodę płatności, z płatności kartą korzysta 25% respondentów, a 36% preferuje, z przelewu tradycyjnego korzysta 22%, a 29% go preferuje, natomiast z portfela elektronicznego korzysta 10%, a 21% preferuje taką metodę płatności.

---

¹⁸⁴ [Ulubione metody płatności online \(tpay.com\)](#).

[Jak Polacy płacą za e-zakupy? "Klienci cenią sobie przede wszystkim wygodę i szybkość" \(mycompanypolka.pl\)](#)

Najczęstszym uzasadnieniem preferowania metod płatności była jej szybkość i wygoda. Były to najczęściej wymieniane powody dla BLIK'a (szybkość 80%, wygoda 75%), płatności kartą (szybkość 66%, wygoda 65%), przelewu online (szybkość 63%, wygoda 65%), PayPal'a (szybkość 56%, wygoda 60%) i portfela elektronicznego (szybkość 76%, wygoda 74%).

Dostępne, ale nieznanne dla części internautów formy płatności powodują, że zamówienie za pobraniem i płatność przy odbiorze jest nadal popularną formą finalizacji zamówień internetowych. W badaniu 16% respondentów zadeklarowało, że korzysta z tego sposobu płatności. Osoby wybierające taki sposób najczęściej płacą gotówką przy odbiorze u kuriera (87%), kartą (39%) i BLIK'iem (9%). Niewielki odsetek płatności BLIK'iem jest spowodowany małą dostępnością tego rozwiązania w firmach kurierskich.

90% internautów wskazało, że podczas płacenia online bardzo ważne jest dla nich bezpieczeństwo transakcji, natomiast przy wyborze metody płatności liczy się najbardziej wygoda i szybkość. Z badania wynika, że przy dokonywaniu płatności ponad połowa internautów (58%) zwraca uwagę na dostępne metody płatności, a 60% internautom zdarza się rezygnowanie z rozpoczętych zakupów poprzez niedokonywanie płatności.

9.4. Badanie „Zwyczaje płatnicze w Polsce w 2020 r.”

W kwietniu 2021 r. NBP opublikował wstępny raport z badania „Zwyczaje płatnicze w Polsce w 2020 r.”¹⁸⁵. Badanie, na zlecenie NBP, przeprowadzone zostało przez konsorcjum firm PBS Sp. z o.o. oraz BR Sp. z o.o. w dniach 15 września – 15 października 2020 r. Badanie zostało zrealizowane na reprezentatywnej grupie 1265 respondentów w wieku od 15 lat.

Głównym celem prezentowanego badania było poznanie zakresu stosowania i charakterystyki metod płatności wykorzystywanych przez mieszkańców Polski. Przeprowadzenie badania w trakcie trwania pandemii COVID-19, pozwoliło także na zbadanie jej wpływu na sposób przeprowadzania transakcji. Badanie składało się z dwóch części: ankiety oraz dzienniczka płatności. W ramach ankiety zostały ujęte między innymi takie aspekty jak: (i) poziom ubankowienia, (ii) dostęp i wykorzystanie różnych kanałów świadczenia usług bankowych oraz płatniczych, (iii) poziom ukartowienia oraz korzystania z różnych instrumentów płatniczych, (iv) postrzeganie przez konsumentów różnych cech instrumentów płatniczych czy też (v) kwestie takie jak sposób pozyskiwania, wykorzystywania i przechowywania gotówki. Badanie metodą dzienniczka płatności z kolei w bardzo dokładny sposób pokazało, w jaki sposób realizowane są transakcje detaliczne w Polsce.

Zgodnie z wynikami tego badania ponad 88,5% dorosłych Polaków posiadało rachunek płatniczy lub konto bankowe, przy czym jego brak powiązany był najczęściej w wykształceniu podstawowym, gimnazjalnym lub z brakiem wykształcenia. Karty płatnicze posiadało 81,7% badanych. Powyższe oznacza, że 18,3% dorosłych Polaków (5,8 mln osób) nie posiadało kart płatniczych (w grupie seniorów, w wieku 65 lat i powyżej, wskaźnik posiadania kart wyniósł 52,5%).

Podczas gdy z gotówki korzystała największa grupa respondentów (w ciągu ostatnich 12 miesięcy skorzystało z niej 97,8% badanych), to w codziennych transakcjach w fizycznych sklepach i punktach usługowych gotówka odpowiadała za 46,4% liczby transakcji i 29,3% ich wartości (biorąc pod uwagę

¹⁸⁵ Raport z badania pt. „Zwyczaje płatnicze w Polsce w 2020 r. Podstawowe wyniki badania” dostępny jest na stronie https://www.nbp.pl/home.aspx?f=/systemplatniczy/zwyczaje_platnicze/index.html.

dotychczasowe badania, było to pierwsze badanie, w którym płatności bezgotówkowe przekroczyły 50% ogólnej liczby płatności, wynosząc 53,6%). Wśród transakcji bezgotówkowych dominowały te zrealizowane kartami płatniczymi (52,9% liczby wszystkich transakcji i 68,2% ich wartości). Inne metody bezgotówkowe stanowiły łącznie 0,7% liczby i 2,6% wartości transakcji.

Wykorzystanie instrumentów płatniczych zależało od charakteru transakcji. W szeroko rozumianym sektorze usługowym transakcje gotówkowe stanowiły 57,4% liczby wszystkich transakcji i 57,2% ich wartości. Z kolei w sektorze handlowym większy był udział transakcji bezgotówkowych; stanowiły one 57,5% liczby i 77,1% wartości zrealizowanych transakcji.

Wyniki badań metod płatności realizowanych w sieci Internet wskazują, że obecnie dominującą metodą płatności jest polecenie przelewu (w szczególności płatności typu pay-by-link), które odpowiadało za 64,8% liczby i 69,4% wartości wszystkich transakcji. Polecenia przelewu dominowały również w przypadku realizacji płatności cyklicznych (64% liczby i 69,3% wartości transakcji).

Badanie pozwoliło także na uzyskanie danych nt. metod pozyskania gotówki. W trakcie jego trwania respondenci pozyskali gotówkę 230 razy na łączną kwotę 57 232,97 zł. Dominującą metodą była wypłata w bankomacie (69,1% liczby wszystkich pozyskań i 54,5% ich wartości). Popularną metodą było również pozyskiwanie gotówki od rodziny, przyjaciół oraz kolegów (12,2% liczby i 5,1% wartości pozyskań gotówki) oraz z rezerw gotówkowych trzymanyh w domu (10% liczby i 6,7% wartości). Wypłaty z oddziałów bankowych stanowiły 3,5% liczby, ale odpowiadały za 14,7% wartości wszystkich wypłat.

Badanie pokazuje ponadto, że pandemia COVID-19 miała wpływ na zachowania płatnicze (około 35% respondentów wskazało taką zmianę). Najczęściej polegała ona na częstszym korzystaniu z instrumentów bezgotówkowych (81,7% osób z tej grupy). Te same osoby w większości (73,2%) wskazywały, że w przyszłości (po ustaniu pandemii) zmiana ta utrzyma się.

W ramach badania wszystkie osoby płacące gotówką zostały poproszone o zwrócenie uwagi na to, czy w miejscu ich dokonywania istniała możliwość realizacji transakcji kartą. Osoby udzielające odpowiedzi zostały następnie podzielone ze względu na fakt posiadania karty. Analiza wykazała, że około 49% transakcji gotówkowych zostało zrealizowanych przez osoby posiadające karty płatnicze w miejscach wyposażonych w terminal płatniczy. Osoby te, mimo możliwości zapłaty kartą (posiadanie karty i obecność terminala), wybrały transakcje gotówkowe z uwagi na swoje własne preferencje. Ponadto dla 5,8% transakcji respondent posiadający kartę płatniczą nie zwrócił uwagi na to, czy sklep posiadał terminal.

Na podstawie wyników badania można stwierdzić, że w Polsce nie występuje jeden, generalnie dominujący instrument płatniczy. Polacy korzystają z wielu metod płatności, różnicując je w zależności od wydawanej kwoty, kategorii wydatku czy miejsca realizacji transakcji.

9.5. Badanie pt. „Ocena zmian na rynku płatności w Polsce”

Raport z badania został opracowany na zlecenie Programu Analityczno-Badawczego Fundacji Warszawski Instytut Bankowości w maju 2021 r.¹⁸⁶ Raport składa się z 11 rozdziałów. Materiał stanowi kompleksową analizę rynku płatności w Polsce. Obejmuje on następujące zagadnienia:

1) Liczba, wartość i struktura płatności detalicznych realizowanych w ramach najważniejszych systemów płatności w Polsce od 2015 r.

W pierwszej części raportu zaprezentowano dane na temat bankowych detalicznych systemów płatności, takich jak: Elixir, Euro Elixir oraz Express Elixir, jak również systemów obsługiwanych przez instytucje pozabankowe, takie jak: system BlueCash, system BLIK oraz system KSR. Ponadto, szczegółowej analizie statystycznej poddano bezgotówkowe instrumenty płatnicze.

2) Regulacje na rynku usług płatniczych w Polsce od 2015 roku i ich wpływu na ten rynek

Opracowanie zawiera analizę celów i form regulacji rynku płatności detalicznych. Ponadto przeprowadzono szczegółowy tabelaryczny opis regulacji rynku płatności w Polsce (ustaw i rozporządzeń) oraz ich konsekwencji, a także regulacji unijnych (dyrektyw i rozporządzeń) związanych z rynkiem usług płatniczych.

3) Kierunki zmian na rynku usług płatniczych

W raporcie uwzględniono także znaczenie innowacji oraz nowych graczy na rynku płatności. Przeprowadzono także ocenę kanałów dostępu do usług płatniczych dla klientów detalicznych oraz podmiotowej struktury rynku płatności.

Podano m.in., że w okresie lipiec – wrzesień 2020 r. klienci polskich banków zrealizowali 89,4 mln płatności przy pomocy takich rozwiązań, jak Apple Pay, Google Pay, a także Garmin Pay, Fitbit Pay i HCE (zbliżeniowe płatności mobilne dostępne bezpośrednio w aplikacjach bankowych). Było to o ponad 28 mln (46%) więcej niż w II kw. 2020 r. i o prawie 39 mln (77%) więcej niż w III kw. 2019 r.

Uwagę poświęcono także zmianom kształtowania się gotówki w obiegu pieniężnym. Z zaprezentowanych danych wynika, że wartość gotówki w obiegu w ujęciu nominalnym w latach 2015 – 2020 systematycznie rosła. Jako powody ww. wzrostu wymieniono niskie oprocentowanie depozytów bankowych oraz pewne mechanizmy inercji i przyzwyczajenia społeczeństwa, a także zwrócono uwagę na znaczenie więzi społecznych, których podtrzymywanie umożliwia gotówkę.

4) Polski rynek płatności w porównaniu do rynków innych państw

Zestawione zostały liczby placówek instytucji oferujących usługi płatnicze, liczby kart płatniczych oraz liczby transakcji dokonywanych przy użyciu bezgotówkowych instrumentów płatniczych (za 2019 r.).

¹⁸⁶ A. Iwańczuk-Kaliska, P. Marszałek, K. Schmidt, A. Warchlewska, *Ocena zmian na rynku płatności w Polsce*, https://www.zbp.pl/getmedia/669eb511-e63c-40c2-a267-d9c0c87675dc/PAB_WIB_Ocena_zmian_na_ryнку_płatności_w_Polsce_Marszałek, Warszawa, maj 2021.

5) Miejsce banków na rynku płatności w Polsce

W raporcie zawarto interesujące zestawienie różnic między bankami a instytucjami płatniczymi w zakresie świadczenia usług płatniczych. W tej części materiału przedstawiono także dane statystyczne na temat krajowych instytucji płatniczych. Warto również zwrócić uwagę na zamieszczone zestawienie obejmujące słabe i mocne strony banków jako uczestników rynku usług płatniczych oraz szanse i zagrożenia dla tych podmiotów.

6) Zalety i wady rynku płatności w Polsce z punktu widzenia klientów banków oraz w skali gospodarki

W kolejnym rozdziale raportu zidentyfikowano zalety i wady rynku płatności w Polsce z perspektywy klientów banków oraz całej gospodarki. Przeanalizowano kwestie makroekonomiczne, związane z polityką pieniężną i nadzorem finansowym oraz uwzględniono problem szarej strefy. Przedstawiono także wady i zalety płatności mobilnych, internetowych i kartowych z perspektywy konsumentów. Ponadto, dokonano analizy świadomości społeczeństwa w zakresie cyberprzestępczości.

Jak zauważyli autorzy raportu, mieszkańcy Europy różnią się pod względem stanu posiadanej wiedzy na temat ryzyka związanego z cyberprzestępcstwami. Szczególnie wyróżniają się na tym tle Duńczycy i Szwedzi (76%), Polska plasuje się powyżej średniej unijnej (53%), najniższy stan świadomości zaobserwowano w przypadku Rumunii i Bułgarii, gdzie poziom niedoinformowania wynosi odpowiednio 66% i 65%, dla Hiszpanii 62%, Włoch 59% i Belgii 50%.

7) Globalne trendy na rynku płatności

Siódmą część opracowania poświęcono trendom na rynku płatności w skali globalnej. Poruszono w niej interesujące kwestie obejmujące znaczenie firm technologicznych oraz przegląd innowacji i zastosowań technologii cyfrowej w płatnościach na świecie. Ponadto zestawiono wnioski z wybranych badań i analiz w zakresie wykorzystania m.in. technologii blockchain, biometrii, robotyzacji i automatyzacji i fintech na rynku płatności. Uwzględniono także kwestię miejsca banków w ekosystemie płatności.

8) Bariery dla wprowadzenia innowacji technologicznych oraz rozszerzenia funkcjonalności usług płatniczych

Kolejne zagadnienia poruszone w raporcie obejmują potencjalne przeszkody we wprowadzeniu innowacji technologicznych oraz rozszerzaniu funkcjonalności usług płatniczych. W ósmym rozdziale raportu dokonano próby określenia problemów systemowych związanych z obrotem bezgotówkowym (np. szara strefa). Zajęto się również kwestią zastosowania technologii na potrzeby regulacyjne (tzw. RegTech), aspektami regulacyjnymi związanymi z zastosowaniem sztucznej inteligencji, czynnikami związanymi z wiedzą i edukacją oraz sytuacjami nadzwyczajnymi (pandemia COVID-19).

9) Identyfikacja dalszych potrzeb poszczególnych grup użytkowników usług płatniczych (klientów indywidualnych, przedsiębiorstw, instytucji publicznych)

Część dziewiąta dotyczy potencjalnych niezaspokojonych potrzeb poszczególnych grup odbiorców usług płatniczych – klientów indywidualnych (w obszarze zarządzania finansami osobistymi) oraz klientów instytucjonalnych (w obszarze obsługi rachunków i płatności oraz bankowości elektronicznej).

W raporcie zauważono, że z uwagi na nowych uczestników rynku, nowe technologie i zmieniające się oczekiwania klientów, architektura płatności staje się coraz bardziej skomplikowana. W ostatnich latach wzrosły liczba i różnicowanie organizacji zdobywających pozycję na rynku płatności bezgotówkowych, w tym w szczególności tzw. BigTechs (m.in. GAFA – Google, Amazon, Facebook i Apple, czy, alternatywnie, GAFAM, uwzględniająca również Microsoft) oraz innowacyjnych platform do płatności cyfrowych. Wydaje się, że aby sprostać rosnącym wymaganiom klientów, banki powinny podążać w kierunku rozwijania współpracy z branżą fintech.

10) Wpływ pandemii Covid-19 na rynek usług płatniczych

W części raportu dotyczącej zagadnienia Covid-19 określono wyzwania dla ekosystemu płatności w związku z pandemią. Dokonano w niej oceny zmian schematu działania podmiotów oferujących usługi płatnicze (na podstawie danych z badań oraz raportów krajowych i zagranicznych) oraz zmian w zachowaniach konsumentów (na podstawie danych z badań oraz raportów krajowych i zagranicznych).

11) Rekomendacje i kierunków dalszych badań

Autorzy raportu sformułowali kilka rekomendacji dla sektora bankowego w Polsce w kontekście jego roli na rynku płatności oraz znaczenia usług płatniczych dla efektywności i rozwoju banków. Wśród ww. rekomendacji podano m.in.: (1) rozwój infrastruktury wspierającej natychmiastowy transfer środków w transakcjach detalicznych, (2) rozwój płatności cyfrowych na rynku krajowym, (3) rozważenie możliwości stworzenia regionalnej inicjatywy mechanizmu płatności wielowalutowych, (4) intensyfikację prac nad wdrożeniem powszechnego uwierzytelniania transakcji za pomocą biometrii.

Ponadto wyznaczono najbardziej aktualne obszary dalszych badań, do których zaliczono m.in: (1) zmiany w modelach biznesowych różnych branż, (2) zmianę pokoleniową wśród użytkowników usług finansowych, (3) skalę i dynamikę wykorzystania otwartej bankowości, (4) zagadnienia związane z rozwojem BigTech.

9.6. Raport Intrum „European Payment Report 2021”

Roczne opracowanie „European Payment Report 2021” (edycja 23.)¹⁸⁷ zostało przygotowane przez firmę Intrum¹⁸⁸, specjalizującą się w usługach z obszaru windykacji i zarządzania wierzytelnościami. Dokument ten ma na celu przedstawienie wpływu opóźnień w płatnościach na perspektywy biznesowe w 29 europejskich krajach na podstawie badania ponad 11 tys. firm z 11 branż przeprowadzonego w okresie 26 stycznia - 16 kwietnia 2021 r. Spośród podstawowych wniosków z tego raportu wskazać można po pierwsze fakt, że przedsiębiorstwa dotknięte restrykcjami pandemicznymi mają potencjał i jeszcze większą, niż w poprzednich latach, wolę ponownego wzrostu w niepewnych realiach rynkowych. Po drugie, pomoc rządowa oraz bardziej rygorystyczne warunki płatności wsparły płynność i zmniejszyły lukę płatniczą w niektórych krajach. Po trzecie, ryzyko opóźnień i braku płatności będzie rosło w miarę osiągnięcia limitów pomocy państwa dla przedsiębiorstw wyznaczanych przez Unię Europejską i wraz z redukcją wsparcia rządowego. Wskazuje się również na zróżnicowanie negatywnego wpływu opóźnień w płatnościach na zrównoważony rozwój przedsiębiorstw pomiędzy badanymi krajami.

¹⁸⁷ <https://www.intrum.com/publications/european-payment-report/european-payment-report-2021/>

¹⁸⁸ Od 2015 r. firma ta należy do Związku Przedsiębiorstw Finansowych, <https://www.intrum.pl/osoba-zadluzona/o-nas/kim-jestesmy-i-co-robimy/>

W końcowym zestawieniu cech poszczególnych krajów wskazuje się między innymi, że przedsiębiorcy z Polski są w 61% bardziej niż kiedykolwiek zaniepokojeni zdolnością dłużników do terminowej zapłaty, a w 41% uważają powiększającą się różnicę między terminami płatności a okresem płatności za realne ryzyko dla zrównoważonego rozwoju ich działalności. Ponadto, 29% polskich firm uważa nieefektywność zarządzania ze strony ich klientów za poważne zagrożenie dla terminowych płatności w ciągu najbliższych 12 miesięcy, co przewyższa średnią europejską o 4 pkt. %.

Firma Intrum opublikowała również polską 6. edycję Europejskiego Raportu Płatności¹⁸⁹, która bazuje na ww. badaniu przeprowadzonym w 29 krajach Europy (w Polsce w badaniu tym udział wzięło 540 firm, w tym 12% z branży bankowej, usług finansowych i ubezpieczeń) i zarazem obejmuje analizę uwarunkowań regionalnych Europy Wschodniej (Bośnia, Bułgaria, Chorwacja, Czechy, Polska, Rumunia, Serbia, Słowacja, Słowenia). Z tego opracowania wynikają następujące kluczowe wnioski. Po pierwsze, zyski polskich przedsiębiorstw maleją i pozostają na niższym poziomie niż przed pandemią (50%), a negatywny wpływ pandemii Covid-19 na ich działalność będzie się utrzymywał jeszcze od 1 do 2 lat (33%). Po drugie, zarówno MŚP (35%), jak i duże firmy i korporacje (31%) uznały przyspieszenie cyfryzacji ich działalności jako główne remedium na kryzys. Po trzecie, w konsekwencji pandemii polscy przedsiębiorcy (46%) odnotowują problemy z płynnością finansową po stronie swoich klientów stanowiące przeszkodę w dokonywaniu terminowych płatności na ich rzecz. Sytuacja ta zmotywowała przedsiębiorców w Polsce (62%) do lepszego zarządzania ryzykiem opóźnień w płatnościach w ich firmach. Po czwarte, firmy z Europy Wschodniej odczuwają ograniczanie ich działalności (hamowanie rozwoju i możliwość wprowadzania innowacyjnych rozwiązań) powodowane opóźnieniami w płatnościach, czego według nich (50%) główną przyczyną są problemy z płynnością finansową dłużników będące konsekwencją pandemii. Rozwiązanie tego problemu upatrywane jest przez 70% przedsiębiorców Europy Wschodniej w szybszych płatnościach umożliwiających dążenie biznesów do innowacji za pośrednictwem cyfrowej strategii (taki sam odsetek w Polsce). Wiąże się to również z możliwością poszerzenia oferty usług i produktów (67%, w Polsce 66%) oraz zatrudnienia większej liczby pracowników (43%, w Polsce 41%).

Wątek digitalizacji płatności poruszony został w rozdziale pt. „W kierunku społeczeństwa bezgotówkowego” polskiej edycji tego raportu, w którym stwierdza się zmianę konsumenckich zachowań płatniczych w Europie na rzecz płatności w sposób cyfrowy. Powodowane jest to ułatwieniami w dokonywaniu płatności bezgotówkowych pod wpływem obaw przed transmisją wirusa SARS-CoV-2 za pośrednictwem tradycyjnych środków płatniczych i, w konsekwencji, spadkiem popytu na te środki. Według 49% przedsiębiorców z Polski, wdrożenie bezgotówkowych form płatności stało się warunkiem przetrwania małych firm. W przeciągu roku liczba optymistycznych przedsiębiorców uważających, że Polska stanie się w ciągu 2 lat bezgotówkowa, zmalała z 33% w 2020 r. do 7% w 2021 r., a zarazem zwiększył się odsetek osób upatrujących takiej zmiany w horyzoncie 10-letnim z 25% w 2020 r. do 56% w 2021 r. Tym samym, pomimo opinii polskich przedsiębiorców o obserwowalnym regresie nowych sposobów płatności, 43% z nich zauważa przyspieszenie postępu Polski w kierunku społeczeństwa bezgotówkowego.

¹⁸⁹ <https://www.intrum.pl/partner-biznesowy/nasze-raporty/epr/european-payment-report/>

9.7. „Badanie metod płatności: co sądzą klienci”

W maju oraz czerwcu 2021 r. na zlecenie firmy Elavon w trzech krajach europejskich, tj. Polsce (2-4 czerwca, n=1068, respondenci w wieku od 16 do 60 lat), Irlandii (2-9 czerwca, n=1000, respondenci w wieku od 16 do 65 lat) i Wielkiej Brytanii (28 maja-1 czerwca, n=1129, respondenci w wieku od 16 do 75 lat), zostały przeprowadzone badania zwyczajów płatniczych pn. „Badanie metod płatności: co sądzą klienci”¹⁹⁰. We wszystkich wyżej wymienionych krajach respondenci byli pytani o formy płatności, z których zaczęli korzystać lub korzystanie z których zintensyfikowali w wyniku pandemii COVID-19, a także o przewidywaną trwałość tych zmian po ustaniu pandemii.

We wszystkich badanych krajach wzrosła liczba osób, które rozpoczęły lub zintensyfikowały korzystanie z bezdotykowych form płatności. W Polsce taką zmianę zadeklarowała prawie połowa (46%) respondentów, w Wielkiej Brytanii 48%, natomiast w Irlandii 64%. Respondentów zapytano także o trwałość tych zmian. Po ustaniu pandemii utrzymanie tej zmiany zachowań płatniczych zadeklarowało 90% respondentów w Polsce, 91% w Wielkiej Brytanii i 94% w Irlandii.

W tym samym czasie we wszystkich krajach wzrosła też popularność portfeli elektronicznych: w Polsce 18% badanych zadeklarowało, że rozpoczęło korzystanie z elektronicznych portfeli lub zintensyfikowało korzystanie z nich, w Wielkiej Brytanii było to 16%, natomiast w Irlandii 22%. Trwałość tej zmiany przewiduje 80% respondentów w Polsce, 79% w Wielkiej Brytanii i 90% w Irlandii.

Zwyczaje płatnicze respondentów zmieniły się także w powiązaniu ze zmianą sposobu dokonywania zakupów. W Polsce 22% ankietowanych stwierdziło, że zaczęło lub zwiększyło korzystanie z usług *Click and Collect*, polegających na kupowaniu towarów online i odbieraniu ich w sklepie stacjonarnym, w Wielkiej Brytanii odsetek ten wyniósł 21%, a w Irlandii 30%. Korzystanie z tej metody zakupów wpływa na zwiększenie się liczby płatności dokonywanych przez kanał internetowy w porównaniu do płatności dokonywanych w sklepach fizycznych.

Jednocześnie część respondentów stwierdziła, że w związku z pandemią zaczęła płacić gotówką lub robi to częściej: w Polsce było to 22% respondentów, w Irlandii 11%, w Wielkiej Brytanii 14%. Po ustaniu pandemii chęć podtrzymania tej zmiany deklaruje w Polsce 80% osób preferujących gotówkę, a w Wielkiej Brytanii oraz w Irlandii nieznacznie więcej – po 83% takich respondentów.

9.8. „Analiza opłat i prowizji związanych z korzystaniem z rachunku płatniczego w Polsce (wg danych na dzień 31 grudnia 2020 r.)”

Narodowy Bank Polski opracował w I półroczu 2021 r. raport pt. „Analiza opłat i prowizji związanych z korzystaniem z rachunku płatniczego w Polsce (wg danych na dzień 31 grudnia 2020 r.)”. Zawiera on syntetyczną informację w zakresie dotychczas analizowanych obszarów, obejmujących opłaty dla klientów indywidualnych, mikroprzedsiębiorstw oraz małych i średnich przedsiębiorstw, które dotychczas

¹⁹⁰ Informacje dotyczące badań w poszczególnych krajach dostępne są na stronach: Polska [Badanie metod płatności: co sądzą klienci | Elavon](#), Irlandia: [Payments insight: What your customers are thinking - Perspectives - Elavon IE](#); Wielka Brytania: [Payments insight: What your customers are thinking - Perspectives - Elavon UK](#). Badania były prowadzone z wykorzystaniem platformy internetowej Omnibus Ipsos MORI.

prezentowane były w dwóch oddzielnych, cyklicznych opracowaniach¹⁹¹. Dodatkowo odnosi się on do zaobserwowanych, najważniejszych uwarunkowań makroekonomicznych oraz otoczenia biznesowego, jakie miały miejsce w 2020 roku, mogących mieć wpływ na politykę cenową dostawców usług płatniczych, a także zachowania ich klientów.

Według danych na dzień 31 grudnia 2020 r.¹⁹², wynik finansowy sektora bankowego za 2020 rok wykazał stratę na poziomie 340 mln zł, przy odnotowanym wzroście wyniku z tytułu opłat i prowizji o 10,4% w stosunku do 2019 roku.

Wzrost przychodów z tytułu opłat i prowizji w sektorze bankowym w 2020 roku wynikał ze zmian w cennikach dostawców usług płatniczych, które polegały głównie na podwyższeniu opłat i prowizji w zakresie prowadzenia rachunków płatniczych oraz usług z nimi powiązanych.

Z raportu wynika, że w 2020 roku sytuacja polskiego sektora bankowego uwarunkowana była obostrzeniami związanymi z pandemią, co przełożyło się na ich działania mające na celu dostosowanie się do nowej sytuacji. Nastąpiła istotna popularyzacja zdalnych kanałów obsługi klienta umożliwiająca np. otwarcie rachunku płatniczego z wykorzystaniem selfie czy wdrażanie otwartej bankowości (open banking).

Większość z analizowanych dostawców¹⁹³ pobierało opłatę za:

- prowadzenie rachunku płatniczego, przy czym u części z nich istniała możliwość zwolnienia z ponoszenia miesięcznej opłaty za prowadzenie rachunku płatniczego po spełnieniu dodatkowych warunków, a ich niespełnienie skutkowało naliczeniem i pobraniem tej opłaty,
- usługi powiązane z rachunkiem płatniczym, przy czym opłaty te były wyższe za realizację usług w ramach tradycyjnych kanałów dystrybucji (oddział/telefon) od opłat za wykonanie tej samej usługi zdalnie.

Opłaty za prowadzenie rachunku płatniczego, pobierane przez analizowanych dostawców, kształtowały się w przedziałach cenowych: dla klienta indywidualnego od 0,00 zł do 400,00 zł (oferta standardowa rachunku płatniczego od 0,00 zł do 49,00 zł; oferta bankowości osobistej od 0,00 zł do 220,00 zł; oferta bankowości prywatnej od 0,00 zł do 400,00 zł), a dla klienta firmowego (mikroprzedsiębiorca oraz mały i średni przedsiębiorca) od 0,00 zł do 150,00 zł.

Opłaty za użytkowanie debetowej karty płatniczej wydanej do rachunku płatniczego, pobierane przez analizowanych dostawców usług płatniczych, kształtowały się w przedziałach cenowych: dla klienta indywidualnego od 0,00 zł do 10,00 zł, przy czym w ramach bankowości osobistej i prywatnej analizowani dostawcy nie pobierali takiej opłaty. Dla mikroprzedsiębiorców opłaty kształtowały się w przedziale od 0,00 zł do 30,00 zł, a dla MŚP od 0,00 zł do 100,00 zł.”.

Materiał został publikowany na stronie www.nbp.pl¹⁹⁴.

¹⁹¹ „Porównanie wysokości prowizji i opłat związanych z rozliczeniami pieniężnymi w złotych w polskim sektorze bankowym w obszarze klientów indywidualnych” (publikowane w latach 2005-2020), „Porównanie wysokości prowizji i opłat związanych z rozliczeniami pieniężnymi w złotych w polskim sektorze usług płatniczych w obszarze mikroprzedsiębiorstw oraz małych i średnich przedsiębiorstw” (publikowane w latach 2016-2020).

¹⁹² Aktualizowanych na dzień 18 sierpnia 2021 roku.

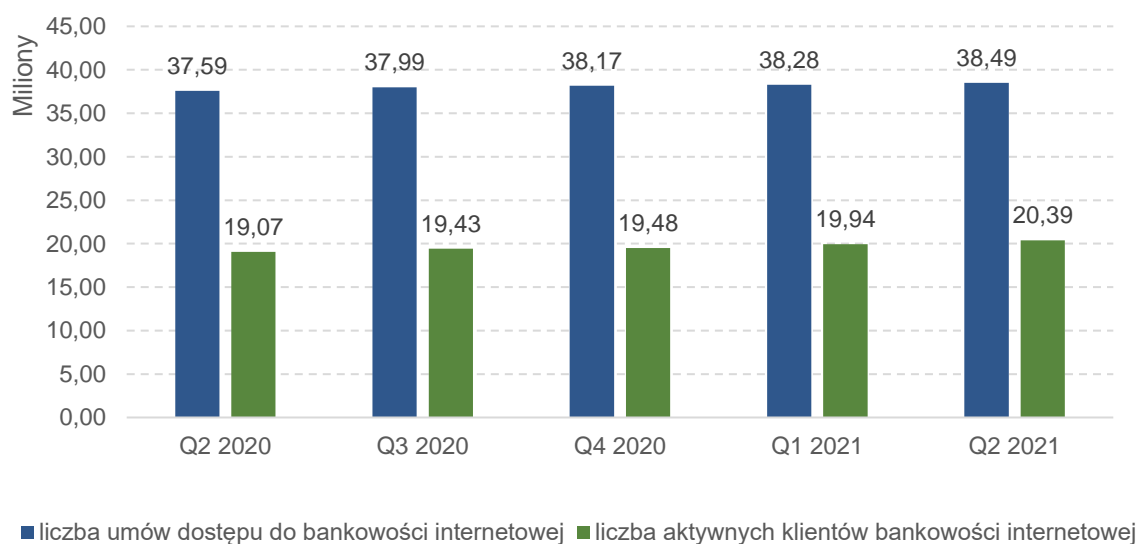
¹⁹³ Analizą zostało objętych 40 dostawców usług płatniczych, w tym 38 banków krajowych, łącznie z 18 bankami spółdzielczymi, oraz 2 spółdzielcze kasy oszczędnościowo-kredytowe, posiadających ofertę skierowaną do klientów indywidualnych, mikroprzedsiębiorców oraz przedsiębiorców klasyfikowanych do kategorii małe i średnie przedsiębiorstwa (MŚP).

¹⁹⁴ https://www.nbp.pl/home.aspx?f=/systemplatniczy/provizje_i_oplaty/analizy-index.html

9.9. Raport NetB@nk bankowość internetowa i mobilna, płatności bezgotówkowe (II kwartał 2021 r.)

Według danych z raportu „NetB@nk bankowość internetowa i mobilna, płatności bezgotówkowe” na koniec czerwca 2021 r. liczba rachunków klientów indywidualnych mających możliwość korzystania z bankowości elektronicznej wyniosła 38,49 mln (wzrost o 0,84% w stosunku do grudnia 2020 r.). Liczba aktywnych¹⁹⁵ klientów bankowości internetowej w odniesieniu do grudnia 2020 r. zwiększyła się o 4,70% i wyniosła na koniec czerwca 2021 r. 20,39 mln. Liczbę klientów indywidualnych oraz aktywnych klientów bankowości internetowej przedstawia wykres nr 105.

Wykres nr 105. Liczba rachunków klientów indywidualnych mających zawartą umowę korzystania z usług bankowości internetowej i liczba aktywnych rachunków klientów indywidualnych w bankowości elektronicznej w okresie Q2 2020 – Q2 2021

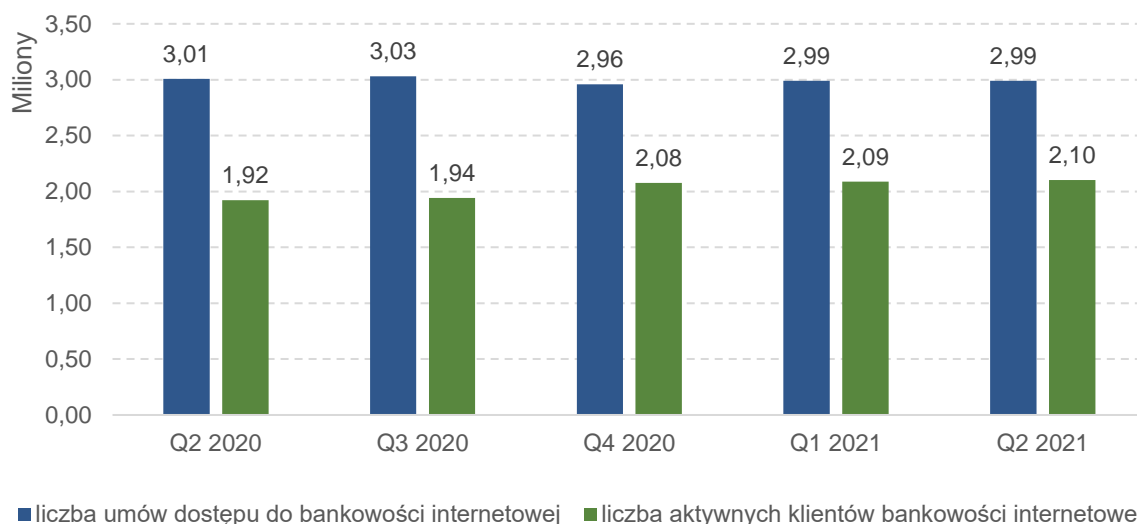

Źródło: Opracowanie własne na podstawie raportu NetB@nk.

Liczba klientów MŚP z dostępem do bankowości internetowej w czerwcu 2021 r. wynosiła 2,99 mln i była o 1,07% wyższa niż w grudniu 2020 roku. Liczba aktywnych klientów w sektorze MŚP wynosiła w czerwcu 2021 r. ponad 2,1 mln (wzrost 1,26% w stosunku do grudnia 2020 r.). Warto zwrócić uwagę, że w stosunku do końca czerwca 2020 r., tj. analogicznego momentu rok wcześniej, wzrost ten wynosił aż 9,48%. Liczbę klientów w sektorze MŚP oraz aktywnych klientów w sektorze MŚP bankowości internetowej przedstawia wykres nr 106.

¹⁹⁵ Klienci, którzy przynajmniej raz w miesiącu logują się do bankowości internetowej.

Wykres nr 106. Liczba rachunków klientów MŚP mających zawartą umowę korzystania z usług bankowości internetowej i liczba aktywnych rachunków klientów indywidualnych w bankowości elektronicznej w okresie Q2 2020 – Q2 2021

Źródło: Opracowanie własne na podstawie raportu NetB@nk.

Raport, oprócz informacji o bankowości internetowej, dostarcza również szereg informacji o bankowości mobilnej. Na koniec czerwca 2021 r. liczba aktywnych użytkowników aplikacji mobilnych wynosiła 15,13 mln i w stosunku do grudnia 2020 r. wzrosła o 6,78%. Ponad połowa z tych użytkowników, tj. 8,2 mln, to tzw. użytkownicy *mobile only*¹⁹⁶. Liczba użytkowników *mobile only* w odniesieniu do grudnia 2020 r. wzrosła o 10,11% (w grudniu 2020 r. liczba użytkowników *mobile only* wynosiła 7,45 mln).

¹⁹⁶ Osoby logujące się przynajmniej raz w miesiącu do aplikacji mobilnej, przy jednoczesnym braku logowania do bankowości elektronicznej.

Wykaz stosowanych skrótów

- AFT** - *Account Funding Transaction* - transakcja finansowania konta w ramach usługi Visa Direct
- AISP** - *Account Information Service Provider* - dostawca usługi dostępu do rachunku płatniczego
- AMI-Pay** - *Advisory Group on Market Infrastructures for Payments* - grupa doradcza, która wspomaga Eurosystem w promowaniu sprawnego działania infrastruktury rynków finansowych, ułatwiając aktywny dialog z uczestnikami rynku i operatorami infrastruktury rynków finansowych w celu wspierania integracji rynku finansowego w dziedzinie płatności oraz doradzania w zakresie infrastruktury rynkowej zarządzanej przez Eurosystem i powiązanych z nią projektów
- AML** - *anti-money laundering* – przeciwdziałanie praniu pieniędzy
- API** – *Application Programming Interface* – interfejs dostępowy
- ARM** – *Approved Reporting Mechanism* - zatwierdzony mechanizm sprawozdawczy; usługa ARM polega na przekazywaniu do organu nadzoru informacji o szczegółach transakcji zawieranych w obrocie instrumentami finansowymi, w imieniu podmiotów, na które obowiązek dokonywania takich zgłoszeń nakłada rozporządzenie (UE) nr 600/2014 (MiFIR)
- A2A** - *Application-to-Application*
- ARO** – *Asset Recovery Office* - biuro ds. odzyskiwania mienia (pojęcie występujące w dyrektywie 2019/1153 ustanawiającej zasady ułatwiające korzystanie z informacji finansowych i innych informacji w celu zapobiegania niektórym przestępstwom, ich wykrywania, prowadzenia dochodzeń w ich sprawie lub ich ścigania oraz uchylającej decyzję Rady 2000/642/WSiSW)
- BGK** – Bank Gospodarstwa Krajowego
- BIP** - Biuletyn Informacji Publicznej
- BUP** – Biuro Usług Publicznych
- B2B** - *Business to Business* - relacje występujące między dwoma lub więcej przedsiębiorstwami
- B2C** - *Business to Consumer* - relacje występujące między przedsiębiorstwami a klientami indywidualnymi
- CAF** – *Confirmation of the availability of funds* - usługa polegająca na uzyskiwaniu dostępu do informacji o środkach finansowych na rachunku płatnika przez podmioty trzecie (tzw. Third Party Providers – TPP)
- CATI** - *Computer-Assisted Telephone Interview* - wspomagany komputerowo wywiad telefoniczny
- CAWI** - *Computer-Assisted Web Interview* - wspomagany komputerowo wywiad za pośrednictwem strony internetowej
- CBDC** - *Central Bank Digital Currency* - pieniądz cyfrowy banku centralnego
- CCP** – *Central Counterparty* - partner centralny, tj. podmiot, który staje się jedynym kupującym dla wszystkich sprzedających i jedynym sprzedającym dla wszystkich kupujących
- CCPRR** - projekt rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) w sprawie ram prawnych na potrzeby prowadzenia działań naprawczych oraz restrukturyzacji i uporządkowanej likwidacji CCP
- CDPW** – Centralny Depozyt Papierów Wartościowych
- CIT** - *Cash In Transit* – firmy transportujące gotówkę
- CNP** - *Card Not Present* – bez fizycznej obecności karty
- CPMI** - *Committee on Payments and Market Infrastructures* – Komitet ds. Płatności i Infrastruktur Rynkowych w Banku Rozrachunków Międzynarodowych
- CROE** – *Cyber Resilience Oversight Expectations for Financial Market Infrastructures* - Wymagania nadzorcze w zakresie odporności cybernetycznej dla infrastruktur rynku finansowego
- CSDR** - *Central Securities Depositories Regulation* - Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady UE w sprawie usprawnienia rozrachunku papierów wartościowych w Unii Europejskiej i w sprawie centralnych

depozytów papierów wartościowych oraz zmieniające dyrektywy 98/26/WE i 2014/65/UE oraz rozporządzenie (UE) nr 236/2012

CSIRT - *Computer Security Incident Response Team* - Zespół Reagowania na Incydenty Bezpieczeństwa Komputerowego

DCA – *Dedicated Cash Accounts* – Dedykowane Rachunki Pieniężne, otwierane na platformie T2S (T2S DCA) lub platformie TIPS (TIPS DCA)

DCC – *dynamic currency conversion* – dynamiczne przeliczanie walut

DES – Departament Emisyjno-Skarbcowy NBP

DEW – Departament Edukacji i Wydawnictw NBP

DIT – Departament Informatyki i Telekomunikacji NBP

DOK – Departament Operacji Krajowych NBP

DORA – *Digital Operational Resilience Act*

DSP – Departament Systemu Płatniczego NBP

DvP - Delivery versus Payment

EACHA – *European Automated Clearing House Association* - Europejskie Stowarzyszenie Izb Rozliczeniowych

EBA – *European Banking Authority* - Europejski Urząd Nadzoru Bankowego

EBC – Europejski Bank Centralny

ECONS – *Enhanced Contingency Solution* - moduł awaryjny systemu TARGET2 dedykowany dla obsługi wyłącznie płatności krytycznych i uczestników krytycznych

EMIR – *European Market Infrastructure Regulation* – Rozporządzenie w sprawie instrumentów pochodnych będących przedmiotem obrotu poza rynkiem regulowanym, kontrahentów centralnych i repozytoriów transakcji

EMV – *Europay, Mastercard, Visa* – standard określający specyfikację techniczną dla obrotu kartowego, z wykorzystaniem kart elektronicznych z mikroprocesorem

ENISA - *The European Union Agency for Cybersecurity* – Agencja Unii Europejskiej ds. Cyberbezpieczeństwa

EOG – Europejski Obszar Gospodarczy

EROD – Europejska Rada Ochrony Danych

ESMA - *European Securities and Markets Authority* - Europejski Urząd Nadzoru Giełd i Papierów Wartościowych

EUA/EUAA – European Union Allowances/European Union Aviation Allowances - uprawnienia do emisji zwykłe (EUA) /uprawnienia do emisji dla lotnictwa (EUAA)

FCA - Financial Conduct Authority - Urząd Nadzoru Finansowego w Wielkiej Brytanii

FGI - *Focus Group Interview* - zogniskowany wywiad grupowy, metoda badawcza wykorzystywana w badaniach jakościowych

FIS - Fidelity National Information Services, Inc.

FRA - Forward Rate Agreement - kontrakt na przyszłą stopę procentową, instrument pochodny będący rodzajem kontraktów forward

GIIF – Generalny Inspektor Informacji Finansowej

GPW – Giełda Papierów Wartościowych

G2C – *Government to Citizen* - relacje występujące między administracją a obywatelami

IBIS - internetowy panel Kantar Millward Brown do prowadzenia badań ankietowych

ICT – Information and Communication Technologies

IOSCO - International Organization of Securities Commissions - Międzynarodowa Organizacja Komisji Papierów Wartościowych

- IRGiT S.A.** – Izba Rozliczeniowa Giełd Towarowych S.A.
- IRGiT SRF** – system rozliczeń i rozrachunku papierów wartościowych prowadzony przez IRGiT S.A.
- IRS** - *Interest Rate Swap* - swap stopy procentowej – kontrakt wymiany płatności odsetkowych, instrument pochodny, będący przedmiotem obrotu na rynku międzybankowym
- ISO** – International Organization for Standardization - Międzynarodowa Organizacja Normalizacyjna
- KDPW S.A.** – Krajowy Depozyt Papierów Wartościowych S.A.
- KDPW_CCP S.A.** – izba rozliczeniowa prowadząca działalność w zakresie rozliczania transakcji zawieranych na krajowym rynku finansowym, posiadająca status kontrahenta centralnego (CCP), który z chwilą przyjęcia transakcji do rozliczenia wstępuje w prawa i obowiązki pierwotnych stron transakcji, stając się kupującym dla każdego sprzedającego i sprzedającym dla każdego kupującego
- KE** – Komisja Europejska
- KGI AMI-Pay** – Krajowa Grupa Interesariuszy AMI-Pay – grupa powołana w celu wspierania grupy AMI-Pay, funkcjonująca pod auspicjami Związku Banków Polskich. W marcu 2018 r. zastąpiła Krajową Grupę Użytkowników TARGET2
- KGU SORBNET2** – Krajowa Grupa Użytkowników SORBNET2
- KIP** - Krajowa Instytucja Płatnicza
- KIR** – Krajowa Izba Rozliczeniowa
- KNF** – Komisja Nadzoru Finansowego
- KSF-M** – Komitet Stabilności Finansowej w zakresie nadzoru makroostrożnościowego
- KSKOK** – Krajowa Spółdzielcza Kasa Oszczędnościowo-Kredytowa
- KSR** - Krajowy System Rozliczeń prowadzony przez Fiserv Polska S.A.
- LEI** - (*Legal Entity Identifier*) - 20 znakowy kod alfa-numeryczny, który jednoznacznie identyfikuje podmioty zawierające transakcje na światowych rynkach finansowych
- MF** – Ministerstwo Finansów
- MIC** - *Market Identifier Code* – kody używane przez GPW S.A. w celu ułatwienia prawidłowego raportowania transakcji zgodnie z regulacjami MiFIR/MiFID II
- MiFID** – Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2014/65/UE z dnia 15 maja 2014 r. w sprawie rynków instrumentów finansowych oraz zmieniająca dyrektywę 2002/92/WE i dyrektywę 2011/61/UE
- MiFIR** - Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 600/2014 z dnia 15 maja 2014 r. w sprawie rynków instrumentów finansowych oraz zmieniające rozporządzenie (EU) nr 648/2012
- MIP** – Mała Instytucja Płatnicza
- MIPC** - Market Infrastructure and Payments Committee - Komitet ds. Infrastruktury Rynkowej i Płatności w Europejskim Banku Centralnym
- MMS2** – Moduł monitorujący system SORBNET2 – aplikacja udostępniana przez NBP uczestnikom systemu SORBNET2 umożliwiająca monitorowanie zleceń i zarządzanie rachunkiem
- MOTO** - Mail Order/Telephone Order - transakcje dokonywane przez e-mail lub/i telefon
- MO/TO/IO** - Mail Order/Telephone Order/Internet Order – transakcje dokonywane przez e-mail, telefon lub internet
- MŚP** – małe i średnie przedsiębiorstwa
- MSWiA** - Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji
- NBP** – Narodowy Bank Polski
- NFC** - *Near Field Communication* – krótkozasięgowy, wysokoczęstotliwościowy, radiowy standard komunikacji pozwalający na bezprzewodową wymianę danych
- OCT** - Original Credit Transaction - pierwotna transakcja kredytowa w ramach usługi Visa Direct

- OECD** – *Organisation for Economic Cooperation and Development* - Organizacja Współpracy Gospodarczej i Rozwoju
- OTF** – Zorganizowana Platforma Obrotu
- PKB** - Produkt Krajowy Brutto
- PSOWG** – *Payment and Securities Oversight Working Group*
- POS** – *point of sale* – punkt handlowo-usługowy
- p.p.** – punkt procentowy
- PSD2** - Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2015/2366 z dnia 25 listopada 2015 r. w sprawie usług płatniczych w ramach rynku wewnętrznego, zmieniająca dyrektywy 2002/65/WE, 2009/110/WE, 2013/36/UE i rozporządzenie (UE) nr 1093/2010 oraz uchylająca dyrektywę 2007/64/WE
- PISP** – Payment Initiation Service Provider - dostawca usługi inicjowania transakcji płatniczej
- PSP** – Polski Standard Płatności
- P2P** – *person-to-person* – płatność (transakcja) dokonywana pomiędzy osobami fizycznymi
- RCL** - Rządowe Centrum Legislacji
- RP** - Rzeczpospolita Polska
- RPW** – Rejestr Papierów Wartościowych funkcjonujący do dnia 12 kwietnia 2015 r.
- RTGS** – *Real Time Gross Settlement* - rozrachunek brutto w czasie rzeczywistym
- RTS** – *Regulatory Technical Standards* – regulacyjne standardy techniczne w formie rozporządzeń lub decyzji Komisji Europejskiej mające charakter wyłącznie techniczny
- RwC** - Rozrachunek transakcji w częściach
- SCA** - *Strong Customer Authentication* – silne uwierzytelnianie klienta
- SCT** – SEPA Credit Transfer (polecenie przelewu w standardzie SEPA)
- SDD** – SEPA Direct Debit (polecenie zapłaty w standardzie SEPA)
- SEPA** – Single Euro Payment Area - Jednolity Obszar Płatności w Euro
- SIM** - *Subscriber Identity Module* - plastikowa karta chipowa z wbudowaną pamięcią i mikroprocesorem
- SInF** – System Informacji Finansowej
- SKARBNET4** – system rozrachunku papierów wartościowych prowadzony przez NBP funkcjonujący od dnia 13 kwietnia 2015 r.
- SKOK** – Spółdzielcza Kasa Oszczędnościowo-Kredytowa
- SMS** – Short Message Service
- SOC** – *Security Operations Center* - operacyjne centra bezpieczeństwa
- SORBNET** – System Obsługi Rachunków Banków – wersja sieciowa, polski system RTGS dla płatności w złotych, funkcjonujący do dnia 9 czerwca 2013 r.
- SORBNET2** – polski system RTGS dla płatności w złotych, funkcjonujący od dnia 10 czerwca 2013 r.
- SORBNET-EURO** – polski system RTGS dla płatności w euro, funkcjonujący do dnia 18 listopada 2011 r.
- STIR** – System Teleinformatycznej Izby Rozliczeniowej
- SWIFT** – *Society for Worldwide Interbank Financial Telecommunication* - Stowarzyszenie na Rzecz Światowej Międzybankowej Telekomunikacji Finansowej
- T2S** – **TARGET2-Securities** – paneuropejska platforma rozrachunku papierów wartościowych
- TARGET2** - *Trans-European Automated Real-Time Gross Settlement Express Transfer System* – transeuropejski zautomatyzowany błyskawiczny system rozrachunku brutto w czasie rzeczywistym
- TARGET2-NBP** – polski komponent systemu TARGET2
- TFUE** – Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej
- TGE** - Towarowa Giełda Energii

TIPS - *TARGET Instant Payment Settlement* – usługa rozrachunku płatności natychmiastowych w euro w systemie TARGET2

TRN - Transaction Reference Numer

UE – Unia Europejska

UOKiK – Urząd Ochrony Konkurencji i Konsumentów

UUP – ustawa o usługach płatniczych

U2A – **User-to-Application** – forma dostępu uczestnika do modułu monitorującego systemu SORBNET2 (MMS2) z wykorzystaniem przeglądarki internetowej

VAN – Virtual Account Number

WIBOR - Warsaw Interbank Offered Rate

ZBP - Związek Banków Polskich

Spis schematów

Schemat nr 1. Podział uczestników systemu płatniczego	17
Schemat nr 2. Rola NBP w systemie płatniczym	17

Spis wykresów

Wykres nr 1. Liczba zleceń zrealizowanych w systemie SORBNET i SORBNET2 w kolejnych półroczach w latach 2005 – 2021 (w tys. sztuk)	21
Wykres nr 2. Wartość zleceń zrealizowanych w systemie SORBNET i SORBNET2 w kolejnych półroczach w latach 2005 – 2021 (w bln zł)	22
Wykres nr 3. Średnia dzienna liczba zleceń zrealizowanych w systemie SORBNET i SORBNET2 w kolejnych półroczach w latach 2005 – 2021	22
Wykres nr 4. Średnia wartość pojedynczego zlecenia zrealizowanego w systemie SORBNET i SORBNET2 w kolejnych półroczach w latach 2005 – 2021 (w mln zł)	23
Wykres nr 5. Liczba zleceń w euro zrealizowanych w kolejnych półroczach w latach 2005 – 2021 w systemach SORBNET-EURO (od 7 marca 2005 r. do 18 listopada 2011 r.) i TARGET2-NBP (od 19 maja 2008 r.) (w tys. sztuk)	27
Wykres nr 6. Średnia dzienna liczba zleceń w euro zrealizowanych w kolejnych półroczach w latach 2005 – 2021 w systemach SORBNET-EURO (od 7 marca 2005 r. do 18 listopada 2011 r.) i TARGET2-NBP (od 19 maja 2008 r.)	28
Wykres nr 7. Wartość zleceń w euro zrealizowanych w kolejnych półroczach w latach 2005 – 2021 w systemach SORBNET-EURO (od 7 marca 2005 r. do 18 listopada 2011 r.) i TARGET2-NBP (od 19 maja 2008 r.) (w mld euro)	28
Wykres nr 8. Średnia wartość jednego zlecenia w euro w kolejnych półroczach w latach 2005 – 2021 w systemach SORBNET-EURO (od 7 marca 2005 r. do 18 listopada 2011 r.) i TARGET2-NBP (od 19 maja 2008 r.)	29
Wykres nr 9. Średnia dzienna liczba zleceń zrealizowanych w systemie Elixir w kolejnych półroczach od 2006 r. (w mln sztuk)	32
Wykres nr 10. Średnia wartość pojedynczego zlecenia zrealizowanego w systemie Elixir w kolejnych półroczach od 2006 r. (w tys. zł)	32
Wykres nr 11. Średnia dzienna liczba zleceń zrealizowanych w systemie Euro Elixir w kolejnych półroczach od 2006 r. (w tys. sztuk)	34
Wykres nr 12. Średnia wartość pojedynczego zlecenia zrealizowanego w systemie Euro Elixir w kolejnych półroczach od 2006 r. (w tys. euro)	35
Wykres nr 13. Procentowy udział wartości obrotów realizowanych w systemie Euro Elixir w podziale na kraje	37
Wykres nr 14. Procentowy udział liczby transakcji realizowanych w systemie Euro Elixir w podziale na kraje	37
Wykres nr 15. Średnia dzienna liczba zleceń w systemie Express Elixir w kolejnych półroczach od 2012 r. ..	38
Wykres nr 16. Średnia wartość pojedynczego zlecenia zrealizowanego w systemie Express Elixir w kolejnych półroczach od 2012 r. (w zł)	39
Wykres nr 17. Udział zleceń rozliczanych w godzinach funkcjonowania systemu Express Elixir w kolejnych pięciu ostatnich półroczach od I półrocza 2019 r.	40
Wykres nr 18. Udział zleceń rozliczanych w poszczególnych dniach tygodnia w systemie Express Elixir w kolejnych trzech półroczach od I półrocza 2020 r.	40
Wykres nr 19. Średnia dzienna liczba zleceń w systemie BlueCash w kolejnych półroczach od 2013 r.	42

Wykres nr 20. Średnia wartość pojedynczego zlecenia zrealizowanego w systemie BlueCash w kolejnych półroczach od 2013 r. (w zł).....	43
Wykres nr 21. Udział zleceń rozliczanych w różnych godzinach funkcjonowania systemu BlueCash w kolejnych pięciu okresach półrocznych od I półrocza 2019 r.....	43
Wykres nr 22. Udział zleceń rozliczanych w poszczególnych dniach tygodnia w systemie BlueCash w kolejnych trzech półroczach od I półrocza 2020 r.....	44
Wykres nr 23. Średnia dzienna liczba zleceń w systemie BLIK w kolejnych okresach półrocznych od 2015 r. .	46
Wykres nr 24. Średnia wartość pojedynczego zlecenia w systemie BLIK w kolejnych okresach półrocznych od 2015 r. (w zł)	47
Wykres nr 25. Liczba zleceń w systemie BLIK w poszczególnych dniach tygodnia w kolejnych trzech półroczach od I półrocza 2020 r.	47
Wykres nr 26. Udział poszczególnych typów transakcji przeprowadzonych w systemie BLIK w I półroczu 2021 r.....	48
Wykres nr 27. Liczba urządzeń akceptujących w systemie BLIK na koniec ostatnich trzech półroczy od I półrocza 2020 r.	49
Wykres nr 28. Średnia dzienna liczba zleceń w systemie KSR na przestrzeni kolejnych półroczy od I półrocza 2017 r.....	52
Wykres nr 29. Średnia wartość pojedynczego zlecenia w systemie KSR na przestrzeni kolejnych półroczy od I półrocza 2017 r. (w zł)	52
Wykres nr 30. Liczba zleceń w systemie KSR w poszczególnych dniach tygodnia na przestrzeni ostatnich trzech półroczy od I półrocza 2020 r.	53
Wykres nr 31. Liczba transakcji przeprowadzonych w systemie KSR w I półroczu 2021 r. oraz w II półroczu 2020 r. w podziale na transakcje gotówkowe i bezgotówkowe.....	54
Wykres nr 32. Wartość (w mld zł) transakcji przeprowadzonych w systemie KSR w I półroczu 2021 r. oraz w II półroczu 2020 r. w podziale na transakcje gotówkowe i bezgotówkowe	54
Wykres nr 33. Średnia dzienna liczba realizowanych zleceń w systemach płatności w I półroczu 2021 r.	56
Wykres nr 34. Średnia wartość zlecenia płatniczego realizowanego w systemach płatności w I półroczu 2021 r. (dla celów porównawczych wartość na wykresie została wyrażona w walucie krajowej, przy przeliczeniu zastosowano kurs średnioważony NBP).....	57
Wykres nr 35. Liczba transakcji rozliczonych w systemach prowadzonych przez KDPW_CCP S.A. w latach 2016–2021	60
Wykres nr 36. Wartość transakcji rozliczonych w systemach prowadzonych przez KDPW_CCP S.A. w latach 2016–2021	60
Wykres nr 37. Liczba operacji zaewidencjonowanych w systemie rozrachunku prowadzonym przez KDPW S.A. w latach 2016–2021	63
Wykres nr 38. Wartość operacji zaewidencjonowanych w systemie rozrachunku prowadzonym przez KDPW S.A. w latach 2016–2021	63
Wykres nr 39. Liczba transakcji bonami skarbowymi i bonami pieniężnymi NBP przetworzonych w latach 2016–2021	65
Wykres nr 40. Wartość transakcji bonami skarbowymi i bonami pieniężnymi NBP przetworzonych w latach 2016–2021	65
Wykres nr 41. Liczba punktów przyjmujących wpłaty na rachunki bankowe w latach 2013 – 2021	71
Wykres nr 42. Liczba transakcji rejestrowanych przez firmy przyjmujące wpłaty na rachunki bankowe w latach 2013-2021	71

Wykres nr 43. Wartość wpłat na rachunki bankowe zrealizowanych za pośrednictwem punktów przyjmujących wpłaty na rachunki bankowe w latach 2013 – 2021	72
Wykres nr 44. Liczba przekazów pieniężnych otrzymanych z zagranicy za pośrednictwem podmiotów realizujących przekazy pieniężne do Polski w latach 2013 – 2021	73
Wykres nr 45. Wartość przekazów pieniężnych otrzymanych z zagranicy za pośrednictwem podmiotów realizujących przekazy pieniężne do Polski w latach 2013 – 2021 (w mln zł)	74
Wykres nr 46. Liczba transakcji płatniczych zrealizowanych w schematach płatniczych w kolejnych półroczach od 2017 r. (w mld szt.)	75
Wykres nr 47. Wartość transakcji płatniczych zrealizowanych w schematach płatniczych w kolejnych półroczach od 2017 r. (w mld zł)	76
Wykres nr 48. Liczba bankomatów oraz wpłatomatów na koniec kolejnych półroczy od stycznia 2011 r.	77
Wykres nr 49. Liczba transakcji przeprowadzonych w bankomatach oraz udział wypłat gotówki w kolejnych półroczach od I półrocza 2011 r. (w mln; na terytorium RP)	78
Wykres nr 50. Wartość transakcji przeprowadzonych w bankomatach oraz udział wypłat gotówki w kolejnych półroczach od stycznia 2011 r. (w mld zł; na terytorium RP)	79
Wykres nr 51. Średnia wartość transakcji przeprowadzonych w bankomatach oraz średnia wartość wypłaty gotówki w kolejnych półroczach od stycznia 2011 r. (w zł; na terytorium RP)	80
Wykres nr 52. Średnia dzienna liczba transakcji wypłat gotówkowych w bankomatach w poszczególnych półroczach w latach 2011 - 2021 (w mln)	80
Wykres nr 53. Średnia dzienna wartość wypłat gotówkowych w bankomatach w poszczególnych półroczach w latach 2011-2021 (w mln zł)	81
Wykres nr 54. Liczba akceptantów działających w Polsce na koniec kolejnych półroczy od I półrocza 2011 r.	82
Wykres nr 55. Liczba punktów handlowo-usługowych wyposażonych w terminale POS na koniec kolejnych półroczy od I półrocza 2011 r.	83
Wykres nr 56. Liczba terminali POS na koniec kolejnych półroczy od I półrocza 2011 r.	83
Wykres nr 57. Liczba transakcji kartowych w terminalach POS w kolejnych półroczach od I półrocza 2011 r.	84
Wykres nr 58. Wartość transakcji kartowych w terminalach POS w kolejnych półroczach od I półrocza 2011 r.	85
Wykres nr 59. Liczba punktów sprzedaży w sieci internet na koniec kolejnych półroczy od I półrocza 2011 r.	85
Wykres nr 60. Liczba transakcji sprzedaży w internecie z wykorzystaniem karty płatniczej na rynku polskim na koniec kolejnych półroczy od I półrocza 2011 r.	86
Wykres nr 61. Wartość transakcji sprzedaży w internecie na rynku polskim na koniec kolejnych półroczy od I półrocza 2011 r.	87
Wykres nr 62. Liczba (w tys.) punktów handlowo-usługowych udostępniających wypłaty sklepowe - <i>cash back</i> w kolejnych półroczach od I półrocza 2011 r.	88
Wykres nr 63. Liczba (w mln szt.) wypłat sklepowych (ang. <i>cash back</i>) w kolejnych półroczach od 2011 r. ..	89
Wykres nr 64. Wartość (w mln zł) wypłat sklepowych (ang. <i>cash back</i>) w kolejnych półroczach od 2011 r. ..	89
Wykres nr 65. Średnia wartość (w zł) transakcji <i>cash back</i> w kolejnych półroczach od 2011 r.	90
Wykres nr 66. Liczba rachunków bieżących rozliczeniowych osób fizycznych prowadzonych przez banki (w mln) w okresie czerwiec 2007 r. – czerwiec 2021 r.	91

Wykres nr 67. Średnia liczba transakcji bezgotówkowych na jednym rachunku bankowym w okresie czerwiec 2007 – grudzień 2021	92
Wykres nr 68. Liczba kart płatniczych w Polsce na koniec kolejnych okresów półrocznych od 2011 r.....	94
Wykres nr 69. Liczba kart kredytowych w Polsce na koniec kolejnych okresów półrocznych od 2016 r.....	94
Wykres nr 70. Struktura wydanych kart w podziale na karty debetowe, kredytowe, obciążeniowe i przedpłacone na koniec I półrocza 2016 r. oraz I półrocza 2021 r.	95
Wykres nr 71. Liczba wyemitowanych kart zbliżeniowych oraz udział kart zbliżeniowych w liczbie wszystkich kart płatniczych na koniec kolejnych półroczy od 2016 r.	96
Wykres nr 72. Liczba transakcji zbliżeniowych oraz ich udział w liczbie transakcji bezgotówkowych dokonanych kartami na terytorium RP w kolejnych półroczach od 2016 r.	97
Wykres nr 73. Wartość transakcji zbliżeniowych oraz ich udział w wartości transakcji bezgotówkowych przeprowadzonych kartami na terytorium RP w kolejnych półroczach od 2016 r.	97
Wykres nr 74. Liczba terminali POS przystosowanych do akceptacji kart zbliżeniowych na koniec kolejnych półroczy od 2016 r.	98
Wykres nr 75. Średnia dzienna liczba (w mln) transakcji bezgotówkowych zrealizowanych kartami zbliżeniowymi od 2016 r.	99
Wykres nr 76. Średnia wartość pojedynczej transakcji zbliżeniowej w kolejnych półroczach od I półrocza 2018 r. (w zł)	99
Wykres nr 77. Liczba transakcji (gotówkowych i bezgotówkowych) dokonywanych kartami w kolejnych półroczach od 2011 r.	100
Wykres nr 78. Wartość transakcji dokonywanych kartami w kolejnych półroczach od II półrocza 2011 r.	100
Wykres nr 79. Liczba transakcji bezgotówkowych oraz ich udział procentowy w stosunku do wszystkich transakcji przeprowadzonych kartami płatniczymi w kolejnych okresach półrocznych od 2016 r.	101
Wykres nr 80. Wartość bezgotówkowych transakcji kartami oraz ich udział procentowy w stosunku do wszystkich transakcji przeprowadzonych kartami płatniczymi w kolejnych okresach półrocznych od 2016 r.	102
Wykres nr 81. Średnia wartość pojedynczej transakcji bezgotówkowej przeprowadzonej przy użyciu karty płatniczej w kolejnych okresach półrocznych od II półrocza 2011 r.	102
Wykres nr 82. Liczba poleceń przelewu w Polsce realizowanych w okresach półrocznych od II półrocza 2010 r.	103
Wykres nr 83. Liczba poleceń zapłaty w Polsce realizowanych w okresach półrocznych od II półrocza 2010 r.	104
Wykres nr 84. Liczba oszustw wg banków i agentów rozliczeniowych w latach 2012 – 2021	115
Wykres nr 85. Liczba operacji oszukańczych z wykorzystaniem kart płatniczych w poszczególnych półroczach w latach 2012 – 2021 w podziale na rodzaje operacji oszukańczych – dane od banków	116
Wykres nr 86. Struktura operacji oszukańczych kartami płatniczymi według liczby w II półroczu 2020 r. oraz I półroczu 2021 r. – dane od banków	117
Wykres nr 87. Struktura operacji oszukańczych dokonanych na terytorium RP oraz poza terytorium RP według liczby w II półroczu 2020 oraz I półroczu 2021 r. – dane od banków	118
Wykres nr 88. Wartość operacji oszukańczych z wykorzystaniem kart płatniczych w poszczególnych półroczach w latach 2012 – 2021 w podziale na rodzaje operacji oszukańczych (w zł) – dane od banków ..	118
Wykres nr 89. Struktura operacji oszukańczych kartami płatniczymi według wartości w II półroczu 2020 r. oraz I półroczu 2021 r. – dane od banków	119

Wykres nr 90. Struktura operacji oszukańczych dokonanych na terytorium RP oraz poza terytorium RP według wartości w II półroczu 2020 r. oraz I półroczu 2021 r. – dane od banków.....	120
Wykres nr 91. Liczba operacji oszukańczych z wykorzystaniem kart płatniczych w poszczególnych półroczach w latach 2012 – 2021 – dane od agentów rozliczeniowych	121
Wykres nr 92. Struktura operacji oszukańczych dokonanych instrumentami wydanymi na terytorium RP oraz poza terytorium RP według liczby w II półroczu 2020 r. oraz I półroczu 2021 r. – dane od agentów rozliczeniowych	122
Wykres nr 93. Wartość operacji oszukańczych z wykorzystaniem kart płatniczych w poszczególnych półroczach w latach 2012 – 2021 – dane od agentów rozliczeniowych	122
Wykres nr 94. Struktura operacji oszukańczych dokonanych instrumentami wydanymi na terytorium RP oraz poza terytorium RP według wartości w II półroczu 2020 r. oraz I półroczu 2021 r. – dane od agentów rozliczeniowych	123
Wykres nr 95. Wielkość pieniądza gotówkowego w obiegu (poza kasami banków) w latach 2014-2021 (w mld zł).....	126
Wykres nr 96. Udział wielkości pieniądza gotówkowego w obiegu (poza kasami banków) w M1 w latach 2014-2021 (w %).....	127
Wykres nr 97. Wielkość depozytów na żądanie gospodarstw domowych w latach 2014 - 2021 (w mld zł)	128
Wykres nr 98. Udział depozytów na żądanie gospodarstw domowych w M1 w latach 2014 - 2021 (w %).	129
Wykres nr 99. Wartościowy udział nominalów 500 – 100 zł w obiegu wg stanu na koniec 2019 r., 2020 r. i 30 czerwca 2021 r.	131
Wykres nr 100. Wartościowy udział nominalów 50 – 10 zł w obiegu wg stanu na koniec 2019 r., 2020 r. i 30 czerwca 2021 r.	131
Wykres nr 101. Kształtowanie się wartości pobrań z NBP i odprowadzeń do NBP waluty polskiej w I półroczu 2021 r. (w mld zł)	132
Wykres nr 102. Liczba wykonanych ekspertyz* w NBP i liczba stwierdzonych falsyfikatów znaków pieniężnych w I półroczu 2020 r. i w I półroczu 2021 r.	140
Wykres nr 103. Udział falsyfikatów banknotów lub monet w obiegu (szt./mln) – wskaźnik PPM.....	140
Wykres nr 104. Liczba banknotów zatrzymanych we wpłatomatach vs liczba stwierdzonych falsyfikatów w I półroczu 2020 r. i w I półroczu 2021 r.....	141
Wykres nr 105. Liczba rachunków klientów indywidualnych mających zawartą umowę korzystania z usług bankowości internetowej i liczba aktywnych rachunków klientów indywidualnych w bankowości elektronicznej w okresie Q2 2020 – Q2 2021	187
Wykres nr 106. Liczba rachunków klientów MŚP mających zawartą umowę korzystania z usług bankowości internetowej i liczba aktywnych rachunków klientów indywidualnych w bankowości elektronicznej w okresie Q2 2020 – Q2 2021	188

Spis tabel

Tabela nr 1. Porównanie liczby zleceń zrealizowanych w systemie SORBNET2 w I półroczu 2021 r. i II półroczu 2020 r.	23
Tabela nr 2. Porównanie wartości zleceń zrealizowanych w systemie SORBNET2 w I półroczu 2021 r. i II półroczu 2020 r.	24
Tabela nr 3. Porównanie liczby zleceń zrealizowanych w systemie TARGET2-NBP w I półroczu 2021 i II półroczu 2020 r.	29
Tabela nr 4. Porównanie wartości zleceń zrealizowanych w systemie TARGET2-NBP w I półroczu 2021 i II półroczu 2020 r.	30
Tabela nr 5. Porównanie liczby i wartości zleceń zrealizowanych w systemie Elixir w II półroczu 2020 r. oraz w I półroczu 2021 r.	33
Tabela nr 6. Porównanie liczby i wartości zleceń zrealizowanych w systemie Euro Elixir w II półroczu 2020 r. oraz w I półroczu 2021 r.	36
Tabela nr 7. Porównanie liczby i wartości zleceń zrealizowanych w systemie Express Elixir w II półroczu 2020 r. oraz w I półroczu 2021 r.	41
Tabela nr 8. Porównanie liczby i wartości zleceń zrealizowanych w systemie BlueCash w II półroczu 2020 r. oraz w I półroczu 2021 r.	44
Tabela nr 9. Wartość i liczba zleceń w systemie BLIK w II półroczu 2020 r. oraz w I półroczu 2021 r.	50
Tabela nr 10. Wartość i liczba zleceń w systemie KSR w II półroczu 2020 r. oraz w I półroczu 2021 r.	55
Tabela nr 11. Porównanie średniej dziennej liczby realizowanych zleceń w systemach płatności w II półroczu 2020 r. i w I półroczu 2021 r.	58
Tabela nr 12. Porównanie średniej wartości zlecenia płatniczego realizowanego w systemach płatności w II półroczu 2020 r. i I w półroczu 2021 r.	58
Tabela nr 13. Liczba banków, SKOK-ów, placówek Poczty Polskiej oraz pośredników finansowych przyjmujących wpłaty na rachunki bankowe wg stanu na koniec grudnia 2020 r. i czerwca 2021 r.	69
Tabela nr 14. Liczba podmiotów przyjmujących wpłaty na rachunki bankowe, liczba i wartość wpłat dokonanych w latach 2013 – 2021.	70
Tabela nr 15. Przekazy pieniężne zrealizowane w obrocie międzynarodowym w latach 2013 – 2021.	73
Tabela nr 16. Porównanie liczby i wartości transakcji płatniczych w schematach płatniczych w II półroczu 2020 r. i w I półroczu 2021 r.	76
Tabela nr 17. Liczba transakcji bezgotówkowych w Polsce w latach 2010-2021.	93
Tabela nr 18. Wskaźnik rotacji banknotów w NBP i na rynku w I półroczu 2021 r.	136

---

www.nbp.pl

---

www.nbp.pl